

al. dumas

1226

al. dumas
contele de monte-cristo

★★★
★★★

„BIBLIOTECA PENTRU TOȚI”

90 de ani de apariție neîntreruptă. 25
ani — seria nouă

«Biblioteca pentru toți» își informează cititorii, cu fiecare apariție, numeroșii săi cititori, printr-o ștampilă tipografică ovală, plasată pe prima pagină a copertii, în stînga sus, că este „fondată în 1895”. Deci s-au împlinit nouă decenii de cînd a apărut primul număr (Andersen — *Povești*) al colecției care avea să ocupe un loc de favoare în conștiința cititorilor și colaboratorilor săi și să se situeze printre cele mai vechi colecții de bibliotecă din Europa. Este, fără îndoială, un eveniment cultural de prim rang, o sărbătoare a cărții...

Fără a minimaliza în vreun fel seria veche (1895 — 1949), se cuvine să subliniem că seria cea mai rodică a colecției este aceea care împlinește și ea o cifră rotundă (25 ani), adică seria care apare acum... Lărgirea sferei tematice, acuratețea traducerilor, aparatul critic însoțitor, sporirea numărului de pagini, formula grafică îmbunătățită a copertilor — iată numai cîteva aspecte care particularizează noua serie, care determină și o mutație în înțelegerea sintagmei „colecție de popularizare”.

Editînd carte pentru toți (într-un sfert de secol a scos în lume 86.620.000 ex.), biblioteca aceasta va dăinui. Toate succesele ei de pînă acum o îndreptătesc.»

IORDAN DATCU
(Transilvania, 4/85)

al.dumas

editura minerva

Vol V—VI, lei 16

Ilustrația copertei : *Francisc Kalab*

al. dumas

contele de monte-cristo

ROMAN

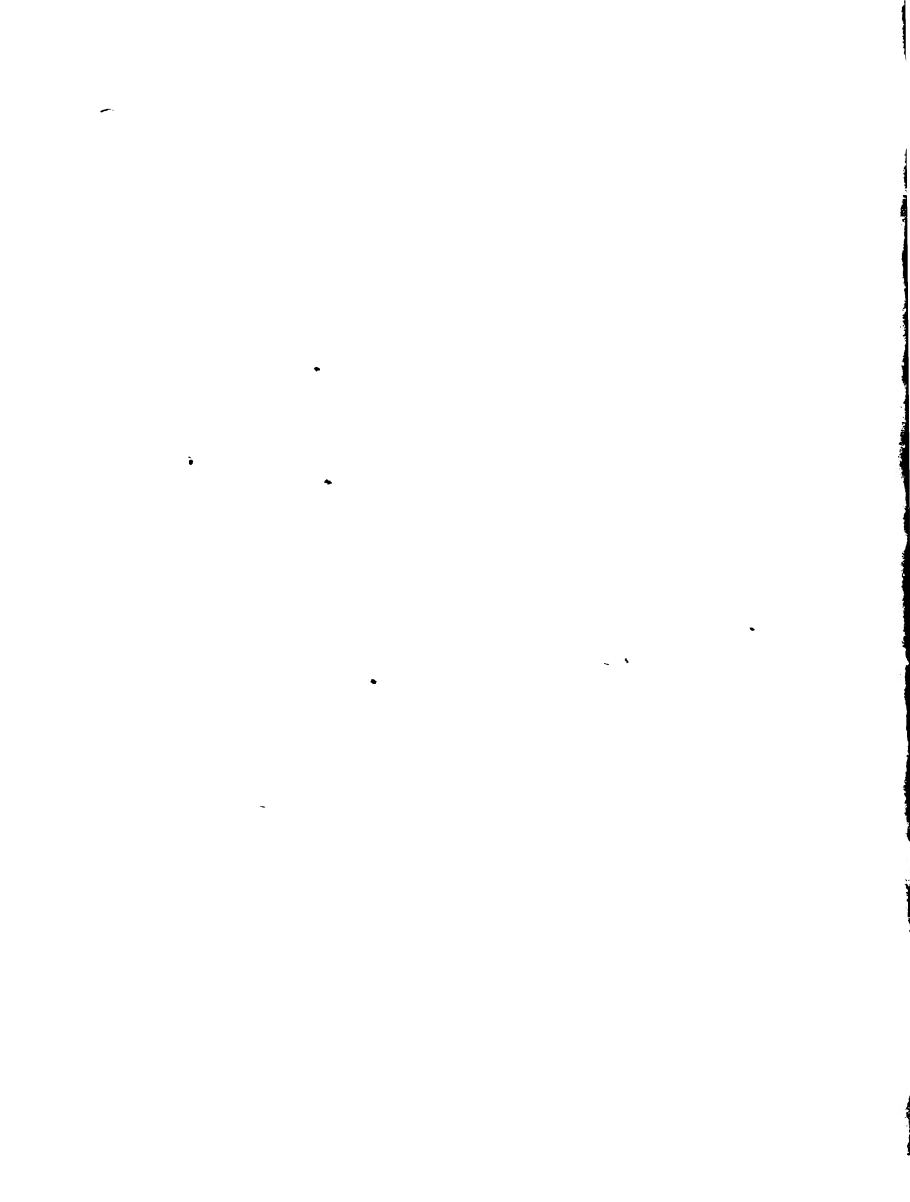
★★★

★★★

•
TRADUCERE DE GELLU NAUM

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1985

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Capitolul I
TATĂL ȘI FIICA

Am văzut că doamna Danglars venise să-i anunțe în mod oficial doamnei de Villefort, apropiata căsătorie a domnișoarei Eugénie Danglars cu domnul Cavalcanti.

Anunțarea aceasta oficială, care arăta sau părea să arate o hotărîre a tuturor celor interesați, fusese totuși precedată de o scenă pe care trebuie s-o povestim.

Să ne întoarcem deci cu un pas înapoi, în aceeași dimineată a zilei marilor nenorociri, în salonul frumos și poleit pe care îl cunoaștem ca făcînd mîndria proprietarului său, baronul Danglars.

În salonul acesta, pe la orele zece dimineată, se plimba de cîteva minute gînditor și vădit neliniștit, baronul însuși, uitîndu-se la fiecare ușa și oprindu-se la fiecare zgomot.

Cînd își pierde întreaga răbdare, Danglars chemă valetul.

— Etienne, îi spuse el, ia vezi de ce m-a rugat domnișoara Eugénie s-o aștept în salon și întreabă de ce m-a făcut să aștept aici atîta vreme.

După ce își revărsă astfel necazul, baronul se mai potoli puțin.

Într-adevăr, după ce se trezise, domnișoara Danglars ceruse să-i vorbească tatălui ei, rugîndu-l s-o aștepte în

salonul poleit. Ciudăţenia cererii şi mai ales caracterul ei oficial îl mirase mult pe bancher. De aceea el se supuse imediat dorinţei fetei şi venise primul în salon.

Etienne se reîntoarce.

— Camerista domnişoarei, spuse el, m-a anunţat că domnişoara îşi termină toaleta şi că va veni curînd.

Danglars dădu din cap în semn că e satisfăcut. Faţă de lume şi chiar faţă de servitorii săi, Danglars făcea pe omul cumsecade şi pe tatăl blînd ; aceasta era o latură a rolului ce-şi impusese în comedia pe care o juca făcînd pe omul popular ; înfăţişarea adoptată părea că i se potriveşte aşa cum părinţilor din teatrul antic li se potrivea profilul drept al măştilor cu buzele ridicate în sus şi zîmbitoare în partea dreaptă, în timp ce în partea stîngă aveau buzele căzute şi plîngăreţe.

Trebuie să spunem însă că, în intimitate, buza ridicată şi surizătoare se cobora la nivelul celei plecate şi plîngăreţe ; de aceea, în cea mai mare parte a timpului, omul de treabă dispărea ca să-i lase loc soţului brutal şi tatălui tiran.

— De ce naiba, dacă vrea să-mi vorbească — după cîte spune nebuna asta — nu vine pur şi simplu la mine în cameră ? se gîndi el ; şi despre ce-o fi vrînd să-mi vorbească ?

Tocmai frămînta pentru a douăzecea oară în creier gîndul acesta neliniştitor, cînd uşa se deschise şi se ivi Eugénie îmbrăcată într-o rochie de mătase neagră şi lucioasă cu flori mate de aceeaşi culoare. Eugénie era coafată şi înmănuşată de parcă ar fi avut de gînd să se așeze în fotoliul ei de la Teatrul Italian.

— Ia spune, Eugénie, ce s-a întîmplat ? o întrebă taică-său. De ce m-ai chemat în salonul ăsta solemn cînd în camera mea de lucru mi-ar fi fost atît de la îndemînă ?

— Ai dreptate, tată, răspunse Eugénie făcîndu-i semn că poate să se așeze. Mi-ai pus două întrebări care cu-

prind dinainte tot ce o să discutăm. Am să-ți răspund deci, la amîndouă ; dar, împotriva obiceiului, am să-ți răspund mai întîi la a doua întrebare, care e și cea mai complicată. Am ales salonul ca loc de întîlnire ca să mă feresc de impresiile neplăcute și de influențele unui cabinet de bancher. Registrele de încasări, oricît de aurite ar fi ele, sertarele încuiate ca porțile unei cetăți, grămezile cu bancnote care vin de nu știu unde și maldărele de scrisori sosite din Anglia, din Olanda, din Spania, din India, din China și din Peru, au de obicei o influență ciudată asupra sufletului unui tată și-l fac să uite că există în lume un interes mai mare și mai sfînt decît acela al poziției sociale și al părerii clienților săi. Am ales deci salonul unde poți vedea, zîmbitor și fericit, în rame splendide, portretul dumitale, al meu, al mamei și tot felul de peisagii pastorale și de vederi înduioșătoare. Am multă încredere în puterea impresiilor din afară. Poate că față de dumneata, mai ales, greșesc ; dar ce vrei, n-aș fi artistă dacă nu mi-ar rămîne vreo iluzie...

— Foarte bine, răspunse Danglars care-i ascultase tirada cu un sînge rece netulburat, dar fără să înțeleagă nici un cuvînt, absorbit cum era, ca orice om plin de gînduri ascunse, să caute firul propriei sale idei în ideile celui cu care stătea de vorbă.

— Iată, așadar, al doilea punct lămurit sau aproape lămurit, urmă Eugénie, fără să se tulbure cîtuși de puțin și cu hotărîrea bărbătoasă care-i caracteriza gesturile și vorba ; mi se pare că explicația te-a satisfăcut. Acum să ne reîntoarcem la prima întrebare. Mă întrebi de ce am cerut să-ți vorbesc ; am să-ți spun în două cuvinte ; iată : nu vreau să mă mărit cu domnul conte Andrea Cavalcanti.

Danglars sări din fotoliu și, neputîndu-se stăpîni, ridică spre cer și ochii și brațele.

— Da, tată, continuă Eugénie la fel de calmă. Ești mirat — văd bine — pentru că de cînd se pune la cale

toată afacerea asta, eu nu m-am împotrivit de loc, fiind sigură că voi putea — cînd va sosi clipa — să opun o voință deschisă și absolută celor ce nu m-au întrebat și lucrurilor care-mi displac. Totuși, de data asta, liniștea, pasivitatea, cum spun filozofii, venea din altă parte; ea venea din faptul că ai o fiică supusă și devotată... (un zîmbet ușor flutură pe buzele purpurii ale fetei) și că încercam să mă supun.

— Ei, și ? întrebă Danglars..

— Ei, și mi-am încercat puterile pînă la capăt, iar acum cînd a sosit clipa, văd că, în ciuda tuturor sforțărilor făcute de mine, mi-e cu neputință să mă mai supun.

— Oricît, Eugénie, trebuie să-mi arăți ce motiv ai, răspunse Danglars care, avînd mintea cam greoaie, părea mai întîi pe deplin zdrobit de greutatea logicii acesteia nemiloase al cărei calm arăta atîta premeditare și putere de voință.

— Motivul ? Vai, Doamne, nu e faptul că bărbatul ar fi mai urît, mai neghiob sau mai neplăcut decît un altul. Nu. Domnul Andrea Cavalcanti poate trece, pe lîngă cei ce privesc oamenii după obraz și după talie, drept un model destul de reușit. Și nici pentru că inima îmi e mai puțin mișcată de el decît de oricare altul; asta ar fi un motiv de fetiță, care consider că nu mi se potrivește. Nu iubesc absolut pe nimeni, tată, știi bine, nu-i așa ? Și nu văd de ce, fără să mă silească nimeni, mi-aș stînjiți viața avînd mereu pe cineva lîngă mine. N-a spus oare înțeleptul, undeva : „Nimic de prisos“, iar în altă parte : „Du totul cu tine“ ? Ba chiar am învățat aforismele acestea două la latină și la greacă : unul mi se pare că e de Phedru, celălalt de Bias. De aceea, dragă tată, în naufragiul vieții, eu arunc în valuri tot ce-mi prisosește și atîta tot, rămînînd cu voința mea, dispusă să trăiesc pe deplin singură și prin urmare cu totul liberă.

— Nefericito ! murmură Danglars pälind, căci cunoştea printr-o îndelungă experienţă tăria stavilei ce i se ivise atît de pe neaşteptate.

— Nefericită, urmă Eugénie, nefericită ! Aşa-mi spui, tată ? Zău, cuvintele tale mi se par cu totul teatrale şi afectate. Dimpotrivă, sînt fericită, căci, te întreb, ce-mi lipseşte ? Lumea spune că sînt frumoasă, şi asta e ceva ca să poţi fi primită cu plăcere. Mie-mi plac primirile frumoase ; ele iluminează feţele, iar cei ce-mi stau în preajmă mi se par mai puţin urîţi. Am un pic de minte şi o oarecare simţire care-mi îngăduie să scot din viaţa tuturor şi să aduc într-a mea ce găsesc bun acolo, aşa cum face maimuţa cînd sparge nuca verde ca să-i scoată miezul. Sînt bogată, fiindcă ai una dintre cele mai mari averi din Franţa, fiindcă sînt singura dumitale fiică, iar dumneata nu eşti încăpăţînat cum sînt părinţii de pe la Saint Martin sau de pe la Gaîté, care-şi dezmoştenesc fiicele pentru că nu le fac nepoţi. De altfel, legea prevăzătoare îţi răpeşte puterea de a mă dezmoşteni, cel puţin total, aşa cum nu-ţi permite să mă sileşti la căsătoria cu domnul cutare sau cutare. Aşa că, fiind frumoasă, deşteaptă şi bogată, ba fiind şi înzestrată cu un oarecare talent, aşa cum se spune în operele comice, înseamnă că sînt fericită, tată ! Şi atunci, de ce-mi spui nefericită ?

Danglars, văzîndu-şi fata zîmbitoare şi mîndră pînă la neobrazare, nu-şi putu stăpîni brutalitatea care se trădă printr-o ridicare a glasului, dar atîta tot. Sub privirea întrebătoare a fiicei sale, în faţa frumoaselor ei sprîncene negre, încruntate ca să-l întrebe, el dădu înapoi, prevăzător şi se potoli îndată, îmblinzit de mîna de fier a prevederii.

— Adevărat, fetiço, răspunse Danglars zîbind, eşti tot ce te lauzi că ai fi, în afară de un lucru, fata mea ; n-aş vrea să-ţi spun chiar dintr-o dată care : îmi place mai mult să ghiceşti singură.

Eugénie se uită la Danglars foarte mirată că i se tăgăduia una din floricelele cununei orgoliului pe care și-o pusese cu atîta măreție pe cap.

— Fetișo, continuă bancherul, mi-ai arătat cum nu se poate mai bine ce simțăminte stăpînesc hotărîrile unei fete ca tine, atunci cînd ea a decis că nu se va mărita. Acum, trebuie să-ți spun eu care sînt motivele unui tată ca mine cînd hotărăște să i se mărite fiica.

Eugénie făcu o plecăciune, nu ca o fată supusă care ascultă, ci ca un adversar gata să discute, care asteaptă.

— Fata mea, continuă Danglars, cînd un tată îi cere fiicei sale să-și ia un soț, el are totdeauna un motiv să-i dorească măritișul. Unii sînt atinși de mania despre care vorbeai mai adineauri, adică de a se vedea retrăind în nepoții lor. Eu n-am slăbiciunea asta, ți-o spun de la început. Pe mine bucuriile familiei mă lasă aproape rece. Pot să-i mărturisesc asta unei fiice pe care o știu destul de filozoafă ca să-mi înțeleagă nepăsarea și să n-o ia drept crimă.

— Așa mai zic și eu, spuse Eugénie ; să vorbim deschis, tată, îmi face plăcere.

— Vezi că, în general, fără să-ți împărtășesc simpatia pentru sinceritate, mă supun ei, atunci cînd cred că e nevoie, așa că am să continui. Ți-am propus un soț, nu pentru tine, fiindcă zău că nu m-am gîndit nici cît negru sub unghie la tine în clipa aceea. Îți place sinceritatea și cred că ești mulțumită de a mea. Aveam nevoie să-l iei pe soțul ăsta cît mai curînd posibil, pentru unele combinații comerciale pe care încerc să le închez tocmai acum.

Eugénie făcu o mișcare.

— E așa cum am cîntea să-ți spun, fata mea, și nu trebuie să-mi porți pică, fiindcă tu m-ai silit s-o fac. Îți dai seama că fără voia mea, intru în toate explicațiile astea aritmetice, față de o artistă ca tine, care se

teme să intre în cabinetul unui banher ca să nu simtă acolo impresii sau senzații neplăcute și antipoetice.

Dar în cabinetul ăsta al banherului, unde totuși ai binevoit să intri alaltăieri ca să-mi ceri mia de franci pe care ți-o dau în fiecare lună ca bani de buzunar, să știi, dragă domnișoară, că se pot afla multe lucruri folositoare tinerelor care nu vor să se mărite. În cabinetul unui banher poți să afli, de pildă — și din pricina firii tale prea simțitoare eu am să te fac să afli în salonul ăsta — că pentru un banher creditul este viața fizică și morală, că pe el creditul îl susține așa cum răsuflarea întărește corpul, și că domnul de Monte-Cristo mi-a ținut acum câteva zile, cu privire la asta, un discurs pe care n-am să-l uit niciodată. În cabinetul unui banher poți afla că pe măsură ce creditul se retrage, trupul își pierde viața, și că asta trebuie să i se întâmple foarte curînd unui banher care are cinstea de a fi tatăl unei fiice atît de înțelepte.

Dar Eugénie, în loc să se plece, își îndreaptă spatele.

— Ruinat ! spuse ea.

— Ai găsit tocmai cuvîntul potrivit, fiica mea, cuvîntul cel bun, urmă Danglars rîcîindu-și pieptul cu unghiile, și păstrîndu-și totuși pe fața lui aspră zîmbetul de om fără inimă, dar nu fără minte ; ruinat, asta e !

Eugénie îl privi.

— Da, ruinat ! Iată că acum cunoști secretul plin de grozăvii, cum spune poetul tragic. Acum, fiica mea, află de la mine cum poate prin tine să se micșoreze nenorocirea ; nu zic pentru mine, ci pentru tine.

— Nu te pricepi de loc să cunoști oamenii după înfățișare, tată, dacă îți închipui că nenorocirea cu care mă ameninți m-ar întrista cît de cît.

Eu ruinată ! Și ce-mi pasă ? Nu-mi rămîne oare talentul ? Nu pot oare, ca La Pasta, ca Malibran, ca Grisi, să-mi fac ceea ce dumneata nu mi-ai fi dat niciodată, oricîtă avere ai fi avut, adică un venit de o sută, o sută

cincizeci de mii de livre, datorat numai mie însămi, un venit pe care în loc să-l capăt cum capăt bieteles douăsprezece mii de franci pe care mi le dai cu priviri morocănoase și cu muștrări pentru firea mea risipitoare, să le ciștig cu aplauze și cu flori. Și chiar dacă n-aș avea talentul ăsta despre care zîmbetul dumitale îmi dovedește că te îndoiești, tot îmi rămîne dragostea nestăpînită pentru libertate. Ea îmi va ține totdeauna locul tuturor comorilor și îmi stăpînește pînă și instinctul de conservare.

Nu, nu pentru mine mă mîhnesc. Eu am să mă pricep oricînd s-o scot la capăt ; cărțile, creioanele, pianul, toate lucrurile care nu costă cine știe cît și pe care mi le-aș putea procura oricînd, îmi vor rămîne. Poate-ți închipui că mă întristez pentru mama. Și de data asta nu vezi cum trebuie ; sau mă înșel eu în mod grosolan, sau mama și-a luat toate măsurile împotriva nenorocirii care te amenință și care va trece fără s-o atingă ; sper că ea s-a pus la adăpost și a putut să scape de grijile averii nu veghind asupra mea, căci, mulțumesc lui Dumnezeu, m-a lăsat întotdeauna de capul meu, sub motiv că îmi place libertatea.

Nu, tată ; din copilărie am văzut petrecîndu-se prea multe lucruri în jurul meu. Le-am înțeles prea bine pe toate ca să mă mai poată impresiona nenorocirea așa cum ar trebui. De cînd mă cunosc, nu m-a iubit nimeni. Puțin îmi pasă însă ; așa am ajuns în mod firesc să nu iubesc nici eu pe nimeni. Și, cu atît mai bine ! Acum îmi cunoști părerile.

— Atunci, răspunse Danglars, galben de mînia care nu izvora din jîgnirea dragostei lui părintești, atunci, domnișoară, tot vrei să-mi desăvîrșești ruina ?

— Ruina dumitale ! Eu să-ți desăvîrșesc ruina ! Ce vrei să spui ? Nu te înțeleg !

— Cu atît mai bine : asta îmi mai lasă un fir de nădejde. Ascultă !

— Ascult, făcu Eugénie privindu-și tatăl atît de fix, încît lui Danglars îi trebui o sforțare ca să nu-și plece ochii sub puterea privirii fiicei lui.

— Domnul Cavalcanti se însoară cu tine, continuă Danglars. Luîndu-te, el îți aduce o zestre de trei milioane pe care o plasează la mine.

— Foarte bine, răspunse Eugénie cu nespus dispreț, netezindu-și mînușile.

— Crezi că n-am să folosesc cum trebuie cele trei milioane ? întrebă Danglars. De loc. Ele sînt destinate să aducă cel puțin alte zece milioane. Am obținut, împreună cu un bancher, cu un confrate de-al meu, concesiunea unei căi ferate, singura ramură care în zilele noastre mai poate aduce încă șansele fabuloase ale cîștigului imediat la care altădată Law îi făcea să viseze pe veșnicii gură *cască ai speculației, pe parizienii ăștia cumsecade, vorbindu-le despre un Mississippi din basme. După socotelile mele, ar trebui să ai o milionime de cale ferată, așa cum unii, pe vremuri, aveau un stîngen de pămînt înțelenit pe malurile lui Ohio. E un plasament ipotecar, și asta înseamnă un progres, după cîte vezi, fiindcă poți avea cel puțin zece, cincisprezece, douăzeci, o sută de livre de fier în schimbul banilor. Ei bine, peste opt zile trebuie să depun partea mea de patru milioane ! Patru milioane astea, după cum îți spun, îmi vor aduce alte zece sau douăsprezece.

— În timpul vizitei pe care ți-am făcut-o alaltăieri, tată, și pe care cred că n-ai uitat-o, te-am văzut încă-sînd, așa se spune, nu ? cinci milioane și jumătate. Ba chiar mi i-ai arătat în două bonuri de tezaur, și te-ai mirat că o hîrtie, avînd o asemenea valoare, nu mi-a orbit ochii ca un fulger.

— Da, dar cele cinci milioane și jumătate nu sînt ale mele și sînt doar o dovadă a încrederii pe care oamenii o au în mine. Titlul meu de bancher popular m-a făcut să dobîndesc încrederea unor așezăminte, iar cele cinci

milioane și jumătate sînt ale spitalelor. Altădată n-aș fi șovăit nici o clipă să-i folosesc, dar astăzi se știe ce pierderi mari am suferit și, după cum îți spuneam, creditul a început să mi se retragă. Administrația poate să-și ceară banii dintr-o clipă în alta și dacă îi voi folosi pentru altceva, voi fi silit să dau un faliment rușinos. Nu mi-e silă de falimente, crede-mă, dar îmi plac falimentele, care îmbogățesc, nu cele care ruinează. Fie că te măriți cu domnul Cavalcanti și pun mîna pe zestrea de trei milioane, fie că numai se crede că voi pune mîna pe ea, mi se va reîntoarce creditul, iar averea care de o lună sau două s-a prăbușit în prăpăstiile săpate sub pașii mei printr-o fatalitate uimitoare se va restabili. Mă înțelegi ?

— Te înțeleg perfect : mă pui amanet pentru trei milioane, nu-i așa ?

— Cu cît suma e mai mare, cu atît e mai măgulitoare. Ea îți dă o idee despre valoarea ta.

— Mulțumesc. Un ultim cuvînt, tată : îmi făgăduiești să folosești cît vei avea chef cifra zestreii pe care ți-o va aduce domnul Cavalcanti, dar să nu te atingi de bani ? Asta nu ți-o cer din egoism, ci din delicatețe. N-am nimic împotrivă să te ajut să-ți refaci averea, dar nici nu vreau să-ți fiu complice ca să-i ruinezi pe alții.

— Cînd îți spun că cele trei milioane vor..?

— Crezi că poți s-o scoți la capăt fără să te atingi de cele trei milioane ?

— Nădăjduiesc, însă cu condiția să te măriți, întărindu-mi astfel creditul.

— Ai putea să-i plătești domnului Cavalcanti cele cinci sute de mii de franci pe care mi le dai prin contractul de căsătorie ?

— Le va încasa cînd ne vom întoarce de la primărie.

— Bine.

— Cum bine ? Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun că în afară de semnătura cerută, o să mă lași cu totul liberă, nu-i așa ?

— Absolut.

— Atunci, *bine*. Cum îți spuneam, tată, sînt gata să mă mărit cu domnul Cavalcanti.

— Dar ce planuri ai ?

— Țasta-i secretul meu. Care mi-ar fi superioritatea față de dumneata dacă, știindu-ți secretul, ți l-aș des-tăinui pe al meu ?

Danglars își mușcă buzele.

— Așadar, spuse el, ești gata să faci cele cîteva vizite oficiale care sînt absolut trebuincioase ?

— Da, răspunse Eugénie.

— Și ești gata să semnezi, în trei zile, contractul de căsătorie ?

— Da.

— Atunci la rîndul meu, îți spun și eu : bine !

Și Danglars, apucînd mîna fiicei sale, o strînse în-tr-a lui.

Dar, lucru ciudat, în timpul strîngerii acesteia de mîină, tatăl nu îndrăzni să zică : „Mulțumesc, copila mea“, iar copila nu-i zîmbi de loc tatălul ei.

— S-a terminat convorbirea ? întrebă Eugénie rîdi-cîndu-se.

Danglars îi făcu semn din cap că nu mai avea să-i spună nimic.

Peste cinci minute pianul răsună sub degetele domnișoarei d'Armilly, iar domnișoara Danglars cîntă bles-temul lui Brabantio asupra Desdemonei.

La sfîrșitul bucății, Etienne intră și-i anunță Eu-géniei că trăsura e gata și că baroana o așteaptă pen-tru vizite.

Le-am văzut pe cele două femei trecînd pe la Villefort de unde plecară ca să-și continue vizitele.

Capitolul II
CONTRACTUL DE CĂSĂTORIE

Trei zile mai târziu, adică pe la orele cinci în după amiaza fixată pentru semnarea contractului de căsătorie dintre domnișoara Eugénie Danglars și Andrea Cavalcanti, pe care bancherul se încăpățina să-l numească prinț, o adiere ușoară făcea să tremure frunzișul grădiniței din fața casei contelui de Monte-Cristo. Tocmai în clipa când contele se pregătea să iasă iar caii îl așteptau bătînd din copite, ținuți de mîna vizitiului așezat pe capră de vreun sfert de ceas, își făcu apariția intrînd repede prin poarta de intrare eleganta trăsurică a lui Andrea Cavalcanti.

Din trăsurică, Andrea Cavalcanti — atît de poleit și de strălucitor, de părea că el însuși e pe cale de a se însura cu o prințesă — își făcu vînt pe treptele peronului.

Oaspetele se interesă de sănătatea contelui, cu familiaritatea lui obișnuită, și, urcînd sprinten treptele primului etaj, îl întîlni pe Monte-Cristo în capătul scării.

La vederea tînărului, contele se opri. Cît despre Andrea Cavalcanti, el era plin de avînt, iar cînd se avînta, nimic nu-l mai putea opri.

— Bună ziua, dragă domnule de Monte-Cristo, strigă Andrea.

— Domnul Andrea ! răspunse Monte-Cristo cu o voce oarecum ironică. Cum o mai duci ?

— Minunat, după cum vedeți. Am venit să discutăm o mie de lucruri. Dar mai întâi aș vrea să vă întreb : plecați sau veniți ?

— Plec.

— Atunci, ca să nu vă întârzii, mă voi urca — dacă n-aveți nimic împotriva — în caleașca dumneavoastră și Tom ne va urma mînînd trăsura după noi.

— Nu, răspunse cu un ușor zîmbet de dispreț Monte-Cristo, care nu ținea de loc la tovărășia tînărului. Nu. Prefer să te ascult aici, domnule Andrea : se stă de vorbă mai bine într-o cameră și nici n-ai în preajmă vizitiul care să-ți prindă cuvintele din zbor.

Monte-Cristo se reîntoarce deci într-un salonaș de la primul etaj, se așează picior peste picior, și-i făcu semn tînărului să ia loc.

Andrea încercă să pară cît mai voios.

— Știți, dragă conte, spuse el, astă seară va avea loc ceremonia. La nouă vom semna contractul, în casa socrului.

— Zău ? făcu Monte-Cristo.

— Cum ! Vă spun o noutate ? Domnul Danglars nu v-a anunțat solemnitatea ?

— Ba da, am primit ieri un bilet din partea lui, dar cred că nu era trecută ora.

— S-ar putea ca socrul să creadă că o cunoaște toată lumea și că nu mai e nevoie s-o scrie.

— Ei, iată-te fericit, domnule Cavalcanti : e o căsătorie din cele mai potrivite ; și apoi, domnișoara Danglars e drăguță...

— Da, răspunse Cavalcanti cu un aer modest.

— Și mai ales e foarte bogată, cel puțin după cîte cred, urmă Monte-Cristo.

— Credeți că e foarte bogată ? repetă Andrea.

— Fără îndoială ; se spune că domnul Danglars își ascunde cel puțin jumătate din avere.

— Și mărturisește că are cincisprezece sau douăzeci de milioane ! exclamă Andrea cu ochii licărind de bucurie.

— Nici nu mai vorbesc despre faptul că e pe cale de a intra într-un gen de afaceri oarecum obișnuite în Statele-Unite și în Anglia, dar cu totul nou în Franța, adăugă Monte-Cristo.

— Da, da, știu despre ce vreți să vorbiți : calea ferată pe care a dobândit-o prin licitație, nu-i așa ?

— Întocmai. Va câștiga cel puțin zece milioane în afacerea asta, după cîte se crede.

— Zece milioane ! Credeți ? întrebă Cavalcanti îmbătîndu-se de zgomotul metalic al cuvintelor auzite.

— Fără să mai punem la socoteală că toată averea lui îți va reveni, continuă Monte-Cristo, și că așa se cade, fiindcă domnișoara Danglars este unica lui fiică. De altfel, averea dumatile, cel puțin după cîte mi-a spus domnul Cavalcanti tatăl, e aproape egală cu a logodnicei. Dar să lăsăm puțin deoparte afacerile bănești. Știi, domnule Andrea, că ai mînuit cu dibăcie și cu pricepere toată afacerea asta ?

— Cam așa, cam așa ! răspunse tînărul. Sînt născut să fiu diplomat.

— Atunci ți se va găsi un loc în diplomație ; știi, diplomația nu se învață : e ceva instinctiv... Și ești, îndrăgostit ?

— Zău, mă tem că da, răspunse Andrea cu tonul pe care-l auzise la Teatrul Francez în gura lui Dorante sau al lui Valère, răspunzînd Alcestei.

— Și ești și dumneata puțin iubit ?

— Dacă se mărită cu mine, trebuie să mă iubească, răspunse Andrea cu un zîmbet de învingător. Dar să nu uităm un lucru important.

— Care ?

— Am fost ajutat într-un mod deosebit în toate astea.

— Ei așa !

— Sigur că da.
— De împrejurări ?
— Nu. De dumneavoastră.
— De mine ? Lasă, prințe ! spuse Monte-Cristo apăsînt cu dinadinsul asupra titlului. Ce-am putut eu să fac pentru dumneata ? Oare numele, poziția socială și meritul dumitale nu sînt deajuns ?

— Nu, răspunse Andrea, nu. Și oricît ați spune, domnule conte, eu susțin că poziția unui om ca dumneavoastră a făcut mai mult decît numele, poziția socială și meritul meu.

— Te înșeli cu totul, domnule, răspunse Monte-Cristo, care simți dibăcia perfidă a tînărului și înțelese încotro bătea. Protecția mea n-ai căpătat-o decît după ce am luat cunoștință despre influența și despre averea tatălui dumitale. Căci, la urma urmei, cine mi-a făcut bucuria de a vă cunoaște, mie, care niciodată nu-l văzusem nici pe ilustrul dumitale tată, nici pe dumneata ? Doi buni prieteni de-ai mei, lordul Wilmore și abatele Busoni. Cine m-a încurajat, nu să-ți servesc drept girant, ci să te patronez ? Numele tatălui dumitale atît de cunoscut și de onorat în Italia. Eu, personal, nu te cunosc.

Calmul acesta și ușurința perfectă cu care vorbise îl făcură pe Andrea să înțeleagă că era strîns pentru un moment, de o mină mai puternică decît a lui și că strînssoarea aceasta nu era ușor de înfrînt.

— Așadar, tata e cu adevărat foarte bogat, domnule conte ?

— Se pare că da, răspunse Monte-Cristo.
— Știți, cumva dacă mi-a sosit zestrea făgăduită ?
— Am primit ieri scrisoarea de înștiințare.
— Dar cele trei milioane ?
— Cele trei milioane, după toate probabilitățile, sînt pe drum.
— Va să zică le voi primi cu adevărat ?

— Drace ! Mi se pare că nici pînă acum nu ți-au lipsit banii !

Andrea fu atît de surprins, încît nu se putu împiedica să rămînă o clipă pe gînduri.

— Atunci, urmă el trezindu-se din gînduri, nu-mi rămîne decît să vă fac o cerere, domnule, și asta înțelegeți — chiar dacă va trebui să fie neplăcută.

— Vorbește, îl îndemnă Monte-Cristo.

— Datorită averii mele, am intrat în legătură cu mulți oameni distinși și am — cel puțin pentru moment — o mulțime de prieteni. Dar însurîndu-mă, trebuie ca în fața întregii societăți pariziene să fiu susținut de un nume ilustru și în lipsa mîinii părintești, să mă conducă la altar o mînă puternică ; iar tata nu vine la Paris, nu-i așa ?

— E bătrîn, acoperit de răni și spune că suferă groaznic de fiecare dată cînd călătorește.

— Înțeleg. De aceea, vin să vă fac o cerere.

— Mie ?

— Da, dumneavoastră.

— Care ?

— Să-i țineți locul.

— Cum, dragă domnule ! După numeroasele relații pe care am avut fericirea să le am cu dumneata, mă cunoști atît de puțin încît îmi ceri un asemenea lucru ?

Cere-mi o jumătate de milion cu împrumut și, deși un astfel de împrumut e destul de rar, pe cîntea mea că m-ai stînjiți mai puțin. Află deci — de altfel, credeam că ți-am mai spus-o — că de cîte ori s-a amestecat în treburile lumești, și mai ales în cele morale contele de Monte-Cristo a avut întotdeauna scrupulele, ba așa spune mai mult chiar, superstițiile unui oriental.

Eu care am un serai la Cairo, unul la Smirna și unul la Constantinopol. să prezidez o căsătorie ? Niciodată !

— Așadar, mă refuzați ?

— Pe de-a-ntregul. Și chiar dacă ai fi copilul meu sau dacă mi-ai fi frate, te-aș refuza la fel.

— Asta-mi lipsea ! spuse Andrea dezamăgit. Cum să fac atunci ?

— Spuneai singur că ai o sută de prieteni.

— Nici vorbă că da, însă dumneavoastră m-ați prezentat domnului Danglars.

— Ba de loc ! Ia să restabilim faptele, așa cum s-au petrecut în adevăr ; eu te-am invitat să ieși masa împreună cu el la Auteuil, iar dumneata te-ai prezentat singur. Drace ! Nu e tot una !

— Da, dar căsătoria mea : dumneavoastră ați ajutat...

— Eu ? N-am ajutat cu nimic, te rog să mă crezi. Adu-ți aminte ce ți-am răspuns când ai venit să mă rogi să fac cererea de căsătorie : eu nu fac niciodată cereri de căsătorie, dragul meu prinț. E un principiu de la care nu mă abat niciodată.

Andrea își mușcă buzele.

— În sfârșit, măcar veți fi de față ?

— Va fi întregul Paris ?

— Sigur că da.

— Atunci voi fi și eu, așa cum va fi întregul Paris.

— Veți semna contractul ?

— Nu văd ce-aș putea avea împotrivă. Scrupulele mele nu merg pînă acolo.

— În sfârșit, dacă nu vreți să-mi dăruiți mai mult, trebuie să mă mulțumesc și cu atât. Dar, un ultim cuvînt, conte.

— Ce mai e ? -

— Vreau un sfat.

— Ia seama : un sfat e mai rău decît un serviciu.

— Pe acesta mi-l puteți da fără să vă compromiteți.

— Vorbește.

— Zestrea nevestei mele este de cinci sute de mii de livre.

— Atîta mi-a spus și mie domnul Danglars.

— Trebuie să primesc banii sau să-i las în mîinile notarului ?

— Iată cum se petrec lucrurile, în general, atunci cînd vrei ca ele să se petreacă în mod cuviincios : cei doi notari își vor da, la semnarea contractului, întîlnire, pentru mîine sau poimîine ; mîine sau poimîine ei vor schimba cele două dote, dîndu-și unul altuia chitanțe. Apoi, după căsătorie, ei vă vor pune milioanele la dispoziție, fiindcă dumneata vei fi capul familiei.

— Știți, urmă Andrea cu o neliniște prost ascunsă, vă spun toate astea fiindcă mi se pare că l-am auzit pe socrul meu spunînd că are intenția să ne plaseze banii în faimoasa afacere a căilor ferate, despre care ați pomenit mai adineaori.

— După cît spune toată lumea, va fi un mijloc să-ți dubleze sau să-ți tripleze capitalul într-un an de zile. Baronul Danglars e un tată bun și se pricepe la socoteli.

— Atunci, totul e în regulă, în afară de refuzul dumneavoastră care mi-a străpuns inima, răspunse Andrea.

— Nu-l pune decît pe seama unor scrupule foarte firești în asemenea împrejurări.

— Fie cum spuneți dumneavoastră. Atunci, pe de-seară, la ora nouă.

— Pe deseară.

Și, cu toată ușoara împotrivire a lui Monte-Cristo, ale cărui buze păliră, dar care știu totuși să-și păstreze zîmbetul politicoș, Andrea apucă mîna contelui, o strînse, sări în trăsurică și dispăru.

Andrea folosi cele patru sau cinci ore care-i rămăseseră pînă la nouă, făcînd vizite la prieteni ca să-i hotărască să vină la bancher cu echipaje cît mai luxoase, uluindu-i prin făgăduieli cu privire la acțiunile care au sucit capetele de atunci încoace, și a căror inițiativă, în momentul acela, era în mîna lui Danglars.

Într-adevăr, la ora opt și jumătate seara, salonul cel mare, al lui Danglars și încăperea alăturată, ca și cele-

lalte trei saloane de la etaj, erau pline de o mulțime parfumată, foarte puțin atrasă de simpatie, dar foarte mult atrasă de nevoia nestăvilită de a se afla acolo unde știau că se petrece un lucru nou.

Un academician ar spune că seratele din lumea mare sînt niște brazde de flori care atrag fluturii nestatornici, albinele flămînde și bondarii zbîrniitori.

Se înțelege de la sine că saloanele străluceau de luminări, că luminile curgeau în valuri de pe ornamentele poleite pe tapetele de mătase și că tot prostul gust al împodobirii salonului, care n-avea altceva în el decît bogăția, strălucea din plin.

Domnișoara Eugénie era îmbrăcată cu cea mai elegantă simplitate: o rochie de mătase albă broșată, un trandafir alb pe jumătate ascuns în părul ei negru ca tăciunele, îi formau toată găteala, neîmbogățită prin nici un fel de giuvaer.

Dar în ochii ei se putea citi acea stăpînire de sine deplină, hărăzită să desmintă ceea ce în nevinovatul veșmînt i se părea chiar ei vulgar de feciorelnic.

Doamna Danglars, ceva mai deoparte, discuta cu Debray, Beauchamp și Château-Renaud, Debray își făcuse din nou intrarea în casă cu prilejul solemnității, dar fusese primit ca toți ceilalți și nu se făcuse nimic deosebit pentru el.

Domnul Danglars, înconjurat de deputați și de bancheri, făcea teoria unor noi impozite pe care socotea să le pună în practică atunci cînd împrejurările aveau să silească guvernul să-l cheme la minister.

Andrea, ținînd de braț pe unul dintre cei mai fercheși dandy ai Operei, îi explica cu destulă impertinență, dat fiind că avea nevoie să fie îndrăzneț ca să pară la largul lui, planurile de viitor și luxul pe care, după moda pariziană, avea de gînd să-l facă cu cele o sută șaptezeci și cinci de mii de livre.

Toți ceilalți treceau de colo-colo prin saloane, ca un flux și un reflux de turcoaze, rubine, smaralde, opale și diamante.

Și aci, ca pretutindeni, se putea vedea că femeile cele mai bătrâne erau și cele mai împopotonate, și că femeile cele mai urite se străduiau cel mai mult să iasă la iveală.

Dacă se găsea vreo frumusețe de crin alb, vreun trandafir suav și parfumat, trebuia să-l cauți și să-l descoperi ascuns în vreun ungher de către o mamă cu turban sau de către o mătușă gătită cu pasărea paradisului.

În mijlocul acestei gloate, acestui zumzet, acestor rîsete, se auzeau în fiecare clipă glasurile ușierilor anunțînd vreun nume cunoscut în finanțe, respectat în armată sau vestit în literatură. Atunci, o ușoară mișcare a grupurilor întîmpina numele anunțat.

Dar, pe lîngă cîte unul care avea privilegiul de a face să freamăte oceanul acesta de valuri omenеști, cîți nu erau primiți cu nepăsare și dispreț !

În clipa cînd acele pendulei masive, care îl înfățișa pe Endimion adormit, arătară orele nouă pe un cadran de aur și cînd sunetul, reproducător credincios al gîndirii mașinii, bătu de nouă ori, răsună și numele contelui de Monte-Cristo. Și, ca împinsă de o scînteie electrică, întreaga adunare se întoarse spre ușă.

Contele se îmbrăcase în negru, cu simplitatea lui obișnuită ; vesta albă făcea să i se vadă pieptul larg ; cravata neagră îi scotea în relief paloarea bărbătească a feții ; drept orice giuvaer, el purta un lăntșor atît de fin, încît firul subțire de aur abia se zărea pe vesta albă.

Într-o clipă se formă un cerc în jurul ușii.

Contele o zări dintr-o privire pe doamna Danglars, într-un colț al salonului, pe domnul Danglars în celălalt colț, iar în fața lui pe domnișoara Eugénie.

Mai întâi, el se apropie de baroana care stătea de vorbă cu doamna de Villefort. Valentine fiind bolnavă, doamna de Villefort venise singură. Fără să facă vreun ocol, pentru că mulțimea îi făcea loc, Monte-Cristo trecu de la baroană la Eugénie și o felicită prin cuvinte atît de scurte și de reținute, încît trufașa artistă rămase mirată.

Lingă Eugénie se afla domnișoara Louise d'Armilly. Ea îi mulțumi contelui pentru scrisorile de recomandatie pe care el i le dăduse cu atîta bunăvoință pentru Italia. Scrisorile acestea, Louise — după cîte spunea — avea de gînd să le folosească în curînd.

După îndeplinirea acestor trei îndatoriri sociale, Monte-Cristo se opri uitîndu-se în preajmă cu privirea aceea sigură și plină de expresie deosebită a oamenilor dintr-o oarecare lume și mai ales de o oarecare însemnătate, privire care părea că zice :

„Am făcut tot ce eram dator să fac ; acum ceilalți să facă ce-mi datorează“.

Andrea simți din salonul alăturat freamătul stîrnit în mulțime de Monte-Cristo și veni în grabă să-l salute pe conte.

El îl găsi înconjurat de oaspeți care îi sorbeau cuvintele, așa cum se întîmplă totdeauna cu spusele celor ce vorbesc puțin și nu rostesc nici un cuvînt de prisos.

În același moment intrară și notarii. Ei își instalară scriptele mîzgălite pe catifeaua brodată cu fir care acoperea masa de lemn aurit pregătită pentru semnarea contractului.

Unul din notari se așeză, celălalt rămase în picioare.

Trebuia să se înceapă citirea contractului pe care mulțimea de față avea să-l semneze.

Fiecare luă loc sau, mai bine zis, femeile făcură cerc, pe cînd bărbații, mai nepăsători în privința „stilului energetic“, cum spunea Boileau, începură să discute despre nărbdarea lui Andrea, despre atenția lui Danglars, despre

nepăsarea Eugéniei și despre felul îndemînatic și hazliu în care baroana trata afacerea aceasta importantă.

Contractul fu citit într-o tăcere adîncă. Dar, de îndată ce lectura fu terminată, rumoarea reîncepu în saloane, și mai sporită față de cît fusese înainte : sumele uriașe, milioanele ce se rostogoleau în viitorul celor doi tineri, completate cu trusoul miresei și cu giuvaerurile ei, expuse într-o cameră alăturată, dădeau glas întregii invidii a oaspeților.

Frumusețea domnișoarei Danglars crescuse în ochii tinerilor încă o dată pe cît era și întuneca, deocamdată, lumina soarelui.

Cît despre femei, se înțelege de la sine că, deși invidiau milioanele, credeau că n-aveau nevoie de ele ca să fie frumoase.

Andrea, înghesuit de prieteni, felicitat, măgulit, începînd să creadă în realitatea visului său, era cît pe aci să-și piardă capul.

Notarul luă pana, solemn, o ridică deasupra capului și spuse :

— Domnilor, începe semnarea contractului.

Mai întîi trebuia să semneze baronul, apoi împuternicitul lui Cavalcanti tatăl, apoi baroana și apoi viitorii soți, cum se spune în stilul oficial.

Baronul luă pana și semnă, iar după el semnă împuternicitul.

Baroana se apropie, la braț cu doamna de Villefort.

— Dragul meu, îi spuse ea lui Danglars pe cînd lua pana, zău că e groaznic ! Un incident neașteptat, întîmplat în afacerea asasinatului și furtului căruia era să-i cadă victimă domnul conte de Monte-Cristo, ne lipsește de prezența domnului de Villefort.

— Doamne ! făcu Danglars cu un glas de parcă ar fi spus : Puțin îmi pasă !

— Vai ! spuse Monte-Cristo apropiindu-se, mă tem că fără să vreau sînt cauza lipsei acesteia.

— Dumneata, conte ? răspunse doamna Danglars, sem-nînd. Dacă e așa, ia seama, n-am să ți-o iert niciodată. Andrea ciuli urechile.

— Și totuși eu n-am nici o vină, continuă Monte-Cristo ; de aceea țin să știți cum stau lucrurile.

Toată lumea asculta atentă : Monte-Cristo care era de obicei atît de tăcut, avea să vorbească.

— Vă amintiți, începu el în mijlocul celei mai adînci tăceri, că în casa mea a murit nefericitul acela venit să mă prade ? Ieșind de la mine, el a fos ucis, după cîte se crede, de către un complice...

— Da, răspunse Danglars.

— Ei bine, ca să i se dea ajutor, a fost dezbrăcat, iar hainele i-au fost zvîrlite într-un colț de unde le-a luat justiția : dar, luînd haina și pantalonii ca să-i depună la grefă, justiția a uitat vesta.

Andrea pâlî și se retrase încetișor spre ușă ; i se părea că vede ivindu-se la orizont un nor vestitor de furtună.

— Vesta a fost găsită astăzi, plină de sînge și găurită în dreptul inimii.

— Doamnele țipară, iar vreo două sau trei dintre ele se pregătiră să leșine.

— Vesta mi-a fost adusă mie. Nimănui nu-i trecea prin minte a cui putea fi zdreanța asta ; eu însă m-am gîndit că e, pesemne, vesta victimei. Deodată, valetul scotocind cu silă și grijă rămășița funebră, a simțit o hîrtie într-unul din buzunare și a scos-o ; era o scrisoare, adresată, cui credeți ? Dumitale, baroane...

— Mie ? se miră Danglars.

— Da, dumitale. Am izbutit să citesc numele sub sîngele care păta biletul, răspunse Monte-Cristo în mijlocul exclamațiilor de uimire ale oaspeților.

— Dar cum l-a putut împiedica asta pe domnul de Villefort ? întrebă doamna Danglars, privindu-și neli-niștită soțul.

— Foarte simplu, doamnă, răspuse Monte-Cristo. Vesta și scrisoarea sînt ceea ce se cheamă corp delict. I le-am trimis pe amîndouă domnului procuror regal. Înțelegeți, dragă baroane, în materie de crime, calca legală e cea mai sigură : poate că e vreo intrigă îndreptată împotriva dumatiale.

Andrea își aținti privirile asupra lui Monte-Cristo, apoi dispăru în al doilea salon.

— Se poate, răspuse Danglars. Victima nu era cumva un fost ocnaș ?

— Ba da, răspuse Monte-Cristo. Un fost ocnaș pe care-l cheamă Caderousse.

Danglars păli ușor. Andrea ieși din cel de al doilea salon și ajunse în anticameră.

— Semnați ! Semnați ! spuse Monte-Cristo. Văd că povestirea mea v-a emoționat pe toți și vă cer iertare, doamnă baroană și domnișoară Danglars.

Baroana, care tocmai semnase, îi întinse pana notarului.

— Domnul prinț Cavalcanti ! chemă acesta. Domnule prinț Cavalcanti, unde sînteți ?

— Andrea ! Andrea ! strigară mai mulți tineri care ajunseseră destul de prieteni cu nobilul italian ca să-i spună pe numele de botéz.

— Chemați-l odată pe prinț ! Anunțați-l că e rîndul lui să semneze, îi strigă Danglars unui ușier.

Dar în aceeași clipă, mulțimea oaspeților se întoarce în salonul principal, ca și cum vreun monstru înfricoșător ar fi intrat în apartament, *quaerens, quem devoret*.¹

Intr-adevăr, oaspeții aveau de ce să dea înapoi, să se înspăimînte și să strige.

Un ofițer de jandarmi instala cîte doi jandarmi la fiecare ușă a salonului și înainta spre Danglars împreună cu un comisar de poliție.

¹ Căutînd pe cine să-l mănînce (lat.).

Doamna Danglars scoase un strigăt și leșină.

Danglars, care se credea amenințat, (unele conștiințe nu sînt niciodată liniștite), se înfățișă dinaintea oaspeților cu fața descompusă de groază.

— Ce s-a întîmplat, domnilor ? întrebă Monte-Cristo ieșind în întîmpinarea comisarului.

— Care dintre dumneavoastră se numește Andrea Cavalcanti ? rosti comisarul, fără să-i răspundă lui Monte-Cristo.

Din toate colțurile salonului se auzi un strigăt de uimire.

Oaspeții căutară, puseră întrebări...

— Dar cine e acest Andrea Cavalcanti ? întrebă Danglars aproape năucit.

— Un fost ocnaș, scăpat din ocna de la Toulon.

— Și ce crimă a săvîrșit ?

— E învinovățit, răspunse comisarul cu glas netulburat, e învinovățit că l-a ucis pe individul Caderousse, fostul lui tovarăș de lanțuri pe vremuri. Crima a fost săvîrșită pe cînd Caderousse ieșea din locuința contelui de Monte-Cristo.

Monte-Cristo privi în preajmă.

Andrea dispăruse.

Capitolul III

DRUMUL BELGIEI

La cîteva clipe după uluirea produsă în saloanele lui Danglars de ivirea neașteptată a jandarmilor și după destăinuirea care urmase, uriașa clădire se golise cu atîta iuțeală de parcă li s-ar fi anunțat oaspeților ivirea unui caz de ciumă sau de holeră ; în cîteva minute fiecare se grăbi să se retragă sau, mai bine zis, să fugă prin toate ușile, prin toate scările și prin toate ieșirile. Împrejurarea era de așa natură, încît nu cerea nici măcar obișnuitele consolări care îi fac, în timpul marilor nenorociri, pe cei mai buni prieteni să fie atît de supărători.

În întreaga locuință a bancherului nu mai rămăseseră decît Danglars, închis în cabinet și făcîndu-și depoziția în fața ofițerului de jandarmi, doamna Danglars, îngrozită, singură în budoar, și Eugénie, care, privind de sus și zîmbind disprețuitoare, se retrăsese în camera ei, împreună cu nedespărțita însoțitoare domnișoara Louise d'Armilly.

Cît despre numeroșii servitori, mai numeroși în seara aceea decît de obicei (fiindcă li se aduseseră ca ajutoare, cu prilejul ceremoniei, cofetari, bucătari și chelneri de la Café de Paris), întorcînd împotriva stăpînilor mînia pentru ceea ce ei socoteau drept o ocară la adresa lor, staționau în grupuri, în oficii, în bucătării, în camere, nepăsători față de serviciul care, de altfel, se întrerupsese în mod firesc.

Printre atîtea personaje felurite, fiecare cu gîndurile lui, numai două merită să ne ocupăm de ele : domnișoara

Eugénie Danglars și domnișoara Louise d'Armilly.

Am spus că tinăra logodnică se retrăsese privind de sus și zîmbind disprețuitoare, cu mersul unei regine insultate, urmată de însoțitoarea mai palidă și mai emoționată decît ea.

Ajunsa în camera ei, Eugénie încuie ușa pe dinăuntru, în timp ce Louise se prăbușea pe un scaun.

— Doamne ! Doamne ! Groaznic lucru, suspină Louise. Cine ar fi putut bănuî ? Domnul Andrea Cavalcanti... un ueigaș.. un evadat din lanțuri... un ocnaș !...

Un zîmbet ironic crispă buzele Eugéniei.

— Într-adevăr, eram predestinată, răspunse ea. N-am scăpat de Morcerf decît ca să dau peste Cavalcanti.

— Te rog, nu-l confunda pe unul cu altul, Eugenie.

— Lasă, toți bărbații sînt niște ticăloși. Sînt fericită că acum pot mai mult decît să-i disprețuiesc : îi urăsc !

— Ce-i de făcut ? întrebă Louise.

— Ce-i de făcut ?

— Da.

— Ce trebuia să facem peste trei zile... Să plecăm.

— Așadar, deși nu te mai măriți, tot mai vrei ?...

— Ascultă Louise, mi-e silă de viața asta a lumii ordonate, măsurate, orînduite, ca notele noastre de muzică. Mi-am dorit întotdeauna, am voit cu toată puterea, o viață de artistă, o viață liberă, în care nu depinzi decît de tine, în care nu-ți dai socoteala decît ție. De ce aș mai rămîne ? Ca să încerce din nou peste o lună să mă mărite ? Cu cine ? Poate cu domnul Debray, așa cum fusese vorba la un moment dat. Nu, Louise, nu. Întîmplarea din seara asta îmi va servi drept scuză. N-am căutat-o, n-am cerut-o. Dumnezeu mi-a trimis-o și e bine venită.

— Cît ești de tare și de curajoasă ! o admiră Louise.

— Nu mă cunoșteai încă ? Haide, Louise, să vorbim despre treburile noastre. Trăsura de călătorie...

— Din fericire e cumpărată de-acuma trei zile.

— Ai spus să fie dusă la locul știut ?

- Da.
- Și pașaportul ?
- Iată-l !

Eugénie, cu siguranța ei obișnuită, desfăcu o hirtie și citi :

„Domnul Léon d'Armilly, în vîrstă de douăzeci de ani de profesie artist, părul negru, ochi negri, călătorind împreună cu sora lui“.

- Minunat ! Cum ai reușit să-l procuri ?

— Cerîndu-i domnului de Monte-Cristo scrisorile pentru directorii teatrelor din Roma și din Neapole, i-am arătat teama mea de a călători ca femeie. El m-a înțeles pe deplin și mi-a făgăduit să-mi procure un pașaport de bărbat. Peste două zile l-am primit pe acesta, și am adăugat : *„călătorind împreună cu sora lui“.*

— Acum nu mai avem decît să ne facem bagajele, spuse Eugénie veselă ; în loc să plecăm în noaptea nunții, plecăm în seara semnării contractului, și atîta tot.

- Gîndește-te bine, Eugénie.

— M-am gîndit cît am putut. Mi-e silă să tot aud de raporturi, de bilanțuri, de urcări, de scăderi, de fonduri spaniole, de hîrtii haitiene. În locul acestora, Louise, înțelegi tu ? Aerul, libertatea, cîntecul păsărilor, cîmpiile Lombardiei, canalele Veneției, palatele Romei, țărîmul de la Neapole. Cîți bani avem, Louise ?

Louise scoase dintr-un birou încrustat o gentuță cu cheie pe care o deschise și numără douăzeci și trei de bancnote.

- Avem douăzeci și trei de mii de franci.

— Și cam tot atîta putem să luăm pe diamante, perle și giuvaeruri, adăugă Eugénie. Sîntem bogate. Patruzeci și cinci de mii de franci ne-ajung să trăim ca niște prințese timp de doi ani, sau să trăim destul de bine timp de patru ani. Dar pînă în șase luni, tu cu muzica, iar eu cu glasul, ne vom dubla capitalul. Haide, ia banii, iar eu voi lua caseta cu giuvaeruri. Așa că, dacă vreuneaia dintre noi

i se va întîmpla nenorocirea să-și piardă comoara, cealaltă o va avea pe a sa. Și acum, să luăm valiza și să ne grăbim !

— Așteaptă ! spuse Louise ducîndu-se să asculte la ușa doamnei Danglars.

— De ce ți-e teamă ?

— Să nu ne surprindă.

— Ușa e încuiată.

— Să nu ni se ceară să deschidem.

— N-au decît să ceară cit or vrea, noi n-o să deschidem.

— Ești o adevărată amazoană, Eugénie !

Și cele două fete începură, harnice, să îngrămădească într-un geamantan toate lucrurile de care credeau că vor avea nevoie în timpul călătoriei.

— Acum, spuse Eugénie, pînă îmi schimb eu veșmintele, tu închide geamantanul.

Louise apăsă cu toată puterea mînuțelor ei albe pe capacul geamantanului.

— Nu pot, se văita ea. Nu sînt destul de puternică. Închide-l tu.

— Ai dreptate, rîse Eugénie. Uitasem că eu sînt Hercule, iar tu nu ești decît palida Omphala.

Și apăsînd geamantanul cu genunchiul, Eugénie își încordă brațele albe și mușchiuloase pînă ce capacul se închise, iar domnișoara d'Armilly trecu limba lacătului între belciuge.

Cînd terminară, Eugénie deschise un dulap a cărui cheie o avea la ea și scoase o mantie de călătorie făcută din mătase violetă, vătuită.

— Iată, spuse ea, vezi că m-am gîndit la toate ? Cu mantia asta n-o să-ți fie frig.

— Dar ție ?

— Mie nu mi-e niciodată frig, știi prea bine. De altfel, în costumul ăsta bărbătesc...

— Te îmbraci chiar aici ?

— Sigur că da.

— Dar o să ai timp ?

— N-avea teamă, fricoaso. Toți ai casei nu se gîndesc decît la cele întîmplate. Și nici nu-i de mirare să mă creadă încuiată aici, cînd te gîndești ce deznădăjduită ar trebui să fiu, nu-i așa ?

— Zău, mă liniștești !

— Haide, ajută-mă.

Și din același dulap de unde scosese mantia cu care domnișoara d'Armilly își și acoperise umerii, Eugénie scoase un costum bărbătesc întreg, de la ghețe și pînă la redingotă, împreună cu un rînd de rufe, fără nimic de prisos dar cuprinzînd tot ce trebuia.

Apoi, cu o pricepere care arăta că nu era pentru prima dată cînd îmbrăcase, în joacă, veșminte bărbătești, Eugénie își încălță ghețele. își puse pantalonii, își legă cravata, își încheie pînă la gît vesta înaltă și își puse redingota care îi scotea la iveală talia subțire și cambrată.

— Vai, ce bine-ți vine ! Ce bine ! o admiră Louise. Dar părul ăsta negru, cozile tale splendide, care le făceau să suspine de invidie pe toate femeile, vor sta ele sub pălăria bărbătească ?

— Ai să vezi, răspunse Eugénie.

Și prinzîndu-și cu mîna stîngă cosița groasă pe care abia o putea cuprinde cu degetele, ea luă în mîna dreaptă o pereche de foarfece lungi. Se auzi îndată scîrțîitul oțelului în părul bogat și minunat. apoi cosița căzu întreagă la picioarele fetei, care se lăsase pe spate ca să-și ferească redingota.

După ce își tunse cosița, Eugénie începu să-și tundă şuvițele de la tîmple și le dădu jos una după alta, fără nici o umbră de regret ; dimpotrivă, ochii îi străluceau, mai licăritori și mai veseli decît totdeauna, sub sprînce-nele negre ca abanosul.

— Păcat de părul ăsta frumos ! făcu Louise cu părere de rău.

— Cum ? Nu-mi şade de o sută de ori mai bine aşa ?
întrebă Eugénie netezindu-şi buclele răvăşite ale părului
tuns bărbăteşte. Nu ți se pare că sînt mai frumoasă aşa ?

— Ești frumoasă oricum ! îi răspunse Louise. Și acum,
unde mergem ?

— La Bruxelles, dacă vrei. E granița cea mai apropiată.
Vom trece prin Bruxelles, Liège, Aix-la-Chapelle ;
apoi vom urca pe Rin pînă la Strassbourg, vom străbate
Elveția și vom coborî în Italia pe la Saint Gothard. Îți
place ?

— Cum să nu !

— La ce te uiți ?

— Mă uit la tine. Ești cum nu se poate mai frumoasă
așa. S-ar putea spune că mă răpești.

— Și, pe toți dracii, nu s-ar greși.

— Mi se pare că ai înjurat, Eugénie !

Cele două fete, pe care oricine le-ar fi putut crede
scăldate în lacrimi, pe una din pricina nenorocirii întîm-
plate, pe cealaltă din prietenie pentru ea, izbucniră în rîs,
făcînd totodată să dispară urmele cele mai vizibile ale
neorînduielii care însoțise în mod firesc pregătirile lor de
fugă.

Apoi, cu privirile cercetătoare, cu urechile la pîndă, cu
gîturile întinse, fugarele stinseră luminile, deschiseră
o ușă care dădea pe scara de serviciu și coborîră pînă
în curte. Eugénie mergea înainte, ținînd cu mîna geaman-
tanul căruia domnișoara d'Armilly abia-i putea ridica
cu amîndouă mîinile cealaltă toartă.

Curtea era goală. Bătea miezul nopții.

Portarul se mai afla încă în căsuța lui.

Eugénie se apropie binișor și-l văzu pe bravul elve-
țian dormind în fundul căsuței, întins într-un jilt.

Ea se întoarse spre Louise, apucă din nou geamanta-
nul lăsat pentru o clipă jos și ajunseră amîndouă sub
bolta porții pășind de-a lungul umbrei zidului.

Eugénie o ascunse pe Louise lângă poartă, în așa fel, încît dacă portarul ar fi avut din întîmplare chef să se trezească, să nu poată vedea decît o singură persoană.

Apoi, ieșind ea însăși în bătaia lămpii care lumina curtea strigă cît putu mai tare, lovind în fereastră :

— Poarta !

Portarul se ridică, așa cum prevăzuse Eugénie, și făcu chiar cîțiva pași ca să vadă cine ieșea. Dar dînd cu ochii de un tînăr ce-și izbea nerăbdător pantalonii cu bastonașul, îi deschise numaidecît.

Louise se strecură îndată, ca o șopîrlă, prin poarta întredeschisă și sări afară. Eugénie, părăind calmă, deși după toate probabilitățile inima îi zvicnea mai tare decît de obicei, o urmă curînd.

Dădura geamantanul unui hamal care tocmai trecea pe acolo și-i spuseră să-l ducă în Rue de la Victoire nr. 36. Apoi fetele porniră și ele în urma bărbatului a cărei prezență o liniștea pe Louise. Cît despre Eugénie, ea se simțea tare ca Judith sau ca Dalila.

Ajunșind la adresa dată, Eugénie îi porunci hamalului să lase geamantanul, îi dădu cîțiva bani, și după ce bătu în fereastră, îl lăsă să plece.

Fereastra în care bătuse Eugénie răspundea în odaia unei mici cusătorese. Fiind anunțată dinainte, gazda nu se culcase încă și le deschise.

— Domnișoară, îi spuse Eugénie, spune-i portarului să scoată trăsura din șopron și trimite-l să aducă niște cai de poștă. Iată bani pentru osteneală.

— Te admir, șopti Louise, și aproape că te respect.

Cusătoreasa le privea mirată. Dar fiindcă i se făgăduiseră douăzeci de ludovici, nu scoase nici un cuvînt.

Peste un sfert de ceas, portarul se înapoie împreună cu vizitiul care, aducînd caii, îi inhămă la trăsura cît ai clipi. Apoi puse geamantanul deasupra trăsurii și-l legă cu o frînghie.

— Iată pașaportul, spuse vizitiul. Pe ce drum pornim, domnișorule ?

— Spre Fontainebleau, răspuse Eugénie îngroșându-și glasul.

— Ce-ai spus ? întrebă Louise.

— I-am dat alt drum, fiindcă femeia asta, căreia îi dăm douăzeci de ludovici, ne poate trăda pentru patruzeci, răspuse Eugénie. Când vom ajunge pe bulevard, vom schimba direcția.

Și tinăra sări aproape fără să atingă scărița în trăsură aranjată pentru dormit.

— Tu ai totdeauna dreptate, Eugénie, spuse Louise, așezându-se lângă ea.

Peste un sfert de ceas, vizitiul, îndrumat pe calea cea bună, străbătea pocnind din bici poarta barierei Saint Martin.

— Iată-ne ieșite din Paris ! spuse Louise, răsufând ușurată.

— Da, draga mea, răpirea a fost dusă la capăt, zîmbi Eugénie.

— Dar fără violență, adăugă Louise.

— Asta am s-o spun ca circumstanță atenuantă, răspuse Eugénie.

Uruitul trăsurii pe pavajul de la Vilette le acoperi cuvintele.

Domnul Danglars nu mai avea fiică.

Capitolul IV

HANUL „LA CLOPOTUL ȘI CLONDIRUL”

Și acum, s-o lăsăm pe domnișoara Danglars și pe prietena ei, purtate în goana cailor pe drumul Bruxelles-ului și să ne reîntoarcem la bietul Andrea Cavalcanti oprit de ghinion în plin avânt spre bogăție.

Cu toată vîrsta lui încă fragedă, domnul Cavalcanti era un flăcău foarte dibaci și foarte isteț.

De aceea, la primul freamăt care pătrunsese în salon, l-am văzut apropiindu-se treptat de ușă, străbătînd una sau două camere și, în sfîrșit, dispărînd.

Dar ce am uitat să spunem și nu poate fi lăsat la o parte, este că într-una din cele două camere pe care le străbătuse Cavalcanti se afla expusă zestrea miresei: cutiuțe cu diamante, șaluri de Cașmir, dantele de Valenciennes, văluri englezești, în sfîrșit tot ce e ispititor în lumea asta, daruri de nuntă al căror nume doar e de ajuns să facă să tresalte de bucurie inima fetelor.

Trecînd prin camera aceasta, Andrea își însuși cele mai scumpe din găteliile expuse, lucru care dovedește că era nu numai un flăcău foarte isteț și foarte dibaci, dar și prevăzător.

Înarmîndu-se cu asemenea merinde, Andrea se simțise pe jumătate mai ușor ca să poată sări prin fereastră și să se strecoare printre mîinile jandarmilor.

Înalt și zdravăn ca un luptător din vechime, muschiu-

los ca un spartan, Andrea goni vreun sfert de ceas fără să știe încotro, mînat numai de gîndul să se depărteze cît mai mult de locul unde era cît p-aci să fie prins.

Plecat din strada Mont-Blanc, el se pomeni în capătul străzii Lafayette, mînat de instinctul pe care îl au tîlharii așa cum iepurii au instinctul culcușului.

Acolo se opri sufocat, abia respirînd.

Andrea era cu desăvîrșire singur. În stînga lui se întindea cîmpia Saint-Lazare, paragină pustie, iar spre dreapta Parisul în toată adîncimea lui.

„Sînt oare pierdut ? se întrebă el. Nu, dacă am să lucrez mai cu dibăcie decît dușmanii mei. Salvarea a devenit o chestie de distanță.“

În clipa aceea el zări, venind dinspre foburgul Poissonnière, o trăsură al cărui birjar fumîndu-și posomorît pipa, părea că vrea să ajungă la marginile foburgului Saint-Denis, unde, fără îndoială, își făcea popasul obișnuit.

— Hei ! Prietene ! strigă Benedetto.

— Ce-i jupîne ? întrebă birjarul.

— Ți-e obosit calul ?

— Obosit ! Cum să nu ! A stat degeaba toată ziua. Patru curse nenorocite și douăzeci de gologani bacșiș, în total șapte franci, iar stăpînului trebuie să-i dau zece !

— Vrei să mai pui lîngă șapte franci încă douăzeci, de la mine ?

— Cu plăcere, jupîne. Douăzeci de franci nu-s de colo. Ia spune, ce să fac pentru asta ?

— O nimica toată, dacă nu-ți e calul obosit.

— Îți spun că o să meargă ca vîntul ; numai să știu în ce direcție.

— Spre Louvres.

— Aha, știu ; spre țara lichiorurilor de fructe ?

— Întocmai. E vorba doar să-mi prind din urmă un prieten cu care trebuia să vînez mîine la Chapelle-en-Serval. Trebuia să mă aștepte aici cu trăsura pînă la un-

sprezece și jumătate. Acum e miezul nopții. O fi ostenit tot așteptându-mă și o fi plecat singur.

— Se vede că da.

— Ia spune, vrei să încerci să-l ajungi din urmă ?

— Nici nu doresc altceva.

— Dacă nu-l ajungem pînă la Bourget, o să-ți dau douăzeci de franci ; iar dacă nu-l ajungem pînă la Louvres, îți dau treizeci.

— Și dacă-l ajungem ?

— Patruzeci ! făcu Andrea care șovăise puțin dar se gîndise că nu riscă nimic oricît ar făgădui.

— S-a făcut ! răspunse birjarul. Urcă și la drum ! Ptruuu !

Andrea se urcă în trăsura care străbătu repede foburgul Saint Denis, trecu prin foburgul Saint-Martin, străbătu bariera și porni de-a lungul nesfîrșitei Villette.

Nu-și dădea nici o osteneală să-și întilnească prietenul închipuit ; totuși, din cînd în cînd, Cavalcanti se interesa la trecătorii întîrziați sau la crîșmele care nu închiseseră încă, despre o trăsură verde cu un cal murg închis. Și cum pe drumul acela spre Belgia trec destule trăsuri, cum nouă din zece trăsuri sînt verzi, informațiile plouau la fiecare pas.

Pretutindeni trăsura fusese văzută trecînd ; abia dacă se afla cu cinci sute, cu două sute sau cu o sută de pași înainte. În sfîrșit, o ajungeau din urmă, dar nu era cea căutată.

O dată însă fu și trăsura lor depășită ; o calească rapidă, trasă de doi cai de poștă, trecu în galop pe lîngă ei.

„Dacă aș avea caleasca asta și caii ei buni, și mai ales pașaportul de care e nevoie ca să-i capeți ! gîndi Cavalcanti.

Și suspină adînc.

— Caleasca era aceea care le ducea pe domnișoarele Danglars și d'Armilly.

— La drum ! La drum ! strigă Andrea. O să-l ajungem curînd.

Bietul cal porni iar în trapul lui turbat, așa cum venise de la barieră și ajunsese în spume la Louvres.

— Văd că nu-mi pot ajunge prietenul și că-ți omori calul, așa că mai bine mă opresc. Iată treizeci de franci. Mă ducă să mă culc la „Calul Roșu“ și am să iau prima trăsură în care voi găsi un loc. Noapte bună, prietene.

Și Andrea, după ce puse șase monezi de cîte cinci franci în mîna birjarului, sări ușor pe pavajul șoselei.

Birjarul vîri vesel banii în buzunar și porni la pas spre Paris. Andrea se prefăcu că se îndreaptă spre hanul „La Calul Roșu“ ; dar după ce se opri o clipă la ușa hanului, ascultînd zgomotul trăsurii pierzîndu-se în zare, porni mai departe și, cu un pas foarte sprinten, mai alergă vreo două leghe.

Acolo, se opri. Trebuia să se afle în apropiere de Chappelle-en-Serval, unde spusese că se duce.

Nu osteneala îl opri pe Andrea Cavalcanti, ci nevoia de a lua o hotărîre, nevoia de a-și face un plan.

Să se urce în diligență n-ar fi fost cu putință ; și nici să ia trăsura poștei n-ar fi putut. Ca să călătorească și cu una și cu alta, i-ar fi trebuit neapărat un pașaport.

Ca să rămînă în districtul Oise, adică într-unul dintre cele mai lipsite de ascunzișuri și mai supravegheate districte ale Franței, ar fi fost de asemenea cu neputință, mai ales pentru un cunoscător în ale justiției, cum era Andrea.

De aceea el se așeză pe marginea șanțului, își prinse fruntea în palme și chibzui.

Peste zece minute își ridică fruntea : luase o hotărîre.

Își murdări cu țărînă o parte a paltonului, pe care avusese timp să-l ia din anticameră și să și-l pună pe deasupra costumului de bal, și ajungînd la Chappelle-en-Serval, bătu cutezător la ușa singurului han din partea locului.

Hangiul îi deschise.

— Prietene, spuse Andrea, mergeam călare de la Montrefontanie la Senlis cînd calul meu, care e nă răvaş, a făcut un salt şi m-a zvirlit cît colo. Trebuie să ajung în noaptea asta la Compiègne, că altfel o să mi se neliniştească familia rău de tot. N-ai un cal de închiriat ?

Bun sau rău, un hangiu are totdeauna un cal.

Hangiul de la Chapelle-en-Serval îşi chemă rîndaşul, îi porunci să pună şeaua pe Bălanul, îşi trezi fiul, un băietaş de vrei şapte ani, şi-i spuse să încalece lingă muşteriu ca să poată aduce calul înapoi.

Andrea îi dădu hangiului douăzeci de franci şi, pe cînd scotea banii din buzunar, lăsă să-i scape o carte de vizită.

Cartea aceasta de vizită era a unui prieten de-al lui, de la Café de Paris ; de aceea, după ce Andrea plecă, hangiul, ridicînd cartea de vizită căzută, fu convins că îşi închiriasse calul domnului conte de Mauléon, locuind pe strada Saint-Dominique la nr. 26 ; acestea erau numele şi adresa tipărite pe carte.

Bălanul nu se grăbea, dar mergea cu un pas egal şi stăruitor ; în trei ore şi jumătate, Andrea făcu cele nouă leghe care-l despărteau de Compiègne. Cînd ajunse în piaţa unde trag diligenţele, la orologiul primăriei sunau orele patru.

La Compiègne există un han foarte bun pe care cei ce au tras vreodată acolo nu-l mai uită.

Andrea, care mai poposisese pe aici în timpul plimbărilor lui prin împrejurimile Parisului, îşi aminti de hanul „La Clopotul şi Clondirul“ ; se orientă, văzu firma la lumina unui felinar şi, după ce-i dădu drumul copilului căruia îi dăruî tot mărunţişul găsit prin buzunare, bătî în uşa hanului, gîndindu-se pe bună dreptate că avea înaintea lui trei sau patru ore şi că lucrul cel mai bun ar fi să se asigure din vreme cu un pui de somn şi cu o masă bună, împotriva viitoarelor oboseli.

Un chelner îi deschise.

— Amice, îi spuse Andrea, vin de la Saint-Jean-au-Bois, unde am luat masa ; mă gîndeam să iau diligența care trece la miezul nopții, dar m-am rătăcit ca un neghiob și de vreo patru ceasuri mă tot învîrtesc prin pădure. Dă-mi una din cămăruțele frumusele care dau spre curte și adu-mi o găină friptă și o sticlă cu vin de Bordeaux.

Chelnerul nu bănuî nimic : Andrea vorbea cît se poate de liniștit, își ținea țigara în gură și mîinile în buzunarele paltonului : cu hainele lui elegante, proaspăt ras, cu ghetete fără cusur, părea un vecin întîrziat, și atîta tot.

În timp ce chelnerul îi pregătea odaia, se trezi hangîța. Andrea o întîmpină cu cel mai fermecător zîmbet și o întrebă dacă n-ar putea să-i dea camera cu numărul trei, unde mai locuise ultima oară cînd trecuse prin Compiègne. Din nefericire însă, numărul trei fusese ocupată de către un tînăr care călătorea împreună cu soră-sa.

Andrea păru deznădăjduit și nu se împacă decît atunci cînd hangîța îl asigură că numărul 7, care i se pregătea, avea aceeași așezare ca și numărul 3. Și tot încălzindu-și picioarele și vorbind despre ultimele curse de la Chantilly, el auzi vestea că odaia era gata.

Nu degeaba vorbise Andrea de camerele acelea frumusele ce dădeau spre curte. Curtea hanului „Clopotului“ avea trei rînduri de galerii care o făceau să pară o sală de spectacole, cu iasomia și cu clematitele ei urcînd de-a lungul colonadelor, ușoare ca niște decoruri naturale, făcînd ca intrarea hanului să fie una dintre cele mai frumoase din lume.

Găina era proaspătă, vinul vechi, focul viu și pîlpîitor ; Andrea se pomeni mîncînd cu o poftă de parcă nu i s-ar fi întîmplat nimic.

Apoi se culcă și adormi aproape îndată cu somnul netulburat care-l cuprinde pe om la douăzeci de ani, chiar dacă are remușcări.

Și trebuie să mărturisim că Andrea, deși ar fi putut avea remușcări, nu le avea de loc.

Iată pe ce plan își întemeia Andrea aproape cea mai mare parte din liniștea care-l cuprinsese :

Avea de gînd să se trezească în zori, să părăsească hotelul după ce avea să plătească pînă în ultimul ban ; apoi să ajungă în pădure, unde, sub cuvînt să face studii de pictură, să închirieze o cameră țărănească ; să-și facă rost de un costum de pădurar și de o secure, să-și lepede veșmîntul elegant și să-l îmbrace pe acela de muncitor; apoi, cu miinile mînjite de țărînă, cu părul vopsit în negru, cu obrazul înnegrit cu ajutorul unei rețete pe care i-o dăduseră foștii lui camarazi, avea să ajungă, din pădure în pădure, pînă la granița cea mai apropiată, mergînd noaptea, dormind ziua prin păduri sau prin cariere și neapropiîndu-se de așezările omenești decît uneori, ca să-și cumpere pîne.

Odată trecut peste graniță, Andrea se gîndea să vîndă giuvaerurile, să prefacă în bani mărunți cele vreo zece bilete de bancă pe care le purta totdeauna la el pentru orice eventualitate, și să facă astfel rost de vreo cincizeci de mii de livre, cee ce, după cum gîndea, nu i se părea prea rău.

De altfel, el punea mare temei pe interesul Danglars-ilor de a înăbuși vilva făcută de pățania lor.

Iată de ce, cu toată oboseala lui, Andrea dormi atît de repede și de adînc.

Dealtminteri, ca să se trezească cît mai devreme, Andrea nu închisese storurile de la fereastră și se mulțumise doar să tragă zăvorul la ușă și să țină pe noptieră, la îndemînă, un anumit cuțit foarte ascuțit, căruia îi cunoștea călirea excelentă și care nu-l părăsea niciodată.

Pe la șapte dimineata, Andrea fu trezit de o rază caldută și strălucitoare, care i se juca pe față.

În orice creier bine rînduit, ideea dominantă revine prima în gîndire la deșteptare, după ce s-a stins ultima.

Andrea nici nu deschisese încă ochii pe delin, cînd ideea lui dominantă îl și cuprinsese șoptindu-i la ureche că dormise prea mult.

El sări jos din pat și dădu fuga la fereastră.

Un jandarm străbătea curtea.

Jandarmul e unul dintre lucrurile cele mai izbitoare din cîte există pe lume, chiar pentru ochiul unui om cu conștiință curată ; dar pentru o conștiință temătoare, și care nu degeaba e așa, galbenul, albastrul și albul din uniformă jandarmilor par niște culori înfricoșătoare.

„Ce-o fi căutînd jandarmul ?“ se întrebă Andrea.

Apoi, deodată, își răspunse singur, cu logica lui obișnuită :

„Un jandarm într-un han nu-i lucru de mirare, dar hai să mă îmbrac“.

Și Andrea se îmbracă cu o repeziciune de care valetul nu-l putuse dezobișnui în timpul lunilor de viață mondenă dusă la Paris.

„Bun ! își spuse Andrea îmbrăcîndu-se. Voi aștepta să plece și cînd va pleca am s-o șterg.“

Spunîndu-și astfel, Andrea, încălțat și gătit, se apropie încetîșor de fereastră și ridică pentru a doua oară perdeaua de muselină.

Nu numai că primul jandarm nu plecase, dar mai zări încă o uniformă cu albastru, galben și alb, în josul scării, singurul loc pe unde ar fi putut cobori, în timp ce o a treia, călare și cu flinta în mînă, făcea de pază la poarta mare dinspre stradă, singura prin care ar fi putut ieși.

Acest al treilea jandarm lămurea totul, căci în fața lui se strînseseră o mulțime de curioși care acopereau cu desăvîrșire ușa hanului.

„Pe mine mă caută ! își spuse Andrea. Drace !“

Paloarea îi acoperi fruntea. Andrea se uită neliniștit în jur.

Odaia lui, ca și toate celealte încăperi de la etaj, n-avea altă ieșire decît în galeria de afară, deschisă tuturor privirilor.

„Sînt pierdut !“ se gîndi apoi Andrea.

Într-adevăr, pentru un om în situația lui, arestarea însemna : jurații, judecata, moartea, moartea fără milă și fără zăbavă.

O clipă el își cuprinse fruntea în palme, tremurînd.

Și în clipa aceea Andrea fu cit p-aci să înnebunească de spaimă.

Dar curînd un gînd de nădejde izbucni din lumea gîndurilor ce i se ciocneau în cap ; un zîmbet șters înflori pe buzele lui albite și pe obrajii schimonosiți de spaimă.

El se uită în preajmă. Lucurile pe care le căuta se găseau puse pe marmura unui birou : o pană, cerneală și hîrtie.

Andrea muie pana în cerneală și scrise, silindu-se să nu-i tremure mîna, următoarele rînduri pe prima filă a caietului :

„N-am bani să plătesc, dar sînt un om cinstit ; las ca zălog acul acesta care prețuiește de zece ori cît datorez. Să fii iertat că am fugit în zori. Îmi era rușine !“

Andrea își scoase acul de la cravată și-l puse peste hîrtie.

Apoi, în loc să lase zăvoarele trase, el le deschise, ba chiar întredeschise ușa, ca și cum ar fi ieșit din cameră uitînd să o închidă. Strecurîndu-se în cămin ca un om obișnuit cu asemenea gimnastică, Andrea trase spre el paravanul de hîrtie reprezentîndu-l pe Achile la Deidamie, șterse cu propriile lui picioare urmele lăsate de pași pe cenușă și începu să urce prin horn, singura cale de salvare în care mai putea nădăjdui.

Chiar în clipa aceea, primul jandarm zărit de Andrea urca scara în urma comisarului. El putea primi ajutor de la al doilea jandarm rămas de pază la capătul de jos

al scării, care, la rîndul lui, putea fi ajutat de jandarmul rămas afară.

Iată prin ce împrejurare primea Andrea vizita pe care se pregătea cu atîta caznă s-o întîmpine.

În zorii zilei fuseseră puse în mişcare staţiile telegrafice din toate direcţiile, şi fiecare localitate, anunţată aproape de îndată, îşi trezise autorităţile şi trimisese forţa publică în căutarea ucigaşului lui Caderousse.

Compiègne, reşedinţă regală, Compiègne oraş de vînătoare, Compiègne garnizoană, are din belşug autorităţi, jandarmi şi comisari de poliţie. Vizitele începuseră deci îndată după sosirea ordinului telegrafic, şi hanul „La Clopotul şi Clondirul“, fiind cel mai de seamă din oraş, fusese în mod firesc cercetat primul.

De altfel, după raportul paznicilor care în timpul nopţii făcuseră de gardă la primărie (primăria se afla alături de hanul „Clopotului“), se constatare că mai mulţi călători sosiseră în timpul nopţii la han.

Ba chiar paznicul schimbat la ora şase dimineaţa îşi amintea că, în momentul cînd îşi luase postul în primire, adică pe la patru şi cîteva minute, văzuse un tînăr călare pe un cal bălan, avînd alături de el un copil de ţăran. Tînărul descălecaser în piaţă, dăduse drumul ţăranului şi calului şi bătuse la poarta hanului care se deschisese şi se închisese în urma lui.

Mai cu seamă asupra acestui tînăr, a cărui întîrziere părea ciudată, se opriseră toate bănuielile.

Iar tînărul acela era Andrea însuşi.

Avînd toate aceste date, comisarul şi caporalul de jandarmi se îndreptau spre uşa lui Andrea. Uşa era întredeschisă.

— O uşă deschisă e semn rău, spuse caporalul, învăţat cu şiretlicurile. Mi-ar fi plăcut mai mult să fie ferecată cu trei zăvoare.

Într-adevăr, scrisorica și acul lăsate de Andrea pe masă adevărate sau, mai bine zis, dădură temei tristului adevăr. Andrea fugise.

Am spus că dăduseră temei, fiindcă jandarmul nu era dintre cei ce se lasă convinși de o singură dovadă.

Ei se uită prin odaie, privi sub pat, desfăcu perdelele, deschise dulapurile și, în sfârșit, se opri în fața căminului.

Datorită măsurilor luate de Andrea, cenușa nu păstrase nici o urmă.

Și totuși, aceasta era o ieșire, iar în împrejurările date, toate ieșirile trebuiau cercetate cu deosebită luare aminte.

Caporalul ceru să i se aducă niște surcele și paie, îndopă căminul ca pe un tun și dădu foc.

Focul încinse pereții de cărămidă. Un șuvoi gros de fum se ridică prin burlane și urcă spre cer ca lava zvîrlită de un vulcan, dar jandarmul nu-l văzu pe fugar căzînd, așa cum se așteptase.

Și asta din pricină că Andrea, luptîndu-se încă din copilărie cu societatea, se pricepea și el măcar cît un jandarm, chiar dacă jandarmul ar fi avut respectabilul grad de caporal. Prevăzînd incendiul, el se călăraseră pe acoperiș și se gîtemuise după horn. O clipă Andrea speră întrucîtva că a scăpat, căci îl auzi pe caporal chemîndu-și cei doi oameni și strigîndu-le cu glas tare :

— Nu mai e aici.

Dar întinzînd binișor gîtul, văzu că cei doi jandarmi, în loc să piece cum ar fi fost firesc încă de la prima chemare a caporalului, deveniseră, dimpotrivă, și mai atenți.

Se uită și el împrejur : primăria, o clădire uriașă din secolul al XVI-lea, se înălța ca o fortăreață întunecată. La dreapta ei, prin deschizăturile monumentului, se putea privi în toate colțișoarele acoperișului, așa cum din vârful unui munte se poate privi în vale.

Andrea înțelese că putea dintr-o clipă în alta să vadă capul caporalului de jandarmi ivindu-se la vreuna din deschizături.

Dacă l-ar fi descoperit, ar fi fost pierdut, căci o goană pe acoperișuri nu-i dădea nici o speranță.

El hotărî deci să coboare, dar nu pe același drum pe unde venise, ci pe un altul, asemănător.

Căută din ochi hornul din care nu ieșea fum, ajunse pînă la el tîrîndu-se pe acoperiș și-și dădu drumul înăuntru, fără să-l fi văzut cineva.

În aceeași clipă se deschidea o fereastră a primăriei și se ivi prin ea capul caporalului de jandarmi.

Capul rămase o clipă nemișcat, semănînd cu reliefulile de piatră care împodobeau clădirea ; apoi, după un oftat de dezamăgire, dispăru.

Caporalul, calm și demn ca legea pe care o reprezenta, trecu fără să răspundă la miile de întrebări puse de mulțimea adunată în piață și reîntră în han.

— Ce s-aude ? il întrebă la rîndul lor jandarmii.

— Ce să se audă, băieți ? răspunse caporalul. Trebuie că tîlharul a fugit înainte de ivirea zorilor. Dar o să trimitem pe drumul dinspre Villers Cotteret și spre Novon și o să răscolim pădurea, unde o să-l prindem, fără în-doială.

Onorabilul slujbaş tocmai dăduse drumul acestor cuvinte sonore, cu tonul deosebit al caporalilor de jandarmi, cînd un țipăt de spaimă însoțit de sunetul prelungit al unei sonerii, răsună în curtea hanului.

— Ce-o fi asta ? întrebă caporalul.

— Vreun călător care pare foarte grăbit, răspunse hangiul. La ce număr sună ?

— La numărul 3.

— Dă fuga, băiete.

În aceeași clipă țipetele și zgomotul soneriei sporiră. Chelnerul porni în goană.

— Ia stai ! îl opri caporalul. **Mi se pare că omul care sună vrea altceva decît un chelner, așa că o să-i servim un jandarm. Cine locuiește la numărul 3 ?**

— Tinerelul sosit astă-noapte în trăsură împreună cu soră-sa și care mi-a cerut o cameră cu două paturi.

Soneriea răsună a treia oară, ca un strigăt de groază.

— Aici, domnule comisar, strigă caporalul. Urmați-mă și mergeți lingă mine.

— Stați puțin, spuse hangiuul ; camera numărul 3 are două scări : una exterioară și alta interioară.

— Bun ! răspunse caporalul. Am să încep cu scara internă fiindcă și ministerul meu e tot de interne. V-ați încărcat carabinele ?

— Da, domnule caporal.

— Atunci, voi aștilalți păziți afară și dacă vrea să fugă, trageți în el. După cîte spune telegraful, e un ucigaș înrăit.

Caporalul, urmat de comisar, dispăru îndată pe scara interioară, însoțit de freamătul pe care cuvintele lui despre Andrea îl iscase în mulțime.

Iată ce se întîmplase :

Andrea coborîse cu foarte multă dibăcie cam două treimi din hornul căminului, dar ajuns acolo îi alunecase piciorul și, deși se sprijinea în mîini, coborîse prea repede și mai cu seamă prea zgomotos, față de cît ar fi vrut. Dacă încăperea ar fi fost goală, toate astea n-ar fi însemnat nimic ; dar din nefericire ea era ocupată.

Zgomotul le trezise pe cele două fete care dormeau într-un pat.

Privirile lor se ațintiseră spre locul de unde venea zgomotul și ele văzură un bărbat ivindu-se în gura căminului.

Una dintre ele, cea blondă, scosese țipătul grozav care răsunase în toată casa, în timp ce fata cealaltă, care era brună, se repezise la șnurul soneriei și dăduse alarma, trăgîndu-l din toate puterile.

După cum vedem, Andrea avea ghinion.

— Fie-vă milă ! strigă el, palid, năucit, fără să vadă ființele cărora li se adresa. Fie-vă milă ! Nu strigați, salvați-mă ! Nu vreau să vă fac rău !

— Andrea, ucigașul ! strigă una dintre fete.

— Eugénie ! Domnișoară Danglars ! îngăimă Andrea, trecînd de la groază la uimire.

— Ajutor ! Ajutor ! strigă domnișoara d'Armilly, luînd cordonul soneriei din mîinile înțepenite ale Eugéniei și sunînd cu și mai multă putere încă.

— Salvați-mă ! Sînt urmărit ! se rugă Andrea împreunîndu-și mîinile. Fie-vă milă, nu mă predați !

— E prea tîrziu, se aud pași urcînd, răspunse Eugénie.

— Atunci ascundeți-mă undeva și spuneți că v-ați speriat din senin. Așa le veți îndepărta bănuielile și-mi veți salva viața.

Cele două fete, înghesuite una într-alta, înfășurîndu-se în păturile lor, rămaseră mute la glasul rugător ; toate temerile și toată sila se ciocneau în sufletul lor.

— Fie ! spuse Eugénie. Pleacă pe unde ai venit, nenorocitul, și n-o să spunem nimic.

— Iată-l ! Iată-l ! strigă o voce în fața ușii. Îl văd ! Îl văd !

Și, într-adevăr, caporalul, cu ochiul lipit de gaura cheii, îl zărise pe Andrea stînd în picioare și rugîndu-se.

O lovitură puternică dată cu patul puștii sfărîmă broasca, iar altele două făcură să sară balamalele. Ușa căzu înăuntru, fărîmată.

Andrea alergă spre cealaltă ușă, care dădea în galeria din curte, și o deschise, gata să se arunce jos.

Acolo însă se aflau cei doi jandarmi cu carabinele lor și-l luară la ochi.

Andrea se opri dintr-o dată ; în picioare, palid, cu trupul puțin lăsat pe spate, el își strîngea în mîna încheștată cuțitul nefolositor.

— Fugi odată ! strigă domnișoara d'Armilly în inima căreia pe măsură ce pierrea spaima, pătrundea mila. Fugi odată !

— Sau omoară-te, adăugă Eugénie cu glasul și cu înfățișarea uneia dintre vestalele care, în circ, îi poruncea cu degetul mare gladiatorului învingător să ia zilele adversarului doborât.

Andrea se înfioră și o privi cu un zîmbet de dispreț care dovedea că stricăciunea lui nu înțelegea această sublimă cruzime a onoarei.

— Să mă omor ? se miră el aruncîndu-și cuțitul. De ce, adică ?

— Păi singur ai spus ! strigă domnișoara Danglars. Au să te osîndească la moarte și au să te execute ca pe cel mai josnic ucigaș !

— Da' de unde ! răspunse Cavalcanti, încrucișîndu-și brațele. Avem prieteni.

Caporalul se apropie de el cu sabia în mînă.

— Haide, haide, continuă Cavalcanti, bagă-ți sabia în teacă, omule. Nu-i nevoie să-ți dai atîtea ifose din moment ce mă predau.

Și întinse mîinile spre cătușe.

Cele două fete priveau cu groază transformarea care se săvîrșea sub ochii lor, priveau cu groază omul de lume zvîrlindu-și masca și redevenind ocnaș.

Andrea se întoarse spre ele și spuse zîmbind cu neobrăzare :

— Nu vrei cumva să-i trimiți vreo veste tatălui dumitale, domnișoară Eugénie ? Eu, după cîte se pare, mă reîntorc la Paris.

Eugénie își acoperi ochi cu palmele.

— Ia lasă, făcu Andrea, n-ai de ce să te rușinezi, nu-ți port pică pentru faptul că ai luat trăsura ca să alergi după mine... Nu-ți eram aproape soț ?

Și după gluma asta plină de batjocură, Andrea ieși, lăsîndu-le pe cele două fugare în prada suferințelor, a

rușinii și a vorbelor celor de față.

Peste o oră, îmbrăcate amîndouă în veșminte femeiești, ele se urcau în caleașcă.

Ca să nu poată fi văzute din stradă, hangiul închise poarta hanului. Dar după ce poarta fu deschisă, ele tot trebuiră să treacă în mijlocul unei mulțimi de curioși cu ochii înflăcărați, cu buzele șoptitoare.

Eugénie coborî storurile. Dar dacă nu mai vedea, în schimb tot mai auzea, iar cuvintele batjocoritoare pătrundeau pînă la ea.

— De ce nu e lumea asta un pustiu ? suspină Eugénie aruncîndu-se în brațele domnișoarei d'Armilly cu ochii scînteind de o ură asemănătoare aceleia care îl făcuse pe Neron să vrea ca întreaga lume romană să n-aibă decît un cap, pentru a-l putea tăia dintr-o lovitură.

A doua zi, fugarele descinseră la hotelul „Flandre“ în Bruxelles.

Andrea fusese depus din ajun la închisoarea Concièrgerie.

Capitolul V

LEGEA

Am văzut cît de liniștite reușiseră domnișoara Danglars și domnișoara d'Armilly să-și schimbe înfățișarea și să-și ducă la capăt fuga, din pricină că ceilalți erau prea ocupați cu treburile lor ca să se mai ocupe și de ele.

Să-l lăsăm pe bancher cu fruntea șiroind de sudoare, cu fantoma falimentului în față, înșiruindu-și uriașele coloane de pierderi, și s-o urmăm pe baroană. Ea, după ce rămăsese o clipă zdrobită sub greutatea loviturii primite, plecase să-și găsească sfătuitoarul obișnuit, adică pe Lucien Debray.

Baroana abia așteptase nunta ca să scape. în sfîrșit, de o tutelă care — ținîndu-se seamă de firea Eugéniei — nu era de loc ușoară. Și asta din pricină că în înțelegerile nescrise care mențin legăturile ierarhice ale familiei, mama nu-și poate stăpîni cu adevărat fiica decît dacă-i este totdeauna pildă de înțelepciune și model de desăvîrșire.

Doamna Danglars se temea de puterea de pătrundere a Eugéniei și de sfaturile domnișoarei d'Armilly. Ea surprinsese unele priviri disprețuitoare aruncate de fiica sa către Debray, priviri care păreau să însemne că fata cunoștea toate tainele legăturilor ei amoroase și bănești cu secretarul ministrului. Totuși, o înțelegere mai înțeleaptă și mai adîncită ar fi trebuit să-i arate baroanei că

Eugénie îl disprețuia pe Debray nu fiindcă era o stavilă și un prilej de scandal în casa părintească, ci pentru că ea îl puneă pur și simplu în rîndurile bipezilor pe care Diogene încerca să nu-i numească oameni și pe care Platon îi numea animale cu două picioare și fără pene.

Doamna Danglars, din punctul ei de vedere — și din nenorocire în lumea asta fiecare își are punctul lui de vedere care-l împiedică să vadă punctele de vedere ale celorlalți — doamna Danglars, așadar, regreta din toată inima că dăduse greș căsătoria Eugéniei. Și asta nu din pricină că ar fi fost o căsătorie potrivită sau menită să asigure fericirea fetei, ci numai pentru că i-ar fi redat ei libertatea.

Baroana dădu fuga deci, după cum am spus, la Debray. Acesta, după ce fusese de față, ca întreg Parisul de altfel, la scandalul din seara semnării contractului, se grăbise să plece la club, unde împreună cu cîțiva prieteni discutau evenimentul. De altfel, o treime din orașul acesta pe deplin clevetitor, care poartă numele de capitala lumii, discuta la ora aceea numai despre pățania bancherului.

În clipa cînd Doamna Danglars, înveșmîntată într-o rochie neagră și acoperită cu un vâl des, urca scara ce ducea la apartamentul lui Debray, deși portăreasa o asigurase că tînărul nu era acasă, Debray încerca să respingă insinuările unui prieten care căuta să-l convingă că după groaznicul scandal petrecut, datorită lui de prieten al familiei era să se însoare cu domnișoara Eugénie Danglars și cu cele două milioane ale ei.

Debray se apăra ca unul care nici nu dorea decît să se dea bătut. Și lui îi trecuse deseori prin minte ideea asta, dar, fiindcă o cunoștea pe Eugénie, fiindcă îi cunoștea firea liberă și semeață, el încerca din cînd în cînd să se împotrivească, spunînd că o asemenea căsătorie era imposibilă. În același timp însă, el se lăsa ispitit pe ascuns de ideea rea care, după spusele tuturor moralistilor, îl

preocupă pînă și pe omul cel mai cinstit și mai curat, stîndu-i trează în fundul sufletului așa cum Satan stă treaz înapoia crucii. Ceaiul, jocul, discuția — interesantă după cîte se vede, fiindcă se discutau lucruri atît de serioase — ținură pînă la ora unu noaptea.

Între timp, doamna Danglars, căreia valetul lui Lucien îi deschisese ușa, aștepta voalată și palpitînd, în salonașul verde. Baroana stătea între două coșulețe de flori trimise de ea însăși în dimineața aceea și pe care Debray — trebuie să recunoaștem — le așezase el însuși, le aranjase, le potrivise și le curățise cu atîta grijă, încît biata femeie se simțea îndemnată să-i ierte lipsa.

La unsprezece și patruzeci de minute, doamna Danglars, plictisită să tot aștepte degeaba, se urcă iar în trăsură și porni spre casă.

Femeile dintr-o anumită pătură a societății se aseamănă cu femeiuștile ușuratică prin faptul că, de obicei, nu se reîntorc niciodată acasă după miezul nopții. Baroana intră deci în casă cu aceeași băgare de seamă, cu care Eugénie fugise. Ea urcă ușor și cu inima strînsă treptele apartamentului ei care, după cum știm, era alăturat de al Eugéniei.

Doamna Danglars se temea grozav de birfeli ; biata femeie, respectabilă măcar din acest punct de vedere, credea cu atîta tărie în nevinovăția fetei și în fidelitatea ei pentru căminul părintesc !

După ce intră, baroana ascultă la ușa Eugéniei, apoi, neauzind nici un zgomot, încercă să intre ; dar zăvoarele erau trase.

Doamna Danglars își închipui că Eugénie, ostenită de emoțiile groaznice din timpul serii, se culcase și că dormea.

Ea își chemă camerista și o întrebă.

— Domnișoara Danglars, răspunse camerista, a intrat în apartamentul ei împreună cu domnișoara d'Armilly.

Apoi au luat ceaiul împreună. După ceai, mi-au dat drumul spunînd că nu mai au nevoie de mine.

De atunci, camerista, ca și toți ceilalți servitori, stătuse în oficiu, și, ca și ceilalți, credea că cele două fete sînt în camerele lor.

Doamna Danglars se culcă deci rîră să bănuiască nimic. Dar liniștindu-se asupra persoanelor, începuse să se gîndească la evenimente.

Și cu cît ideile i se limpezeau mai mult, cu atît scena contractului lua proporții : acum nu i se mai părea un scandal, ci o zarvă nemaipomenită ; nu i se mai părea o rușine, ci o mîrșăvie.

Fără să vrea, baroana își aminti atunci cît de nemiloasă fusese față de biata Mercédès, lovită prin soțul și prin fiul ei de o nenorocire la fel de mare.

— Eugénie e pierdută și noi de asemenea, își spuse ea. Întîmplarea, așa cum va fi înfățișată, ne va umple de ocară ; căci într-o societate ca a noastră, unele batjocuri sînt răni vii, sîngerînde, de netămăduit. Ce fericire că Dumnezeu i-a dat Eugéniei o fire ciudată care adeseori m-a făcut să tremur !

Și privirea ei recunoscătoare se îndreptă spre cerul a cărui misterioasă providență orînduiește totul dinainte potrivit împrejurărilor ce trebuie să vină și face uneori o fericire dintr-un defect sau chiar dintr-un viciu.

Apoi gîndirea ei străbătu spațiul, așa cum fac păsările cînd își întind aripile ca să treacă peste vreo prăpastie, și se opri la Cavalcanti.

— Andrea era un ticălos, un tilhar, un ucigaș : și totuși avea ceva care arăta o oarecare bună creștere, dacă nu chiar o creștere aleasă ; el ieșise în lume pîrînd că e foarte bogat și bucurîndu-se de sprijinul unor oameni sus puși.

Cum să vadă limpede în labirintul acesta ? Cui să se adreseze ca să iasă din situația ei cumplită ?

Debray, la care alergase minată de primul avînt al femeiii ce-și caută un ajutor în bărbatul iubit și care uneori o pierde, Debray nu putea să-i dea decît un sfat. Trebuia așadar să se adreseze altcuiva, mai puternic decît el.

Baroana se gîndi atunci la Villefort.

Villefort voise să-l aresteze pe Andrea ; Villefort era acela care, fără pic de milă, îi tulburase familia ca și cînd ar fi fost vorba de o familie străină.

Dar nu ; la urma urmei, procurorul regal nu era un om nemilos. Era un magistrat, sclav al îndatoririlor sale, un prieten cinstit și hotărît care, în mod brutal dar cu o mîină sigură, împlîntase cuțitul pentru a curăța puroiul ; nu era un călău, ci un chirurg voind să despartă în ochii lumii onoarea lui Danglars de mîrșăvia tînărului stricat care trecea drept ginerele lor.

Din moment ce domnul de Villefort, prieten al familiei Danglars, se purta astfel, putea să fie sigură că procurorul regal nu știuse nimic dinainte și că nu se lăsase dus de nici una din uneltirile lui Andrea.

Gîndindu-se bine, purtarea lui Villefort îi apărea încă baroanei sub o lumină care le era folositoare amin-durora.

Dar neclintirea procurorului regal trebuia să se oprească aici. Ea avea să-l caute a doua zi ca să-l facă, **dacă** nu să-și calce datoria de magistrat, cel puțin să fie cît se **poate** mai îngăduitor.

Baroana avea să recheme trecutul, să-i reîmprospăteze amintirile, să se roage în numele timpurilor vinovate dar fericite. Domnul de Villefort trebuia să înăbușe afacerea, sau cel puțin să-l lase pe Cavalcanti să fugă (și pentru **asta** n-avea decît să-și întoarcă privirile în altă parte) și să nu urmărească pentru crimă decît acea umbră a uci-gașului care poartă numele de contumacie.

Abia atunci ea **putu** să adoarmă ceva mai liniștită.

A doua zi baroana se trezi pe la orele nouă și, fără să-și cheme camerista, fără să dea vreun semn de viață nimănui, se îmbracă. Apoi, înveșmîntată la fel de simplu ca și în ajun, ea coborî scara, ieși în stradă, merse pînă pe strada Provence, luă o birjă și ceru să fie dusă la locuința domnului de Villefort.

De o lună de zile, casa aceasta blestemată avea înfățișarea lugubră a unui spital în care s-ar fi declarat ciuma ; o parte din încăperi fuseseră închise și pe dinăuntru și pe dinafară ; storurile închise nu se deschideau decît pentru a lăsa aerul să pătrundă o clipă. Și atunci se vedea ivindu-se la fereastră capul speriat al vreunui lacheu. Apoi, fereastra se închidea la fel cum se lasă lespedea pe un mormînt, iar vecinii șușoteau :

— O să mai vedem oare și astăzi ieșind vreun sicriu din casa procurorului regal ?

Văzînd înfățișarea jalnică a casei, doamna Danglars simți cum o străpung fiorii. După ce coborî din trăsură simțînd că i se taie picioarele, ea se apropie de poarta încuiată și sună.

Abia după ce sună de trei ori clopoțelul, al cărui sunet lugubru părea că face parte el însuși din tristețea generală, se ivi un portar care întredeschise poarta numai atîta cît să poată vorbi.

Portarul văzu o femeie, o femeie din lumea bună, o femeie îmbrăcată elegant, și totuși poarta rămase mai departe aproape închisă.

— Deschide odată ! spuse baroana.

— Mai întîi spuneți-mi cine sînteți, doamnă ? întreabă portarul.

— Cine sînt ? Doar mă cunoști foarte bine.

— Nu mai cunoaștem pe nimeni, doamnă.

— Ești nebun, omule ! strigă baroana.

— De unde veniți ?

— Oh, asta-i prea mult.

— Doamnă, așa mi s-a poruncit, iertați-mă. Cum vă numiți ?

— Doamna baroană Danglars. M-ai mai văzut de douăzeci de ori pînă acum.

— Tot ce se poate, doamnă. Și acum spuneți-mi ce doriți.

— Cît ești de ciudat ! Am să mă plîng domnului de Villefort de neobrăzarea slugilor sale.

— Asta nu-i neobrăzare, e prevedere : nimeni n-are voie să intre aici fără un bilet de la domnul d'Avrigny, sau fără să aibă de vorbit cu domnul procuror regal.

— Păi tocmai cu domnul procuror regal am eu treabă.

— Este vorba de ceva urgent ?

— Ai fi putut să-ți dai seama văzînd că nu m-am urcat încă în trăsură. Dar să sfîrșim o dată : iată cartea mea de vizită : du-ți stăpînului duminică.

— Doamna va aștepta pînă ce am să mă reintorc ?

— Da, du-te.

Portarul incuie poarta, lăsînd-o pe doamna Danglars în stradă.

E adevărat că baroana nu trebui să aștepte mult. Peste o clipă poarta se redeschise destul ca s-o lase să treacă. Ea trecu și poarta se închise în urma ei.

Cînd ajunse în curte, portarul, fără s-o scape o clipă măcar din ochi, scoase un fluier din buzunar și fluiera.

Pe peron se ivi valetul personal a lui Villefort.

— Vă rog să iertați portarul, doamnă, spuse el ieșind în întîmpinarea baroanei, dar a primit ordine precise, iar domnul de Villefort m-a însărcinat să vă spun că nu putea face altfel decît a făcut.

În curte se afla un furnizor căruia i se dăduse drumul cu aceleași măsuri de prevedere. Cineva îi cerceta mărfurile aduse.

Baroana urcă treptele peronului. Ea se simți adînc mișcată de jalea care lărgea, ca să spunem așa, cercul propriei ei tristeți. Conduasă de valet, ea intră în cabine-

tul magistratului, fără ca ghidul s-o fi scăpat o clipă din ochi.

Ori cît de absorbită ar fi fost doamna Danglars de motivul care o aducea, primirea ce i se făcuse de către slugi i se păru atît de înjositoare, încît începu prin a se plînge.

Dar Villefort își ridică fruntea îngreunată de suferință și o privi cu un zîmbet atît de trist, încît cuvintele îi pieriră pe buze.

— Iartă-mi servitorii că sînt cuprinși de o groază de care nu-i învinuiesc : fiind bănuți, au devenit ei înșiși bănuitori.

Doamna Danglars auzise adeseori lumea vorbind despre groaza aceasta pomenită de magistrat : dar niciodată n-ar fi putut crede, dacă n-ar fi văzut cu ochii ei, pînă unde poate duce un asemenea simțămînt.

— Așadar și dumneata ești nefericit ? întrebă ea.

— Da, îi răspunse magistratul.

— Și mă deplîngi ?

— Din toată inima.

— Și înțelegi ce mă aduce aici ?

— Ai venit să-mi vorbești despre ce vi s-a întîmplat, nu-i așa ?

— Da, e nenorocire groaznică...

— Adică o neplăcere.

— O neplăcere ! exclamă baroana.

— Vai, răspunse procurorul cu neclintitul său calm, am ajuns să nu mai pot spune nenorociri decît lucrurilor ireparabile.

— Si crezi că se va uita ?...

— Totul se uită, răspunse Villefort. Nunta fiicei dumitale se va face mîine dacă nu s-a făcut azi, sau peste opt zile, dacă nu se va face mîine. Și cred că n-ai de gînd să-ți pară rău după viitorul domnișoarei Eugénie.

Doamna Danglars se uită la Villefort uimită că găsea liniștea aceasta aproape batjocoritoare.

— Am venit oare la un prieten ? întrebă ea cu un glas plin de o îndurerată demnitate.

— Știi bine că da, răspunse Villefort ai cărui obraji roșiră ușor când mărturisii aceasta.

Într-adevăr, mărturisirea era legată de alte întâmplări care în clipa de față le veniseră în minte la amândoi.

— Atunci, fii mai apropiat, dragă Villefort, spuse baroana. Vorbește-mi ca un prieten și nu ca un magistrat. Dacă mă găsesc în mare nenorocire, nu-mi mai spune că trebuie să fiu veselă.

Villefort se înclină.

— De trei luni încoace, când aud vorbindu-se despre nenorociri, am căpătat supărătorul obicei de a mă gândi la ale mele, răspunse el. Și atunci se face fără voia mea operația asta egoistă a comparării. Iată de ce nenorocirile dumitale mi se par simple neplăceri pe lângă ale mele. Iată de ce situația dumitale pe lângă situația mea funestă mi se pare demnă de invidiat. Dar văd că asta te necăjește, așa că să nu mai vorbim... Ce voiai să-mi spui ?...

— Venisem să aflu de la dumneata, prietene, cum stai cu urmărirea escrocului ?

— Escroc ? repetă Villefort. Sigur, vrei dinadins să micșorezi unele fapte și să apreciezi altele. Escroc, Andrea Cavalcanti, sau mai bine zis Benedetto ? Te înșeli. Benedetto e un ucigaș în toată puterea cuvântului.

— Nu spun că n-ai dreptate, dar cu cât vei fi mai necruțător împotriva nenorocitului ăstuia, cu atât vei lovi mai tare în familia noastră. Haide, uită-l o clipă. În loc să-l urmărești, lasă-l să fugă.

— Vii prea târziu. Am și dat ordine...

— Atunci, dacă-l vor aresta... crezi că au să-l aresteze ?

— Așa sper.

— Dacă-l vor aresta, (ascultă, aud mereu spunându-se că închisorile sînt pline) lasă-l la închisoare.

Procurorul regal făcu un semn negativ.

— Cel puțin pînă ni se mărită fata, adăugă baroana.

— Cu neputință. Justiția își are socotelile ei.

— Chiar pentru mine ? întrebă baroana pe jumătate surizătoare, pe jumătate serioasă.

— Pentru toată lumea, răspunse Villefort. Și pentru mine însumi, ca și pentru ceilalți.

— Ah ! făcu baroana fără să mai adauge prin cuvinte ceea ce gîndul ei arătase prin exclamația aceasta.

Villefort o privi cercetător.

— Da, știu ce vrei să spui, urmă el. Te gîndești la zvonurile îngrozitoare răspîndite în lume, că morțile ce m-au îndoliat de trei luni încoace, ca și moartea de care a scăpat ca prin minune Valentine, n-ar fi naturale.

— Nu mă gîndeam la asta, răspunse repede doamna Danglars.

— Ba da, te-ai gîndit și ai tot dreptul să faci așa, pentru că nu faci altceva decît să te gîndești la ele și să-ți șoptești : „Tu, care urmărești ucigașii, răspunde : de ce sînt în preajma ta atîtea crime care rămîn nepedepsite ?“

Baroana păli.

— Ți-ai spus asta, nu-i așa ?

— Mărturisesc că da.

— Atunci am să-ți răspund.

Villefort își trase fotoliul lîngă scaunul doamnei Danglars, apoi, sprijinindu-și coatele pe birou și vorbind cu o voce mai înăbușită decît de obicei, continuă :

— Există crime care rămîn nepedepsite, pentru că nu poți afla cine-i ucigașul și pentru că te temi să nu lovești o ființă nevinovată în locul celei vinovate. Dar cînd ucigașii vor fi cunoscuți (Villefort întinse mîna spre un crucifix pus în fața biroului său) cînd ucigașii vor fi cunoscuți, repetă el, îți jur pe viul Dumnezeu că oricine vor fi, vor muri ! Acum, după jurămîntul pe care l-am

făcut și pe care mi-l voi ține, mai îndrăznești să-mi ceri iertare pentru ticălosul acela !

— Dar ești sigur că este atît de vinovat pe cît se spune ? întrebă doamna Danglars.

— Ascultă, iată-i dosarul : Benedetto, osîndit mai întîi la cinci ani de galere pentru fals la vîrsta de șaisprezece ani. După cîte vezi, tînărul promitea. Apoi a evadat și a ajuns ucigaș.

— Și cine e nenorocitul ăsta ?

— Parcă poți ști ? Un vagabond, un corsican.

— N-a fost recunoscut de nimeni ?

— De nimeni. Nu se știe cine-i sînt părinții.

— Dar omul venit din Lucca ?

— Un alt escroc ca și el, poate un complice.

Baroana își împreună mîinile.

— Villefort ! șopti ea cît putu mai dulce și mai mîngîietor.

— Pentru numele lui Dumnezeu ! răspunse procurorul cu o hotărîre seacă, nu-mi cere îndurare pentru un vinovat ! Ce sînt eu ? Legea. Oare legea are ochi ca să-ți vadă tristețea ? Oare legea are urechi ca să-ți audă glasul blînd ? Oare legea are memorie ca să-i pese de gîndurile dumitale delicate ? Nu. Ea poruncește, și cînd legea poruncește ea și lovește totodată.

Ai să-mi spui că sînt o ființă vie și nu un cod, un om și nu o carte. Uită-te la mine, uită-te în preajma mea : m-au tratat oare oamenii ca pe un frate ? M-au iubit ei ? Au avut grijă de mine ? A cerut cineva iertare pentru domnul de Villefort și i s-a dăruit iertarea domnului de Villefort ? Nu ! Nu ! Nu ! A fost lovit, lovit mereu.

Dumneata stăruie, femeie, adică sirenă ce ești, să-mi vorbești cu ochi fermecători și grăitori care-mi amințesc că trebuie să roșesc. Fie, da, să roșesc pentru ce știi și poate pentru încă ceva.

Dar, în sfîrșit, de cînd am păcătuit eu însumi, și poate mai greu decît alții, de atunci i-am zgîlțit fără milă pe

ceilalți ca să gădesc buba și am găsit-o totdeauna, ba pot să spun chiar că am găsit cu plăcere, cu bucurie, pecetea aceasta a slăbiciunii sau a perversității omenești.

Căci fiecare om pe care-l găseam vinovat, și fiecare vinovat pe care-l loveam, mi se părea o dovadă vie, o probă nouă că eu nu eram o excepție hidoasă ! Vai ! Toți oamenii sînt răi ! Să-i dovedim și să-i lovim pe cei răi.

Villefort rosti aceste cuvinte cu o furie înfrigurată, care dădea limbajului său o elocvență feroce.

— Dar spuneați că tînărul e vagabond, orfan, părăsit de toți, făcu doamna Danglars o ultimă încercare.

— Cu atît mai rău, sau, mai bine zis, cu atît mai bine; ursita l-a făcut așa, ca să nu-l plîngă nimeni.

— Asta înseamnă să te îndîrjești împotriva celui slab !

— A celui slab care ucide !

— Necinstea lui va cădea asupra casei mele.

— Oare eu nu am moartea în casă ?

— Vai ! Nu ți-e milă de nimeni ! Și îți spun că nimănui nu-i va fi milă de dumneata ! exclamă doamna Danglars.

— Fie, răspunse Villefort ridicînd brațul spre cer, cu un gest amenințător.

— Măcar amîna procesul nefericitului — dacă a fost arestat — pînă la sesiunea viitoare ; asta ne va da un răgaz de șase luni ca să se uite.

— Nu ! răspunse Villefort. Mai am încă cinci zile. Dosarul e întocmit. Cinci zile e mai mult decît am nevoie. De altfel, nu înțelegi că și eu însumi trebuie să uit ? Iar atunci cînd lucrez — și lucrez zi și noapte întruna — sînt clipe cînd nu-mi mai amintesc de nimic și sînt fericit, așa cum sînt fericiți morții : oricum, tot e mai bine așa decît să sufăr.

— Andrea a fugit ; lasă-l să fugă. E ușor să te arăți milostiv neurmărindu-l.

— Nu ți-am spus că e prea târziu ? Telegraful a trimis vestea în zori, iar acum...

— Domnule, spuse un lacheu intrînd în cameră, a sosit depeșă aceasta de la Ministerul de Interne.

Villefort apucă scrisoarea și o desfăcu repede. Doamna Danglars se înfioră de groază. Villefort tresări de bucurie.

— Arestat ! strigă el. L-au arestat la Compiègne. S-a sfîrșit !

Doamna Danglars se ridică, rece și palidă.

— Adio ! spuse ea.

— Adio ! răspunse procurorul regal aproape vesel, conducînd-o pînă la ușă.

Apoi, se întoarse în birou :

— Haide, spuse el lovind scrisoarea cu dosul palmei drepte, aveam un fals, trei furturi și trei incendii. Nu-mi lipsea decît un asasinat. Iată-l. Sesiunea va fi frumoasă.

Capitolul VI

APARIȚIA

Așa cum îi spusese procurorul regal doamnei Danglars, Valentine nu se însănătoșise încă.

Frîntă de oboseală, ea tot mai zăcea în pat și acolo află, din gura doamnei de Villefort întîmplările povestite, adică fuga Eugéniei și arestarea lui Andrea Cavalcanti sau Benedetto, ca și acuzația de asasinat ce i se aducea tînărului.

Dar Valentine era atît de slăbită, încît povestirea poate că nu avu asupra ei tot efectul pe care l-ar fi avut dacă ar fi fost sănătoasă.

În creierul ei bolnav sau pe dinaintea ochilor abia dacă îi trecură cîteva idei nedeslușite, cîteva forme nesigure și încîlcite, amestecate cu gînduri ciudate și cu năluci fugare, apoi totul se șterse, iar simțămintele personale o copleșiră din nou.

Cît ținea ziua, Valentine mai păstra încă o legătură cu viața, datorită prezenței lui Noirtier care cerea să fie dus în camera nepoatei și rămînea acolo învăluind-o în privirile lui părintești. Apoi, cînd se reîntorcea acasă Villefort venea el însuși să-și petreacă o oră sau două între tatăl și copila lui.

La orele șase, Villefort se retrăgea în cabinet ; la opt sosea domnul d'Avrigny, care aducea cu mîna lui medi-

camentul pregătit pentru noapte. Apoi Noirtier era dus la el în cameră.

O soră aleasă de doctor îi înlocuia pe toți și nu pleca de acolo decît pe la orele zece sau unsprezece, după ce Valentine adormea.

Coborîndu-se, sora lăsa cheile de la camera Valentinei în mîinile lui Villefort, așa că nu se mai putea intra la bolnavă decît străbătînd apartamentul doamnei de Villefort și camera lui Edouard.

Maximilien venea în fiecare dimineață la Noirtier ca să afle vești : dar, lucru ciudat, tînărul părea din zi în zi mai liniștit.

În primul rînd, deși Valentine era încă în prada unei puternice zdruncinări nervoase, sănătatea ei se îmbunătățea din ce în ce ; și apoi, nu spusese oare Monte-Cristo, cînd alergase la el deznădăjduit, că dacă Valentine nu va muri în două ceasuri, va fi salvată ?

Valentine mai trăia încă, deși trecuseră patru zile de atunci.

Zdruncinarea nervoasă despre care am vorbit o urmărea pe Valentine pînă și în somn, sau, mai bine zis, în amorteala în care se cufunda. Și atunci, în liniștea nopții și în semiobscuritatea candelii de alabastru de pe cămin, ea vedea trecînd nălucile care se ivesc în camerele bolnavilor, aduse pe aripile înfrigurate ale febrei.

Atunci i se părea că vede ivindu-se cînd mama ei vi-tregă amenințînd-o, cînd Maximilien întinzîndu-i brațele, cînd ființe străine de viața ei obișnuită, așa cum era contele de Monte-Cristo. În delirul ei, i se părea că pînă și mobilele se mișcă și rătăcesc. Și asta dura pînă la ora două sau trei dimineața, cînd cădea într-un somn de plumb care ținea pînă în zori.

În seara, zilei cînd Valentine aflase despre fuga Eugéniei și despre arestarea lui Benedetto și cînd, după ce se amestecaseră o clipă cu senzațiile proprii vieți, eveni-

mentele acestea începuseră să-i iasă puțin câte puțin din minte, după plecarea lui Villefort, a lui d'Avrigny și a lui Noirtier, în timp ce orologiul de la Saint-Philippe du Roule suna orele unsprezece, sora îi puse bolnavei la îndemină băutura preparată de doctor. Apoi, încuind ușa camerei, sora plecase și pe când asculta în oficiu, cutremurându-se, discuțiile servitorilor și își vîra în cap lugrubele povestiri care de trei luni înspăimîntau în fiecare seară servitorimea procurorului regal, o scenă neașteptată se petrecea în camera bolnavei, încuiată cu atîta grijă.

Trecuseră zece minute de la plecarea sorei.

Valentine, cuprinsă de febra care-i revenea în fiecare noapte, neputîndu-și stăpîni creierul, îl lăsase să-și continue munca monotonă și de neînlăturat, reproducînd fără încetare aceleași gînduri și iscînd aceleași imagini.

Din fitilul candeliei se răsplineau mii și mii de raze pline de semnificații ciudate, cînd deodată, după tremurul luminii, Valentinei i se păru că vede biblioteca din firida de lingă cămin deschizîndu-se fără ca balamalele în care părea prinsă să facă cel mai mic zgomot.

Altădată Valentine ar fi întins mîna spre sonerie și ar fi tras de șnurul ei de mătase chemînd în ajutor. Dar în starea în care se afla, nimic nu o mai putea mira. Era conștientă că toate nălucirile care o înconjurau se datorau delirului, și convingerea asta îi rămăsese din diminețile cînd vedea cum nălucile din timpul nopții dispar la ivirea zorilor fără să lase nici o urmă.

De după ușa se ivi un chip omenesc.

Din pricina febrei, Valentine se obișnuise pe deplin cu asemenea apariții și nu se înspăimîntă; deschise doar ochii mari, nădăjduind să-l vadă pe Maximilien.

Chipul continuă să se apropie de pat, apoi se opri și păru să asculte cu cea mai mare atenție.

În clipa aceea, o rază de lumină se răsfrînge pe obrazul vizitatorului nocturn.

— Nu e el ! șopti Valentine.

Și convinsă că visează, așteptă ca omul să dispară sau să ia altă înfățișare, așa cum se întâmpla în vis.

Dar atingându-și pulsul și simțindu-l cît de puternic bate, Valentine își aminti că mijlocul cel mai bun pentru a face să dispară nălucile supărătoare era să bea. Răcoarea băuturii preparată dinadins ca să-i liniștească frământările de care i se plînsese doctorului îi potolea febra și îi limpeztea senzațiile creierului. După ce bea, ea se simțea o clipă mai puțin suferindă.

Valentine își întinse deci mîna ca să ia paharul de pe vasul de cristal, unde știa că se află. Dar, în timp ce își întindea mîna tremurătoare, apariția făcu încă doi pași spre pat, mai repezi, și ajunse atît de aproape de bolnavă, încît ea îi auzi răsufierea și i se păru că-i simte apăsarea mîinii.

De data asta iluzia, sau mai bine-zis realitatea, depășea tot ce simțise Valentine pînă atunci. Bolnava începu să se creadă trează și vie. Ea își dădu seama că e în toate mințile și se înfioră.

Apăsarea simțită de Valentine avea drept scop să-i oprească brațul.

Valentine și-l trase încet înapoi.

Atunci noul venit, de a cărei privire — părăind de altfel mai curînd ocrotitoare decît amenințătoare — nu se putea desprinde, luă paharul, se apropie de candelă și privi băutura ca și cum ar fi vrut să vadă cît e de străvezie și de limpede.

Dar nu se mulțumi numai cu această primă probă.

Omul, sau mai bine zis fantoma, căci mergea atît de încet încît covorul îi înăbușea zgomotul pașilor, luă o linguriță și gustă doctoria. Valentine privea uluită cele ce se petreceau sub ochii ei.

Ea era convinsă că vedenia va dispărea de îndată ca să facă loc unui alt tablou. Dar omul, în loc să dispară ca o

umbră, se apropie de ea, îi întinse paharul și-i spuse cu o voce emoționată :

— Acum bea !...

Valentine tresări.

Era prima dată când una din nălucirile ei îi vorbea cu un glas atât de viu.

Ea deschise gura, gata să țipe.

Omul își duse un deget la buze.

— Domnul conte de Monte-Cristo ! îngăimă Valentine.

După groaza care se întipări în ochii fetei, după tremurul mâinilor ei, după gestul repezit pe care ea îl făcu ca să se acopere cu cearșafurile, se putea vedea ultima luptă a îndoielilor ei împotriva convingerii. Totuși, prezența lui Monte-Cristo la o asemenea oră, intrarea lui misterioasă, fantastică, inexplicabilă, printr-un zid, părea o imposibilitate pentru mintea buimăcită a Valentinei.

— Nu striga și nu te teme, îi spuse Monte-Cristo. Nu păstra nici măcar în fundul inimii vreo licărire de bănuială sau vreo umbră de neliniște. Omul pe care-l vezi dinaintea dumitale, (fiindcă de data asta ai dreptate, Valentine, nu e o nălucire), omul pe care-l vezi dinaintea dumitale îți este cel mai duios părinte și cel mai respectuos prieten pe care ți l-ai putea dori.

Valentine nu știa ce să răspundă. Se temea atât de mult de glasul acesta care îi arăta că năluca era o realitate, încît nu îndrăznea să vorbească. Dar privirea ei înspăimîntată părea că spune : dacă ai gânduri curate, de ce ai venit aici ?

Cu minunata lui putere de pătrundere, Monte-Cristo înțelese tot ce se petrecea în sufletul fetei.

— Ascultă-mă, sau mai curînd privește-mă, îi răspunse el. Vezi că ochii îmi sînt mai roșii și obrazul mai palid decît de obicei. Sînt așa din pricină că de patru nopți n-am mai dormit măcar o clipă. De patru nopți

veghez asupra dumatăle, te ocrotesc, te păstrez pentru prietenul nostru Maximilien.

Un val de sânge năpădi voios obraji bolnavei ; căci numele rostit de Monte-Cristo îi înlătura neîncrederea pe care el i-o insuflase.

— Maximilien !... repetă Valentine, atît de mult îi plăcea să rostească numele acesta, Maximilien ! V-a mărturisit, aşadar ?

— Mi-a spus totul. Mi-a spus că viaţa dumatăle e viaţa lui, şi i-am făgăduit că vei trăi.

— I-aţi făgăduit că voi trăi ?

— Da.

— Dar, domnule, vorbeaţi adineaori de veghe şi de ocrotit. Sînteţi cumva medic ?

— Da, şi încă sînt cel mai bun medic pe care cerul ţi l-ar putea trimite în clipa de faţă, crede-mă.

— Mi-aţi spus că aţi vegheat ? întrebă Valentine neliniştită. Unde ? Nu v-am văzut.

Contele întinse mîna în direcţia bibliotecii.

— Am stat ascuns în dosul uşii acesteia, răspunse el. Uşa dă în casa vecină, pe care am închiriat-o.

Dintr-un imbold de mîndrie pudică, Valentine întoarse ochii şi spuse, îngrozită :

— Domnule, ceea ce aţi făcut, e o nebunie nemaipomenită, iar ocrotirea pe care mi-aţi acordat-o se aseamănă foarte mult cu o insultă.

— Valentine, continuă Monte-Cristo, în timpul veghei acesteia îndelungate, iată singurele lucruri pe care le-am văzut : oamenii care veneau la dumneata, alimentele care ţi se pregăteau, băuturile care ţi s-au dat... Iar cînd băuturile mi se păreau periculoase, intram, aşa cum am intrat acum, îţi goleam paharul şi înlocuiam otrava cu o băutură binefăcătoare, în stare să facă să-ţi circule viaţa prin vine în locul morţii ce ţi se hărăzise.

— Otravă ! Moarte ! exclamă Valentine, crezîndu-se din nou în prada vreunei năluciri iscate de febră. Ce tot spuneți, domnule ?

— Sst ! făcu Monte-Cristo ducîndu-și din nou degetul la buze. Am spus otravă, da, am spus moarte, repet, moarte, dar mai întii bea asta. (Contele scoase din buzunar o sticlută și vărsă în paharul Valentine cîteva picături de licoare roșie). Iar după ce vei bea, nu mai lua nimica tot timpul nopții.

Valentine întinse mîna. Dar deabia atinse paharul, că și-o trase înapoi, înfricoșată.

Monte-Cristo luă paharul, bău jumătate din el, și-l dădu apoi Valentinei. Fata, zîbind, bău restul licoarei.

— Da, recunosc gustul băuturilor mele nocturne, recunosc gustul apei care îmi răcorea pieptul și-mi liniștea creierul. Mulțumesc, domnule, mulțumesc.

— Iată cîm ai trăit timp de patru nopți, Valentine, urmă contele. Dar eu cum am trăit ? Cumplite ore am mai petrecut ! Înfricoșătoare chinuri m-ai făcut să îndur, cînd vedeam cum ți se toarnă în pahar otrava ucigătoare și cînd tremuram la gîndul că ai putea s-o bei înainte ca s-o pot azvîrli, împrăștiînd-o în sobă.

— Spuneți că ați îndurat chinuri văzînd cum mi se turna otravă în pahar ? întrebă Valentine îngrozită. Atunci trebuie să fi văzut și cine o turna...

— Da.

Valentine se ridică în așternut și ducîndu-și la pieptul mai alb decît zăpada, batista brodată, umedă încă de sudoarea rece a delirului căreia începuse să i se adauge sudoarea și mai înghețată încă a groazei, repetă :

— Ați văzut !

— Da, spuse pentru a doua oară Monte-Cristo.

— E groaznic ce-mi spuneți, domnule. Vreți să mă faceți să cred într-un lucru diavolesc ? Cum ! În casa tatălui meu, în camera mea, pe patul meu de suferință, tot vor să mă ucidă ? Plecați, domnule, îmi ispitiți con-

știința, îl miniați pe Dumnezeu, e cu neputință, nu se poate !...

— Ești prima pe care o lovește mîna asta, Valentine ? Nu i-ai văzut căzînd, în preajma dumitale, pe domnul de Saint Méran, pe doamna de Saint Méran, pe Barrois ? Nu l-ai fi văzut căzînd pe domnul Noirtier, dacă tratamentul pe care-l urmează de trei ani nu l-ar fi apărut împotriva otrăvii, obișnuindu-l cu otrava ?

— Doamne ! făcu Valentine, de asta de vreo lună bunicul îmi cere să-i gust toate băuturile ?

— Și au un gust amar ? Ca al unei coji de portocală pe jumătate uscată, nu-i așa ? întrebă Monte-Cristo.

— Da, da !

— Asta explică totul. El știe că aici se otrăvește, și pesemne știe și cine otrăvește. De aceea te-a înarmat pe dumneata, copila lui iubită, împotriva otrăvii, iar otrava ucigătoare și-a slăbit puterea fiindcă începuseși să te obișnuiești cu ea. Iată cum se face că mai trăiești încă — lucru pe care nu mi-l puteam explica — după ce ai fost otrăvită acum patru zile cu o otravă care de obicei nu iartă.

— Dar cine e asasinul ? Ucigașul ?

— La rîndul meu am să te întreb : n-ai văzut pe nici menî intrînd noaptea în camera dumitale ?

— Ba da. Mi s-a părut adesea că văd trecînd un fel de umbre. Umbrele se apropiiau, se depărtau, dispăreau... Dar le luam drept năluciri, pricinuite de febră ; și adineauri, cînd ați intrat dumneavoastră, am crezut multă vreme că delirez sau că visez.

— Așadar nu cunoști ființa care vrea să te ucidă !

— Nu, răspunse Valentine. De ce mi-ar dori cineva moartea ?

— Atunci ai s-o cunoști, răspunse Monte-Cristo trăgînd cu urechea.

— Cum asta ? întrebă Valentnie uitîndu-se înspăimîntată în preajmă.

— Ai s-o cunoști, fiindcă în seara asta nu mai ai nici febră, nici delir, fiindcă în seara asta ești trează, fiindcă iată, sună miezul nopții, ora ucigașilor.

— Doamne ! Doamne ! făcu Valentine, ștergîndu-și cu mîna sudoarea care-i brobonea fruntea.

Intr-adevăr, miezul nopții bătea rar și trist. S-ar fi putut spune că fiecare bătaie a ciocanului de bronz lovea în inima fetei.

— Valentine, continuă Monte-Cristo, cheamă-ți toate puterile în ajutor, oprește-ți inima în piept, oprește-ți glasul în gitlej, înfrînge somnul, fă-te că dormi și ai să vezi, ai să vezi !

Valentine apucă mîna contelui.

— Mi se pare că aud un zgomot, spuse ea. Duceți-vă !

— Adio, sau mai bine zis la revedere, răspunse contele.

Apoi, cu un zîmbet atît de trist și de părintesc încît inima fetei se simți pătrunsă de recunoștință, el se îndreptă în vîrfurile picioarelor spre ușa bibliotecii.

Dar înainte de a închide ușa, el se întoarse și-i spuse :

— Să nu faci nici un gest, să nu restezi nici un cuvînt. Trebuie să te creadă adormită. Altfel te va ucide poate înainte ca să am timp să-ți vin în ajutor.

Și, după ce dădu porunca aceasta înfricoșătoare, Monte-Cristo dispăru în dosul ușii pe care o închise tăcut în urma lui.

Capitolul VII

LOCUSTA

Valentine rămase singură. Alte două pendule, întirziate, mai sunară miezul nopții la distanțe diferite.

Apoi, totul reîntră în tăcere și nu se mai auzi decât uruitul îndepărtat al vreunei trăsurii.

Atunci toată atenția Valentinei fu absorbită de pendula din camera ei, a cărei cumpănă însemna secunde.

Valentine începu să numere secunde și își dădu seama că ele băteau de două ori mai încet decât zvicnirile inimii ei. Și totuși, fata mai avea îndoieli. Nevinovată cum era, nu putea să-și închipuie că ar exista vreo ființă care să-i dorească moartea. De ce? În ce scop? Ce rău făcuse ea, să aibă un dușman?

De adormit nu se temea că va adormi.

Un singur gând, un gând groaznic, îi ținea mintea încordată: că există pe lume o ființă care încercase s-o ucidă și care avea să mai încerce încă.

Dar dacă de data asta ființa ucigașă, sătulă să tot vadă că otrava nu dă rezultate, va încerca s-o ucidă cu pumnalul, cum spusese Monte-Cristo? Dacă Monte-Cristo nu avea timp să alerge în ajutor? Dacă își trăia ultima clipă? Dacă n-avea să-l mai revadă pe Maximilien.

La gândul acesta care o făcea să pălească și o acoperea cu sudori de gheață, Valentine se simțea îmboldită să apuce șnurul soneriei și să cheme în ajutor.

Dar i se păru că vede licărind prin ușa bibliotecii, ochii lui Monte-Cristo, ochii aceștia care-i rămăseseră în minte. Cînd se gîndea la el, se simțea atît de rușinată, încît se întreba dacă recunoștința va putea vreodată să șteargă supărătoarea rușine pricinuită de starea în care o găsisse Monte-Cristo.

Douăzeci de minute, douăzeci de veșnicii, se scurseră astfel ; apoi încă zece minute ; și, în sfîrșit, pendula, după ce hîrîi o clipă, sfîrși prin a bate o lovitură sonoră.

Chiar în clipa aceea un rîciit ușor de unghie pe lemnul bibliotecii o asigură pe Valentine că Monte-Cristo veghea și o sfătuia și pe ea să vegheze.

În adevăr, Valentinei i se păru că aude parchetul scîrțîind în cealaltă parte a încăperii, adică spre odaia lui Edouard. Ea își ascuți auzul, reținîndu-și respirația aproape înăbușită. Clanța scrișni și ușa se răsuci în balamale.

Valentine, care se ridicase în coate, abia avu timp să recadă în așternut și să-și acopere ochii cu brațele.

Apoi, tremurînd, neliniștită, cu inima strînsă de o groază nespusă, ea așteptă.

Cineva se apropie de pat și atinse perdelele.

Valentine își adună toate puterile și făcu să se audă murmurul egal al respirației care arăta un somn liniștit.

— Valentine ! șopti un glas.

Tînăra se înfioră pînă în fundul inimii, dar nu răspunse.

— Valentine ! repetă același glas.

Aceeași tăcere : Valentine făgăduise să nu se trezească.

Apoi totul rămase nemișcat.

Dar Valentine auzi zgomotul abia simțit al unei licori picurînd în paharul pe care îl golise mai înainte.

Atunci îndrăzni să întredeschidă pleoapele sub pavăza brațului întins.

Și văzu o femeie în capot alb turnînd în paharul ei o licoare pregătită mai dinainte într-o fiolă.

În răgazul acesta de cîteva clipe, Valentine își oprise pe semne respirația sau făcuse vreo altă mișcare, căci femeia, neliniștită, se opri și se plecă peste patul ei ca să vadă mai bine dacă doarme cu adevărat : femeia era doamna de Villefort.

Recunoscîndu-și mama vitregă, Valentine fu cuprinsă de un tremur atît de puternic încît patul se zgîlțîi.

Doamna de Villefort se trase imediat lingă zid și acolo, adăpostită după perdelele patului, mută, atentă, pîndi pînă și cele mai slabe mișcări ale Valentinei.

Aceasta își reaminti înfricoșătoarele cuvinte ale lui Monte-Cristo. În mîna care nu mai ținea acum fiola i se păru că vede lucind un fel de cuțit lung și ascuțit. Atunci Valentine, chemîndu-și în ajutor toată puterea voinței, se căzni să-și închidă ochii. Dar mișcarea aceasta, atît de ușoară de obicei, i se păru cu neputință de îndeplinit, într-atîta curiozitatea o împingea să deschidă pleoapele și să vadă adevărul.

Totuși, fiind sigură că fata doarme, după liniștea în care reîncepuse să se audă zgomotul egal al respirației Valentinei, doamna de Villefort întinse din nou brațul. Și rămînînd pe jumătate ascunsă de perdelele strînse la capul patului, ea sfîrși de turnat licoarea din fiolă în paharul Valentinei.

Apoi se retrase atît de încet, încît nici cel mai slab zgomot nu-i dădu de veste Valentinei că plecase.

Fata nu văzuse dispărînd decît brațul, și atîta : brațul fraged și plinuț al unei femei de douăzeci și cinci de ani, tînără și frumoasă, care aducea moartea.

E cu neputință de arătat ce îndurase Valentine în timpul minutului aceleia cît rămăsese doamna de Villefort în camera ei.

Riciitul unghiei pe bibliotecă o scoase din toropeala care o învăluisese ca un fel de amorțeală.

Valentine își ridică anevoie capul.

Ușa se mai răsuci o dată, tăcută, pe balamale, și contele de Monte-Cristo reapăru.

— Te mai îndoiești acum ? o întrebă el.

— Doamne ! șopti fata.

— Ai văzut ?

— Vai !

— Ai recunoscut-o ?

Valentine gemu.

— Da, răspunse ea, dar nu pot să cred.

— Atunci ai vrea ma bine să mori și să-l faci și pe Maximilien să moară ?...

— Doamne ! Doamne ! repetă fata aproape năucită. N-ai putea oare să părăsesc casa, să fug ?...

— Valentine, mîna care te urmărește te-ar ajunge oriunde ; ți-ar cumpăra servitorii cu aur și moartea ți s-ar ivi din nou, ascunsă sub toate chipurile, în apa pe care ai bea-o de la izvor, în fructele pe care le-ai culege din pom...

— Dar n-ați spus oare că măsurile de prevedere ale bunicului m-au înarmat împotriva otrăvii ?

— Împotriva unei otrăvi, și încă nefolosită într-o doză prea mare. Are să schimbe otrava sau să mărească doza.

El luă paharul și-și muie buzele.

— Ia te uită, a și făcut-o. Acum nu te mai otrăvește cu brucina ci cu un simplu narcotic. Recunosc gustul alcoolului în care l-a dizolvat. Dacă ai fi băut ce ți-a turnat doamna de Villefort în pahar, ai fi fost pierdută.

— Doamne ! suspină Valentine, de ce m-o fi urmărind oare așa ?

— Cum ! Ești atît de blindă, atît de bună, atît de neîncrezătoare în rău încît n-ai înțeles încă ?

— Nu, răspunse Valentine. Nu i-am făcut nici un rău.

— Dar ești bogată, Valentine, ai un venit de două sute de mii de livre și venitul acesta i-l iei fiului ei.

— Cum asta ? Averea mea nu e a ei. O am de la rudele mele.

— Fără îndoială. Iată pentru ce domnul și doamna de Saint Méran au murit : ca să devii moștenitoarea lor. Iată de ce din ziua cînd domnul Noirtier te-a făcut moștenitoarea lui, a și fost osîndit. Iată de ce, la rîndul dumitale, va trebui să mori, Valentine. Toate astea au drept scop ca tatăl dumitale să te moștenească, iar fratele dumitale, rămas singurul fiu, să-și moștenească tatăl.

— Edouard ! Bietul cîpîl, pentru el se săvîrșesc atîtea crime ?

— În sfîrșit, ai început să înțelegei ?

— Doamne ! De n-ar cădea toate pe capul lui !

— Ești un înger, Valentine.

— Dar pe bunicul a renunțat să-l ucidă ?

— S-a gîndit că după moartea dumitale, dacă nu cumva se va întîmpla o dezmoștenire, averea îi va rămîne în mod firesc lui Edouard și și-a spus că, la urma urmei, crima n-avea nici un rost iar săvîrșirea ei era foarte periculoasă.

— Și toate astea s-au putut naște în sufletul unei femei ! O, Doamne ! Doamne !

— Amintește-ți de Perugia, de bolta hanului, de omul cu mantia cafenie pe care mama dumitale vitregă îl întreba despre aqua-tofana. Încă de pe atunci i se cocea în minte tot planul acesta drăcesc.

— Domnule ! strigă Valentine izbucnind în lacrimi, văd bine că e așa și că sînt osîndită la moarte.

— Nu, Valentine, nu. Eu i-am prevăzut toate comploturile. Nu. Dușmana noastră e învinsă, fiindcă am ghicit-o. Vei trăi, Valentine, vei trăi ca să iubești și să fii iubită, vei trăi ca să fii fericită și să fericеști o inimă nobilă. Dar pentru a trăi, Valentine, trebuie să ai încredere deplină în mine.

— Porunciți-mi, domnule. Ce trebuie să fac ?

— Trebuie să iei orbește tot ce-ți voi da.

— Dumnezeu mi-e martor, că dacă aş fi singură, aş prefera să mor ! oftă Valentine.

— Să nu te destăinuieşti nimănui, nici chiar tatălui dumitale.

— Tata nu ştie nimic de complotul acesta îngrozitor, nu-i așa, domnule ? întrebă Valentine împreunându-și mâinile.

— Nu ştie. Și totuși, tatăl dumitale, omul obișnuit cu acuzațiile juridice, trebuie să bănuiască faptul că toate morțile care se abat asupra casei lui nu sînt firești. El ar fi trebuit să vegheze asupra dumitale, el ar fi trebuit să fie acum în locul meu. El ar fi trebuit să golească pînă acum paharul acesta. El ar fi trebuit să se ridice împotriva ucigașului. Un spectru împotriva altui spectru, șopti Monte-Cristo terminîndu-și fraza.

— Domnule, spuse Valentine, voi face totul ca să trăiesc fiindcă există pe lume cel puțin două ființe cărora le sînt dragă și care ar pieri dacă eu aş muri : bunicul și Maximilien.

— Voi veghea asupra lor, așa cum veghez și asupra dumitale.

— Atunci faceți ce vreți cu mine, spuse Valentine. Apoi șopti : Doamne ! Doamne ! Ce-o să mi se întîmple ?

— Orice ți s-ar întîmpla, Valentine, să n-ai teamă. Dacă suferi, dacă-ți pierzi vederea, auzul, pipăitul, nu te teme de nimic. Dacă te trezești fără să știi unde te afli, n-avea teamă, chiar de-ar trebui, trezindu-te, să-ți dai seama că te afli într-un cavou sau că ești ținută într-un sicriu. Vino-ți în fire îndată și spune-ți : în clipa asta un prieten, un tată, un om care vrea binele meu și al lui Maximilien veghează asupra mea.

— Vai ! Vai ! La ce trebuie să mă aștept !

— Ți-ar plăcea mai mult să-ți denunți mama vitregă, Valentine ?

— Mai bine moartea ! De o sută de ori ! Da, moartea !

— Nu, nu vei muri, și orice ți s-ar întâmpla, făgăduiește-mi că n-o să te plîngi și că ai să nădăjduiești.

— Am să mă gîndesc la Maximilien.

— Ești fiica mea dragă, Valentine. Numai eu te pot salva și te voi salva.

Valentine, îngrozită la culme, își împreună mîinile simțind că a sosit clipa cînd trebuia să-i ceară curaj lui Dumnezeu și se ridică începînd să se roage, șoptind cuvinte fără șir, uitînd că umerii ei albi n-aveau alt vâl decît lungul ei păr și că sub dantela fină a cămășii de noapte i se vedea inima zvicnind.

Monte-Cristo atinse brațul fetei, îi ridică pînă la gît cuvertura de catifea și-i spuse zîmbind părintește :

— Fiica mea, crede în devotamentul meu, așa cum crezi în bunătatea lui Dumnezeu și în dragostea lui Maximilien.

Valentine îl privi cu recunoștință și rămase supusă ca un prunc.

Atunci Monte-Cristo scoase din buzunarul vestei cutiuța de smarald, îi ridică apoi capacul de aur și lăsă în mîna dreaptă a Valentinei o pastilă rotundă, cît un bob de mazăre.

Valentine îl luă cu cealaltă mînă și se uită atentă la Monte-Cristo : pe chipul curajosului ei ocrotitor ea văzu o rază a măreției și a puterii divine. Era vădit că Valentine îl întreba din ochi.

— Da, răspunse Monte-Cristo.

Valentine duse pastila la buze și o înghiți.

— Și acum, la revedere, copila mea, îi spuse Monte-Cristo. Voi încerca să dorm, căci ești salvată.

— Duceți-vă, răspunse Valentine. Orice mi s-ar întâmpla, vă făgăduiesc să nu mă tem.

Monte-Cristo își aținti vreme îndelungată privirea asupra fetei care adormea încetul cu încetul învinsă de puterea narcoticului pe care i-l dăduse.

Apoi luă paharul, vărsă trei sferturi din conținutul lui în cămin, ca să se creadă că Valentine băuse, și-l puse din nou pe noptieră.

Peste o clipă, Monte-Cristo dispăru prin ușa bibliotecii, după ce aruncă o ultimă privire spre Valentine care adormea cu încrederea unui înger culcat la picioarele Domnului.

Capitolul VIII

VALENTINE

Căndela continua să ardă pe căminul Valentinei, sfîrșind ultimele picături din uleiul care mai plutea încă pe apă. Pe albastrul globului se și formase un cerc roșiatic. Flacăra mai vie lăsa să scape acele ultime licăriri care, la obiectele neînsuflețite, par ultimele zvîcniri ale agoniei, comparată adeseori cu agonia bietelor ființe omenești. O zi mohorîtă și sinistră începuse să coloreze cu luminile ei ca de opal perdelele albe și cearșafurile fetei.

De data asta, nici un zgomot nu mai pătrundea din afară, iar în odaie domnea o tăcere înfricoșătoare.

Atunci se deschise ușa camerei lui Edouard și un cap se ivi în oglinda din fața ușii : era doamna de Villefort care reîntra ca să vadă ce urmări avusese otrava.

Ea se opri în prag, ascultă sfîrșitul feștilor candelor, singurul zgomot ce se mai auzea în camera care s-ar fi putut crede că e pustie, apoi înaintă încetîșor spre noptieră ca să se uite dacă paharul Valentinei era gol.

Paharul, după cum am arătat, mai avea un sfert din licoare.

Doamna de Villefort îl luă, îl goli în cenușă, răscolindu-o ca să ușureze absorbirea lichidului, apoi clăti cu grijă cristalul, îl șterse cu propria ei batistă și-l puse din nou pe noptieră.

Dacă cineva ar fi putut atunci să arunce o privire în cameră, ar fi văzut că doamna de Villefort nu îndrăzneşte să se uite la Valentine şi nici să se apropie de pat.

Lumina lugubră, tăcerea, această cumplită poezie a nopţii, se îmbina fără îndoială cu înfricoşătoarea poemă a conştiinţei : otrăvitoarea se temea de opera ei.

În sfîrşit, ea îndrăzni : îndepărtă perdeaua, se sprijini de căpăţîiul patului şi se uită la Valentine.

Fată nu mai respira. Dinţii ei, pe jumătate descleşaţi, nu mai lăsau să scape nici un fir din suflul care e mărturia vieţii. Ochii, înecaţi într-un abur violet care părea că pătrunsese pe sub piele, formau o ieşitură mai albă acolo unde globul lor umfla pleoapa, şi lungile ei gene negre dungau o piele care se şi făcuse mată ca ceara.

Doamna de Villefort îi privi obrazul, cu o expresie grăitoare prin neclintirea ei. Apoi deveni mai cutezătoare şi, ridicînd cuvertura, îşi apăsă mîna pe inima fetei.

Inima era mută şi rece.

În degete simţea bătînd doar vinele proprii ei mîini. Doamna de Villefort se înfioră şi-şi retrase mîna.

Un braţ de-al Valentinei atîrna afară din pat. Partea dintre umăr şi cot părea aidoma cu a unei statui înfăţişînd una dintre cele trei graţii. Dar antebraţul era uşor crispat din pricina încleştării, iar palma, cu forma ei atît de pură, se rezema de lemnul de mahon al patului, înţepenită şi cu degetele răşchirate.

Albul unghiilor se învineţise.

Pentru doamna de Villefort nu mai încăpea nici un fel de îndoială : totul se sfîrşise, opera cumplită, ultima pe care o avusese de îndeplinit, era, în sfîrşit, dusă la capăt.

Otrăvitoarea nu mai avea ce căuta aici. Ea se dădu înapoi cu atîta luare-aminte, încît se vedea bine că îi era teamă de tîrşîitul propriilor ei paşi pe covor. Dar, dîndu-se înapoi, ea mai ţinea încă perdeaua ridicată şi sorbea priveliştea morţii care poartă în sine o atracţie

irezistibilă, atîta vreme cît moartea nu înseamnă descompunere ci numai nemîșcare, atîta vreme cît rămîne numai mister și nu e încă dezgust.

Minutele se scurgeau unul după altul. Doamna de Villefort nu putea să dea drumul perdelei pe care o ținea atîrnată ca un giulgiu deasupra capului Valentinei. Otrăvitoarea plătea tributul visării : visarea crimei trebuie să fie remușcare.

În clipa aceea, pilpîirile candeliei se întetiră.

La zgomotul lor, doamna de Villefort tresări și lăsă perdeaua să cadă.

Și tot atunci candela se stinse, iar camera se cufundă într-o beznă înfricoșătoare.

În mijlocul beznei acesteia, pendula se trezi și sună ora patru și jumătate.

Otrăvitoarea, îngrozită de zgomotele acestea venite unul după altul, ajunsese orbește pînă la ușă și reintră în apartamentul ei, cu sudoarea spăimeii pe frunte.

- Întunericul mai ținu încă două ore.

Apoi, încetul cu încetul, lumina firavă a zilei pătrunse în casă, strecurîndu-se printre golurile storurilor. Și tot încetul cu încetul lumina spori, colorînd și dînd forme lucrurilor și trupurilor.

Atunci abia se auzi pe scară tusea infirmierei și femeia intră cu o ceașcă în mînă, la Valentine.

Pentru un tată sau pentru un amant, prima privire ar fi fost hotărîtoare : Valentine era moartă. Dar pentru femeia această plătită, Valentine nu era decît adormită.

„Bun, își spuse ea apropiindu-se de noptieră. A băut o parte din doctorie. Paharul e pe trei sferturi gol.“

Apoi sora se îndreptă spre cămin, aprinse focul, se așeză în fotoliu și, deși abia se trezise din somn, profită de somnul Valentinei ca să mai doarmă și ea cîteva clipe.

Pendula, bătînd ora opt, o trezi.

Atunci, mirată de somnul îndărătnic al bolnavei, înspăimîntată de brațul care atîrna mereu spre podea, în-

firmiera se îndreptă spre pat și numai atunci băgă de seamă buzele reci și tâmpile înghețate ale fetei.

Ea voi să aducă brațul lângă corp, dar brațul se supuse cu o înțepeneală care nu putea să înșele o infirmieră.

Sora începu să strige, alergînd spre ușă :

— Ajutor ! Ajutor !

— Cum ajutor ? răspunse din dosul scării glasul domnului d'Avrigny.

Era ora cînd medicul obișnuia să vină la bolnavă.

— Cine strigă ajutor ? întrebă și Villefort, ieșind grăbit din cabinetul său. Doctore, n-ai auzit strigîndu-se ajutor ?

— Ba da. Hai să urcăm repede la Valentine.

Dar mai înainte ca medicul și tatăl să intre, servitorii aflați la același etaj, în camere sau pe coridoare, intraseră și, văzînd-o pe Valentine palidă și înțepenită pe pat, își ridicau brațele spre cer și se clătinau, buimăciți.

— Chemați-o pe doamna de Villefort ! Treziți-o pe doamna de Villefort ! strigă procurorul regal din ușa camerei unde nu îndrăznea să intre.

Dar în loc să-i răspundă, servitorii priveau la domnul d'Avrigny care intrase, dăduse fuga spre Valentine și o ridicase în brațe.

— Iarăși !... șopti el, lăsînd-o jos. Doamne ! Doamne ! Cînd are să se sfîrșească ?

Villefort se repezi în cameră.

— Ce spui ? strigă el, ridicîndu-și mîinile spre cer. Doctore ! Doctore !...

— Spun că Valentine a murit ! răspunse d'Avrigny cu o voce solemnă și cumplită în solemnitatea ei.

De Villefort se prăbuși ca și cum i s-ar fi frînt picioarele, și căzu cu capul pe patul Valentinei.

Auzind cuvintele doctorului și țipetele tatălui, servitorii, îngroziți, fugiră mormăind blesteme. Li se auziră pașii pe scări și pe coridoare, apoi se iscă în curte o frămîntare neobișnuită și totul se sfîrși. Zgomotul se stinse :

servitorii, de la primul și pînă la ultimul, părăsiseră casa blestemată.

În clipa aceea, doamna de Villefort, cu brațele pe jumătate vîrîte în halat, ridică draperia. Ea rămase o clipă în prag pîrînd că îi întreabă pe cei de față și chemînd în ajutor cîteva lacrimi îndărătnice.

Apoi, făcu deodată un pas, sau mai bine zis un salt, înainte, cu brațele întinse spre masă.

Îl văzuse pe d'Avrigny plecîndu-se furios peste masă și luînd paharul pe care ea era sigură că îl golise în timpul nopții.

A treia parte din pahar mai era încă plină, întocmai cum fusese atunci cînd ea îl golise conținutul în cenușă.

Chiar dacă spectrul Valentinei s-ar fi ivit în fața otrăvitoarei, tot n-ar fi reușit s-o înpăimînte mai mult.

Într-adevăr, lichidul avea aceeași culoare cu băutura pe care o turnase în paharul Valentinei și pe care Valentine o băuse. Fără doar și poate că otrava nu putea să înșele ochiul lui d'Avrigny, și d'Avrigny o privi atent : printr-o adevărată minune dumnezeiască, mai rămăsese — cu toate măsurile luate de ucigaș — o urmă, o dovadă, o denunțare a crimei.

Și, în timp ce doamna de Villefort rămăsese neclintită ca o statuie a groazei, în timp ce Villefort își acoperise capul cu cearșafurile patului mortuar nevăzînd nimic din ce se petrecea în jurul lui, d'Avrigny se apropie de fereastră ca să cerceteze mai bine conținutul paharului și să guste o picătură luată cu vîrf degetului.

— Aha ! șopti el, acum nu mai e brucină. Ia să vedem ce-o fi !

Apoi dădu fuga spre un dulap aflat în camera Valentinei și transformat în farmacie, scoase dintr-o cutiuță un flacon cu acid nitric și turnă cîteva picături în licoarea opalină care se înroși imediat.

— Ia te uită ! făcu d'Avrigny cu groaza judecătorului care descoperă adevărul și cu bucuria savantului care dezleagă o problemă.

Doamna de Villefort se frământă o clipă. Ochii ei aruncară flăcări, apoi se stinseră. Clătinându-se, ea dibui pînă ce găsi ușa, apoi dispăru.

Peste o clipă se auzi zgomotul îndepărtat făcut de un trup care se prăbușea pe podea.

Dar nimeni nu-l luă în seamă. Infirmiera era atentă la analiza chimică, iar Villefort nu-și revenise încă în fire.

Numai domnul d'Avrigny o urmărise din ochi pe doamna de Villefort și observase plecarea ei grăbită.

El ridică draperia de la ușa camerei Valentinei și văzu, prin odaia lui Edouard, pe doamna de Villefort zăcînd pe podele în apartamentul ei.

— Dă fuga și ajută-i doamnei de Villefort, îi spuse el infirmierei. Văd că nu se simte bine.

— Dar domnișoara Valentine ? bîlbîi aceasta.

— Domnișoara Valentine nu mai are nevoie de nici un fel de ajutor, fiindcă e moartă, răspunse d'Avrigny.

— Moartă ! Moartă ! gemu Villefort în culmea unei dureri cu atît mai sîșietoare, cu cît era nouă, necunoscută, uluitoare pentru inima lui de bronz.

— Spui că e moartă ! strigă un al treilea glas. Cine a spus că Valentine e moartă ?

Cei doi bărbați se întoarseră și-l zăriră în prag pe Maximilien, stînd în picioare, palid, tulburat, înfricoșător.

Iată ce se întîplase.

La ora obișnuită, Maximilien intrase prin porțița care ducea la Noirtier.

Împotriva obiceiului, el găsise poarta deschisă și nemaiavînd nevoie să sune, intrase de-a dreptul.

În vestibul, Maximilien zăbovisе o clipă, chemînd un servitor oarecare ca să-l introducă la bătrînul Noirtier.

Dar nu-i răspunsese nimeni. După cum știm, servitorii părăsiseră casa.

În ziua aceea, Maximilien n-avea nici un motiv deosebit de neliniște. Monte-Cristo îi făgăduise că Valentine va trăi și pînă atunci făgăduiala fusese ținută pe de-a-n-tregul. În fiecare seară, contele îi adusese vești bune pe care a doua zi i le confirma Noirtier însuși.

Și totuși, pustiul acesta i se păru ciudat. El mai chemă o dată și încă o dată, dar nu-i răspunsese nimeni.

Atunci se hotărî să urce.

Ușa lui Noirtier era deschisă ca și celelalte uși.

Mai întîi de toate Maximilien îl văzu pe bătrîn, stînd în fotoliu, la locul obișnuit. Ochii măriți ai lui Noirtier păreau că exprimă o groază lăuntrică pe care paloarea neobișnuită a feței o vădea și mai mult.

— Cum vă simțiți, domnule ? îl întrebă Maximilien, cu inima strînsă.

— Bine, făcu bătrînul clipind din ochi. Bine !

Dar chipul lui părea tot mai neliniștit.

— Sînteți îngrijorat ? continuă Maximilien. Aveți nevoie de ceva ? Vreți să chem un servitor ?

— Da, făcu Noirtier.

Maximilien prinse șnurul unei sonerii. Dar degeaba îl trase pînă era cît p-aci să-l rupă ; nimeni nu răspunsese la chemare.

Atunci se reîntoarce spre Noirtier. Paloarea și spaima sporeau neîncetat pe chipul bătrînului.

— Doamne ! Doamne ! se îngrijoră Maximilien, de ce nu vin oare ? E vreun bolnav în casă ?

Ochii lui Noirtier părură gata să iasă din orbite.

— Ce-aveți ? întrebă Maximilien. Mă înspăimîntați. Valentine ! Valentine !...

— Da ! Da ! făcu Noirtier.

Maximilien deschise gura ca să spună ceva, dar limba îi încremenise. El se clătină și se sprijini de perete.

Apoi întinse mîna spre ușă.

— Da, da, da ! continuă bătrînul.

Maximilien se năpusti pe scara cea mică și o străbătu din două salturi, în timp ce Noirtier părea că-i strigă cu ochii :

— Mai repede ! Mai repede !

Un minut îi fu de ajuns tinărului ca să străbată mai multe camere, pustii ca și restul casei, și să ajungă pînă la camera Valentinei.

Acolo, n-avu nevoie să deschidă ușa, fiindcă o găsi dată de perete.

Primul zgomot pe care-l auzi fu un geamăt. Ca printr-un nor el văzu o siluetă neagră îngenunchiată și pierdută într-un morman de cearșafuri albe. Teamă, înspăimîntătoarea teamă, îl țintui în prag. Atunci auzi un glas care spunea :

— Valentine e moartă !

Și un al doilea glas, ca un ecou, răspunse :

— Moartă ! Moartă !

Capitolul IX
MAXIMILIEN

Villefort se ridică aproape rușinat că fusese surprins în prada durerii.

Cumplita meserie cu care se îndeletnicea de douăzeci și cinci de ani reușise să facă din el ceva mai mult sau mai puțin decît un om obișnuit.

Privirea lui, rătăcită o clipă, se aținti asupra lui Maximilien.

— Cine ești dumneata care uiți că nu se intră astfel într-o casă locuită de moarte ? Ieși afară, domnule ! Ieși !

Dar Maximilien rămase neclintit. El nu-și putea desprinde ochii de la priveliștea înfricoșătoare a patului răvășit și a ființei palide culcate în el.

— N-ai auzit să ieși ? strigă Villefort, în timp ce d'Avrigny se apropia și el ca să-l scoată afară pe Maximilien.

Tînărul privi năucit cadavruî, se uită la cei doi bărbați, apoi își roti privirea prin întreaga cameră, păru că șovăie o clipă, deschise gura și, în sfîrșit negăsind nici un cuvînt ca să răspundă, cu toată sumedenia gîndurilor sinistre care i se năpustiseră în creier, se întoarse deodată înfundîndu-și mîinile în păr. Din pricina asta, Villefort și d'Avrigny smulși o clipă din grijile lor, îl urmăriră din ochi, apoi schimbară o privire care voia să spună : „E nebun !“

Dar nu trecuseră nici cinci minute cînd auziră scara gemînd sub o greutate uriașă și-l văzură pe Maximilien care, cu o forță supraomenească, purtînd în brațe jilțul lui Noirtier, îl aducea pe bătrîn la primul etaj al casei.

Ajuns la capătul scării, Maximilien lăsă jilțul jos și-l împinse repede pînă în camera Valentinei.

Toată manevra aceasta fu executată cu o putere înzecită de starea delirantă a tînărului.

Un lucru însă era mai înfricoșător decît toate : chipul lui Noirtier înaintînd spre patul Valentinei, împins de Maximilien, chipul lui Noirtier în care inteligența își desfășura toate pînsibilitățile, iar ochii își adunau toate puterile ca să înlocuiască celelalte simțuri.

Chipul palid al bătrînului, cu privirea lui înflăcărată, fu o apariție înspăimîntătoare pentru Villefort.

De fiecare dată cînd se aflase împreună cu tatăl său, se petrecuse cîte ceva groaznic.

— Iată ce i-au făcut ! strigă Maximilien ținînd o mîna încă rezimată de spătarul jilțului pe care-l împinsese pînă la pat și întinzînd-o pe cealaltă spre Valentine. Privește, tată, privește !

Villefort se dădu înapoi cu un pas și se uită mirat la tînărul care, deși îi era aproape necunoscut, îi spunea tată lui Noirtier.

În clipa aceea tot sufletul bătrînului păru că i se revarsă în ochii injectați de sînge. Apoi vinele gîtului i se umflară, o culoare vineție, asemănătoare aceleia ce acoperă pielea epilepticilor, îi acoperi gîtul, obrații și tîmplele. Exploziei acesteia lăuntrice a întregii ființe nu-i lipsea decît strigătul.

Dar strigătul izbucni, ca să zicem așa, din toți porii, înfricoșător în mutismul lui, sfîșietor în tăcerea lui.

D'Avrigny se repezi spre bătrîn și-i dădu să respire un medicament puternic.

— Domnule, strigă atunci Maximilien, apucînd mîna neputincioasă a paralticului, mă-ntreabă cine sînt și ce

drept am de a fi aici. Dumneata^s care știi, spune-le, spune-le !

Și vocea i se înecă în suspine.

Pieptul lui Noirtier se zguduia sub respirația lui gîfîitoare. S-ar fi spus că pe bătrîn l-au cuprins frămîntările care preced agonia.

În sfîrșit, lacrimile izbucniră din ochii lui Noirtier, mai fericit decît Maximilien care gema fără să poată plînge. Neputîndu-și pleca fruntea, bătrînul își închise ochii.

— Spune-le, continuă Maximilien cu glasul sugrumat, spune-le că eram logodnicul ei ! Spune-le că ea era prietena mea, singura mea dragoste pe pămînt ! Spune-le, spune-le, spune-le că acest cadavru îmi aparține.

Și tînărul, înfățișînd cumplita priveliște a unei puterii uriașe ce se frînge, căzu greoi în genunchi dinaintea patului pe care degetele lui crispate îl strîngeau cu putere.

Durerea îi era atît de străpungătoare încît d'Avrigny se întoarse ca să-și ascundă tulburarea, iar Villefort, fără să mai ceară altă lămurire, atras de magnetismul care ne împinge spre cei ce i-au iubit pe cei pe care-i plîngem, îi întinse tînărului mîna.

Dar Maximilien nu mai vedea nimic. El prinsese mîna înghețată a Valentinei și, neputînd să plîngă, mușca cearșafurile, răcnind.

Un timp oarecare nu se auziră în cameră decît gemete, blesteme și rugăciuni. Și totuși, un zgomot le întrecea pe toate, zgomotul respirației horcăitoare și sfișietoare care părea, la fiecare gură de aer, că rupe ceva din viața rămasă în pieptul lui Noirtier.

În sfîrșit Villefort, mai stăpîn pe sine decît ceilalți, după ce îi lăsase, ca să zicem așa, cîtva timp locul lui Maximilien, îi spuse :

— Domnule, spui că o iubeai pe Valentine : erai logodnicul ei. Nu cunoșteam dragostea asta, nu cunoșteam legătura voastră. Totuși, eu, tatăl ei, te iert, căci văd cît

de mare și de adevărată îți este durerea. De altfel și în sufletul meu durerea e prea mare ca să mai lase loc miniei. Dar privește : îngerul pe care-l visai și-a luat zborul. Nu mai are nevoie de iubitii oamenilor, fiindcă acum îl adoră ea însăși pe Dumnezeu. Ia-ți, deci, rămas bun de la ea, domnule, ia-ți rămas bun de la tristele rămășițe pe care și le-a lăsat între noi. Ia-i pentru ultima dată mîna pe care o așteptai și desparte-te, pentru vecie, de ea. Valentine nu mai are acum nevoie decît de preotul care trebuie s-o binecuvînteze.

— Te înșeli, domnule, strigă Maximilien ridicîndu-se într-un genunchi, cu inima străpunsă de o durere mai ascuțită decît cele simțite pînă atunci. Te înșeli : așa cum a murit, Valentine n-are nevoie numai de un preot, ci și de un răzbunător. Trimite după preot, domnule de Villefort. Răzbunătorul voi fi eu.

— Ce vrei să spui, domnule ? îngăimă Villefort tremurînd în fața noii nebunii de care părea cuprins Maximilien.

— Vreau să spun, continuă tînărul, că în dumneata se găsesc doi oameni. Tatăl a plîns destul. Acum să-și facă datoria procurorului regal.

Ochii lui Noirtier licăriră. D'Avrigny se apropie.

— Domnule, continuă Maximilien culegînd cu privirea toate simțămintele ivite pe chipurile celor de față, știu ce spun și dumneata știi la fel de bine ca mine ce am spus. Valentine a murit asasinată !

Villefort își plecă fruntea. D'Avrigny mai făcu un pas. Noirtier aprobă din ochi.

— Da, domnule, continuă Maximilien. În vremurile noastre, o ființă, chiar dacă n-ar fi fost tînără, chiar dacă n-ar fi fost frumoasă și fermecătoare cum era Valentine, o ființă nu poate să dispară cu de-a sila din lume fără să se ceară socoteală pentru dispariția ei. Hai, domnule procuror regal, adăugă Maximilien din ce în ce mai

mînios. Lasă mila ! Vă`denunţ crima ! Căutaţi-l pe ucigaş !

Şi privirea lui neclintită se îndrepta spre Villefort, care se uita la rîndul său cînd spre Noirtier, cînd spre d'Avrigny.

Dar în loc să găsească sprijin în tatăl său şi în doctor, Villefort nu întîlni decît priviri la fel de necruţătoare ca şi a lui Maximilien.

— Da ! încuviinţă Noirtier.

— Sigur ! spuse d'Avrigny.

— Vă înşelaţi, domnilor, răspunse Villefort, încercînd să lupte împotriva acestei triple voinţe şi împotriva propriei lui tulburări. În casa mea nu se săvîrşesc crime. M-a lovit soarta ! M-a încercat Dumnezeu ! E groaznic să te gîndeşti. Dar n-a fost nimeni ucis !

Ochii lui Noirtier aruncau flăcări, d'Avrigny deschise gura ca să spună ceva.

Maximilien întinse braţul, poruncind tăcere.

— Şi eu vă spun că aci se ucide ! spuse el cu voce înceată, dar cumplită. Vă spun că e a treia victimă lovită, de patru luni încoace. Vă spun că acum patru zile s-a mai încercat otrăvirea Valentinei şi că s-a dat greş datorită prevederii domnului Noirtier. Vă spun că a fost dublată doza sau schimbată otrava şi de data asta a izbutit ! Vă spun că ştiţi toate astea la fel de bine ca şi mine, fiindcă medicul aici de faţă v-a prevenit şi ca medic şi ca prieten.

— Delirezi, domnule, răspunse Villefort, încercînd zadarnic să se zbată pentru a scăpa din lanţul în care se simţea prins.

— Delirez ? strigă Morrel. Atunci să vorbească domnul d'Avrigny. Să-l întrebăm pe el dacă-şi aduce aminte de cuvintele rostite în grădină, în grădina casei acesteia, chiar în seara morţii doamnei de Saint Méran, atunci cînd amîndoi, dumneata şi el, vă credeţi singuri şi vorbeţi despre moartea aceasta tragică în care fatalitatea

despre care vorbești și Dumnezeu pe care-l învinovătești pe nedrept, nu pot fi amestecați decît fiindcă l-au creat pe ucigașul Valentinei !

Villefort și d'Avrigny se priviră.

— Da, da, aduceți-vă aminte ! continuă Maximilien. Căci vorbele pe care le credeai hărăzite tăcerii și singurătății mi-au ajuns la ureche. Sigur, din seara aceea, văzînd vinovata bunăvoință a domnului de Villefort față de ai săi, ar fi trebuit să destăinuiesc totul autorităților. Atunci n-aș mai fi fost complice, cum sint în momentul de față, la moartea ta, Valentine ! Iubita mea Valentine ! Dar complicele va deveni răzbunător. A patra crimă e-atît de vădită în ochii tuturor, încît chiar dacă tatăl tău te părăsește, Valentine, îți jur că eu, eu îl voi urmări pe ucigaș.

Și de data aceasta, ca și cum naturii i s-ar fi făcut, în sfîrșit, milă de vigurosul organism gata să se frîngă prin propria lui forță, ultimele cuvinte ale lui Maximilien i se stinseră în gîtlej. Pieptul i se umplu de suspine. La crimile, care nu voiseră să-i curgă atîta vreme, izbucniră. El se prăbuși și căzu în genunchi, plîngînd, lîngă patul Valentinei.

Atunci fu rîndul lui d'Avrigny.

— Și eu mă alătur domnului Morrel ca să cer pedepsirea ucigașului, căci inima mi se răzvrătește la gîndul că bunăvoința mea lasă l-a încurajat ! spuse el cu glas puternic.

— Doamne ! Doamne ! îngăimă Villefort nimicit.

Maximilien înălță fruntea și citi în ochii bătrînului care aruncau flăcări.

— Domnul Noirtier vrea să vorbească, spuse el.

— Da ! făcu Noirtier cu o expresie cu atît mai grozavă cu cît toate simțurile bietului bătrîn neputincios, se strînseseră în privire.

— Îl cunoașteți pe ucigaș ? întrebă Maximilien.

— Da ! răspunse Noirtier.

— Și o să ne ajutați să-l găsim ? strigă tânărul. Să ascultăm, domnule d'Avrigny, să ascultăm !

Noirtier îi zîmbi cu tristețe nefericitului Maximilien, îi zîmbi cu zîmbetul ochilor care de atîtea ori o fericise pe Valentine și deveni atent.

Apoi, ținînd, ca să zicem așa, privirea tânărului în ochii săi, el se uită spre ușă.

— Vreți să plec, domnule ? strigă Maximilien îndurerat.

— Da, făcu Noirtier.

— Vai, domnule ! Fie-vă milă de mine !

Ochii bătrînului rămaseră ațintiți fără milă spre ușă.

— Cel puțin pot să mă reîntorc după aceea ? întrebă Maximilien.

— Da.

— Trebuie să plec singur ?

— Nu.

— Pe cine să iau cu mine ? Pe domnul procuror regal ?

— Nu.

— Pe doctor ?

— Da.

— Vreți să rămîneți singur cu domnul de Villefort ?

— Da.

— Dar va putea să vă înțeleagă ?

— Da.

— N-avea grijă, îl înțeleg foarte bine pe tata, spuse Villefort aproape bucuros că ancheta avea să se facă între patru ochi.

Și spunînd acestea, cu expresia de bucurie despre care am pomenit, dinții procurorului regal se ciocniră puternic.

D'Avrigny îl luă de braț pe Maximilien și-l duse în camera vecină.

Atunci în întreaga clădire se lăsă o tăcere mai adîncă decît tăcerea morții.

În sfîrșit, peste vreun sfert de ceas, se auzi un pas sovăitor și Villefort se ivi pe pragul salonului unde așteptau d'Avrigny și Maximilien, unul pe gînduri, altul înăbușindu-se.

— Veniți, le spuse el.

Și-i duse lîngă jilțul lui Noirtier.

Atunci Maximilien se uită cu atenție la Villefort.

Chipul procurorului regal era livid. Pete largi, de culoarea ruginii, îi brăzdau fruntea. Între degetele lui Villefort o pană răsucită în toate felurile scîrțîia desfăcîndu-se în fișii.

— Domnilor, le spuse el cu o voce sugrumată, dați-mi cuvîntul dumneavoastră de onoare că taina îngrozitoare va rămîne înmormîntată în noi !

Cei doi făcură un semn de împotrivire.

— Vă rog !... continuă Villefort.

— Dar vinovatul !... Ucigașul !... Asasinul ! glăsui Maximilien.

— Fii liniștit, își va primi pedeapsa, răspunse Villefort. Tata mi-a destăinuit numele vinovatului. Tata e la fel de însetat de răzbunare ca și dumneavoastră. Și totuși, el vă roagă, ca și mine, să păstrați secretul crimei. Nu-i așa, tată ?

— Da, făcu Noirtier hotărît.

Maximilien lăsă să-i scape un gest de groază și de neîncredere.

— Domnule, strigă Villefort apucîndu-l de braț, dacă tata, omul neînfrînt pe care-l cunoști, îți cere asta, e fiindcă știe că Valentine va fi răzbunată fără cruțare. Nu-i așa, tată ?

Bătrînul făcu semn că da.

Villefort continuă.

— El mă cunoaște și i-am dat și lui cuvîntul meu. Fiți liniștiți, domnilor, vă cer trei zile, numai trei zile, mai puțin decît v-ar cere justiția, și în aceste trei zile răzbunarea morții copilului meu îi va face să se înfioare pînă

în fundul inimii chiar și pe cei mai nepăsători dintre oameni. Nu-i așa, tată ?

Rostind aceste cuvinte, Villefort scrișnea din dinți și scutura mîna amorțită a bătrînului.

— Va fi ținută făgăduiala, domnule Noirtier ? întrebă Maximilien în timp ce d'Avrigny se uita și el întrebător.

— Da, făcu Noirtier cu o privire plină de bucurie sinistră.

— Jurați, domnilor, urmă Villefort împreunînd mîinile lui d'Avrigny și Maximilien, jurați că veți avea milă de cîntea casei mele și că-mi veți lăsa mie grija răzbunării.

D'Avrigny se întoarse și șopti un „da“ abia auzit, dar Maximilien își smulse mîna din mîna magistratului, se repezi spre pat, își apăsă buzele pe buzele înghețate ale Valentinei și fugi apoi ducînd în el geamătul nestins al unui suflet care se pierde în deznădejde.

Am spus că toți servitorii dispăruseră.

Domnul de Villefort fu deci silit să-l roage pe d'Avrigny să aibă grijă de îndeplinirea demersurilor atît de numeroase și de stîngheritoare pe care le cere moartea în marile noastre orașe și mai cu seamă moartea însoțită de împrejurări destul de suspecte.

Cît despre Noirtier, era groaznic să privești durerea aceasta lipsită de mișcare, disperarea fără gesturi, lacrimile fără glas.

Villefort se reîntoarse în cabinet. D'Avrigny se duse să-l aducă pe medicul primăriei care îndeplinește funcția de inspector al deceselor și căruia i se spune atît de brutal medicul morților.

Noirtier nu voi să-și părăsească neputa.

Peste o jumătate de ceas, domnul d'Avrigny se reîntoarse împreună cu confratele său. Porțile dinspre stradă fuseseră închise și, pentru că portarul dispăruse odată cu ceilalți servitori, veni să le deschidă Villefort însuși.

Dar el se opri în capătul scării. Simțea că nu mai are curajul să intre în camera mortuară.

Cei doi doctori pătrunseră deci singuri pînă în camera Valentinei.

Noirtier stătea lingă pat, palid ca moarta, neclintit și mut ca ea.

Medicul morților se apropie cu nepăsarea omului care-și petrece jumătate din viață alături de cadavre, ridică cearșaful ce acoperea trupul moartei și întredeschise numai buzele acesteia.

— Vai ! suspină d'Avrigny, biata fată e moartă de-a binelea.

— Da ! răspunse scurt celălalt medic, lăsînd să cadă cearșaful care acoperi obrazul Valentinei.

Noirtier gemu înăbușit.

D'Avrigny se întoarse spre bătrîn. Ochii acestuia scînteiau. Doctorul înțelesese că Noirtier cerea să-și vadă nepoata. El îl aduse lingă pat și în timp ce medicul morților își muia în apă clorurată degetul cu care atinsese buzele răposatei, el dezveli chipul liniștit și palid asemănător cu chipul unui înger adormit.

O lacrimă ivită în colțurile ochilor lui Noirtier fu semnul de mulțumire pentru d'Avrigny.

Medicul morților întocmi un proces-verbal pe colțul unei mese, chiar în camera Valentinei, și, după ce îndeplini această ultimă formalitate, plăcă, condus de colegul său.

Villefort îi auzi coborînd și ieși în ușa cabinetului.

În cîteva cuvinte el îi mulțumi medicului, apoi i se adresă lui d'Avrigny.

— Și acum, trebuie să chemăm preotul.

— Ții cumva să vină un preot anumit ca să se roage pentru Valentine ?

— Nu, răspunse Villefort. Cheamă-l pe cel mai apropiat.

— Cel mai apropiat e un abate italian care s-a mutat în casa vecină cu a dumitale. Vrei să-l anunț, cînd voi trece pe acolo ?

— D'Avrigny, spuse Villefort, fii bun, te rog, și condu-l pe domnul. Iată cheia ca să poți intra și ieși cînd vrei. Adu preotul și du-l dumneata în camera sărmanei mele copile.

— Vrei să stai de vorbă cu el, prietene ?

— Vreau să rămîn singur. Mă vei ierta, nu-i așa ? Un preot trebuie să înțeleagă toate durerile, chiar și durerea unui tată.

Și domnul de Villefort, dîndu-i o cheie lui d'Avrigny, îl salută pentru ultima oară pe doctorul străin și reintră în cabinet unde începu să lucreze.

Pentru unele organisme, munca este leacul tuturor suferințelor.

În clipa cînd coborau în stradă, cei doi medici zăriră un om înveșmîntat în sutană care stătea pe pragul porții vecine.

— Iată-l pe cel despre care îți vorbeam, îi spuse medicul morților lui d'Avrigny.

D'Avrigny se apropie de preot.

— Părinte, îi spuse el, ai vrea să faci un mare serviciu unui tată nefericit care și-a pierdut fiica ? Vorbesc de domnul procuror regal Villefort.

— Da, știu, moărtea e în casa lui, răspunse preotul cu un vădit accent italian.

— Atunci nu mai e nevoie să vă spun ce fel de serviciu îndrăznește să accepte de la dumneavoastră.

— Eram să vin să i-l ofer chiar eu, răspunse preotul. Misiunea noastră e s-o luăm înaintea îndatoririlor.

— Moarta e o fată...

— Da, știu. Am aflat de la servitorii pe care i-am văzut fugind din casă. Știu că se numea Valentine. M-am și rugat pentru ea.

— Mulțumesc, mulțumesc, spuse d'Avrigny. Fiindcă ați și început rugăciunile, binevoiți să le continuați. Veniți la căpătiul moartei și o întreagă familie acoperită de doliu vă va fi recunoscătoare.

— Mă duc, răspunse preotul. Și îndrăznesc să spun că niciodată rugăciunile nu vor fi mai înflăcărâte decît ale mele.

D'Avrigny îl luă pe abate de braț și, fără să dea ochii cu Villefort, închis în cabinetul lui, îl conduse pînă lîngă Valentine pe care cioclii aveau să pună stăpînire abia în noaptea următoare.

Cînd intrară în cameră, privirea lui Noirtier întîlni privirea abatelui și fără îndoială i se păru că citește ceva deosebit în ea, căci n-o mai părăsi.

D'Avrigny îi arătă preotului nu numai moarta, dar și pe cel în viață, iar preotul îi făgădui lui d'Avrigny să se roage pentru Valentine și să aibă grijă de Noirtier.

Abatele făgădui în mod solemn și, desigur, pentru a nu fi stîngerit în rugăciuni și pentru ca Noirtier să nu fie stîngenit în durerea lui, de îndată ce d'Avrigny părăsi camera, el trase nu numai zăvoarele de la ușa prin care ieșise doctorul, dar și pe cele de la ușa care ducea la doamna de Villefort.

Capitolul X

SEMNĂTURA DANGLARS

A doua zi vremea fu mohorită și noroasă.

Cioclii își îndepliniseră în timpul nopții funebrele lor treburi și cususeră corpul depus pe pat în giulgiul lugubru care-i înfășoară pe răposați, dîndu-le — orice s-ar spune despre egalitatea în fața morții — o ultimă mărturie a luxului iubit în timpul vieții.

Giulgiul era o bucată splendidă de batist cumpărată de Valentine abia cu cincisprezece zile înainte.

Scara, niște oameni chemați special îl duseseră pe Noirtier din camera Valentinei în camera lui și, împotriva tuturor așteptărilor, bătrînul nu se împotrivi de loc să plece de lingă corpul nepotei sale.

Abatele Busoni veghease pînă în zori, cînd plecase acasă, fără să stea de vorbă cu nimeni.

Pe la orele opt dimineța, d'Avrigny se reîntorsese. El îl reîntîlni pe Villefort ducîndu-se la Noirtier și îl însoți cu gînd să afle cum își petrecuse bătrînul noaptea.

Îl găsiră în marele jilt, care-i servea drept pat, odihnindu-se aproape surîzător, într-un somn blînd.

Amîndoi se opriră mirați în prag.

— Ia te uită ! îi șopti d'Avrigny lui Villefort, care-și privea tatăl adormit. Vezi cum știe natura să potolească cele mai vii suferințe ? Sigur, nu se poate spune că dom-

nul Noirtier nu și-a iubit nepoata. Și totuși, iată-l că doarme.

— Da, ai dreptate, răspunse Villefort mirat. Doarme și e ciudat, căci de obicei cea mai mică supărare îl ține treaz, nopți întregi.

— L-a doborât durerea, răspunse d'Avrigny.

Și amândoi porniră gînditori spre cabinetul procurorului regal.

— Iată, eu n-am dormit de loc, spuse Villefort arătîndu-i lui d'Avrigny patul neatins. Pe mine, durerea nu mă doboară. De două nopți n-am închis ochii, dar în schimb, privește-mi biroul : cît am mai scris, Doamne, Doamne, în aceste două zile și două nopți !... Ce-am mai răsfoit dosarul și ce de însemnări am mai făcut pe actul de acuzare al ucigașului Benedetto ! Muncă, muncă ! Patimă, bucurie, furia mea, tu îmi nimicești toate durerile !

Și Villefort îi strînse convulsiv mîna doctorului.

— Ai nevoie de mine ? întrebă d'Avrigny.

— Nu, răspunse Villefort. Te-aș ruga numai să te întorci pe la ora unsprezece. Știi, la prînz are loc... plecarea... Doamne ! Biata mea copilă ! Biata mea copilă !

Și redevenind om, procurorul regal își îndreptă ochii spre cer, suspinînd.

— Ai să stai chiar dumneata în salonul de primire ?

— Nu. Am un văr care va lua asupra lui această tristă onoare. Eu voi lucra, doctore : cînd lucrez uit de toate.

Într-adevăr, nici nu ieșise doctorul, cînd procurorul regal își și reîncepuse munca.

* Ajungînd pe peron, d'Avrigny întilni ruda despre care îi vorbise Villefort, un ins neînsemnat și pentru povestirea noastră și pentru familie, una din ființele hărăzite prin naștere să fie folosite de alții.

Ruda sosise la ora fixată, înveșmîntat în negru, cu doliu la braț. Venise cu un chip studiat în oglindă, pe

care socotea să-l păstreze atîta cît va fi nevoie și să-l părăsească apoi.

La orele unsprezece, trăsurile funebre huruiră pe lepezile curții, iar foburgul Saint Honoré se umplu de glasul mulțimii la fel de dornică de bucuriile ca și de doliurile bogătașilor, și care dă fuga la o înmormîntare pompoasă cu aceeași grabă ca la nunta unei ducese.

Puțin cite puțin, salonul mortuar se umplu. Sosiră mai întîi o parte din vechile noastre cunoștințe, adică Debray, Château-Renaud, Beauchamp, apoi toate figurile ilustre ale parchetului, ale literaturii și ale armatei ; căci domnul de Villefort ocupa, mai mult prin meritul său personal decît prin poziția socială, un loc de frunte în societatea pariziană.

Vărul stătea la ușă și poftea lumea înăuntru. Trebuie spus că pentru indiferenți însemna o mare ușurare să vadă la ușă un chip indiferent, care nu le cerea de loc oaspeților o înfățișare mincinoasă sau lacrimi false, cum ar fi făcut un tată, un frate, sau un logodnic.

Cei ce se cunoșteau se chemau din priviri și se adunau în grupuri.

Unul dintre grupurile acestea era format din Debray, Château-Renaud și Beauchamp.

— Biata fată ! spuse Debray plătindu-și fără voia lui, ca fiecare de altfel obolul față de împlinirea aceasta dureroasă. Biata fată ! Atît de bogată și de frumoasă ! Te-ai fi gîndit că o să moară, Château-Renaud, cînd am văzut-o, acum cîtă vreme ? ...Acum trei săptămîni, sau cel mult o lună, la semnarea contractului care n-a fost semnat ?

— Pe cinstea mea că nu, răspunse Château-Renaud.

— O cunoșteai ?

— Am vorbit cu ea o dată sau de două ori, la balul doamnei de Morcerf. Mi s-a părut încîntătoare, deși puțin cam melancolică. Dar pe unde o fi mama vitregă ? Nu știi ?

— S-a dus să-și petreacă ziua cu soția domnului care ne-a primit la intrare.

— Și asta cine mai e ?

— Cine ?

— Domnul care ne-a primit. E deputat ?

— Nu, răspunse Beauchamp. Pe onorabili noștri deputați sînt osîndit să-i văd în fiecare zi, dar pe domnul de la intrare nu l-am văzut niciodată.

— Ai scris despre moartea aceasta în ziarul dumitale ?

— Eu n-am scris, dar se pomeneste despre ea. Chiar nu știu dacă o să-i placă domnului de Villefort. După cîte cred, s-a scris că dacă s-ar fi întîmplat patru morți la rînd în altă parte decît în casa domnului procuror regal, e sigur că domnul procuror regal ar fi fost mai mișcat de ele.

— De altfel, spuse Château-Renaud, doctorul d'Avrigny care e medicul mamei susține că e deznădăjduit.

— După cine te uiți, Debray ?

— Îl caut pe domnul de Monte-Cristo, răspunse tînărul.

— L-am întîlnit pe bulevard, cînd veneam încoace. Cred că are de gînd să plece, fiindcă se ducea la bancherul său.

— La bancherul său ? Nu-i e Danglars bancher ? îl întrebă Château-Renaud pe Debray.

— Cred că da, răspunse secretarul ministrului, ușor încurcat, dar nu lipsește numai domnul de Monte-Cristo. Nu-l văd nici pe Maximilien.

— Morrel ? Cîrezi că o cunoștea ? întrebă Château-Renaud.

— Mi se pare că i-a fost prezentat numai doamnei de Villefort.

— Oricum, ar fi trebuit să vină, spuse Debray. Despre ce o să discute diseară ? În mormîntarea asta e știrea zilei. Dar, tăcere, iată-l pe domnul ministru al justiției

și al cultelor ; o să se creadă obligat să-i țină un mic *speech* vărului plîngăreț.

Și cei trei tineri se apropiară de ușă ca să audă *speech*-ul domnului minstru al justiției și al cultelor.

Beauchamp spusese adevărul. Venind spre locul înmormîntării, el îl întîlnise pe Monte-Cristo care, la rîndul lui, se îndrepta spre locuința lui Danglars, pe Chaus-sée d'Antin.

Zărind de la fereastra casei trăsura contelui intrînd în curte, bancherul îi ieși în întîmpinare cu o înfățișare tristă, dar binevoitoare.

— Conte, spuse Danglars întinzîndu-i mîna lui Monte-Cristo, ai venit să-mi aduci condoleanțe ? Într-adevăr, mi-a intrat nenorocirea în casă. Și încă într-atîta, încît, atunci cînd te-am zărit, mă întrebam eu însumi dacă nu cumva le-am dorit nenorocirea bieților Morcerfi. Vorba proverbului : cine sapă groapa altuia cade singur în ea. Pe cuvîntul meu că nu i-am dorit moartea lui Morcerf ! Poate era el cam prea orgolios pentru un om pornit de jos, datorindu-și totul sie însuși, ca și mine. Dar fiecare cu păcatele lui. Ia seama, conte, oamenii din generația noastră... Dar iartă-mă, dumneata nu ești din generația noastră, ești tînăr încă... Celor din generația noastră nu le merge bine anul ăsta : dovadă puritanul de procuror regal, dovadă Villefort, care și-a mai pierdut acum și fiica. Așa că ia seama : Villefort, cum spuneam, și-a pierdut toată familia într-un chip ciudat : Morcerf și-a pierdut cîstea și s-a sinucis ; eu m-am făcut de rîs prin ticăloșia lui Benedetto, și apoi...

— Apoi ce ? întrebă contele.

— Vai, nu știi ?

— Vreo nouă nenorocire ?

— Fiica mea...

— Domnișoara Danglars ?

— Eugénie ne-a părăsit.

— Doamne ! Ce vorbești !

— Adevărul, dragă conte. Ce fericit ești că n-ai nici nevastă, nici copil.

— Crezi ?

— Și încă cum !

— Și spui că domnișoara Eugénie...

— N-a putut să îndure ocara făcută de ticălosul acela și mi-a cerut voie să plece într-o călătorie.

— Și a plecat ?

— Ieri noapte.

— Cu doamna Danglars ?

— Nu, cu o rudă... Dar pentru noi e ca și pierdută, draga de ea ! Căci mă îndoiesc că, avînd firea pe care i-o știu, o să mai primească vreodată să se reîntoarcă în Franța !

— Ce vinei, dragă baroane, spuse Monte-Cristo, necazuri de familie, necazuri strivitoare pentru un biet om care n-ar avea altă avere în afară de copil, dar nu prea greu de îndurat pentru un milionar. Orice-ar spune filozofii, oamenii practici au să-i contrazică totdeauna în privința asta. Banii te mîngîie la multe necazuri. Iar dumneata ar trebui să te consolezi repede, orice ți s-ar întîmpla, dacă admiți puterea leacului acestuia atotputernic, dumneata, regele finanțelor, punctul de întîlnire al tuturor puterilor...

Danglars se uită pieziș la conte ca să vadă dacă-și bate joc de el sau dacă vorbește serios.

— Așa e ! încuviință el. Fapt e că dacă banii consolează, eu trebuie să fiu consolată : sînt bogat.

— Atît de bogat, dragă baroane, încît averea dumitale seamănă cu piramidele. Chiar dacă ar voi cineva să le dărîme, n-ar îndrăzni ; și chiar dacă ar îndrăzni, n-ar putea.

Danglars zîmbi de încrezătoare naivitate a contelui.

— Asta îmi amintește că tocmai eram pe cale să fac cinci bonulețe cînd te-am văzut venind, îi răspunse el.

Chiar semnasem două dintre ele. Ieri dai voie să le fac și pe celelalte trei?

— Fă-le, dragă baroane!

Se așternu o clipă de tăcere, în timpul căreia se auzi scârțâind pana bancherului, pe când Monte-Cristo se uita la podoabele aurite ale tavanului.

— Bonuri spaniole, bonuri haitiene sau bonuri napolitane? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, răspunse Danglars rîzînd cu risul lui infumurat, sînt bonuri la purtător, bonuri asupra Băncii Franței. Iată, domnule conte, adăugă el, dumneata care ești împăratul finanțelor, așa cum eu sînt regele lor, ai văzut hîrtiute ca astea valorînd cîte un milion fiecare?

Monte Cristo luă, ca pentru a le cîntări, cele cinci petice de hîrtie pe care i le întindea Danglars plin de îngîmfare, și citi:

„Domnul regent al Băncii este rugat să dispună plata la ordinul meu și din fondurile depuse de mine, a sumei de un milion, în cont.

BARONUL DANGLARS

— Unu, doi, trei, patru, cinci, făcu Monte-Cristo. Cinci milioane! Drace! Strănic lucru, seniore Cresus!

— Așa-mi fac eu afacerile, răspunse Danglars.

— E minunat, mai cu seamă dacă — după cum îmi închipui — suma e plătită în bani gheață.

— Așa va fi! răspunse Danglars.

— E frumos că ai un asemenea credit. Zău că numai în Franța se pot vedea astfel de lucruri: cinci petice de hîrtie valorînd cinci milioane. Și trebuie să le vezi ca să crezi.

— Ai cumva vreo îndoială?

— Nu.

— Spui asta cu un ton... Iată, fă-mi plăcerea; du-te împreună cu funcționarul meu la bancă și îl vei vedea ieșînd cu bonuri de tezaur pentru aceeași sumă.

— Zău așa, spuse Monte-Cristo împăturind cele cinci bilete, pe cinstea mea, e foarte interesant, și am să fac experiența eu însumi. Creditul meu la dumneata era de șase milioane. Am luat nouă sute de mii de franci, îmi mai datorezi deci cinci milioane și o sută de mii. Iau peticele astea de hirtie pe care le țin drept bune numai văzându-ți semnătura pe ele, și poftim o chitanță generală pentru șase milioane care ne va pune contul în ordine. O pregătisem mai dinainte, căci trebuie să spun că azi am mare nevoie de bani.

Și Monte-Cristo viri cu o mână cele cinci bilete în buzunar, în timp ce cu cealaltă îi întinse banherului chitanța.

Dacă trăsnetul ar fi căzut la picioarele lui Danglars, tot nu l-ar fi îngrozit mai mult.

— Cum ? îngăimă el. Cum, domnule conte, iei banii ? Iartă-mă, iartă-mă, sînt bani pe care-i dătez azilelor, sînt un depozit și făgăduiesc să-i plătesc în dimineața asta.

— Îmi e totuna, răspunse Monte-Cristo. Nu țin neapărat la biletele astea. Plătește-mi în alte valori. Hirtile le luasem numai din curiozitate ca să pot spune întregii lumi că fără nici un aviz, fără să-mi ceară nici măcar cinci minute de răgaz, casa Danglars mi-a plătit cinci milioane bani gheață. Ar fi fost un lucru deosebit ! Dar poftim valorile. Îți repet : dă-mi altele în locul lor.

Și-i întinse cele cinci bonuri lui Danglars, care, livid, întinse mai întâi mîna, așa cum vulturul își întinde ghearele prin gratiile cuștii, ca să oprească bucata de carne ce i se răpește.

Deodată Danglars se răzgîndi și, făcînd o sforțare puternică, reuși să se stăpînească.

Apoi începu să zîmbească, iar trăsăturile feței lui tulburate i se destinseseră încetul cu încetul.

— Adevărat, chitanța dumitale înseamnă bani.

— Sigur că da. Dacă am fi la Roma, casa Thompson & French ar plăti la fel de ușor cum ai plăti și dumneata.

— Iartă-mă, domnule conte, iartă-mă !

— Pot deci să păstrez banii aceștia ?

— Sigur ! răspunse Danglars ștergându-și sudoarea care-i brobonea la rădăcina părului, păstrează-i, păstrează-i.

Monte-Cristo virî din nou cele cinci bilete în buzunar, în timp ce ochii lui păreau să spună :

„Bagă de seamă ! Gîndește-te bine ! Dacă te căiești, mai e încă timp.“

— Nu, făcu Danglars. Nu ! Păstrează semnăturile. Dar știi, nu există om mai formalist decît bancherul. Pregătisem banii ăștia pentru azile și mi se pare că îi fur dacă dau alții, ca și cum banii n-ar avea aceeași valoare. Scuză-mă !

Și începu să ridă, zgomotos dar nervos.

— Te-am scuzat, răspunse binevoitor Monte-Cristo. Și iau banii.

Spunînd acestea, el virî bonurile în portofel.

— Ar mai rămîne de plată o sută de mii de franci, urmă Danglars.

— O nimica toată ! făcu Monte Cristo. Comisionul trebuie să se ridice cam la suma asta. Păstrează-i și sîntem chit.

— Vorbești serios, conte ? întrebă Danglars.

— Cu bancherii nu glumesc niciodată, răspunse Monte-Cristo cu o seriozitate aproape necuviincioasă.

Și se îndreptă spre ușă, tocmai în clipa cînd lacheul anunța :

— Domnul de Boville, casier general al azilelor.

— Pe cîntea mea, spuse Monte-Cristo, se pare că am sosit la timp ca să mă bucur de semnăturile duminale, fiindcă se ceartă lumea pentru ele.

Danglars păli încă o dată și se grăbi să-și ia rămas bun de la conte.

Contele de Monte-Cristo schimbă un salut ceremonios cu domnul de Boville, care stătea în picioare în salonul de așteptare. După ce Monte-Cristo plecă, noul sosit fu introdus imediat în cabinetul lui Danglars.

Pe chipul deobicei atît de serios al contelui, flutură un zîmbet ușor cînd dădu cu ochii de portofelul pe care îl ținea în mînă domnul casier al spitalelor.

Ajuns la poartă, el se urcă în trăsură și ceru să fie dus de-a dreptul la bancă.

În acest timp, Danglars, stăpînindu-și emoția, ieșise în întîmpinarea casierului general.

Se înțelege de la sine că nu-i lipseau de pe buze zîmbetul și politețea cea mai adîncă.

— Bună ziua, dragul meu creditor, începu el. Pariez că ai venit în calitate de creditor.

— Ai ghicit, domnule baron, răspunse Boville. Azi-lele sînt prezente prin mine. Văduvele și orfanii vin să-ți ceară, prin mîinile mele, o pomană de cinci milioane.

— Și se mai spune că orfanii sînt de plîns ! făcu Danglars preluînd gluma. Bieții copii !

— Iată-mă așadar venit în numele lor, spuse Boville. Ai primit ieri scrisoarea mea, nu ?

— Am primit-o.

— Iată chitanța.

— Dragă domnule de Boville, spuse Danglars, văduvele și orfanii dumitale, dacă vei binevoi, să mai aibă bunătatea să aștepte douăzeci și patru de ore, dat fiind că domnul de Monte-Cristo, pe care l-ai văzut ieșind de aici... L-ai văzut, nu-i așa ?

— Da. Ei și ?

— Domnul de Monte-Cristo le-a luat cele cinci milioane.

— Cum asta ?

— Contele avea un credit nelimitat la mine, credit deschis de casa Thompson & French din Roma. A venit să-mi ceară cinci milioane dintr-o dată. I-am dat un bon

pentru bancă : acolo sînt depuși banii mei. Și, înțelegi, mă tem să nu pară ciudat că iau de la bancă zece milioane într-o singură zi. În două zile, adăugă Danglars zîmbind, n-ar fi nimic.

— Ei aș ! făcu de Boville ca și cînd n-ar fi crezut nici o boabă din ce i se povestise. Cinci milioane la domnul care a ieșit adineori și care m-a salutat ca și cum l-aș cunoaște ?

— Poate că el te cunoaște fără ca dumneata să-l cunoști. Domnul de Monte-Cristo cunoaște pe toată lumea.

— Cinci milioane ! ?

— Iată-i chitanța. Fă ca Toma-Necredinciosul ! Uită-te și pipăie.

De Boville luă hîrtia pe care i-o întindea Danglars și citi :

„Am primit de la domnul baron Danglars suma de cinci milioane o sută de mii de franci, pe care-i va primi la dorință de la casa Thompson & French din Roma“.

— Pe cîntea mea, e adevărat ! făcu Boville.

— Cunoști casa Thompson & French ?

— Da, am făcut pe vremuri cu ea o afacere de două sute de mii de franci. Dar de atunci nu i-am mai auzit numele.

— E una dintre cele mai serioase firme din Europa, spuse Danglars aruncînd cu nepăsare pe birou chitanța pe care o luase din mîinile lui Boville.

— Și așa, avea cinci milioane, numai la dumneata ? Măi, măi ! Dar trebuie să fie un nabab contele ăsta de Monte-Cristo.

— Pe cîntea mea că habar n-am ce e ; dar avea trei credite nelimitate : unul asupra mea, unul asupra lui Rotschild, unul asupra lui Laffitte. Și, după cum vezi, m-a preferat pe mine, lăsîndu-mi o sută de mii de franci drept comision, adăugă Danglars nepăsător.

De Boville păru cuprins de cea mai mare admirație.

— Va trebui să-i fac o vizită și să capăt o danie pentru noi.

— Da, e ca și cum ai avea dania în mînă. Numai milosteniile lui se ridică la mai mult de douăzeci de mii de franci pe lună.

— Minunat ! De altfel cred că am să-i dau ca pildă pe doamna de Morcerf și pe fiul ei.

— De ce ?

— Și-au lăsat toată averea azilelor.

— Care avere ?

— Averea lor, a răposatului general Morcerf.

— Și de ce ?

— Fiindcă nu mai voiau nici un gologan dobîndit prin ticăloșie.

— Dar din ce au să trăiască ?

— Mama se retrage la țară, iar fiul se angajează în armată.

— Ia te uită ! făcu Danglars. Ce mai conștiințe !

— Am înregistrat ieri actul de danie.

— Și cît aveau ?

— Nu cine știe ce : un milion două sute, un milion trei sute de mii de franci. Dar să revenim la milioanele noastre.

— Bucuros, spuse Danglars cît putea mai firesc. Așadar ești zorit să iei banii ?

— Sigur, mîine se face verificarea caselor noastre.

— Mîine ? De ce n-ai spus așa de la început ? Păi pînă mîine mai e un veac ! La ce oră are loc verificarea ?

— La două.

— Trimite la prînz după bani, spuse Danglars zîmbind.

Domnul de Boville nu răspunse mare lucru. Dădu doar din cap și își mișcă portofelul.

— Știi ce ? Mă gîndesc că ai putea să mai faci încă ceva, ca să fie mai bine.

— Ce să fac ?

— Chitanța domnului de Monte-Cristo valorează bani. Trece-o la Rotschild sau la Laffitte. Au să ți-o primească numaidecît.

— Deși e plătită la Roma ?

— Sigur că da. O să te coste numai o diferență de scont de cinci-șase mii de franci.

Casierul făcu un salt înapoi.

— Nu, nu ! Mai bine aștept pînă mîine. Ce larg ești la mină !

— Iartă-mă, făcu Dauglars, cu neobrăzare. Credeam că ai de acoperit vreo lipsă.

— Așa ? făcu domnul de Boville.

— Ascultă, s-a mai întîmplat și altora, și în cazuri de astea trebuie să faci un sacrificiu.

— Mulțumesc lui Dumnezeu, n-am nevoie, răspunse de Boville.

— Atunci pe mîine, nu-i așa ? dragă domnule casier.

— Da, pe mîine, dar sigur.

— Ei asta e ! Glumești ? Trimite la prînz și banca va fi anunțată.

— Am să viu eu însumi.

— Cu atît mai bine, fiindcă o să am plăcerea să te mai văd.

Cei doi își strinseră mîinile.

— Ce voiam să-ți spun ? adăugă Boville. Nu te duci la înmormîntarea biete domnișoare de Villefort ? Am întîlnit cortegiul pe boulevard.

— Nu, răspunse bancherul. M-am făcut nițel de rîs cu afacerea Benedetto și vreau să rămîn la fund.

— Ei așa ! N-ai dreptate. Ce vină ai dumneata în toate astea ?

— Ascultă, dragul meu, cînd porți un nume nepătat ca al meu, îți pasă de orice.

— Fii sigur că toată lumea te plînge și mai ales toată lumea o deplînge pe fiica dumitale.

— Biata Eugénie ! făcu Danglars oftînd. Știi că se călugărește ?

— Nu.

— Vai ! Din nenorocire e adevărat. A doua zi după întîmplare, s-a hotărît să plece cu o călugăriță care-i era prietenă : s-a dus să caute o mănăstire cu o viață aspră în Italia sau în Spania.

— E groaznic !

Și domnul de Boville plecă spunîndu-i tatălui mii de cuvinte bune și alinătoare.

Dar nu ajunsese bine afară, cînd Danglars, cu o energie în mișcări pe care n-o vor înțelege decît cei ce au văzut piesa *Robert Macaire*, de Frédérik, șopti :

— Idiotule !!!

Și virînd chitanța lui Monte-Cristo într-un mic portofel, adăugă :

— Vino la pînz. Atunci voi fi departe...

Apoi încuie ușa de două ori, își goli casa de bani, strînse vreo cincizeci de mii de franci în bancnote, arse unele hîrtii, puse altele în evidență și începu să scrie o scrisoare pe care, după ce o pecetlui, scrise următoarele cuvinte : „*Doamnei baroane Danglars*“.

— Astă seară, șopti el, i-o voi pune eu însumi pe masa de toaletă.

Apoi, scoțînd un pașaport din sertar, adăugă :

— Bun. Mai e valabil încă pentru două luni.

Capitolul XI
CIMITIRUL PÈRE-LACHAISE

Domnul de Boville întâlnise într-adevăr convoiul funerar care o ducea pe Valentine spre lăcașul de veci.

Vremea era mohorâtă și înnorată. Un vînt călduț încă, dar ucigător pentru frunzele îngălbenite, le zmulgea de pe crengile despuiate încetul cu încetul și le învîrteja deasupra mulțimii nesfîrșite care umplea bulevardele.

Ca un adevărat parizian, domnul de Villefort privea cimitirul Père-Lachaise drept singurul loc demn să primească rămășițele pămîntești ale unei familii pariziene. Celelalte i se păreau cimitire de țară, camere mobilate ale morților. Un răposat de familie bună putea să se simtă ca acasă numai la Père-Lachaise.

După cum am mai spus, el își cumpărase acolo dreptul de veci asupra locului pe care se înălța cavoul atît de grabnic populat de toți membrii primei sale familii.

Pe frontispiciul cavoului se putea citi : „*Familia Saint Méran și Villefort*“, căci aceasta fusese ultima dorință a sărmaneii Renée, mama Valentinei.

Spre Père-Lachaise deci, se îndrepta cortegiul pompos pornit din foburgul Saint Honoré. El străbătu întregul Paris, merse de-a lungul foburgului du Temple, apoi de-a lungul bulevardelor exterioare, pînă la cimitir.

Peste cincizeci de trăsurî de casă urmau cele douăzeci de trăsurî de doliu, iar după cele cincizeci de trăsurî mai veneau încă, pe jos, vreo cinci sute de oameni.

Aproape toți erau tineri pe care moartea Valentinei îi lovise ca un trăsnet. Cu toată atmosfera glacială a secolului și cu tot prozaismul epocii, ei suferiseră influența poetică a acestei frumoase, curate și minunate fete, răpită în floarea vîrstei.

La ieșirea din Paris, se văzu venind o trăsură trasă în goană de patru cai. Trăsura se opri, iar caii își înțepeniră gleznele nervoase ca niște arcuri de oțel. Sosise contele de Montè-Cristo.

Contele coborî din caleașcă și se amestecă printre cei ce urmau pe jos carul funebru.

Zărimdu-l, Chateau-Renaud coborî din cupeu și veni să-l însoțească. Beauchamp se dădu și el jos din trăsurica închiriată în care se afla.

Contele privea cu atenție prin toate golurile din rîndurile mulțimii. Era vădit că se uita după cineva. În sfîrșit, nu se mai abținu.

— Unde e Morrel ? întrebă el. Știe cineva dintre dumneavoastră, domnilor, unde este ?

— Asta ne-am întrebât și noi, încă de la casa răposatei, răspunse Chateau-Renaud. Nu l-a zărit nimeni.

Contele tăcu dar continuă să privească în jur. În sfîrșit, ajunseră la cimitir.

Privirea pătrunzătoare a lui Monte-Cristo cercetă dintr-o dată tufele de tisă și de pin și în curînd neliniștea îi pieri : o umbră se strecura pe sub carpenii negri. Fără îndoială că Monte-Cristo îl recunoscuse pe Maximilien.

Se știe ce înseamnă o înmormîntare în acest măreț oraș al morților : grupuri negre presărate prin aleile albe, tăcerea cerului și a pămîntului tulburată de zgomotul cîtorva crengi rupte sau a vreunui gard viu călcat în picioare în jurul vreunui mormînt ; apoi cîntecul trist al preoților amestecat ici-colo cu suspinele scăpate din

vreun maldăr de flori, sub care se vede vreo femeie, doborâtă, cu mâinile împreunate.

Umbra zărită de Monte-Cristo străbătu repede pîlcul de pomi dinapoia mormîntului Héloïsei și al lui Abélard, se așază alături de ciocli, lîngă caii care purtau trupul și ajunse odată cu ei la locul ales pentru groapă.

Fiecare privea cîte ceva ; dar Monte-Cristo n-avea ochi decît pentru umbra aceasta abia băgată în seamă de cei din preajma ei.

De două ori ieși conțele din mulțime ca să vadă dacă mâinile omului nu căutau vreo armă ascunsă sub veșmînt.

Cînd convoiul se opri, îl recunoscură cîi toții pe Morrel care, cu redingota lui neagră, încheiată pînă sus, cu fruntea palidă, cu obrajii brăzdați, ținînd pălăria mototolită în mâinile închircite, se rezemase de un arbore pe o movilă ceva mai înaltă, ca să nu scape din vedere nici unul din amănuntele ceremoniei ce avea să se îndeplinească.

Totul se petrecu după obicei. Cîțiva roștrî discursuri și, ca întotdeauna, făcură asta tocmai cei mai puțin impresionați. Unii plîngeau moartea prea timpurie ; alții pomeneau de durerea tatălui, ba unii, mai isteți, găseau că fata se rugase de mai multe ori față de Villefort pentru vinovații deasupra cărora el ținea atîrnată spada justiției. Pe scurt, fură folosite în toate felurile metaforele înflorite și imaginile dureroase din versurile lui Malherbe către Dupérier.

Monte-Cristo nu auzea nimic, nu vedea nimic sau, mai bine-zis, nu-l vedea decît pe Maximilien. Calm și neclintit, tînărul prezenta o priveliște înfricoșătoare pentru acela care, numai el, putea citi ce i se petrecea în adîncul inimii.

— Uite-l pe Morrel ! îi spuse pe neașteptate Beauchamp lui Debray. Ce naiba s-o fi virît acolo ?

Și i-l arată și lui Château-Renaud.

— Ce palid e ! spuse acesta, tresărind.

— Îi e frig, răspunse Debray.

— Da' de unde ! rosti Chateau-Renaud. Eu cred că este emoționat. Maximilien e foarte impresionabil.

— Ei, aș ! făcu Debry. Abia dacă o cunoștea pe domnișoara de Villefort. Chiar dumneata ai spus asta.

— E adevărat. Îmi amintesc, totuși, că la balul de la doamna Morcerf, el a dansat cu ea de trei ori. Vă amintiți, conte, balul la care ați avut atîta succes ?

— Nu, nu-mi aduc aminte, răspunse Monte-Cristo, fără să știe măcar cui și ce răspunde, ocupat să-l supravegheze pe Maximilien ai cărui obraji se împurpurau, așa cum li se întîmplă celor ce-și înăbușă sau își opresc răsufklarea.

— S-au sfîrșit discursurile. Adio, domnilor, spuse Monte-Cristo pe neașteptate.

Și dădu semnalul de plecare, dispărînd fără să se știe pe unde trecuse.

Ceremonia mortuară luase sfîrșit, iar cei ce erau de față porniră înapoi spre Paris.

Doar Chateau-Renaud îl mai căută o clipă cu privirea pe Maximilien. Dar, pe cînd se uita după contele care se depărta, Maximilien își părăsise locul și Chateau-Renaud, după ce-l căută zadarnic, porni după Debray și Beauchamp.

Monte-Cristo se vîrîse într-un desîș și, ascuns înapoia unui mormînt, pîndea pînă și cele mai mici gesturi ale lui Morrel, care, încet-încet, se apropiase de cavoul părăsit mai întîi de curioși și apoi de grupuri.

Maximilien privi în preajmă, abia mișcîndu-și ochii, fără să deslușească nimic. În clipa cînd privirea îi ajunsese în partea opusă a locului unde se afla, Monte-Cristo se mai apropie cu vreo zece pași, fără să fie văzut.

Tinărul îngenunche.

Monte-Cristo, cu glasul stins, cu ochii ațintiți și măriți, cu gleznele pregătite ca pentru a se repezi la primul semn, continua să se apropie de Maximilien.

Acesta, încovoidu-se pînă ce atinse lespeda cu fruntea, îmbrățișă grilajul cu mîinile și șopti :

— Valentine !

Auzindu-i geamătul, Monte-Cristo simți că i se frînge inima. El înainte cu un pas și atingîndu-l cu mîna pe umăr, spuse :

— Dumneata erai, dragă prietene ! Te căutam.

Monte-Cristo se aștepta la o izbucnire, la muștrări, la învinovățiri. Dar se înșelase.

Maximilien se întoarce și, părăind liniștit, îi răspunde :

— Vedeți, mă rugam !

Privirea pătrunzătoare a lui Monte-Cristo îl cercetă cu de-amănuntul.

După aceea, contele păru că se liniștește.

— Vrei să te duc înapoi în oraș ? întrebă el.

— Mulțumesc, nu.

— Spune-mi dacă dorești ceva.

— Lăsați-mă să mă rog.

Contele se depărtă fără să se împotrivească, dar făcu asta pentru a-și găsi un nou loc de unde nu-i scăpa nici un gest al lui Maximilien. Tînărul se ridică, își șterse genunchii albiți de lespede și porni pe drumul spre Paris fără să întoarcă măcar o singură dată capul.

El coborî încet, pe strada Roquette.

Dînd drumul trăsurii care-l aștepta la cimitir, Monte-Cristo îl urmă la vreo sută de pași. Maximilien trecuse peste canal și intră în strada Meslay, prin bulevard.

Cinci minute după ce poarta se închisese în urma lui, ea se redeschise pentru Monte-Cristo.

Julie se afla la porțița grădinii, de unde se uita cu cea mai mare atenție la bătrînul Pénelon care, luîndu-și în serios rolul de grădinar, făcea butași din trandafiri de Bengal.

— Domnul conte de Monte-Cristo ! strigă ea cu bucuria pe care o arăta fiecare membru al familiei de cîte ori venea Monte-Cristo în strada Meslay.

— Maximilien s-a întors acasă, nu-i așa ? întreabă contele.

— Cred că l-am văzut trecînd, răspunse Julie. Dar, vă rog, chemați-l pe Emmanuel.

— Iartă-mă, însă trebuie să mă urc imediat la Maximilien. Am să-i spun ceva deosebit de important.

— Atunci duceți-vă, spuse Julie, însoțindu-l cu zîmbetul ei pînă ce Monte-Cristo dispăru pe scară.

Contele străbătu îndată cele două etaje care despărțeau parterul de apartamentul lui Maximilien. Ajuns în coridor, el trase cu urechea. Nu se auzea nici un zgomot.

Ca în cea mai mare parte a clădirilor vechi locuite de un singur stăpîn, coridorul nu se închidea decît printr-o ușă de sticlă.

Dar la ușa aceasta nu exista cheie. Maximilien se zăvorîse pe dinăuntru. Din pricina unei perdele de mătase roșie care acoperea sticla, nu se putea vedea dincolo de ușă.

Neliniștea lui Monte-Cristo se trădă printr-o ușoară roșeață, semn de emoție puțin obișnuită la omul acesta de neclintit.

— Ce-i de făcut ? șopti el.

Și chibzui o clipă.

— Să sun ? Nu, nu. Adesea zgomotul unei sonerii, adică al unei vizite, grăbește hotărîrea celui ce se află în starea în care trebuie să fie acum Maximilien, și atunci, după zgomotul soneriei, se aude încă un zgomot.

Monte-Cristo se cutremură și, pentru că de obicei lua o hotărîre cu iuțeala fulgerului, izbi cu cotul într-unul din carourile ușii de sticlă, care se făcu țandări. Apoi ridică perdeaua și-l văzu pe Maximilien în fața biroului, cu o pană în mină. Tînărul sărise de pe scaun la zgomotul geamului spart.

— Nu-i nimic, îl liniști Monte-Cristo. Îți cer iertare, dragă prietene. Am alunecat și m-am lovit cu cotul de

geam. Acum, dacă s-a spart, am să profit ca să intru la dumneata. Nu te deranja, nu te deranja !

Și trecîndu-și brațul prin geamul spart, Monte-Cristo trase zăvorul.

Maximilien se ridică cu vădită neplăcere și porni în întîmpinarea lui Monte-Cristo, mai mult ca să-i oprească trecerea decît ca să-l primească.

— Zău că servitorii sînt de vină, spuse Monte-Cristo trecîndu-și cotul. Podeaua lucește ca oglinda.

— V-ați rănit ? întrebă rece Maximilien.

— Nu știu. Dar ce făceați aici ? Scriai ?

— Eu ?

— Ai degetele pătate de cerneală.

— Adevărat, răspunse Maximilien. Mi se întîmplă și asta cîteodată, oricît de militar aș fi.

Monte-Cristo făcu cîțiva pași în odaie. Maximilien fu silit să-l lase să treacă, dar îl urmă.

— Scriai ? urmă Monte-Cristo cu o privire obositoare prin fixitatea ei.

— Am avut cîntea să vă răspund că da, făcu Morrel. Contele aruncă o privire în preajmă.

— Ții pistoalele lingă călimară ? adăugă el, arătînd cu degetul armele puse pe birou.

— Plec într-o călătorie, răspunse Maximilien.

— Prietene ! făcu Monte-Cristo cu un glas nespus de blînd.

— Domnule !

— Prietene, dragă Maximilien, nu lua hotărîri pripite, te rog !

— Nu iau nici un fel de hotărîri pripite, răspunse Maximilien înălțînd din umeri. Și de ce, mă rog, o călătorie vi se pare că ar fi o astfel de hotărîre ?

— Maximilien, continuă Monte-Cristo, să lăsăm la o parte măștile pe care le purtăm. Nu mă amăgești cu liniștea asta de comandă, după cum nu te amăgesc nici eu cu stăruința mea ușuratică. Înțelegi, nu-i așa, că pen-

tru a face ce-am făcut, pentru a sparge geamul, pentru a viola secretul camerei unui prieten, trebuie să fi fost într-adevăr neliniștit sau să fi fost sigur de ceva îngrozitor. Maximilien, dumneata vrei să-ți curmi zilele !

— De unde vă vin asemenea gânduri, domnule conte ? întrebă Maximilien, tresărind.

— Îți spun că vrei să-ți curmi zilele ! continuă Monte-Cristo cu același sunet al glasului. Și iată dovada !

Apropiindu-se de birou el ridică fila albă pe care tânărul o aruncase deasupra unei scrisori începute și luă scrisoarea.

Maximilien se repezi să i-o zmulgă din mână.

Dar Monte-Cristo îi prevăzuse gestul și-l preveni prinzînd pumnul lui Maximilien și oprindu-l așa cum oprește un lanț de oțel mișcarea unei mașini.

— Vezi bine că voiai să-ți curmi zilele, Maximilien ! urmă Monte-Cristo. E scris aici !

— Și chiar dacă ar fi fost așa, strigă Maximilien trecînd pe neașteptate de la calmul aparent la furie, și chiar dacă ar fi așa, chiar dacă m-aș fi hotărît să întorc spre mine țeava pistolului, cine m-ar putea împiedica ? Cine ar putea avea curajul să mă împiedice ? Cînd îi voi spune : „Toate nădejtile îmi sînt zdrobite, inima mi-e frîntă, viața mi s-a stîns, în jurul meu nu văd decît doliu și dezgust ; pămîntul s-a schimbat în cenușă ; orice glas omenesc mă sfîșie“. Cînd voi spune : „Îți faci pomană cu mine lăsîndu-mă să mor, căci altfel mi-aș pierde mințile, aș înnebuni !“ Iată, domnule, cînd voi spune așa, cînd se va vedea că o spun cu frămîntările și cu lacrimile inimii, credeți că mi se va răspunde : „N-ai dreptate“ ? Credeți că mă va împiedica cineva să nu mai fiu cel mai nefericit dintre nefericiți ? Spuneți, domnule, spuneți, oare dumneavoastră ați avea curajul ?

— Da, Maximilien, răspunse Monte-Cristo cu o voce al cărui calm era ciudat de nepotrivit față de înflăcărarea tânărului. Da, eu voi fi acela.

— Dumneavoastră ! strigă Morrel cu tot mai multă minie și dojană în glas, dumneavoastră care m-ați ademenit cu o speranță nesăbuită ! Dumneavoastră care m-ați reținut, m-ați legănat, m-ați adormit cu făgăduieli zadarnice, atunci când aș fi putut, prin vreo izbucnire, prin vreo hotărâre supremă, s-o salvez sau cel puțin s-o văd murind în brațele mele ! Dumneavoastră care spuneți că aveți toate mijloacele puse la îndemână de inteligență, toate puterile materiei, dumneavoastră care jucați sau mai bine zis care vă faceți că jucați rolul Ursitei și care n-aveți nici măcar puterea să-i dați o contraotrăvă unei tinere otrăvite ! Într-adevăr, domnule, mi-ați face milă dacă nu m-ați îngrozi !

— Maximilien...

— Da, mi-ați spus să las masca la o parte. Ei bine, fiți mulțumit, eu am lăsat-o. Da, când m-ați urmărit în cimitir, v-am mai răspuns, fiindcă am inimă bună. Când ați intrat, v-am lăsat să pătrundeți pînă aici... Dar fiindcă întreceți măsura, fiindcă veniți să mă înfrunțați pînă și în camera asta unde m-am retras ca într-un mormînt, fiindcă mi-aduceți o nouă suferință, mie, care crezusem că le-am îndurat pe toate, conte de Monte-Cristo, pretinsul meu binefăcător, conte de Monte-Cristo, salvator al tuturor, fiți mulțumit, o să vă vedeți prietenul murind !...

Și Maximilien, cu rîsul nebuniei pe buze, se repezi a doua oară la pistoale.

Monte-Cristo, palid ca un spectru dar cu ochii aruncînd fulgere, întinse mîinile spre arme și-i zise :

— Îți repet, că nu-ți vei curma zilele !

— Atunci opriți-mă ! răspunse Maximilien făcînd o ultimă încercare, înfrîntă, ca și prima, de brațul de oțel al contelui.

— Am să te opresc !

— Dar la urma urmei, cine sînteți ca să vă luați dreptul acesta tiranic asupra unor ființe libere și cuge-tătoare ? strigă Maximilien.

— Cine sînt ? repetă Monte-Cristo. Ascultă : sînt sin-gurul om din lume care are dreptul să spună : Maximi-lien, nu vreau ca fiul tatălui tău să moară astăzi !

Și Monte-Cristo, măreț, transfigurat, sublim, înaintă cu brațele încrucișate spre tînărul care se cutremură și se dădu înapoi cu un pas, învins fără voie de înfățișarea aproape divină a omului acestuia.

— De ce-mi vorbiți de tata ? îngăimă el. De ce ames-tecați amintirea tatei în ce mi se întîmplă astăzi ?

— Pentru că eu sînt acela care a salvat viața tatălui tău, într-o zi cînd voia să-și ia viața, așa cum tu vrei să ți-o iei astăzi ; pentru că eu sînt omul care a trimis punga surioarei tale și „Faraonul“ tatălui tău ; pentru că eu sînt Edmond Dantès, care, cînd erai copil, te juca pe genunchii lui !

Maximilien se mai dădu înapoi cu un pas, clătînîndu-se, sufocat, gîfîind, copleșit. Apoi puterile îl părăsiră și cu un strigăt, căzu în genunchi la picioarele lui Monte-Cristo.

Dintr-o dată firea lui minunată își reveni pe neașteptate și pe deplin : Maximilien se ridică, se năpusti afară din cameră, dădu buznă pe scări, strigînd cît putea mai tare :

— Julie ! Julie ! Emmanuel ! Emmanuel !

Monte-Cristo voi să se năpustească și el, dar Maxi-milien s-ar fi lăsat mai curînd ucis decît să dea drumul ușii pe care o împingea în fața contelui.

La strigătele lui Maximilien, Julie, Emmanuel, Pénelon și alți cîțiva servitori alergară înspăimîntați.

Maximilien îi luă de mîini și deschizînd ușa le strigă cu o voce înăbușită de suspine :

— În genunchi ! În genunchi ! E binefăcătorul, e sal-vatorul tatei ! Este...

Era să spună : „Edmond Dantès“ !

Dar contele îl opri apucându-l de braț.

Julie se repezi la mîna contelui, Emmanuel îl îmbrățișă ca pe un zeu ocrotitor. Maximilien căzu pentru a doua oară în genunchi și lovi podelele cu fruntea.

Atunci omul de bronz simți cum i se topește inima în piept și o văpaie arzătoare îi izbucni din gîtlej în ochi. El își înclină fruntea și plînsese !

Și în odaia aceasta, timp de cîteva clipe se auziră lacrimi și gemete sublime, care ar fi putut părea armonioase chiar și îngerilor celor mai scumpi ai lui Dumnezeu.

Julie, abia revenindu-și din emoția adîncă pe care o simțise, se năpusti afară din cameră, coborî un etaj, dădu fuga în salon, cuprinsă de o bucurie copilărească și ridică globul de cristal care apăra punga dăruită de necunoscutul din Aleile Meilhan.

În acest timp, Emmanuel îi spunea contelui cu o voce întretăiată de suspine :

— Domnule conte, cum ați putut, cînd ne-ați auzit vorbind atît de des despre binefăcătorul nostru necunoscut, cînd ne-ați văzut înconjurînd o amintire cu atîta recunoștință și adorație, cum ați putut aștepta pînă astăzi ca să ne spuneți cine sînteți ? E o cruzime față de noi și aș îndrăzni aproape să spun, domnule ocnte, că e o cruzime față de dumneavoastră înșivă.

— Ascultă, prietene, răspunse Monte-Cristo, prietene, căci pot să-ți spun așa, fiindcă, fără să știi, îmi ești prieten de unsprezece ani ; descoperirea tainei se datorește unui eveniment important pe care nu trebuie să-l cunoști. Dumnezeu mi-e martor că aș fi vrut s-o ascund toată viața în fundul inimii mele — dar fratele vostru, Maximilien, mi l-a smuls printr-o pornire de care sînt sigur că se căiește acum.

Apoi văzînd că Maximilien se trăsese înapoi spre un fotoliu, rămînînd tot în genunchi, Monte-Cristo adăugă

pe șoptite, strângîndu-i într-un anumit fel mîna lui Emmanuel :

— Aveți grijă de el !

— De ce ? întrebă Emmanuel mirat.

— Nu pot să vă spun. Dar aveți grijă de el.

Emmanuel cercetă camera cu privirea și zări pistoalele.

Ochii i se ațintiră înspăimîntați pe arme și i le arătă lui Monte-Cristo ridicînd degetul la înălțimea lor.

Monte-Cristo înclină capul.

Emmanuel voi să se îndrepte spre pistoale.

— Lasă-le ! spuse contele.

Apoi, ducîndu-se la Maximilien, îi luă mîna. Zbuciumul care frămîntase pentru o clipă inima tînărului se potolise lăsînd în locul lui o stare de uluire adîncă.

Julie se ivi din nou aducînd punga de mătase. Lacrimi de bucurie îi licăreau pe obraji, ca niște stropi de rouă.

— Iată amintirea scumpă, spuse ea. Să nu credeți că mi-e mai puțin scumpă de cînd știu cine e salvatorul nostru.

— Copila mea, răspunse Monte-Cristo roșind, îngăduie-mi să iau punga înapoi. De cînd îmi cunoști chipul, n-aș vrea să-ți mai amîntești de mine altfel decît prin prietenia pe care te rog să mi-o dăruiești.

— Nu ! spuse Julie apăsîndu-și punga pe inimă ; nu ! Nu ! Vă rog ! căci s-ar putea să ne părăsiți într-o zi. Din nenorocire, ne veți părăsi într-o zi, nu-i așa ?

— Ai ghicit ! răspunse Monte-Cristo zîmbind. Peste opt zile voi părăsi țara aceasta, în care atîția oameni meritînd răzbunarea cerului trăiau fericiți, pe cînd tata pierea de foame și de durere.

Anunțîndu-și plecarea apropiată, Monte-Cristo își aținti ochii asupra lui Maximilien și observă că la cuvintele voi părăsi țara *aceasta*, tînărul nu-și ieșise din amor-teală. Monte-Cristo înțelese că trebuia să dea o ultimă

luptă cu durerea prietenului său și luînd mîinile Juliei și ale lui Emmanuel, pe care le reuni strîngîndu-le în ale sale, le spuse, cu blîndă autoritate părintească :

— Prieteni dragi, vă rog să mă lăsați singur numai cu Maximilien.

Pentru Julie aceasta însemna un prilej să ia înapoi prețioasa pungă de care Monte-Cristo uitase să mai pomenască.

Ea îi spuse repede lui Emmanuel :

— Să-i lăsăm !

Contele rămase cu Maximilien, care stătea nemișcat ca o statuie.

— Haide, îi spuse el atingîndu-i umărul cu degetul, ai de gînd să redevii bărbat, Maximilien ?

— Da, căci încep iar să sufăr.

Monte-Cristo păru cuprins de o sumbră șovăială ; fruntea i se încreți.

— Maximilien ! Maximilien ! Gîndurile tale sînt nedemne de un creștin !

— N-aveți grijă, prietene, răspunse Maximilien ridicînd capul și zîmbindu-i contelui cu nespusă tristețe. N-o să-mi mai caut moartea.

— Așadar s-a isprăvit cu armele, s-a isprăvit cu deznădejdea ?

— Da, căci am ceva mai bun decît țeava pistolului sau vîrfu pumnalului, ca să-mi vindec durerea.

— Sărman nebun... Ce altceva ai ?

— Însăși durerea care mă va ucide.

— Prietene, îi spuse Monte-Cristo cu o tristețe la fel de adîncă, ascultă-mă :

Odată, într-o clipă de deznădejde la fel de mare ca a ta, fiindcă mă împingea la o hotărîre asemănătoare, am vrut și eu, ca și tine, să-mi curm zilele. Odată, tatăl tău, la fel de deznădăjduit, a vrut să-și ia viața.

Dacă i s-ar fi spus tatălui tău în clipa cînd își îndrepta țeava pistolului spre frunte ; dacă mi s-ar fi spus mie în clipa cînd îndepărtam de lîngă pat pîinea de deținut, pe care n-o mai atinsesem de trei zile, dacă ni s-ar fi spus la amîndoi, în clipa aceea supremă :

„Trăiți ! Va veni o zi cînd veți fi fericiți și veți binecuvînta viața !“ de oriunde ar fi venit glasul, noi l-am fi ascultat cu zîmbetul îndoielii pe buze și cu zbuciumul neîncrăderii. Și totuși, de cîte ori, îmbrățișîndu-te, tatăl tău n-a binecuvîntat viața ; de cîte ori eu însumi...

— Dumneavoastră nu v-ați pierdut decît libertatea, strigă Maximilien întrerupîndu-l ; tata nu-și pierduse decît averea ; dar eu, eu am pierdut-o pe Valentine !

— Uită-te la mine, Maximilien, spuse Monte-Cristo cu solemnitătea care uneori îl făcea atît de mare și de convingător ; uită-te la mine : n-am nici lacrimi în ochi, nici febră și nici bătaie de moarte în inima mea. Și totuși, te vād suferind pe tine, Maximilien, pe tine care-mi ești drag ca un fiu. Asta nu-ți spune că durerea e ca viața și că dincolo de ea rămîne totdeauna ceva necunoscut ? Dacă te rog, dacă-ți poruncesc să trăiești, o fac numai cu convingerea că într-o bună zi îmi vei mulțumi că ți-am păstrat viața.

— Doamne ! Ce vorbe-s astea, conte ! Luați seama ! N-ați iubit oare niciodată ?

— Copile ! răspunse Monte-Cristo.

— Vorbesc de dragoste adevărată, urmă Morrel. Eu am ajuns la douăzeci și nouă de ani fără să iubesc, căci niciunul dintre simțămintele pe care le-am încercat pînă atunci nu meritau numele de dragoste. Ei bine, la douăzeci și nouă de ani am văzut-o pe Valentine ; deci de aproape doi ani o iubesc, de aproape doi ani am putut citi virtuțile fetei și ale femeii scrise de însuși mîna lui Dumnezeu în inima ei deschisă pentru mine ca o carte. Conte, cu Valentine aș fi putut avea o fericire nemărginită, uriașă, necunoscută, o fericire prea mare, prea deplină, prea

sfântă pentru lumea asta. Și fiindcă lumea asta nu mi-a dat-o, conte, trebuie să vă spun că fără Valentine, pentru mine nu mai există pe pământ decât deznădejde și dezolare.

— Ți-am spus să nădăjduiești, Maximilien, repetă Monte-Cristo.

— Atunci voi spune și eu din nou : luați seama ! răspunse Morrel. Căci încercați să mă convingeți și dacă mă convingeți, mă veți face să-mi pierd mințile făcându-mă să cred că aș putea s-o revăd pe Valentine.

Monte-Cristo zîmbi.

— Prietene ! Tată ! strigă Maximilien plin de avînt, luați seama ! Vă spun asta pentru a treia oară, căci mă înspăimîntă puterea pe care o aveți asupra mea ; luați seama la înțelesul cuvintelor rostite căci iată, ochii mi se însuflețesc din nou, inima mi se încălzește și bate iar. Luați seama, căci mă faceți să cred în lucruri supranaturale. Dacă-mi veți porunci să ridic piatra mormîntului care o acoperă pe fiica lui Iair, mă voi supune ; dacă îmi veți face un semn doar, cu mîna, să pășesc deasupra valurilor, voi pași pe valuri ca apostolul. Luați seama, mă voi supune !

— Nădăjduiește, prietene, repetă contele.

— Rideți de mine, oftă Morrel recăzînd de la înălțimea înflăcărării sale pînă la prăpastia tristeții. Faceți cum fac mamele bune sau, mai bine zis, mamele egoiste, care potolesc prin cuvinte mieroase durerea copilului, fiindcă țipetele le obosesc. Nu, prietene. Mă înșelam cînd vă spuneam să luați seama. Nu vă temeți de nimic ; îmi voi înmormînta durerea cu atîta grijă în străfundul pieptului, o voi acoperi și o voi tăinui atîta, încît nu veți mai avea nici măcar grija s-o deplingeți. Adio, prietene, adio !

— Dimpotrivă, spuse Monte-Cristo, de acum înainte, tu, Maximilien, vei trăi lângă mine, și cu mine, nu mă vei mai părăsi, iar peste opt zile, vom lăsa departe, în urma noastră, Franța.

— Și spuneți, totuși, să nădăjduiesc ?

— Da, fiindcă știu un mijloc de a te vindeca.

— Conte, mă mîhniți și mai mult, dacă se poate una ca asta. În lovitura care m-a doborât nu vedeți decît o durere obișnuită pe care credeți că ați putea-o alina pîntr-un mijloc obișnuit, prin călătorii...

Și Maximilien clătină din cap, neîncrezător.

— Ce vrei să-ți spun ? urmă Monte-Cristo. Eu cred în făgăduielile mele. Lasă-mă să fac încercarea.

— Conte, îmi prelungiți agonia, atîta tot...

— Inimă slabă ce ești, așadar n-ai putere să-i dai unui prieten cîteva zile pentru proba pe care o încearcă ! Știi tu de ce e în stare contele de Monte-Cristo ? Știi tu cîtor puteri pămîntești le poruncește el ? Știi tu că are atîta credință în Dumnezeu încît poate să obțină minuni de la cel ce a spus că omul poate muta muntele din loc cu credința lui ? Ei bine, minunea în care nădăjduiesc, așteapt-o, sau...

— Sau... repetă Morrel.

— Sau, ia seama, Maximilien ; altfel te voi numi nerecunoscător.

— Fie-vă milă de mine, conte !

— Mi-e atîta milă de tine, Maximilien, crede-mă, atîta milă încît dacă nu te voi vindeca într-o lună, zi cu zi, ceas cu ceas, ține bine minte ce-ți spun, te voi așeza eu însumi în fața pistoalelor încărcate și a unei cupe pline cu cea mai sigură otravă, cu o otravă mai sigură și mai puternică decît aceea care a ucis-o pe Valentine.

— Îmi făgăduiți ?

— Da, pentru că sînt om, pentru că eu însumi, după cum ți-am spus, am vrut să mor, și chiar adeseori, de cînd m-a părăsit nenorocirea, am visat plăcerile somnului veșnic.

— Îmi făgăduiți, conte ? strigă Maximilien amețit.

— Nu-ți făgăduiesc ; îți jur, răspunse Monte-Cristo întinzîndu-i mîna.

— Peste o lună, pe onoarea dumneavoastră, că dacă voi mai suferi mă veți lăsa să fac ce vreau cu viața mea ? Și orice aș face, nu-mi veți spune că sînt nerecunoscător ?

— Peste o lună, zi cu zi, Maximilien. Peste o lună oră cu oră, iar data este sfîntă. Nu știu dacă te-ai gîndit dar astăzi sîntem în cinci septembrie. Se împlinesc zece ani de cînd l-am salvat pe tatăl tău care voia să moară.

Maximilien apucă mîna contelui și o sărută. Monte-Cristo îl lăasă în voie, ca și cum ar fi înțeles că adorația asta i se cuvenea.

— Peste o lună, continuă el, vei găsi, pe masa dinaintea căreia ne vom afla și unul și altul, arme bune și o moarte blindă. Dar, în schimb, îmi făgăduiești să aștepți pînă atunci și să trăiești ?

— Vă jur și eu, la rîndul meu ! strigă Maximilien. Monte-Cristo îl îmbrățișă și-l ținu multă vreme strîns lîngă inimă.

— Și acum, îi spuse el, începînd de astăzi vei locui la mine. Vei lua apartamentul Haydéei. Așa, fiica mea va fi cel puțin înlocuită de fiul meu.

— Haydée ! se miră Morrel. Ce s-a întîmplat cu Haydée ?

— A plecat azi noapte.

— V-a părăsit ?

— Ca să mă aștepte... Pregătește-te deci să vii la mine în Champs-Elysées și scoate-mă de aici, fără să mă vadă nimeni.

Maximilien plecă fruntea și se supuse ca un copil sau ca un apostol.

Capitolul XII

IMPĂRTEALA

În clădirea din strada Saint Germain des Prés, aleasă de Albert de Morcerf ca să locuiască împreună cu măica-sa, primul etaj compus dintr-un mic apartament, fusese închiriat de un personaj foarte misterios.

Personajul acesta era un om căruia nici chiar portarul însuși nu putuse să-i vadă chipul când intra sau când ieșea. Căci iarna își infunda bărbia într-o cravată roșie cum poartă vizitii de casă mare care-și așteaptă stăpînii la ieșirile teatrelor, iar vara își ștergea nasul tocmai în clipa cînd putea fi zărit trecînd pe dinaintea căsuței portarului. Trebuie să spunem că, împotriva tuturor obiceiurilor știute, locatarul acesta nu era pîndit de nimeni. Zvonul că sub incognitoul lui se ascundea o persoană suspectă, avînd brațul lung, făcuse ca misterioasele lui apariții să fie respectate.

Vizitele și le făcea de obicei la oră exactă ; doar de puține ori venea mai devreme sau întîrzia ; aproape totdeauna însă, fie iarna, fie vara, el își lua în stăpînire apartamentul cam pe la orele patru și nu-și petrecea niciodată noaptea acolo.

Iarna, la orele trei și jumătate, o servitoare discretă care avea în grijă micul apartament aprindea focul. Vara, la orele trei și jumătate, aceeași servitoare aducea gheață.

După cum am spus, pe la orele patru, misteriosul personaj sosea.

Douăzeci de minute mai târziu, în fața clădirii se oprea o trăsură. O femeie înveșmîntată în negru sau în albastrul închis, dar totdeauna acoperită cu un văl des, cobora din trăsură, trecea ca o umbră pe dinaintea odăiței portarului și urca scara, fără ca măcar o singură treaptă să scîrție sub pașii ei ușori.

Niciodată nu se întîmplase ca femeia aceea să fie întrebată unde se duce.

Chipul ei, ca și al necunoscutului, era deci cu totul necunoscut celor doi paznici ai intrării, portari model, singurii, poate, capabili de o asemenea discreție în uriașa breaslă a portarilor din capitală.

Se înțelege de la sine că necunoscuta nu urca niciodată mai mult de un etaj. Acolo, ea rîcîia într-un anumit fel la o ușă. Ușa se deschidea, apoi se închidea ermetic, și atît.

Ca să iasă din clădire erau luate aceleași măsuri ca și la intrare. Necunoscuta ieșea prima, totdeauna voalată, și se urca în trăsură-ei care dispărea numaidecît, cînd printr-un capăt al străzii, cînd prin celălalt. Douăzeci de minute mai târziu ieșea la rîndul lui și necunoscutul, acoperindu-și chipul cu cravata sau cu batista, și dispărea și el.

A doua zi după ce contele de Monte-Cristo îl vizitase pe Danglars, zi a înmormîntării Valentinei, locatarul misterios, în loc să intre în casă la orele patru după amiază, intră pe la zece dimineața.

Aproape imediat și fără ca să păstreze răgazul obișnuit, sosi o trăsură de piață, iar femeia voalată urcă repede scara.

Ușa se deschise și se închise iar.

Dar, mai înainte ca ușa să se închidă, femeia strigase :

— Lucien ! Dragul meu !

Astfel, fără să vrea, portarul care îi auzise cuvintele ştiu atunci, pentru prima dată, că locatarul se numea Lucien. Dar cum era un portar model, îşi făgădui să nu spuie nimănui ce aflase, nici chiar soţiei.

— Ce s-a întâmplat, draga mea ? întrebă cel căruia tulburarea sau graba femeii voalate îi destăinuise numele. Hai spune.

— Dragul meu, mă pot bizui pe tine ?

— Sigur, ştii foarte bine. Dar ce s-a întâmplat ? Biletul pe care mi l-ai trimis azi dimineaţă m-a buimăcit. Graba asta, scrisul dezordonat ! Hai, linişteşte-mă, sau înspăimîntă-mă pe deplin !

— Lucien, s-a întâmplat ceva nemaipomenit ! spuse ea privindu-l întrebătoare. Danglars a plecat azi noapte !

— Plecat ! Danglars plecat ! Şi unde s-a dus ?

— Nu ştiu.

— Cum nu ştii ? Va să zică a plecat pentru totdeauna ?

— Fără îndoială. La zece seara trăsură lui l-a dus la bariera Charenton. Acolo a găsit o trăsură de poştă cu caii gata înhămaţi. S-a urcat în ea împreună cu valetul, spunîndu-i vizitiului său că se duce la Fontainebleau.

— Şi ce părere ai ?

— Aşteaptă puţin. Mi-a lăsat o scrisoare.

— O scrisoare ?

— Da. Citeşte-o...

Şi baroana scoase din buzunar un plic desfăcut şi-l întinse lui Debray.

Înainte de a citi, Debray şovăi o clipă, ca şi cum ar fi căutat să-i ghicească cuprinsul, sau mai curînd ca şi cum ar fi vrut să ia dinainte o hotărîre, orice cuprins ar fi avut scrisoarea.

Peste cîteva clipe, şovăiala îi dispăru, fără îndoială, căci începu să citească.

Iată ce cuprindea scrisoarea care-i neliniştise atîta inima doamnei Danglars :

„Doamnă și prea credincioasă soție”.

Fără să-și dea seama, Debray se opri și se uită la baroană ; ea roși pînă în albul ochilor.

— Citește, șopti doamna Danglars.

Debray continuă :

„Cînd vei primi scrisoarea aceasta, nu vei mai avea soț ! O, nu te speria degeaba ; nu vei mai avea soț, așa cum nu vei mai avea fiică ; cu alte cuvinte mă voi afla și eu pe unul din cele treizeci sau patruzeci de drumuri care duc afară din Franța.”

Îți datorez lămuriri, și cum tu ești o femeie în stare să le înțelegi pe deplin, ți le voi da.

Ascultă, deci :

Azi dimineată a trebuit să fac o plată de cinci milioane și am făcut-o ; aproape imediat după ea a urmat o alta, de aceeași valoare. Am amînat-o pe mîine ; plec însă astăzi ca să evit acest mîine care mi-ar fi prea greu de îndurat.

Mă înțelegi, nu-i așa, doamnă și prea prețioasă soție ?

Spun :

Mă înțelegi, fiindcă îmi cunoști la fel de bine ca și mine afacerile. Ba chiar le cunoști mai bine decît mine, dat fiind că dacă ar fi fost vorba să răspund unde mi s-a dus jumătate din avere, altădată încă destul de frumoasă, mi-ar fi cu neputință, în timp ce tu, dimpotrivă, sînt sigur că te-ai pricepe cum nu se poate mai bine s-o explici.

Căci femeile au instincte care nu se înșeală niciodată. Ele explică pînă și minunile printr-o algebră pe care au inventat-o ele înșile. Eu care nu cunoșteam altceva decît cifrele, n-am știut nimic mai mult în ziua cînd cifrele m-au înșelat.

Ai admirat vreodată viteza căderii mele, doamnă ?

Nu te-au uimit de loc topirea orbitoare a grămezilor mele de aur ?

Eu, mărturisesc, n-am văzut decît foc ; să nădăjduim că tu ai găsit puțin aur în scrum.

Mîngiîndu-mă cu nădejdea asta, mă depărtez, doamnă și prea prevăzătoare soție, fără să mă mustre cît de cît conștiința că te-am părăsit. Îți rămîn prietenii, scrumul despre care îți vorbeam și, ca o culme a fericirii, libertatea pe care mă grăbesc să ți-o redau.

Totuși, doamnă, a sosit momentul să pun aici o vorbuliță de lămurire între noi.

Atîta timp cît am tras nădejde că lucrez pentru bunăstarea casei noastre, pentru averea fiicei noastre, am închis ochii ca un filozof. Dar fiindcă ai făcut din casa noastră o paragină nemărginită, nu mai vreau să slujesc drept temelie pentru averea altuia.

Te-am luat bogată, dar puțin onorată.

Iartă-mă că-ți vorbesc cu atîta sinceritate : dar cum pesemne că nu vorbesc decît pentru noi doi, nu văd de ce mi-ăș sulemeni cuvintele.

Am mărit averea care timp de cincisprezece ani a tot crescut, pînă în clipa cînd niște catastrofe necunoscute și de neînțeles încă pentru mine au venit s-o ia la trîntă și s-o doboare, și pot să spun că eu n-am nici o vină.

Tu ai muncit numai ca să-ți mărești averea ta ; și ai reușit, sînt pe deplin convins.

Te las, deci, așa cum te-am luat, bogată, dar nu prea onorabilă.

Adio !

De azi încolo plec și eu să lucrez pentru mine.

Fii convinsă că-ți sînt pe deplin recunoscător pentru pilda pe care mi-ai dat-o și pe care o voi urma.

Al tău prea devotat soț,

BARON DANGLARS."

Baroana nu-l slăbise nici o clipă din ochi pe Debray în tot timpul lecturii lungi și penibile. Cu toată puterea

de stăpînire bine cunoscută a tînărului, ea îl văzu pîlînd o dată sau de două ori.

Cînd termină de citit, el împături încetișor scrisoarea și-și reluă înfățișarea gînditoare.

— Ce părere ai ? întrebă doamna Danglars cu o nerăbdare ușor de înțeles.

— Ce părere am ? repetă fără voie Debray.

— Ce te face să gîndești scrisoarea asta ?

— E simplu : îmi vine să cîred că Danglars a plecat cu bănuiele în suflet.

— Fără îndoială. Dar numai atît ai să-mi spui ?

— Nu înțeleg, răspunse Debray cu o răceală de gheață.

— A plecat ! A plecat pentru totdeauna ! A plecat ca să nu se mai reîntoarcă.

— Să nu crezi asta ! făcu Debray.

— Nu, nu, îți spun eu că n-o să se mai reîntoarcă. E un om neclintit în toate hotărîrile legate de interesele lui. Dacă m-ar fi crezut folositoare la ceva, m-ar fi luat el. Dar dacă mă lasă la Paris, înseamnă că despărțirea noastră îi e folositoare pentru planurile lui ; ea este deci definitivă și sînt liberă pentru totdeauna, adăugă doamna Danglars cu același ton de rugă.

Dar în loc să-i răspundă, Debray o lăsă în prada acestei neliniștite întrebări din privire și din gînd.

— Nu-mi răspunzi nimic ? întrebă ea, în cele din urmă.

— N-am decît o întrebare să-ți spun : ce-ai de gînd să faci ?

— Tocmai asta vreau să te întreb și eu, răspunse baroana cu inima frămîntată.

— Cu alte cuvinte, îmi ceri un sfat ?

— Da, îți cer un sfat, răspunse baroana simțind cum i se strînge inima.

— Atunci, dacă-mi ceri un sfat, răspunse tînărul cu răceală în glas, te sfătuiesc să pleci în călătorie.

— Să plec în călătorie ?

— Sigur. Așa cum spune Danglars, ești bogată și pe deplin liberă. După dublul scandal al ruperii căsătoriei Eugéniei și al dispariției lui Danglars, o lipsă din Paris va fi absolut necesară. Așa cel puțin cred eu. Singurul lucru care contează e ca toată lumea să te știe părăsită și să te creadă săracă. Altfel, nu vor ierta nevestei unui falit belșugul și faptul că ține o casă mare. Ca să te creadă lumea părăsită, e de ajuns să rămii numai cincisprezece zile la Paris, repetându-le tuturor că ai fost părăsită și povestind celor mai bune prietene, care vor repeta-o pretutindeni cum a avut loc părăsirea. Apoi vei lăsa casa, îți vei lăsa giuvaerurile, vei lăsa parte din averea cuvenită soției, și toată lumea îți va admira dezinteresarea și te va lăuda. Atunci te vor ști părăsită și te vor crede săracă, căci numai eu îți cunosc starea financiară și sînt gata să-ți dau socoteala ca un asociat cîstit.

Baroana, palidă, doborîtă, îi ascultase cuvintele cu atît mai multă groază și deznădejde, cu cît Debray le rostise mai calm și mai nepăsător.

— Părăsită ! repetă ea. Părăsită cu adevărat... Ai dreptate ; nimeni nu se va îndoi că sînt părăsită.

Acestea fură singurele cuvinte cu care baroana, atît de mîndră și de puternic îndrăgostită, putu să i le răspundă lui Debray.

— Dar ești bogată, ba chiar foarte bogată, continuă Debray scoțîndu-și portofelul și întinzînd pe masă cîteva hîrtii.

Doamna Danglars îl lăsă în voie, silindu-se să-și înăbușe zvîcnirile inimii și să-și stăpînească lacrimile pe care le simțea atîrnînd pe marginile pleoapelor. Dar pînă la urmă sentimentul demnității învinse în sufletul ei. Și dacă nu reuși să-și potolească inima, ajunse cel puțin să nu verse nici o lacrimă.

— Doamnă, spuse Debray, s-au împlinit aproape șase luni de cînd sîntem asociați.

Dumneata ai adus un prim capital de o sută de mii de franci.

Asociația noastră a luat ființă în luna aprilie a anului acestuia.

În mai ne-am început operațiile.

În mai am câștigat patru sute cincizeci de mii de franci.

În iunie, câștigul s-a urcat la nouă sute de mii.

În iulie, am mai adăugat un milion șapte sute de mii de franci. După cum știi, iulie a fost luna bonurilor spaniole.

În august, la începutul lunii, am pierdut trei sute de mii de franci. Dar la cincisprezece ale lunii ne refăcuserăm, iar la sfârșitul lunii ne reluaserăm revanșa. Conturile noastre, socotite de la începutul asocierii și pînă cînd le-am oprit, ne dau un câștig de două milioane patru sute de mii de franci, adică un milion două sute de mii de franci pentru fiecare din noi.

Acum, continuă Debray, cercetîndu-și carnetul cu grija și cu liniștea unui agent de schimb, găsim opt zeci de mii de franci ca dobîndă la suma aceasta rămasă în mîinile mele.

— Dar despre ce dobîndă poate fi vorba ? îl întrerupse baroana. Din moment ce n-ai folosit niciodată banii...

— Îți cer iertare, răspunse rece Debray, dar aveam împrumutarea dumatăle să-i folosesc, și i-am folosit.

Deci, patruzeci de mii de franci dobîndă partea dumatăle, plus suta de mii de franci adusă la început, înseamnă un milion trei sute patruzeci de mii de franci, partea dumatăle.

Și am avut prevederea să-ți strîng banii alaltăieri, nu mai demult, după cum vezi, ca și cum m-aș fi așteptat să fiu chemat să-ți dau socoteală. Banii dumatăle sînt aici, jumătate în bancnote, jumătate în bonuri la purtător.

Am spus că sînt aici și e adevărat : căci, fiindcă nu-mi credeam casa destul de sigură, după cum nu-i găseam nici pe notari destul de discreți, și din pricină că proprietățile vorbesc încă și mai tare decît notarii, în sfîrșit, din pricină că n-ai dreptul să cumperi și nici să posezi în afara comunității conjugale, am păstrat suma aceasta, astăzi singura dumentală avere, într-o casă de bani cimentată în fundul dulapului de colo. Și, ca să fiu mai sigur, am făcut eu însumi pe zidarul.

Acum, continuă Debray, deschizînd mai întîi dulapul și apoi casa de bani, iată opt sute de bilete de cîte o mie de franci fiecare. După cum vezi, ele se aseamănă cu un album gros legat în fier. Am adăugat și un cupon de rentă de douăzeci și cinci de mii de franci ; pentru rest, care cred că trebuie să se ridice cam la o sută zece mii de franci, iată o chitanță pentru bancherul meu. Și cum bancherul meu nu este Danglars, fii fără grijă, va plăti chitanța.

Doamna Danglars luă, fără să-și dea seama, chitanța, cuponul de rentă și teancul de bancnote.

Averea asta uriașă părea o nimica toată, întinsă acolo, pe o masă.

Doamna Danglars, cu ochii uscați dar cu pieptul plin de suspine, adună banii, închise bancnotele împreună cu învelitoarea lor de oțel în geantă, puse cuponul de rente și chitanța în portofel, și rămase în picioare, palidă, fără să spună nimic, așteptînd un cuvînt blind care s-o consoleze că e atît de bogată.

Dar așteptă zadarnic.

— Acum, spuse Debray, ai asigurată o viață minunată, cu un venit cam de șaiszeci de mii de livre, sumă uriașă pentru o femeie care nu va putea să țină casă mare cel puțin un an de acum încolo. Îți vei putea îndeplini toate toanele care-ți vor trece prin minte. Și nu mai pun la socoteală că dacă partea dumentală ți se va

părea insuficientă față de ce-ai avut pînă acum, poți să iei dintr-a mea. Sînt gata să-ți ofer, bineînțeles cu titlu de împrumut, tot ce am, adică un milion șase sute de mii de franci.

— Mulțumesc, mulțumesc, răspunse baroana. Înțelegi că am mai mult decît i-ar trebui unei biete femei care n-o să se mai poată gîndi, multă vreme încă, să iasă în lume.

Debray se miră o clipă, dar își veni în fire și făcu un gest care putea fi tălmăcit drept o formă politicoasă de a exprima ideea aceasta : „Fă cum îți place“.

Doamna Danglars poate mai nădăjduise ceva. Dar cînd văzu gestul nepăsător scăpat de Debray și privirea piezișă ce însoțea gestul, ca și plecaciunea adîncă și privirea semnificativă care urmă, își ridică fruntea, deschise ușa și fără minie, fără grabă, dar și fără șovăială, porni pe scară, neluîndu-și nici măcar un ultim rămas bun de la cel ce o lăsa să plece astfel.

„Atîta pagubă ! făcu Debray, după plecarea baroanei. Toate astea nu sînt decît planuri frumoase. O să rămînă acasă, o să citească romane și o să joace cărți, fiindcă n-o să mai poată juca la bursă.“

Apoi își reluă carnetul, trăgînd cu cea mai mare grijă o linie peste sumele plătite.

„Îmi mai rămîn un milion șase sute de mii de franci. Ce nenorocire că a murit domnișoara de Villefort ! Mi-ar fi convenit din toate punctele de vedere și m-aș fi însurat cu ea.“

Apoi, calm, după cum îi era obiceiul, mai așteptă să treacă vreo douăzeci de minute de la plecarea doamnei Danglars ca să se hotărască să plece și el.

În timpul minutelor acestora, Debray făcu socoteli, cu ceasul pus lîngă el.

Personajul diabolic pe care orice imaginație aventuroasă l-ar fi putut crea mai mult sau mai puțin bine

de n-ar fi dobândit înființarea Le Sage în capodopera lui, în care a creat pe Asmodeu care ridică învelişurile caselor ca să privească înăuntru, s-ar fi bucurat de o priveliște neobișnuită dacă ar fi înlăturat învelișul căsuței din rue Saint Germain des Prés, în clipa cînd Debray își făcea socotelile.

Deasupra camerei unde Debray împărțise două milioane și jumătate cu doamna Danglars, se mai afla o cameră, locuită de cunoștințe de-ale noastre, care au jucat un rol destul de important în întîmplările povestite pînă acum, ca să le putem privi cu interes.

În camera aceasta se aflau Mercédès și Albert.

Mercédès se schimbaseră mult de cîteva zile. Și asta nu din pricină că în timpul cînd fusese în culmea bogăției s-ar fi fălît cu fastul trufaș care înlătură în mod vădit urmele stării sociale și face să nu mai recunoști femeia de îndată ce-ți apare sub veșminte mai simple. Și nici pentru că ar fi căzut în starea jalnică de a fi silită să poarte veșmintele sărăciei. Nu. Mercédès părea schimbată pentru că nu-i mai străluceau ochii, pentru că gura nu-i mai zîmbea, pentru că, în sfîrșit, o stingherire necurmată îi oprea pe buze cuvintele pe care altădată mintea ei ageră o făcea să le rostească fără zăbavă.

Nu sărăcia îi veștejise mintea lui Mercédès și nici lipsa de curaj nu făcuse ca sărăcia să i se pară apăsătoare.

Coborîtă din lumea unde trăise, pierdută în lumea pe care și-o alesese acum, asemenea acelor ce ies dintr-un salon iluminat feeric, ca să păsească dintr-o dată în beznă, Mercédès părea o regină descinsă din palat într-o colibă, o regină avînd doar cît îi trebuia ca să nu moară de foame, nerecunoscîndu-și nici vasele de lut pe care era silită să le aducă ea însăși la masă, și nici culcușul sărăcăcios care îi înlocuise patul.

Într-adevăr, frumoasa catalană sau nobila contesă nu mai avea nici privirea mîndră, nici zîmbetul fermecător,

pentru că uitîndu-se în preajmă nu vedea decît lucruri întristătoare : o cameră tapetată cu hîrtie gri pe gri, așa cum aleg de obicei proprietarii economi pentru că se murdărește mai greu ; o podea fără covor ; mobile care sileau ochiul să zăbovească asupra sărăciei unui lux fals ; în sfîrșit, numai lucruri care prin tonurile lor țipătoare rupeau armonia atît de necesară unor ochi obișnuiți cu încăperi elegante.

Doamna de Morcerf trăia aici de cînd își părăsise locuința. În fața tăcerii acesteia veșnice, simțea că amețește așa cum simte călătorul ajuns la marginea unei prăpăstii. Dîndu-și seama că Albert o privea întruna cu toată atenția ca să-i înțeleagă starea sufletească, ea se silea să-și păstreze un zîmbet monoton pe buze, iar zîmbetul lipsit de focul blînd al zîmbetului privirii părea doar o oglindire a focului, adică o lumină fără căldură.

Cît privește pe Albert, el era îngrijorat, stingherit din pricina unor rămășițe de lux care îl împiedicau să se simtă nestîinjenit în noua lui stare. El ar fi vrut să iasă fără mînuși, dar găsea că mîinile îi sînt prea albe ; ar fi vrut să umble pe jos, dar găsea că încălțămîntea îi e prea lăcuită.

Totuși, ființele acestea două, atît de nobile și de inteligente, strîns legate prin dragostea de mamă și de fiu, izbutiseră să se înțeleagă fără să vorbească și să ajungă să stabilească adevărul material de care depinde viața, fără toate pregătirile de care, în asemenea cazuri, au nevoie prietenii între ei.

Albert putuse să-i spună în sfîrșit mamei sale, fără s-o facă să pălească :

— Mamă, nu mai avem nici un ban.

Mercédès nu cunoscute niciodată adevărata mizerie. În tinerețea ei, ea vorbise adeseori despre sărăcie, dar asta e cu totul altceva ; nevoia și necesitatea sînt două cuvinte asemănătoare și care totuși sînt tare depărtate unul de altul.

La catalani, Mercédès avusese nevoie de o mie de lucruri, dar nu-i lipsiseră niciodată altele. Atîta timp cît plasele erau bune, se prindea pește ; atîta timp cît se vindea peștele, se puteau cumpăra fire pentru întreținut plasele.

Și-apoi, lipsită de prieteni, neavînd decît o dragoste care n-avea nimic a face cu amănuntele materiale ale situației, se gîndea la sine, numai la sine.

Din puținul pe care-l avusese, Mercédès împărțise cu cea mai mare mărinimie : astăzi trebuia să împartă în două și n-avea ce.

Se apropia iarna. În camera goală și rece, Mercédès n-avea foc, ea, căreia altădată un calorifer cu o mie de țevi îi încălzea casa din anticameră și pînă în buduar. Nu mai avea nici măcar o biată floare, ea, al cărei apartament fusese o seră caldă costînd bani grei.

Dar își avea fiul...

Înflăcărarea unei îndatoriri poate exagerate o susținuse pînă acum la înălțime.

Înflăcărarea e aproape entuziasm, iar entuziasmul te face să uiți de cele lumești.

Dar entuziasmul se potolise și Mercédès trebuise să se coboare încetul cu încetul din țara viselor în lumea realităților.

După ce idealul fusese secătuit, trebuia vorbit despre realitate.

— Mamă, spunea Albert, chiar în clipa cînd doamna Danglars cobora seara, să 'ne socotim puțin bogățiile, dacă vrei. Am nevoie de un total, ca să-mi întocmesc planurile.

— Total : nimic, răspunse Mercédès cu un zîmbet îndurerat.

— Ba nu, mamă. Total : mai întii trei mii de franci, și cu acești trei mii de franci pretind că vom duce amîndoi o viață minunată.

— Copilule ! suspină Mercédès.

— Măicuță, din nefericire ți-am cheltuit prea mulți bani ca să-i pot prețui. Trei mii de franci, știi, e foarte mult, și cu suma asta mi-am clădit un viitor asigurat pe veci.

— Tu vorbești, dragul meu, dar mai întâi se cuvine oare să primim cele trei mii de franci ? întreabă Mercédès roșind.

— Dar mi se pare că ne-am înțeles, răspunse Albert, hotărît. Îi primim, cu atît mai mult cu cît nu-i avem, căci, după cum știi, sînt îngropați în grădina căsuței din Aleile Meilhan, la Marsilia. Cu două sute de franci, ajungem amîndoi la Marsilia.

— Cu două sute de franci ! spuse Mercédès. Așa crezi, Albert.

— În privința asta m-am informat la diligențe și la vapoarele cu aburi și mi-am făcut socotelile. Dumneata fîi iei locurile pentru Châlons, în cupeu. Vezi, mamă, te tratez ca pe o regină. Asta costă treizeci și cinci de franci.

Albert luă o pană și scrise :

<i>Cupeu, treizeci și cinci de franci, adică . . .</i>	<i>35 fr.</i>
<i>De la Châlons la Lyon, vei merge cu vaporul cu</i>	
<i>abur, șase franci, adică</i>	<i>6 fr.</i>
<i>De la Lyon la Avignon, vaporul cu aburi costă</i>	
<i>șasesprezece franci, adică</i>	<i>16 fr.</i>
<i>De la Avignon la Marsilia, șapte franci, adică</i>	<i>7 fr.</i>
<i>Cheltuieli de drum, cincizeci de franci, adică</i>	<i>50 fr.</i>

TOTAL 114 fr.

— Să punem o sută douăzeci, adăugă Albert, zîmbind, vezi că sînt mărinimos, nu-i așa, mamă ?

— Dar tu, bietul meu copil ?

— Eu ? Nu știi că-mi opresc optzeci de franci pentru mine ? Un tânăr se poate lipsi de anumite lucruri. De altfel, eu sînt obișnuit să călătoresc.

— Cu trăsura ta de călătorie și împreună cu lacheul tău !

— Oricum, mamă.

— Fie ! spuse Mercédès. Dar cele două sute de franci ?

— Iată-le. Și mai iată încă două sute. Știi, mi-am vîndut ceasul cu o sută și brelocurile cu trei sute. Ce fericire ! Brelocuri care prețuiesc de trei ori cît ceasul ! Aceeași poveste cu lucrurile astea nefolositoare. Iată-ne bogați, așadar, fiindcă în loc de o sută patruzeci de franci necesari pentru călătorie, vei avea două sute cincizeci.

— Dar aici datorăm ceva ?

— Treizeci de franci, însă îi plătesc din cei o sută cincizeci de franci ai mei. Ne-am înțeles. Și fiindcă la urma urmei n-am nevoie decît de optzeci de franci pentru drum, vezi că mă scald în lux. Dar asta nu-i tot. Ia spune, ce părere ai, mamă ?

Și Albert scoase un carnețel cu închizătoare de aur, păstrat dintre vechile lui toane sau poate chiar de la vreuna din femeile misterioase și voalate care-i bătuseră la porțiță. Iar din carnet Albert scoase o bancnotă de o mie de franci.

— Ce-i asta ? întrebă Mercédès.

— O mie de franci, mamă. E întreagă, nu-i lipsește nici un colțișor.

— Dar de unde o ai ?

— Ascultă și nu te emoționa prea mult.

Și Albert, ridicîndu-se, își sărută mama pe amîndoi obrazii, apoi se opri ca s-o privească.

— N-ai idee, mamă, cît de frumoasă îmi pari ! spuse tânărul cuprins de un adînc simțămînt de dragoste filială. Ești într-adevăr cea mai frumoasă, după cum ești și cea mai nobilă femeie pe care am văzut-o vreodată !

— Dragul meu copil ! făcu Mercédès încercînd zădărnice să-și oprească o lacrimă care-i umezise pleoapa.

— Într-adevăr, nu-ți lipsea decît nefericirea ca să-mi schimbi dragostea în adorație.

— Atîta timp cît îmi am fiul, nu sînt nefericită, răspunse Mercédès. Și nu voi fi nefericită cît timp îl voi avea.

-- Bine, mamă, dar iată că tocmai vei fi pusă la încercare. Știi ce ne-am înțeles ?

— Ne-am înțeles noi ceva ? întrebă Mercédès.

— Da. Ne-am înțeles că vei locui la Marsilia și că eu voi pleca în Africa unde în locul numelui părăsit, mi-l voi face pe cel pe care mi l-am luat.

Mercédès suspină.

— De ieri m-am angajat la spahii, adăugă tînărul plecînd privirea oarecum rușinat, fiindcă nu-și dădea nici el seama cît de sublimă era înșoșirea aceasta. De ieri m-am angajat sau, mai curînd, mi-am zis că trupul meu îmi aparține și că-l puteam vinde. De ieri țin locul altuia. M-am vîndut, cum se spune, și m-am vîndut mai scump decît credeam că prețuiesc, adică pentru două mii de franci, adăugă Albert, încercînd să zîmbească.

— Atunci mia aceasta... tresări Mercédès.

— E jumătate din sumă. Cealaltă mi se va da peste un an.

Mercédès își înălță ochii spre cer cu o expresie de nedescris, și cele două lacrimi oprite în colțurile ochilor îi picară tăcute de-a lungul obrazilor, împinse de tulburarea ei lăuntrică.

— Prețul singelui ! șopti ea.

— Da, dacă voi fi ucis, adăugă Albert rîzînd. Dar te asigur, măicuță, că dimpotrivă, am de gînd să-mi apăr pielea cum nu se poate mai bine. N-am simțit niciodată mai multă poftă de viață decît acum.

— Doamne ! Doamne ! oftă Mercédès.

— De altminteri, pentru ce aş fi ucis, mamă ? Oare Lamoricière, acest Ney al Sudului, a fost ucis ? Oare Changarnier a fost ucis ? Oare Bedeau a fost ucis ? Oare Morrel, pe care-l cunoaştem, a fost ucis ? Gîndeşte-te aşadar la bucuria cînd mă vei vedea revenind cu o frumoasă uniformă brodată ! Te asigur că o să-mi stea cum nu se poate mai bine şi că mi-am ales regimentul acesta din cochetărie.

Mercédès suspină, încercînd totodată să zîmbească. Mama aceasta sfîntă înţelegea că nu se cade să lase întreaga povară a jertfei pe umărul copilului ei.

— Aşadar, continuă Albert, vezi că ți-am asigurat mai mult de patru mii de franci. Şi cu aceşti patru mii de franci vei putea trăi liniştită timp de doi ani.

— Aşa crezi ? întrebă Mercédès.

Cuvintele îi scăpaseră şi cuprindeau în ele o durere atît de vie, încît Albert le pricepu înţelesul.

El simţi cum i se strînge inima şi prinzînd mîna mamei o strînsese cu duioşie în mîinile lui.

— Da, vei trăi, spuse el.

— Voi trăi ! exclamă Mercédès, dar tu nu vei pleca, nu-i aşa, fiul meu ?

— Voi pleca, mamă, spuse Albert cu glas calm şi hotărît. Îţi sînt prea drag ca să mă laşi să duc o viaţă trîndavă şi nefolositoare. De altfel, am şi semnat angajamentul.

— Fă cum vrei, fiul meu, iar eu voi face cum va vrea Dumnezeu.

— Nu mă împinge numai voinţa, ci şi judecata, şi necesitatea. Noi sîntem două fiinţe deznădăjduite, nu-i aşa ? Ce înseamnă astăzi viaţa pentru tine ? Nimic ! Ce e viaţa pentru mine ? Fără tine nu e mare lucru, mamă, crede-mă ; căci fără tine, îţi jur, viaţa mea ar fi încetat din ziua cînd m-am îndoit de tata şi i-am lepădat numele ! În sfîrşit, trăiesc, dacă îmi făgăduieşti să mai nădăjduieşti încă. Iar dacă îmi laşi grija fericirii tale viitoare, îmi spo-

rești puterile. Atunci mă voi duce acolo să-l gădesc pe guvernatorul Algeriei. El are un suflet cinstit și mai cu seamă o inimă în întregime de soldat. Îi voi spune groaznica mea poveste, îl voi ruga să-și întoarcă din cînd în cînd privirea spre locul unde mă voi afla și, dacă-și va ține cuvîntul, dacă se va uita cum îmi fac datoria, în cel mult șase luni, sau voi fi ofițer sau voi muri. Dacă voi fi ofițer, viața ta e asigurată, mamă, căci voi avea bani pentru amîndoi, și în plus voi avea un nume nou cu care ne vom mîndri și unul și altul, pentru că va fi adevăratul tău nume. Iar de voi muri... de voi muri, atunci vei muri și tu, dacă vei vrea, iar nenorocirile noastre vor lua sfîrșit.

— Bine, răspunse Mercédès cu privirea ei nobilă și grăitoare. Ai dreptate, fiul meu. Să dovedim unor oameni care ne privesc și ne așteaptă faptele ca să ne judece, să le dovedim că sîntem cel puțin demni de a fi plîși.

— Nu trebuie să-ți faci idei negre, mamă ! rosti Albert. Îți jur că sîntem, sau că măcar putem fi, foarte fericiți. Tu ești în același timp și inteligentă și resemnată. Eu sper să fi căpătat gusturi simple și nepătimașe. Odată intrat în armată, iată-mă bogat. Iar tu, în clipa cînd te vei afla în casa domnului Dantès, vei fi liniștită. Să încercăm, mamă, te rog, să încercăm !

— Da, să încercăm, fiule, căci tu trebuie să trăiești și să fii fericit, răspunse Mercédès.

— Așadar, iată că am făcut împărțeala, adăugă Albert cu tonul unui mare bogătaş. Putem să plecăm chiar astăzi. Am să-ți rețin locul, după cum ți-am spus.

— Dar locul tău ?

— Eu sînt nevoit să mai rămîn vreo două-trei zile. E un început de despărțire și e bine să ne obișnuim cu el. Îmi trebuiesc vreo cîteva recomandatii și cîteva informații despre Africa ; voi veni să te reîntîlnesc la Marsilia.

— Atunci să plecăm ! spuse Mercédès, acoperindu-se cu singurul șal pe care-l luase cu ea și căre, din intim-

plare, era un şal de caşmir negru, foarte preţios ! Să plecăm !

Albert îşi strînse în grabă hîrţile, sună ca să plătească cei treizeci de franci datorăţi proprietarului şi, dîndu-i mamei sale braţul, coborî scara.

Cineva cobora în faţa lor. Acest cineva, auzind foşnetul unei rochii de mătase, întoarse capul.

— Debray ! murmură Albert.

— Dumneata, Morcerf ! răspunse secretarul ministrului, oprindu-se pe treptele unde se afla.

Curiozitatea fu pentru Debray mai tare decît dorinţa de a-şi păstra incognitoul. De altfel, fusese recunoscut.

I se părea ciudat, într-adevăr, să-l întâlnească în clădirea aceasta neştiută, pe tînărul a cărei nefericită aventură făcuse atîta vîlvă la Paris.

— Morcerf, repetă Debary.

Apoi, zărind în semi obscuritate silueta încă tînără şi vîlul negru al doamnei de Morcerf, el adăugă zîmbind :

— Iertaţi-mă. Te părăsesc, Albert.

Albert înţelese la ce se gîndea Debray.

— Mamă, spuse el întorcîndu-se spre Mercédès, e domnul Debray, secretar al ministrului de interne, un fost prieten de-al meu.

— Cum fost prieten ? întrebă Debray. Ce vrei să zici ?

— Ce-am spus, domnule Debray, urmă Albert. Astăzi nu mai am prieteni şi nu trebuie să mai am. Îţi mulţumesc că ai binevoit să mă recunoşti.

Debray urcă două trepte şi veni să-i strîngă mîna cu putere.

— Crede-mă, dragul meu Albert, spuse el cu emoţia pe care putea să o aibă, crede-mă că iau parte din toată inima la nenorocirea ce vă loveşte şi că îţi stau la dispoziţie pentru orice ai avea nevoie.

— Mulţumesc, răspunse Albert zîmbind, dar în mijlocul nenorocirii am rămas destul de bogat ca să n-am

nevoie de ajutorul nimănui. Părăsim Parisul și, după ce ne vom plăti călătoria, tot ne mai rămân cinci mii de franci.

Debray, care avea un milion în portofel, simți că roșește. Și oricît de puțin poetică ar fi fost firea lui calculată, el nu se putu împiedica să se gîndească la faptul că, în aceeași casă, se aflaseră mai adineauri două femei dintre care una, dezonorată pe drept, pleca săracă, avînd un milion și jumătate de franci sub cutele mantiei ei, iar cealaltă, lovită pe nedrept, dar măreață în nenorocire, era bogată avînd doar cîțiva gologani.

Comparația aceasta îl făcu să nu mai știe cum să se poarte, iar greutatea filozofică a exemplului îl copleși. El îngăimă cîteva cuvinte banale și coborî grăbit.

În ziua aceea, funcționarii ministerului, subalternii lui Debray, avură de suferit din pricina proastei lui dispoziții.

Dar seara el își cumpără o clădire foarte frumoasă, situată pe bulevardul Madeleine și aducînd un venit de cincizeci de mii de livre.

A doua zi, la ora cînd Debray semna actul de cumpărare, adică pe la cinci după amiază, doamna de Morcerf, după ce își îmbrățișase cu duioșie fiul și după ce și el o îmbrățișase cu aceeași duioșie, se urcă în diligență.

În curtea de unde pornea diligența, la una din ferestrele boltite ale clădirii, se ascundea un bărbat. El o văzu pe Mercedes urcîndu-se în trăsură, văzu diligența plecînd și-l văzu pe Albert depărtîndu-se.

Atunci bărbatul își trecu mîna pe fruntea umbrită de îndoieli și spuse :

„Vai ! Cum voi putea oare să le redau acestor doi nevinovați fericirea pe care le-am răpit-o ? Dumnezeu mă va ajuta.“

Capitolul XIII

GROAPA LEILOR

Una din aripile închisorii Forcë, rezervată deținuților celor mai deocheați și mai periculoși, poartă numele de curtea Sfântului Bernard.

Dar cei închiși au poreclit-o, în limbajul lor aspru, Groapa Leilor, pesemne fiindcă deținuții au dinți care mușcă adeseori gratiile, iar uneori îi mușcă și pe paznici.

Groapa Leilor e un fel de închisoare într-o închisoare. Zidurile ei sînt de două ori mai groase decît celelalte ziduri. În fiecare zi un gardian cercetează cu grijă gratiile masive și se vede cît de colo, după statura uriașă și după privirile reci și tăioase ale paznicilor, că au fost aleși ca să domnească asupra poporului lor prin teroare și iscusință.

Curtea clădirii e împrejmuită de ziduri uriașe pe care soarele lunecă pieziș atunci cînd se hotărăște să pătrundă în prăpastia aceasta de josnicie morală și fizică. Acolo, pe lespezi, rătăcesc încă din zori, îngrijorați, buimăciți, galbejiți, ca niște umbre, oamenii pe care justiția îi ține încovoiați sub satîrul pe care ea îl ascute.

Deținuții sînt văzuți lipindu-se, ghemuindu-se, de-a lungul zidurilor care absorb și păstrează ceva mai multă căldură. Ei rămîn acolo, vorbind cîte doi, sau singuri de cele mai multe ori, cu privirea atrasă întruna de poarta

care se deschide ca să cheme vreun locuitor al lugubrului lăcaș sau ca să zvirle în prăpastie o nouă pleavă a societății.

Curtea Sfântului Bernard își are vorbitorul ei aparte, un fel de careu alungit, împărțit în două, prin două grilajuri înfipte paralel, la trei pași unul de altul, în așa fel încît vizitatorul să nu poată nici să strîngă mîna deținutului și nici să-i dea ceva pe ascuns. Vorbitorul e întunecos, umed și groaznic din toate punctele de vedere, mai ales dacă te gîndești la înspăimîntătoarele destăinuiiri care s-au strecurat prin grilajuri și au ruginit fierul gratiilor.

Și totuși, locul acesta, așa îngrozitor cum este, e raiul în care vin să se călească într-o lume dorită și de care ar vrea să se agațe, oamenii cu zilele numărate. Rareori se întîmplă să iasă cineva din Groapa Leilor ca să meargă în altă parte decît la bariera Saint Jacques, la ocnă sau în celelalte temnițe.

În curtea pe care am descris-o, plină de o umezeală rece, se plimba cu mîinile în buzunare un tînăr, privit cu multă curiozitate de locuitorii Gropii.

Tînărul, datorită croielii veșmintelor sale, ar fi putut trece drept un bărbat elegant, dacă veșmintele acestea n-ar fi fost zdrențuite. Și totuși, ele nu fuseseră purtate prea mult : stofa, fină și mătăsoasă în locurile neatînse, își recăpăta cu ușurință lustrul sub mîna mîngîietoare a deținutului care încerca să facă din ea un costum nou.

El își mai dădea toată silința să-și încheie cămașa de batist a cărei culoare se schimbase pe de-a-ntregul de cînd intrase în închisoare. Deținutul își ștergea încălțămîntea lăcuită cu colțul unei batiste brodate, avînd deasupra inițialelor o coroană heraldică.

Cîțiva pensionari ai Gropii Leilor se uitau cu deosebit interes la încercările de eleganță ale deținutului.

— Ia te uită, prințul se gătește ! spuse unul dintre tilhari.

— Păi e frumos de felul lui, spuse un altul. Dacă ar avea măcar un pîeptene și nițică unsoare, i-ar face praf pe toți domnii cu mânuși albe.

— Se vede că Țoalele i-au fost noi nouțe iar ghetetele îi lucesc al naibii. Ne putem mîndri că se află printre noi unul așa de înțolît. Scîrboși mai sînt bandiții ăștia de jandarmi ! Invidioșii ! Să-i sfîșie niște Țoale ca astea !

— Se zice că e vestit, adăugă un altul. A făcut de toate... și în stil mare... și a ajuns aici de la vîrsta asta ! E grozav !

Deținutul care era ținta admirației acesteia hidoase părea că soarbe cu plăcere laudele, sau aburii lor, căci nu auzea cuvintele.

După ce își termină toaleta, el se apropie de gemulețul cantinei, unde stătea rezemat un paznic.

— Domnule, încep' el, împrumută-mi douăzeci de franci. O să ți-i înapoiez curînd. Cu mine nu riști nimic. Gîndește-te că mă trag din niște oameni care au mai multe milioane decît ai dumneata gologani... Hai, scoate douăzeci de franci, te rog, ca să-mi iau o cameră separată și un halat. Nu pot să sufăr să stau mereu îmbrăcat și încălțat. Asta e îmbrăcăminte pentru un prinț Cavalcanti ?

Paznicul îi întoarse spatele și înălță din umeri. El nici măcar nu rîse de cuvintele care ar fi descrețit toate frunțile, fiindcă auzise multe altele, sau mai curînd fiindcă auzise mereu același lucru.

— Ei, făcu Andrea, se vede că ești un om fără glagore și o să te fac să-ți pierzi postul.

Auzindu-l vorbind astfel, paznicul se întoarse și izbucni într-un hohot de rîs zgomotos.

Atunci deținuții se apropiară și făcură cerc în jurul lor.

— Îți spun că aș putea, cu suma asta nenorocită, să-mi fac rost de o haină și de o odaie, ca să primesc

cum trebuie vizita ilustră pe care o aștept de la o zi la alta, continuă Andrea.

— Are dreptate ! Are dreptate ! spuseră deținuții... Ce naibi ! Se vede cât de coloză nu-i un fitecine.

— Atunci împrumutați-i voi douăzeci de franci, răspunse gardianul sprijinindu-se pe celălalt din umerii lui uriași. Ce, nu puteți să faceți atita lucru pentru unul de-al vostru ?

— Eu nu sînt unul de-al lor ! răspunse cu trufie Andrea. Nu mă insulta. N-ai dreptul.

Tilharii se priviră bîmbănind, iar deținutul aristocrat simți mugind o furtună iscată mai mult de provocarea paznicului decît de cuvintele pe care le rostise.

Paznicul, fiind sigur că va putea face *quos ego* atunci cînd valurile s-ar întîi prea mult, le lăasă să se înalțe încetul cu încetul ca să joace o festă celui care-l plictisise cerîndu-i și să-și mai găsească o distracție în timpul îndelungatei zile de gardă.

Tilharii și începuseră să se apropie de Andrea. Unii dintre ei spuneau :

— Să-l bumbăcim ! Să-l bumbăcim !

Ceea ce în limba pușcăriașilor înseamnă să stîlcească pe vreunul căzut în dizgrația dumnealor, cu lovituri, nu date cu vreun obiect din bumbac, cum s-ar putea crede, ci cu un bocanc țintuit.

Alții propuneau să i se facă „armașul“, un alt soi de distracție formată din umplerea cu nisip, cu pietricele și cu bani de metal, atunci cînd se găsesc, a unei batiste răsucite pe care călăul o pocnește cu nemiluita în umerii și în țeasta vinovatului.

— Să-l biciuim pe fercheșul ăsta ! spuseră vreo cîțiva. Să-l biciuim pe domnișorul ăsta prea cînstit !

Dar Andrea, întorcîndu-se spre ei, clipi din ochi, își umflă obrazul cu limba și pocni din buze, ceea ce egala cu o mie de semne de înțelegere pentru tilharii siliți la tăcere.

Semnul acesta masonic, Andrea îl ştia de la Caderousse.

Tilharii îşi dădură seama că aveau de-a face cu unul de-al lor.

Batistele căzură îndată. Bocancul ţintuit încălţă din nou piciorul principalului călău. Se auziră câteva voci declarînd că domnul avea dreptate, că domnul putea fi cinstit în felul lui şi că deţinuţii voiau să dea o pildă de libertate a conştiinţei.

Răscala se potoli. Gardianul fu atît de uluit, încît îl apucă pe Andrea de mîini şi începu să-l scotocească, convins că schimbarea neaşteptată a locuitorilor din Groapa Leilor se datora vreunei manifestări mai grăitoare decît simplul fapt că îi fermecase pe ceilalţi.

Andrea nu se lăsa cu una cu două.

Deodată se auzi o voce dinspre poartă.

— Benedetto !

Striga un inspector. Paznicul îşi lăsa prada.

— M-a strigat cineva ? întrebă Andrea.

— La vorbitor ! răspunse vocea.

— Vedeţi că mi se face o vizită ? Ei, dragă domnule, o să-ţi dai curînd seama dacă poţi să te porţi cu un Calvanti aşa cum te porţi cu un om de rînd !

Şi Andrea, strecurîndu-se ca o umbră neagră prin curte, se repezi prin porţiţa întredeschisă, lăsîndu-şi confrăţii, şi chiar pe gardian, muţ de admiraţie.

Intr-adevăr, era chemat la vorbitor şi nu trebuie să fie nimeni mai mirat decît Andrea însuşi, căci vicleanul tînăr de cînd intrase la Force, în loc să folosească dreptul de a scrie cuiva ca să vină să întrebe de el, aşa cum făceau ceilalţi deţinuţi, păstrase cea mai stoică tăcere.

„Nici vorbă că mă ocroteşte vreo persoană suspusă, îşi spunea el. Toate îmi dovedesc asta. Şi ayerea neaşteptată, şi uşurinţa cu care am înlăturat toate piedicile, şi familia improvizată, şi numele faimos pe care mi l-am însuşit, şi aurul avut din belşug, şi legăturile cele mai

mărețe făgăduite ambiției mele. Numai o nenorocită uitare a sortii sau vreo lipsă de-a ocrotitorului meu m-a dus la pierzare. Da, dar nu pe deplin și nu pentru totdeauna ! Mina s-a retras pentru o clipă, dar trebuie să se întindă iarăși spre mine și să mă apuce din nou în clipa cînd mă voi crede gata să cad în prăpastie.

De ce aș face o încercare nesăbuită ? Poate că mi-aș pierde ocrotitorul ! El are două mijloace șă mă scoată cu fața curată : evadarea misterioasă, cumpărată cu aur, și forțarea mîinii judecătorilor ca să capete o grație. Pînă să deschid gura, pînă să fac ceva, să aștept mai întii ca să-mi dovedească el că nu m-a părăsit cu totul. Și atunci..."

Andrea își clădise un plan care ar putea părea dibaci. Ticălosul era îndrăzneț în atac și dîrz în apărare. Mizeria închisorii, lipsurile de toate felurile, le putuse îndura. Totuși, încetul cu încetul, firea lui, sau mai de grabă obișnuința, i-o luase înainte. Andrea suferea că e gol, că e murdar, că e flămînd. Timpul i se părea lung. Și tocmai în clipa aceasta de plictiseală, vocea inspectorului îl chemase la vorbitor.

Andrea simți cum îi tresaltă inima de bucurie. Era prea devreme ca să se gîndească la vizita vreunui judecător de instrucție și prea tîrziu ca să fie vreo chemare de-a directorului închisorii sau de-a medicului. Nu putea fi deci decît vizita așteptată.

Dinapoia grilajului vorbitorului unde fusese introdus, Andrea zări cu ochii măriți de o curiozitate lacomă, chipul sumbru și inteligent al lui Bertuccio, care privea și el, cu o mirare îndurerată, zăbrelile, porțile zăvorîte și umbra ce se mișca pe după gratiile încrucișate.

— Dumneata erai ? făcu Andrea, emoționat.

— Bună ziua, Benedetto, răspunse Bertuccio cu glas adînc și răsunător.

— Dumneata ! Dumneata ! continuă Andrea uitîndu-se îngrozit în preajmă.

— Copil nenorocit, nu mă mai recunoști ? întrebă Bertuccio.

— Taci ! Taci odată ! făcu Andrea care știa ce auz ascuțit au zidurile închisorii. Doamne, Doamne, vorbește mai încet !

— Ai vrea să stai de vorbă cu mine între patru ochi, nu-i așa ? întrebă Bertuccio.

— Da, da ! răspunse Andrea.

— Bine.

Și Bertuccio, căutîndu-se prin buzunare, făcu semn unui paznic care se zărea pe după geamul unei ferestrei.

— Citește !

— Ce e asta ? întrebă Andrea.

— Ordinul de a te duce într-o cameră, de a te instala acolo și de a mă lăsa să stau de vorbă cu tine.

— Oh ! făcu Andrea, sărind în sus de bucurie.

Apoi, venindu-și în fire, își zise :

„Tot ocrotitorul meu necunoscute trebuie să fie ! Nu mă uită ! Din moment ce vor să stea de vorbă cu mine într-o cameră izolată, înseamnă că vor ca totul să rămînă secret. Îl am la mînă... Bertuccio a fost trimis de ocrotitorul meu !“

Paznicul schimbă cîteva cuvinte cu superiorul său, apoi deschise cele două porți zăbreuite și-l conduse pe Andrea, beat de bucurie, într-o cameră de la primul etaj, cu vedere spre curte.

Camera era văruiată, așa cum se obișnuiește în închisori. Ea avea un aspect de voioșie care i se păru strălucitor deținutului. O sobă, un pat, un scaun și o masă formau somptuosul mobilier.

Bertuccio se așeză pe scaun. Andrea se trînti în pat. Paznicul ieși.

— Hai, spuse Bertuccio, ce-ai să-mi spui ?

— Dar dumneata ? făcu Andrea.

— Mai întîi vorbește...

— Nu, nu. Dumneata îmi aduci mai multe vești, fiindcă ai venit să mă cauți.

— Bine ! Fie ! Ai mers mai departe cu ticăloșiile tale : ai furat, ai ucis...

— Dacă m-ai adus într-o cameră separată numai ca să-mi spui lucrurile astea, mai bine nu te osteneai degeaba. Le știu pe toate. Dar sînt și unele pe care nu le știu. Să vorbim despre ele, dacă vrei. Cine te-a trimis ?

— Grăbit mai ești, domnule Benedetto.

— Nu-i așa ? Drept la țintă ! Și mai cu seamă, să nu pălăvrăgim de pomană. Cine te-a trimis ?

— Nimeni.

— De unde știai că sînt la închisoare ?

— E multă vreme de cînd te-am recunoscut în tinerelul elegant și obraznic care mîna cu atîta grație un cal pe Champs Elysées.

— Pe Champs Elysées !... Aha ! Arde, cum se spune în jocul de-a focul și de-a apa... Champs-Elysées !... Nu vrei să vorbim nițeluş despre tata ?

— Dar eu cine sînt atunci ?

— Dumneata, omule cumsecade, ești tatăl meu adoptiv... Îmi închipui însă că nu dumneata mi-ai pus la îndemîină o sută de mii de franci pe care i-am păpat în patru sau cinci luni. Nu dumneata mi-ai făcut rost de un tată italian și gentilom. Nu dumneata m-ai scos în lume și m-ai poftit la o anumită masă la care mănînc parcă și acum, la Auteuil, cu cele mai suspuse persoane din Paris, cu un oarecare procuror regal cu care rău am făcut că n-am căutat prietenia, fiindcă mi-ar fi folosit acum. Și, în sfîrșit, nu dumneata m-ai garantat pentru un milion sau două, atunci cînd mi s-a întîmplat accidentul fatal și cînd am fost prinș cu mița-n sac... Hai, vorbește, stimabile corsican, vorbește...

— Ce vrei să-ți spun ?

— Am să te ajut. Vorbeai despre Champs-Elysées mai adineaori, vrednicule tată adoptiv.

— Ei și ?

— Pe Champs Elysées locuiește un domn, foarte, foarte bogat.

— În a cărui casă ai furat și ai ucis, nu-i așa ?

— Mi se pare că da.

— Domnul conte de Monte-Cristo ?

— Dumneata i-ai rostit numele, cum zice Racine. Trebuie să mă arunc în brațele lui, să-l strâng la piept strigînd : „Tată ! Tată !” cum zice Pixérécourt ?

— Lasă gluma ! răspunse Bertuccio serios. Un astfel de nume nu trebuie rostit aici, așa cum îndrăznești tu să-l rostești.

— Ei, aș ! făcu Andrea puțin buimăcit de seriozitatea ținutei lui Bertuccio. De ce nu ?

— Pentru că acela care îl poartă e prea ocrotit de cer ca să fie tatăl unui ticălos ca tine.

— Vorbe mari...

— Și cu urmări mari, dacă n-o să-ți bagi mințile în cap !

— Amenințări !... Nu mă tem de ele... Am să spun...

— Crezi că ai de-a face cu niște pigmei de soiul tău ? întrebă Bertuccio cu glas atît de calm și cu o privire atît de hotărîtă, încît Andrea se simți tulburat pînă în adîncul măruntaielor. Crezi că ai de-a face cu ticăloșii obișnuiți ai ocnelor sau cu naivii pe care i-ai dus de nas prin lume ?... Benedetto, te găsești ținut de o mîină cumplită și mîina asta vrea să se deschidă pentru tine : nu scăpa prilejul. Nu te juca cu trăsnetul pe care ea îl lasă o clipă la o parte, dar pe care îl poate relua oricînd dacă vei încerca să-i stingherești libera mișcare.

— Tata... vreau să știu cine îmi e tată !... Dacă e nevoie, îmi voi da și viața, dar tot am să aflu. Ce îmi poate aduce mie scandalul ? Numai bine... Faimă... „Reclamă”... cum spune ziaristul Beauchamp. Dar voi ăștia, oamenii din lumea mare, voi aveți totdeauna ceva de

pierdut de pe urma scandalului cu toate milioanele și blazoanele voastre... Ei, cine e tatăl meu ?

— Am venit să-ți spun...

— Aha ! strigă Benedetto cu ochii scînteind de bucurie.

În clipa aceea ușa se deschise și paznicul i se adresă lui Bertuccio :

— Iertați-mă, domnule, dar judecătorul de instrucție îl așteaptă pe deținut.

— E pentru încheierea interogatoriului meu, explică Andrea. Să-l ia naiba pe nepoftit !

— Am să mă reîntorc miine, spuse Bertuccio.

— Buun ! făcu Andrea. Domnilor jandarmi, sînt al dumneavoastră... Dragă domnule, lasă vreo zece taleri la grefă ca să mi se aducă aici lucrurile de care am nevoie.

— S-a făcut, răspunse Bertuccio.

Andrea îi întinse mîna. Bertuccio și-o păstră pe a sa în buzunar și nu făcu altceva decît să sune cu ea niște mărunțiș.

— Chiar asta voiam să-ți spun, făcu Andrea încercînd să zîmbească, dar subjugat totodată de ciudata liniște a lui Bertuccio.

„Să mă fi înșelat oare ? se întrebă el urcîndu-se în trăsura lungăreată și zăbrelită căreia ocnașii îi spun «coșul cu salată». O să vedem !“

— Așadar, pe miine ! adăugă el întorcîndu-se spre Bertuccio.

— Pe miine, răspunse intendentul.

Capitolul XIV

JUDECĂTORUL

Ne amintim că abatele Busoni rămăsese singur cu Noirtier în camera mortuară și că bătrînul și preotul vegheaseră lîngă moartă.

Poate că îndemnurile creștinești ale abatelui, poate că blînda lui milă sau cuvîntul lui convingător îi redăduseră curaj bătrînului. Căci, din clipa cînd putuse să stea de vorbă cu preotul, în locul deznădejdiei care-l cuprinsese la început, totul vădea în Noirtier o resemnare deplină, o liniște uimitoare pentru cei ce-și aminteau dragostea adîncă pe care i-o purta Valentinei.

Domnul de Villefort nu-l mai revăzuse pe bătrîn din dimineața morții Valentinei. Întreaga casă fusese reînnoită : un alt valet fusese angajat pentru procuror, un alt servitor pentru Noirtier ; două femei intraseră în serviciul doamnei de Villefort : toți, pînă și portarul și vizitiul, înfățișau chipuri noi ce se ridicaseră, ca să zicem așa, între diferiții stăpîni ai casei acesteia blestemată, între relațiile lor destul de reci și pînă acum. De altfel, sesiunea jurărilor avea să se deschidă peste trei zile, și Villefort, închis în cabinetul lui, urmărea cu deosebită rîvnă rechizitoriul început împotriva ucigașului lui Caderousse. Afacerea aceasta — ca și toate cele în care se găsea amestecat contele de Monte-Cristo — făcuse, mare vîlvă în lumea pariziană. Dovezile nu erau convingătoare, pentru că se com-

puneau din câteva cuvinte scrise în agonie de un ocnaș, care stătuse în lanțuri împreună cu acuzatul și putuse fi îmboldit să scrie din ură sau din răzbunare. Dar convingerea magistratului se formase. Procurorul regal sfîrșise prin a-și impune lui însuși cumplita convingere că Benedetto era vinovat și trebuia să scoată din izbînda aceasta anevoioasă, una din bucuriile amorului propriu care mai puteau să-i învioreze puțin inima înghețată.

Așadar, procesul își urma cursul, datorită muncii neîncetate a lui Villefort care voia să înceapă cu el apropiata sesiune a Curții cu Juri. De aceea, procurorul fusese forțat să stea mai retras decît oricînd ca să nu fie silit să răspundă uriașului număr de cereri ce i se adresau pentru obținerea învoirii de a fi de față la proces.

Și apoi se scursese atît de puțină vrem de cînd sărmana Valentine fusese înmormîntată, iar durerea familiei era încă atît de recentă, încît nimeni nu se mira să-l vadă pe tată atît de adîncit în muncă, adică în singura distracție care putea să-i mai alunge mîhnirea.

O singură dată, a doua zi după ce Benedetto primise cea de a doua vizită a lui Bertuccio, cînd trebuia să afle numele tatălui său, Villefort îl zări pe Noirtier. În ziua acea era duminică și magistratul, hărțuit de oboseală, coborîse în grădină. Posomorît, încovoiat sub apăsarea gîndurilor, semănînd cu Tarquinius care doboră cu nuaia capetele cele mai înalte ale macilor, domnul de Villefort doboră cu bastonul tulpinele lungi și veștejite ale nalbelor ce creșteau de-a lungul aleilor, biete spectre ale florilor atît de strălucitoare din anotimpul trecut.

Procurorul ajunsese de câteva ori pînă în fundul grădinii, adică pînă la faimoasa poartă dînd spre terenul părăsit, și se reîntoarse pe aceeași alee, reluîndu-și plimbarea cu același pas și cu același gest, cînd se uită fără voie spre casa în care îl auzea pe fiul său jucîndu-se zgomotos. Edouard fusese adus de la pension ca să-și petreacă zilele de duminică și luni lingă maică-sa.

În clipa aceea, procurorul regal îl văzu la una din ferestrele deschise pe Noirtier. Bătrînul ceruse să fie împins cu jilțul pînă acolo ca să se bucure de ultimele raze călduțe ale unui soare ce saluta florile ofilite ale zorelelor și frunzele ruginii ale viței sălbatice care îmbrăca balconul.

Bătrînul privea spre un punct abia zărit de Villefort. Privirea lui cuprindea atîta ură și sălbăticie, în ea ardea atîta nerăbdare, încît procurorul regal obișnuit să-i citească pe față gîndurile se abătu din drum ca să vadă către cine se îndrepta privirea aceasta nimicitoare.

Și atunci procurorul regal o văzu sub un desiș de tei, cu crengile aproape desfrunzite, pe doamna de Villefort, stînd așezată cu o carte în mînă și întrerupîndu-și din cînd în cînd lectura ca să-i zîmbească fiului ei sau să-i arunce înapoi mînea pe care el o azvîrlea cu încăpăținare din salon în grădînă.

Villefort păli căci înțelegea ce voia bătrînul.

Noirtier se uita țintă într-acolo. Dar deodată privirea i se mută de la soție la soț și de data aceasta trebui să îndure Villefort atacul ochilor fulgerători care, schimbîndu-și ținta, își schimbaseră totodată și limbajul, fără să piardă însă ceva din expresia lor amenințătoare.

Neavînd habar de pasiunile ale căror focuri încrucișate treceau pe deasupra capului ei, doamna de Villefort tocmai prinsese mînea și-i făcea semn copilului să vină s-o ia cu o sărutare. Dar Edouard se lăsă multă vreme rugat. Pesemne mîngîierea mamei nu i se părea că răsplătește îndeajuns osteneala dată. În sfîrșit, el se hotărî, sări pe fereastră în mijlocul unei tufe de heliotrop și de crizanteme și dădu fuga cu fruntea brobonită de sudoare, spre maică-sa. Doamna de Villefort îi șterse fruntea, i-o sărută, apoi îl lăsă să plece cu mînea într-o mînă și cu un pumn de bomboane în cealaltă.

Atras ca printr-o putere de neînvins, așa cum e pasărea atrasă de șarpe, Villefort se apropie de casă. Și cu cât se apropia mai mult, cu atât privirea lui Noirtier se pleca urmărindu-l, iar focul ei părea că dogorăște într-atîta încît Villefort simțea cum îl arde pînă în fundul sufletului. Într-adevăr, în privirea aceasta se putea citi o muștrare sîngeroasă și totodată o amenințare cumplită. Apoi pleoapele și ochii lui Noirtier se ridicară spre cer ca și cum ar fi vrut să-i amintească fiului un jurămint uitat.

— Bine, bine, spuse Villefort de jos, din curte, bine, bine ! Mai ai răbdare o zi. Ce-am spus, e bun spus !

Noirtier păru liniștit la auzul acestor cuvinte și își întoarse privirea nepăsător.

Villefort își descheie enervat redingota care-l înăbușea, își trecu o mîină pe frunte și reintră în cabinet.

Noaptea se scurse rece și liniștită. În casă, toată lumea se culcă și dormi, ca-de obicei. Singur, și tot ca de obicei, Villefort nu se culcă o dată cu ceilalți și lucră pînă la cinci dimineata, revăzînd ultimele interogatorii luate în ajun de către magistrații instructori, comparînd depozițiile martorilor și limpezindu-și actul de acuzare, unul dintre cele mai aspre și mai iscusite din cîte întocmise vreodată.

A doua zi, luni, trebuia să aibă loc prima ședință a juraților. Ziua aceea, Villefort o văzu mijind pală și sinistră, iar lumina ei albăstruie făcu să lucească rîndurile scrise cu cerneală roșie. Magistratul ațipise o clipă, în timp ce lampa abia mai ardea. Pîlpîirile ei îl treziră. Degetele lui Villefort erau umede și înroșite ca și cum le-ar fi muiat în sînge.

Procurorul deschise fereastra. O fișie portocalie străbătea zarea și tăia în două plopii subțiri care se profilau negri, pe cer. În cîmpul de lucernă, dincolo de gardul castanilor, o ciocîrlie se înălță cîntîndu-și cîntul limpede și matinal.

Aerul jilav al zorilor învălui fruntea lui Villefort și-i înmăpăta mintea.

„Astăzi trebuie ca omul care ține spada justiției în mână să lovească pretutindeni unde sînt vinovați“, își spusese el.

Și privirile i se îndreptară fără voie spre fereastra boltită a lui Noirtier, unde în ajun îl zărise pe bătrîn.

Perdeaua era trasă.

Și totuși, imaginea tatălui său i se părea atît de prezentă, încît el vorbi spre fereastra închisă ca și cum ar fi fost deschisă și ca și cum ar mai fi văzut încă prin ea privirea amenințătoare a bătrînului.

— Da, șopti el, fii liniștit !

Apoi își coborî fruntea în piept și făcu astfel de cîteva ori ocolul camerei. După aceea se întinse pe o canapea, îmbrăcat cum era, nu atît ca să doarmă, cît ca să-și dezmoștească membrele înțepenite de oboseală și de înfrigurarea muncii care-i pătrunsese pînă în măduva oaselor.

Încetul cu încetul se treziră și ceilalți. Din cabinetul său, Villefort auzi răsunînd unul după altul zgomotele care înfățișau viața casei: uși mișcîndu-se, soneria doamnei de Villefort chemînd camerista, primele strigăte ale copilului care se trezea voios, cum se trezesc de obicei copiii de vîrsta lui.

Sună și Villefort. Noul valet intră și-i aduse ziarele.

O dată cu ziarele el aduse și o ceșcuță cu ciocolată.

— Ce mi-ai adus ? întrebă Villefort.

— O ceșcuță cu ciocolată.

— N-am cerut-o. Cine s-a îngrijit de mine ?

— Doamna. Mi-a spus că domnul va vorbi astăzi mult, fără îndoială, în afacerea asasinatului, și că are nevoie să prindă forțe. Și valetul lăsă pe măsuta de lîngă canapea, încărcată cu hîrtii ca și toate celelalte mese, ceașca argintată.

Apoi ieși.

Villefort privi o clipă ceașca, posomorît. Deodată o apucă cu o mișcare nervoasă și înghiți dintr-o singură sorbitură ciocolata. S-ar fi spus că nădăjduia ca băutura să fie ucigătoare și că își chema moartea să-l elibereze de o datorie ce-i porunca să facă un lucru mai anevoios decît moartea însăși. Apoi se ridică și se plimbă prin cabinet cu un soi de zîmbet care ar fi părut îngrozitor oricui l-ar fi privit.

Dar ciocolata nu fusese otrăvită și domnul de Villefort nu simți nimic.

La ora dejunului, Villefort nu veni la masă. Valetul reîntră în cabinet.

— Doamna vă anunță că e ora unsprezece și că ședința are loc la prînz.

— Ei și ? făcu Villefort.

— Doamna e gata și întreabă dacă să vă însoțească.

— Unde ?

— La Palatul Justiției.

— Ce să facă acolo ?

— Doamna spune că ar vrea foarte mult să asiste la proces.

— Aha ! Ar vrea foarte mult, făcu Villefort cu un ton înfricoșător.

Valetul se dădu înapoi, spunînd :

— Dacă domnul dorește să meargă singur, am să-i spun doamnei.

Villefort tăcu o clipă. El își brăzdă cu unghiile obrazul palid încadrat de o barbă neagră ca abanosul.

— Spune-i doamnei că vreau să-i vorbesc și că o rog să mă aștepte la ea, spuse el apoi.

— Bine, domnule.

— Să te reîntorci ca să mă bărbierești și să mă îmbraci.

— Îndată.

Valetul dispăru într-adevăr și se reîntoarse. El bărbieri pe Villefort și-l ajută să se îmbrace cu un costum negru, ceremonios.

După ce termină, valetul spuse :

— Doamna vă așteaptă de îndată ce veți fi gata.

— Mă duc.

Și Villefort, cu dosarele sub braț, cu pălăria în mână, se îndreptă spre apartamentul soției sale.

La ușă, el se opri o clipă și-și șterse cu batista sudoarea care-i șiroia pe fruntea lividă.

Apoi deschise.

Doamna de Villefort stătea întinsă pe un divan, răsfoind cu nerăbdare ziarele și broșurile pe care Edouard se distra făcându-le bucăți mai înainte chiar ca maică-sa să-și poată sfârși lectura. Ea era gata îmbrăcată pentru oraș. Pălăria o aștepta alături, pe un fotoliu. Își pusese pînă și mănușile.

— Ai venit ? întrebă ea cu vocea firească și calmă. Doamne ! Cît ești de palid ! Iar ai lucrat toată noaptea ? De ce n-ai venit să iei masa cu noi ? Ia spune, mă iei sau mă duc singură, cu Edouard ?

După cum se vede, doamna de Villefort pusese multe întrebări, ca să obțină un singur răspuns. Dar Villefort rămase rece și mut ca o statuie, la toate întrebările ei.

— Edouard, spuse Villefort privind-și poruncitor copilul, du-te de te joacă în salon, dragul meu. Trebuie să vorbesc cu maică-ta.

Văzîndu-i înfățișarea rece, auzîndu-i tonul hotărît și introducerea ciudată, doamna de Villefort tresări.

Edouard ridicase capul și-și privise mama. Apoi, văzînd că ea nu se supune poruncii lui Villefort, începu din nou să taie capetele soldaților de plumb.

— Edouard ! strigă Villefort atît de aspru încît copilul sări în sus. Nu m-auzi ? Du-te !

Edouard, neobișnuit cu asemenea purtare, se ridică în picioare și pâli. Cu greu s-ar fi putut spune dacă pâlise de minie sau de teamă.

Taică-său îl luă de braț, îl sărută pe frunte și-i spuse :

— Hai, băiețuș, du-te !

Edouard ieși.

Domnul de Villefort zăvori ușa în urma lui.

— Doamne ! făcu doamna de Villefort, privindu-și soțul pînă în fundul sufletului și încercînd să schițeze un zîmbet pe care neclintirea lui Villefort i-l îngheță pe buze. Doamne ! Ce s-a întîmplat ?

— Unde ții otrava pe care o folosești de obicei ? rosti răspicat și fără altă introducere magistratul, stînd între soția sa și ușa.

Doamna de Villefort simți ce trebuie să simtă ciocîrlia cînd vede șoimuk strîngîndu-și cercurile ucigașe deasupra ei.

Un fel de sunet răgușit, frînt, care nu era nici țipăt și nici geamăt, îi scăpă din piept. Obrajii i se învinețiră.

— Nu... nu înțeleg !

Și cum se ridicase împinsă de groază, ea se prăbuși pe pernele sofalei împinsă de un imbold fără îndoială și mai puternic decît cel dintîi.

— Te întrebam, continuă Villefort cu glasul pe deplin liniștit, unde ascunzi otrava cu ajutorul căreia i-ai ucis pe socrul meu, domnul de Saint-Méran, pe soacra mea, pe Barrois și pe fiică mea, Valentine ?

— Vai, ce spui ? strigă doamna de Villefort împreună și mîinile.

— Datoria dumitale nu este să mă întrebi, ci să-mi răspunzi.

— Să răspund soțului sau judecătorului ? îngăimă doamna de Villefort.

— Judecătorului !

Paloarea femeii, teama din privirea ei, tremurul corpului, înfățișau o priveriște înspăimîntătoare.

— Vai !... Vai !... atîta putu ea să spună.

— Nu-mi răspunzi ? întrebă magistratul.

Apoi adăugă, cu un geamăt mai înspăimîntător încă decît mînia lui :

— Adevărat, nu negi !

• Ea făcu o mișcare.

— Și nici n-ai putea nega, adăugă Villefort întinzînd brațul ca pentru a o înșfăca în numele justiției. Ai să-vîrșit aceste crime cu o iscusință nerușinată, dar care totuși nu-i putea înșela decît pe oamenii gata să se lase orbiți din pricina afecțiunii ce-ți purtau. Știam că există un otrăvitor în casă încă de cînd a murit doamna de Saint Méran : d'Avrigny mă prevenise. După moartea lui Barrois. Dumnezeu să mă ierte ! bănuielile mele au căzut pe cineva, pe un înger ! Bănuielile mele care, chiar cînd nu s-a săvîrșit o crimă, veghează, mereu treze în adîncul inimii. Dar după moartea Valentinei nu mai există îndoială pentru mine că tu ești ucigașa ; și nu numai pentru mine, dar și pentru alții. De aceea crima ta, cunoscută acum numai de două persoane, dar bănuită de mai mulți, va deveni publică. Și, cum îți spuneam mai adineauri, nu-ți vorbesc ca soț, ci ca judecător !

Doamna de Villefort își ascunse fața în palme.

— Vai ! îngăimă ea, te rog, nu te luă după aparențe !

— Oi fi cumva lașă ? strigă Villefort cu dispreț în glas. E adevărat, am observat că otrăvitorii sînt totdeauna lași. Oi fi cumva lașă, tu, care ai avut groaznicul curaj să vezi cum își dau sufletul în fața ta doi bătrîni și o fată, uciși de tine ?

— Vai !

— Oi fi cumva lașă, continuă Villefort ieșindu-și tot mai mult din fire, tu, care ai numărat una cîte una clipele celor patru agonii, tu care ți-ai întocmit planurile drăcești și ți-ai preparat băuturile ticăloase cu o dibăcie și o iscusință atît de miraculoasă ; tu care ai plănuit atît de bine toate, ai uitat oare să calculezi un singur lucru,

adică unde putea să te ducă destăinuirea crimelor tale ? Asta e cu neputință. Ți-ai păstrat o otravă mai blindă, mai pătrunzătoare, mai ucigătoare decât celelalte, ca să scapi de pedeapsa meritată... Cel puțin așa nădăjduiesc...

Doamna de Villefort își împreună mâinile și căzu în genunchi.

— Știu... știu că mărturisești, urmă procurorul. Dar mărturisirea făcută judecătorilor, mărturisirea făcută în ultima clipă, mărturisirea făcută atunci când nu mai poți să negi nu ușurează cu nimic pedeapsa care i se dă vinovatului.

— Pedeapsa ! strigă doamna de Villefort, pedeapsa ! De două ori ai rostit cuvîntul acesta.

— Fără îndoială. Oare fiindcă ești de patru ori vinovată ai crezut că ai să scapi de ea ? Oare fiindcă ești soția aceluia care cere pedepsirea ai crezut că n-o vei primi ? Nu, nu ! Oricine ai fi, eșafodul o așteaptă pe otrăvitoare mai ales dacă — după cum spuneam mai adineaori — otrăvitoare n-a avut grijă să păstreze pentru ea vreo picătură din cea mai sigură otravă a ei.

Doamna de Villefort scoase un răcnet și groaza hidoasă și nestăpînită îi acoperi trăsăturile descompuse ale feții.

— Nu-ți fie teamă de eșafod, urmă magistratul. Nu vreau să te dezonorez, fiindcă asta ar însemna să mă dezonorez pe mine însumi. Nu. Dimpotrivă, dacă m-ai ascultat cu atenție, ar trebui să fi înțeles că nu poți muri pe eșafod.

— Nu, n-am înțeles. Ce vrei să faci ? bolborosi nefericita cu desăvîrșire doborîtă.

— Vreau să spun că soția primului magistrat al capitalei n-o să păteze prin ticăloșia ei un nume curat și n-o să-și necinstească dintr-o singură lovitură și soțul și copilul.

— Nu ! Nu !

— Ei bine, atunci ar fi o faptă bună din partea ta, și pentru fapta asta bună, îți mulțumesc.

— Îmi mulțumești ? Pentru ce ?

— Pentru ce-ai spus.

— Ce-am spus ? Mi-am pierdut mințile, nu mai înțeleg nimic. Doamne ! Doamne !

Și ea se ridică cu părul răvășit, cu buzele acoperite de spume.

— Mi-ai răspuns la întrebarea pusă când am intrat aici : unde este otrava pe care o folosești de obicei ?

Doamna de Villefort își înalță brațele spre cer și-și strinse cu putere mîinile.

— Nu, nu, strigă ea, nu asta vrei !

— Ceea ce vreau eu, este să nu pieri pe eșafod, mă auzi ? răspunse Villefort.

— Iertare !

— Ceea ce vreau, e să se facă dreptate. Eu exist ca să pedepsesc, adăugă el cu o privire înflăcărată. Oricărei altei femei, chiar și unei regine, i-aș trimite călăul. Dar față de tine voi fi milostiv. Ție îți spun : nu-i așa că ai mai păstrat cîteva picături din otrava ta cea mai blindă, cea mai fulgerătoare și cea mai sigură ?

— Iartă-mă, lasă-mi viața !

— Ești lașă !

— Gîndește-te că îți sînt soție !

— Ești o otrăvitoare !

— În numele cerului !..

— Nu !

— În numele dragostei pe care mi-ai purtat-o !..

— Nu ! Nu !

— În numele copilului nostru ! Lasă-mi viața, pentru copilul nostru !

— Nu, nu, nu ! Îți spun : dacă ți-aș lăsa viața într-o bună zi poate l-ai ucide cum i-ai ucis și pe ceilalți.

— Eu ? Să-miucid fiul ! strigă mama aceasta sălbatică repezindu-se spre Villefort. Eu ! Să-lucid pe Edouard al meu !... Ha, ha !

Și un hohot înfricoșător, un rîs drăcesc, un rîs de nebună, sfîrși fraza și se pierdu într-un horcăit sîngeros.

Doamna de Villefort se prăbușise la picioarele soțului ei.

Villefort se apropie de ea.

— Să știi, îi spuse el, că dacă pînă mă reîntorc nu s-a făcut dreptate, atunci te denunț cu propria mea gură și te arestez cu propriile mele mîini.

Ea îl ascultă gîfîind, doborîtă, strîjită. Doar ochii îi mai erau vii și în ei mocnea un foc cumplit.

— Mă auzi ? urmă Villefort. Mă duc acolo să cer pedeapsa cu moartea pentru un ucigaș... Dacă te regăsesc în viață, deseară vei dormi în temniță.

Doamna de Villefort gemu, nervii i se destinseră și ea se prăbuși frîntă pe covor.

Procurorul regal păru o clipă cuprins de milă. El o privi cu mai puțină asprime, și înclinîndu-se ușor în fața ei, șopti :

— Adio ! adio !

Cuvintele de despărțire căzură ca un pumnal ucigător asupra doamnei de Villefort. Ea leșină.

Procurorul regal plecă și, ieșind, răsuci de două ori cheia în broască.

Capitolul XV

CURTEA CŪ JURI

Afacerea Benedetto — cum era denumită atunci la Palatul Justiției și în lume — stîrni o vîlvă nemaipomenită. Obişnuit să meargă la Café de Paris, pe bulevardul de Gand și la Bois de Boulogne, în vremea cînd locuise la Paris, timp de două sau trei luni cît fusese în splendoare, falsul Cavalcanti legase o mulțime de cunoștințe.

Ziarele povestiră despre feluritele popasuri ale acuzatului în viața elegantă ca și în viața de ocnă. Ele stîrniseră astfel cea mai vie curiozitate, mai ales printre cei ce-l cunoscuseră personal pe prințul Andrea Cavalcanti. Aceștia erau hotărîți să încerce orice ca să-l vadă pe banca acuzaților pe Benedetto, ucigașul unui ocnaș cu care împărțise lanțurile.

Multora, Benedetto li se părea, dacă nu o victimă, cel puțin o eroare judiciară. Cavalcanti tatăl fusese văzut la Paris și ei așteptau să-l vadă ivindu-se ca să-și apere ilustra odraslă. Mulți dintre cei ce n-auziseră niciodată vorbindu-se despre faimoasa tunică militară cu care debarcase la contele de Monte-Cristo, se simțiseră mișcați de aerul demn, de purtările alese și de priceperea lui de a se înfățișa în lume. Bătrînul patrician — trebuie spus — părea un senior desăvîrșit de cîte ori nu vorbea sau nu făcea aritmetică.

Cît despre acuzat, mulți își aminteau că-l văzuseră atît de plăcut, de frumușel și de risipitor, încît mai curînd le venea să creadă că uneltirile vreunui dușman cum se găsesc atîția în lumea asta în care averile mari ridică mijloacele de a face binele și răul la înălțimi nebănuite și puterea la înălțimi uluitoare.

Se grăbiră deci cu toții să asiste la ședința Curții cu juri, unii ca să guste spectacolul, alții ca să-l discute. Încă de la orele șapte dimineața se făcuse coadă la poartă, iar cu o oră înainte de deschiderea ședinței, sala se umpluse cu privilegiați.

În zilele marilor procese, înainte de intrarea juraților și adeseori chiar și după, sălile Palatului de Justiție se aseamănă foarte mult cu saloanele în care o mulțime de oameni se recunosc, își vorbesc unii altora cînd stau destul de aproape ca să nu-și piardă locurile și-și fac semne cînd sînt despărțiți prin prea mult public, avocați și jandarmi.

Era una din acele minunate zile de toamnă care ne despăgubesc uneori de o vară absentă sau prea scurtă. Norii, pe care domnul de Villefort îi văzuse de dimineață dungînd răsăritul, se împrăștiaseră ca prin farmec lăsînd să lucéască în toată curățenia ei una din ultimele și cele mai blinde zile ale lui septembrie.

Beauchamp, ca ziarist de frunte și prin urmare ca unul ce-și avea locul pretutîndeni, privea în dreapta și în stînga. El îi zări pe Château-Renaud și pe Debray, care, cîștigînd bunăvoința unui polițai, îl hotărîseră pe acesta să treacă în spatele lor în loc să-i acopere, după cum avea dreptul. Vrednicul agent simțise că are de-a face cu secretarul ministrului și cu un milionar. De aceea se arătă foarte binevoitor față de nobilii săi vecini, îngăduindu-le chiar să meargă pînă la Beauchamp și făgăduindu-le să le păstreze locurile.

— Ei, făcu Beauchamp, va să zică am venit să ne vedem prietenul ?

— Din păcate, da, răspunse Debray. Nobil prinț ! Să-i ia naiba pe toți prinții italieni !

— Un om despre a cărui spiță vorbise Dante și care se înălța pînă la *Divina Comedie* !

— Noblețe de ștreang ! făcu Château-Renaud, nepăsător.

— O să fie osîndit, nu-i așa ? îl întrebă Debray pe Beauchamp.

— Păi, dragul meu, mi se pare că pe dumneata ar trebui să te întreb asta, răspunse ziaristul. Dumneata știi mai bine decît mine ce fel de vînt bate pe aici. L-ai întîlnit pe președinte la ultima serată a ministrului ?

— Da.

— Ce ți-a spus ?

— Un lucru care o să te mire.

— Spune-l repede atunci. De mult n-am mai auzit asemenea lucruri.

— Ei bine, mi-a spus că Benedetto care e privit ca un Phenix al subtilității, ca un gigant al vicleniei, nu e decît un pungaș de rînd, un nătărău, cu totul nevrednic de experiențele ce se vor face după moarte pe organele lui frenologice.

— Ei așa ! făcu Beauchamp. Își juca totuși destul de bine rolul de prinț.

— Pentru dumneata, Beauchamp, care nu poți să-i suferi pe prinții aceștia nefericiți și ești încîntat de cîte ori le găsești cusururi. Dar nu pentru mine care simt din instinct gentilomul și adulec o familie aristocratică, oricare ar fi ea, ca un adevărat copoi al nobilimii.

— Va să zică dumneata n-ai crezut niciodată că ar avea o moșie de prinț ?

— Că ar avea moșie de prinț ? — Da... Că este prinț ? — Nu.

— Nu-i rău spus, făcu Debray. Te asigur, totuși, că pentru oricare altul, în afară de dumneata, putea trece drept prinț... L-am văzut la miniștri.

— Da, spuse Chateau-Renaud, însă ar trebui ca și miniștrii dumitale să se priceapă la prinți !

— Nu-i rău ce-ai spus, Chateau-Renaud, răspunse Beauchamp, izbucnind în ris. Fraza e scurtă dar plăcută. Îți cer îngăduința s-o folosesc în articolul meu

— Ia-o, dragă domnule Beauchamp, răspunse Chateau-Renaud. Ia-o, ți-o dau așa cum este.

— Dacă eu am vorbit cu președintele, dumneata trebuie să fi vorbit cu procurorul regal, nu-i așa ? îl întrebă Debray pe Beauchamp.

— A fost cu neputință. De opt zile domnul de Villefort s-a zăvorât. Și e și firesc : cu atâtea necazuri familiare, iar la urmă și cu moartea ciudată a fiicei sale ?...

— Moarte ciudată ! Ce spui, Beauchamp ?

— Da ; te faci că nu ști, sub motiv că toate astea se petrec în înalta magistratură, răspunse Beauchamp, punându-și monoculul la ochi și silindu-se să-l țină acolo.

— Dragul meu, se amestecă Chateau-Renaud, dă-mi voie să-ți spun că Debray te întrece în privința monoculului. Debray, ia dă-i o lecție domnului de Beauchamp.

— Ia te uită ! făcu Beauchamp. Nu cumva mă înșel ?

— Ce e ?

— Ea e !

— Care ea ?

— Se zicea că a plecat !

— Domnișoara Eugénie ? întrebă Chateau-Renaud.

S-a și întors ?

— Nu, maică-sa...

— Doamna Danglars ?

— Haida-de ! făcu Chateau-Renaud. Nu se poate !

La zece zile după ce i-a fugit fata și la trei zile după ce soțul i-a dat faliment ?

Debray se înroși ușor și se uită în direcția privirii lui Beauchamp.

— De unde ! făcu el, e o femeie voalată, o doamnă necunoscută, vreo prințesă străină, poate mama prințului

Cavalcanti. Dar mi se pare că spuneai sau voiai să spui ceva foarte interesant, Beauchamp.

— Eu ?

— Da. Vorbeai despre moartea ciudată a Valentinei.

— Adevărat ! Dar de ce n-o fi venit doamna de Villefort ?

— Biata femeie ! făcu Debray. Fără doar și poate că la ora asta distilează apă de melisă pentru spitale și face cosmetice pentru ea și pentru prietenele ei. Știți că distracția asta o costă două-trei mii de taleri pe an, după câte se spune. Dar într-adevăr, ai dreptate, de ce n-o fi aici doamna de Villefort ? Aș fi revăzut-o cu plăcere. Mie îmi place mult.

— Iar eu nu pot s-o sufăr ! spuse Château-Renaud.

— De ce ?

— Habar, n-am. De ce iubești ? De ce ți-e silă de cineva ? Pur și simplu nu pot s-o sufăr pentru că îmi e antipatică.

— Din instinct, desigur.

— Se prea poate... Dar să ne reîntoarcem la ce spuneai, Beauchamp.

— N-ați fi curioși, domnilor, să știți de ce se moare cu atita spor în familia Villefort ? urmă Beauchamp.

— Cu spor, e frumos spus, făcu Château-Renaud.

— De, dragă, și Saint-Simon folosește cuvîntul ăsta.

— Dar faptul îl găsim în familia domnului de Villefort, așa că să ne reîntoarcem la el.

— Pe cîntea mea, spuse Debray, mărturisesc că nu pierd din vedere casa asta îndoliată de trei luni. Ba chiar alaltăieri, venind vorba despre Valentine, doamna mi-a pomenit despre ea.

— Cine-i „doamna“ ?... întrebă Château-Renaud.

— Soția ministrului, ce naiba !

— Iartă-mă, făcu Château-Renaud. Dar eu nu mă duc pe la miniștri. Asta o fac prinții.

— Erai numai frumos, dar acum devii sclipitor, baroane. Fie-ți milă de noi, altfel o să ne arzi ca un Jupiter.

— N-am să mai spun nimic, răspunse Châteaurenau, dar ce naiba, fie-vă milă de mine, nu-mi mai tot dați replici.

— Hai, Beauchamp, să încercăm să ne reîntoarcem la subiectul nostru. Îți spuneam deci că doamna îmi cerea alaltăieri informații despre ea. Dă-mi-le ca să i le pot da și eu, la rîndul meu.

— Ei bine, domnilor, dacă se moare cu atîta spor în familia procurorului (observați că mi-am menținut expresia), pricina e că în casa lui se află un ucigaș.

Cei doi tineri tresăriră, fiindcă și lor le venise 'nu odată ideea asta.

— Și cine crezi că e ucigașul ? întrebă ei.

— Micuțul Edouard.

Hohotul de rîs al celor doi nu-l descurajă de loc pe orator. El continuă :

— Da, domnilor, micuțul Edouard, copil fenomenal, care ucide de pe acum, ca și tatăl și mămică.

— Glumești ?

— Da de loc. Ieri am angajat un servitor plecat de la domnul de Villefort. Ascultați-mă cu atenție.

— Te ascultăm.

— Pe servitor o să-l dau afară mîine, fiindcă mănîncă nemaipomenit de mult, ca să se refacă de pe urma postului pe care și l-a impus acolo pentru că-i eră groază să mai mănînce ceva. Ei bine, se pare că drăguțul de copil a pus mîna pe vreo sticlută de doctorie și o folosește din cînd în cînd împotriva celor ce nu-i sînt pe plac. Mai întîi i-au displăcut bunicuțul și bunica de Saint Méran, și le-a turnat trei picături din elixirul lui : trei picături sînt de ajuns. Apoi a venit rîndul vrednicului Barrois, servitor bătrîn al bunicului Noirtier, care îl bruftuluia din cînd în cînd pe ștregarul nostru. Poznașul i-a turnat și lui

trei picături de elixir. Și la fel s-a întâmplat și cu biata Valentine. Ea nu-l certa de loc, dar el era invidios : i-a turnat și ei trei picături din elixir, ca și celorlalți, și totul s-a terminat.

— Ce naiba ne tot povestești ? întrebă Château-Renaud.

— Da, răspunse Beauchamp, vă spun o poveste de pe tărîmul celălalt, nu-i așa ?

— E absurdă, făcu Debray.

— Aha ! urmă Beauchamp. Iată că ai și început să cauți mijloace de târăgănat lucrurile ! Întrebă-mi servitorul, adică omul care mîine nu-mi va mai fi servitor : așa se zvonea prin casă.

— Dar elixirul unde este ? Și despre ce fel de elixir e vorba ?

— Băiețașul îl ascunde.

— De unde l-a luat ?

— Din laboratorul maică-si.

— Va să zică maică-sa are otrăvuri în laborator ?

— De unde pot să știu ? Mi-ai pus o întrebare ca de procuror regal. Repet și eu ce-am auzit, atîta tot. Îți citez și autorul celor spuse ; mai mult nu pot face. Bietul om nu mai mîncea de spaimă.

— E de necrezut !

— Da' de undă, nu-i de loc de necrezut. Doar l-ai văzut acum un an pe băiatul din strada Richelieu care se juca ucigîndu-și frații și surorile înfigîndu-le un ac în ureche, în timp ce ei dormeau. Noua generație e foarte precoce.

— Dragul meu, vorbi Château-Renaud, pun rămășag că nu crezi un cuvînt măcar din basmele astea... Dar nu-l văd pe contele de Monte-Cristo. Cum de nu-i aici ?

— E dezgustat, făcu Debray. Și-apoi n-o fi vrînd să apară în fața lumii de cînd l-au înșelat toți Cavalcantii, veniți la el — după cîte se pare — cu scrisori de credit

false. După cum am auzit, principii l-au costat o ipotecă de vreo sută de mii de franci asupra moșiei lor princiare.

— Ia spune, îl întrerupse Beauchamp, cum o mai duce Morrel ?

— Am fost pe la el de trei ori și nici urmă de Morrel. Totuși, sora lui mi s-a părut destul de liniștită și mi-a spus că nici ea nu l-a văzut de vreo două sau trei zile, dar e sigură că e sănătos.

— Acum știu de ce nu poate contele de Monte-Cristo să vină aici, făcu Beauchamp.

— De ce ?

— Fiindcă are și el un rol în drama asta.

— A ucis pe cineva ? întrebă Debray.

— Da' de unde. Dimpotrivă, pe el au vrut să-l ucidă. Doar știți foarte bine că pe bietul Caderousse l-a asasinat prietenul său Benedetto, pe când ieșea din casa contelui. Știți foarte bine că domnul de Monte-Cristo a găsit faimoasa vestă cu scrisoarea care a întrerupt semnarea contractului. O vedeți ? E acolo, plină de sânge, pe birou, ca mărturie.

— O văd.

— Sst, iată jurații. Să trecem la locurile noastre !

Într-adevăr, în sală se iscă un mare freamăt. Polițaiul îi chemă pe cei doi protejați printr-un „hm !” energic, iar aprodul, ivindu-se în pragul sălii de deliberare, strigă cu o voce chelălăitoare, așa cum au aprozii încă de pe vremea lui Beaumarchais :

— Curtea, domnilor !

Capitolul XVI

ACTUL DE ACUZARE

Judecătorii intrară, în mijlocul celei mai adânci tăceri. Jurații se așezară la locurile lor. Domnul de Villefort, pe care toți îl priveau cu atenție, ba, am putea spune, chiar cu admirație, se așeză în jilțul său, uitându-se liniștit la cei din jur.

Fiecare se uita cu mirare la înfățișarea lui gravă și severă, pe care durerea de părinte părea că n-o tulburase de loc și toată lumea simțea un fel de groază în fața omului acestuia străin de simțămintele omenesti.

— Jandarmi, glăsui președintele, aduceți-l pe acuzat !

Auzind cuvintele președintelui, publicul deveni mai atent și toți ochii se ațintiră asupra ușii pe unde trebuia să intre Benedetto.

Curînd ușa se deschise și acuzatul intră.

El le făcu tuturor aceeași impresie și nimeni nu se înșelă asupra înfățișării lui.

Pe chip nu i se vedea nici urmă din adîncă tulburare care îți îngheață singele în vine și-ți albește fruntea și obraji. Miinile lui, puse cu grație, una pe pălărie, cealaltă în deschizătura vestei de pichet alb, nu tremurau de loc. Privirea îi era calmă și chiar strălucitoare. Abia intrat în sală, Andrea îi cercetă din ochi pe toți judecătorii și jurații, îi privi mai cu stăruință pe președinte și mai cu seamă pe procurorul regal.

Alături de Andrea se așează avocatul, numit din oficiu, (căci Andrea nu voise de loc să se ocupe de amănunte cărora păruse că nu le dă nici o însemnătate). Avocatul era un tânăr cu părul blond spălăcit, cu fața înroșită de o emoție mult mai simțită decât a acuzatului.

Președintele ceru să fie citit actul de acuzare, redactat, după cum se știe, de până atât de iscusită și neînduplecată a lui Villefort.

În timpul lecturii, care ținu multă vreme și ar fi putut fi copleșitoare pentru oricine altul, publicul se uită cu atenție la Andrea. Dar el susținu greutatea acuzării cu voioșia sufletească a unui spartan.

Poate că niciodată Villefort nu fusese atât de concis și de elocvent. Crima era înfățișată în culorile cele mai vii. Antecedentele acuzatului, schimbarea lui la față, șirul faptelor sale de la cea mai fragedă vîrstă erau deduse cu talentul pe care practica vieții și cunoașterea sufletului omenesc o puteau pune la îndemîna unei minți atât de înalte ca aceea a procurorului regal.

Ar fi fost de ajuns numai introducerea pentru ca Benedetto să fie pierdut pe totdeauna în ochii publicului, pînă cînd legea l-ar fi pedepsit într-un fel mai simțitor.

Andrea nu dădu însă nici cea mai mică atenție acuzațiilor care urmau una după alta și cădeau asupra lui. Domnul de Villefort îl privea adesea și fără îndoială că își continua asupra lui studiile psihologice pe care avusese de multe ori prilejul să le facă pe acuzați. Dar nu putu să-l silească măcar o dată să-și plece ochii, oricît de ațintită și de pătrunzătoare i-ar fi fost privirea.

În sfîrșit lectura fu terminată.

— Acuzat, rosti președintele, spune-ți numele și pronumele.

Andrea se ridică.

— Iertați-mă, domnule președinte, răspunse el cu vocea pe deplin liniștită, dar mi se pare că ați pornit pe o cale pe care n-am să vă pot urma. Pretind că voi dovedi

mai tîrziu că nu sînt un acuzat obișnuit. Îngăduiți-mi, deci, vă rog, să răspund la întrebări într-o altă ordine. Fiți sigur că am să vă răspund la toate.

Președintele, mirat, se uită la jurați care, la rîndul lor, îl priveră pe procuror.

Întreaga adunare fu uimită. Dar Andreea nu păru de loc emoționat.

— Ce vîrstă ai ? glăsui președintele. La întrebarea asta vrei să răspunzi ?

— La întrebarea asta, ca și la altele, am să răspund, domnule președinte, dar cînd le-o veni rîndul.

— Ce vîrstă ai ? repetă magistratul.

— Am douăzeci și unu de ani, adică am să-i împlinesc abia peste cîteva zile, fiind născut în noaptea, de 27 spre 28 septembrie 1817.

Auzind data, aceasta, Villefort, care nota ceva, ridică ochii.

— Unde te-ai născut ? continuă președintele.

— La Auteuil, lîngă Paris, răspunse Benedetto.

Villefort mai ridică o dată capul și se uită la Benedetto așa cum s-ar fi uitat la capul Meduzei, apoi deveni livid.

Cît despre Benedetto, el își trecu peste buze, cu multă grație, colțul brodat al unei batiste fine.

— Ce profesiune ai ? întrebă președintele.

— La început am fost falsificator, răspunse Andreea cît se poate mai liniștit. Apoi am devenit hoț și de curînd m-am făcut ucigaș.

Un freamăt sau mai curînd o furtună de indignare și de uimire izbucni în întreaga sală. Pînă și judecătorii se priviră uluiți. Jurații arătară cel mai mare dezgust pentru cinismul la care se așteptau atît de puțin din partea unui om bine îmbrăcat.

Villefort își sprijini de o mînă fruntea, care, din palidă i se făcu roșie și clocotitoare. Apoi se ridică deodată, privind în jurul lui ca un rătăcit : se sufoca.

— Căutați ceva, domnule procuror regal ? întrebă Benedetto surizînd cît putea mai curtenitor.

Domnul de Villefort nu răspunse. Se așeză din nou, sau, mai bine zis, se prăbuși în jilțul său.

— Acuzat, vrei să spui acum cum te numești ? întrebă președintele. Grosolănia arătată cînd ți-ai enumerat felurile crimă pe care le numești profesioni, faptul că te mîndrești într-un fel cu ceea ce curtea trebuie să dezaprobe cu toată asprimea în numele moralei și al respectului față de omenire, iată pesemne motivul care te-a împins să nu-ți spui de la început numele : voiai să faci ca numele să-ți reiasă din titlurile înșirate mai dinainte.

— E de necrezut, domnule președinte, ce bine mi-ați putut citi pînă în fundul creierului ! făcu Benedetto cu glasul cel mai grațios și cu gesturile cele mai politicoase pe care le putea face. Tocmai asta era motivul pentru care v-am rugat să schimbați ordinea întrebărilor.

Uluirea ajunsese la culme. În cuvintele acuzatului nu mai era nici pic de lăudăroșenie sau de cinism. Publicul, emoționat, simțea că din norul întunecos avea să izbucnească vreun trăsnet.

— Spune-ți numele ! glăsui președintele.

— Numele nu pot să mi-l spun, fiindcă nu-l știu. Dar îl știu pe cel al tatălui meu și vi-l pot spune.

O orbire dureroasă îi luă vederile lui. Villefort. De pe obrajii lui se văzură căzînd picături de sudoare acră și chinuită pe hîrțile pe care le frămînta cu mîna tremurătoare și înțepenită de spaimă.

— Atunci spune numele tatălui dumitale ! urmă președintele.

În adunarea aceasta uriașă, nu se mai auzi nici suflul unei respirații măcar : toată lumea aștepta.

— Tata e procuror regal, răspunse Andrea liniștit.

— Procuror regal ! făcu preşedintele uluit, fără să observe zbuciumul ce se zugrăvise pe chipul lui Villefort. Procuror regal !

— Da. Şi fiindcă vreţi să-i ştiţi numele, am să vi-l spun : tata se numeşte de Villefort !

Explozia, reţinută atita vreme din pricina respectului faţă de justiţie, izbucni, ca un tunet, din fundul tuturor piepturilor. Magistraţii uitară pînă şi ei s-o stăvilească.

Strigătele, insultele adresate lui Benedetto, care rămînea nepăsător, gesturile energice, mişcarea jandarmilor, rinjetele acelei părţi miloase a mulţimii care, în toate adunările iese la suprafaţă în clipele de tulburare şi de scandal, toate acestea ţinură vreme de cinci minute, pînă cînd magistraţii şi uşierii reuşiră să facă din nou linişte.

Şi în mijlocul gălăgiei, se auzi vocea preşedintelui strigînd :

— Îţi baţi joc de justiţie, acuzat ! Îndrăzneşti să dai concetăţenilor dumitale spectacolul unei stricăciuni fără seamăn şi fără egal chiar pentru vremuri care n-ar lăsa nimic de dorit în privinţa asta !

Zece inşi se grăbiră să dea fuga la procurorul regal, pe jumătate strivit în fotoliul său. Ei începură să-l consoleze, să-l încurajeze, să-i arate protestele şi simpatia lor.

Calmul fu restabilit în sală, cu excepţia, totuşi, a unui punct unde un grup destul de numeros se agita şi şuşotea.

Se spunea că o femeie leşinase. Dar i se dăduseră săruri şi-şi revenise în simţiiri.

În tot timpul tumultului acestuia, Andrea îşi întorsese chipul zîmbitor spre adunare. Apoi, sprijinindu-se cu o mină de marginea de stejar a băncii, el spuse cît putu mai graţios :

— Domnilor, Dumnezeu mi-e martor că nu încerc să insult Curtea şi să stîrnesc un scandal zadarnic în faţa onoratei adunări. Am fost întrebat cîţi ani am, şi am spus.

Am fost întrebat unde m-am născut și am răspuns. Mi s-a cerut numele și nu pot să-l spun, fiindcă părinții mei m-au lepădat. Dar pot foarte bine, fără să-mi spun numele, fiindcă eu n-am nume, să-l spun pe acela al tatei. Și vă repet că tata se numește domnul de Villefort și că sînt gata oricînd s-o dovedesc.

În glasul tînărului răsuna o siguranță, o convingere, o energie, care puse capăt zgomotului din sală. O clipă toate privirile se îndreptară spre procurorul regal, care, stînd neclintit în jilțul său, părea ucis de trăsnet.

— Domnilor; continuă Andrea poruncind să se facă tăcere cu gestul și cu glasul, vă datorez dovada și explicația cuvintelor mele.

— Dar la anchetă ai declarat că te numești Benedetto, că ești orfan și că patria dumitale este Corsica, strigă președintele mînios.

— La anchetă am spus ce mi-a convenit să spun atunci, fiindcă nu voiam să fie înăbușit sau stăvilit răsunetul solemn pe care voiam să-l dau cuvintelor mele, așa cum s-ar fi întîmplat dacă vorbeam.

Acum, vă repet că m-am născut la Auteuil, în noaptea de 27 spre 28 septembrie 1817, și că sînt fiul domnului procuror regal de Villefort. Dacă mai vreți alte amănunte, vi le pot da.

M-am născut la primul etaj al casei cu numărul 28 în strada La Fontaine, într-o cameră tapisată cu damasc roșu. Tata m-a luat în brațe spunîndu-i mamei că eram mort, m-a înfășurat într-un șervet însemnat cu un H și cu un N, și m-a dus în grădină, unde m-a îngropat de viu.

Un fior străbătu mulțimea care văzu crescînd siguranța acuzatului odată cu groaza lui Villefort.

— De unde știi toate amănuntele acestea ? întrebă președintele.

— Am să vă spun, domnule președinte. În grădina unde tata mă îngropase, pătrunsese chiar în aceeași noapte un om care-l ura de moarte și-l pîndea de multă vreme ca să-și ducă la capăt o răzbunare corsicană. Omul se ascunsese într-un desiș. El îl văzu pe tata îngropînd ceva în pămînt, și-l lovi cu cuțitul tocmai pe cînd făcea treaba asta. Apoi, crezînd că tata îngropase vreo comoară, el descoperi groapa și mă găsi încă în viață. Omul mă duse la Azilul de copii găsiți unde am fost înscris sub numărul 57. Peste trei luni, soră-sa veni de la Rogliano la Paris ca să mă caute, mă ceru spunînd că sînt fiul ei și mă luă de acolo. Iată cum, deși născut la Auteuil, am fost crescut în Corsica.

O clipă se făcu tăcere, dar tăcere atît de adîncă, încît dacă n-ar fi fost neliniștea care părea că respiră din mii de piepturi, s-ar fi putut crede că sala era goală.

— Continuă, glăsuî președințele.

— Sigur, continuă Benedetto, aș fi putut fi fericit la oamenii aceia cumsecade. Ei mă iubeau nebunește. Dar firea mea perversă o luă înaintea tuturor virtuților pe care încerca să mi le tparne în inimă mama mea adoptivă. Răul a crescut în mine și am ajuns la crimă. În sfîrșit, într-o zi, pe cînd îl blestemam pe Dumnezeu că m-a făcut atît de rău și că mi-a dat o ursită atît de scîrnăvă, tatăl adoptiv îmi spuse :

„Nu blestema, nefericitele ! căci Dumnezeu ți-a dat viața fără mînie. Crima ți se trage de la taică-tău și nu de la tine, de la taică-tău care te-a hărăzit iadului dacă ai fi murit și mizeriei dacă o minune ți-ar fi redat viața !“

De atunci nu l-am mai blestemat pe Dumnezeu și mi-am blestemat tatăl. Și iată de ce am rostit aici cuvintele pentru care m-ați muștrat, domnule președinte. Iată pentru ce am stîrnit scandalul de care mai freamătă încă adunarea. Dacă am săvîrșit o crimă mai mult, pedepsiți-mă,

dar dacă v-am convins că încă din ziua nașterii mele ursita mi-a fost fatală, dureroasă, amară, de plins, plîngeți-mă !

— Dar mama dumitale ? întrebă președintele.

— Mama mă credea mort. Ea nu e vinovată. Numele mamei n-am vrut să-l aflu și nu-l cunosc.

În clipa aceea, un țipăt ascuțit care se sfîrși printr-un geamăt, răsună în mijlocul grupului ce înconjura, după cum am spus, o femeie.

Femeia aceasta fu cuprinsă de un atac puternic de nervi și trebui să fie scoasă din sală. În timp ce o duceau, vâlul des care îi acoperea obrazul se dădu la o parte și cei de față o recunoscură pe doamna Danglars.

Villefort, cu toți nervii săi istoviți, cu tot zumzetul care-i fremăta în urechi, cu toată nebunia care-i zăpăcea creierul, o recunoscă și se ridică.

— Dovezi ! Dovezi ! glăsui președintele. Acuzat, adu-ți aminte că toată țesătura asta de grozăvii are nevoie să fie susținută prin dovezile cele mai sigure.

— Dovezi ? întrebă Benedetto, rîzînd, vreți dovezi ?

— Da.

— Atunci uitați-vă la domnul de Villefort și mai cereți-mi apoi vreo dovadă !

Toate privirile se întoarseră spre procurorul regal care, sub povara miilor de ochi ațintiți asupra lui, ieși din incinta tribunalului, clătinîndu-se, cu părul zbîrlit și cu fața învinețită de apăsarea unghiilor.

Întreaga adunare scoase un murmur de uimire, îndelung.

— Mi se cer dovezi, tată, spuse Benedetto. Vrei să le dau ?

— Nu, nu, îngăimă Villefort cu o voce strangulată. Nu. E zadarnic !

— Cum zadarnic ? strigă președintele. Ce vreți să spuneți ?

— Vreau să spun că m-aş zbate zadarnic sub cleştele ucigător care mă striveşte, domnilor, răspunse procurorul regal. Recunosc că mă găsec în mîna lui Dumnezeu răzbunătorul. Nici o dovadă ! Nu e nevoie de ele. Tot ce a spus tinărul acesta e adevărat.

O tăcere mohorită şi apăsătoare, ca înaintea unui cataclism, îi învălui în mantia ei de plumb pe toţi cei de faţă. Publicul se simţea înfiorat.

— Cum, domnule de Villefort, strigă preşedintele, nu cumva sînteţi în prada unei năluciri ? Cum, sînteţi în toate minţile ? S-ar putea crede că o învinovăţire atît de ciudată, de neaşteptată, de cumplită v-a tulburat minţile ! Hai, veniţi-vă în fire !

Procurorul regal clătină din cap. Dinţii îi clănţneau cu putere, ca unui om ars de febră. Şi totuşi, faţa îi era palidă, ca de mort.

— Sînt în toate minţile, domnule, răspunse el. Doar trupul mă doare şi asta e de înţeles. Mă recunosc vinovat de tot ce a rostit tinărul acesta împotriva mea, şi din clipa de faţă stau la dispoziţia domnului procuror regal care va fi numit în locul meu.

Spunînd aceste cuvinte, cu o voce înceată şi aproape înăbuşită, Villefort se îndreptă clătînîndu-se spre uşă. Uşierul de serviciu îi deschise, din obişnuinţă.

Întreaga adunare rămase mută şi incremenită, din pricina destăinuirii şi a mărturisirii care aduceau un deznodămînt atît de cumplit întîmplărilor ce frămîntau de cincisprezece zile înalta societate pariziană.

— Să mai spună acum cineva că drama nu există în natură ! spuse Beauchamp.

— Pe cîntea mea, făcu Château-Renaud, mi-ar plăcea mai mult să-mi sfîrşesc zilele ca domnul de Morcerf : un glonte pare mai blînd decît o asemenea catastrofă.

— Ş-apoi, glonte ucid, adăugă Beauchamp.

— Și eu care mă gândisem o clipă să mă însor cu fiică-sa ! spuse Debray. Bine a făcut că a murit, biata copilă !

— Ședința e ridicată, domnilor, rosti președintele. Procesul se amână pentru sesiunea viitoare. Afacerea trebuie instruită din nou și încredințată unui alt magistrat.

Andrea, la fel de liniștit, și cu mult mai interesant, părăsi sala sub paza jandarmilor, care, fără voia lor, îi arătau un oarecare respect.

— Ce părere ai, dragul meu ? îl întreabă Debray pe polițai strecurându-i un ludovic în mână.

— O să aibă circumstanțe atenuante. răspunse acesta.

Capitolul XVII

ISPĂȘIREA

Villefort văzuse deschizându-se în fața lui rîndurile mulțimii, oricît de strînse fuseseră ele. Marile dureri sînt atît de respectate, încît nu există vreun exemplu, chiar în timpurile cele mai nefericite, în care prima mișcare a mulțimii adunate laolaltă să nu fie o mișcare de simpatie față de o mare nenorocire. Mulți oameni urîți au fost uciși într-o răscoală. Rareori însă un nefericit, fie el chiar criminal, a fost insultat de cei ce asistau la osîndirea lui la moarte.

Villefort străbătu deci zidurile de spectatori, de paznici, de slujbași ai Palatului Justiției, și se depărtă, recunoscut drept vinovat prin propria lui mărturisire, dar ocrotit prin suferința sa.

Există situații pe care oamenii le simt din instinct, dar nu le pot discuta cu mintea. În asemenea cazuri, cel mai mare poet este cel ce scoate strigătul cel mai nestăvilit și mai firesc. Mulțimea îi ia strigătul drept o întreagă povestire și are dreptate să se mulțumească cu el și are încă și mai multă dreptate să-l găsească sublim atunci cînd este adevărat.

De altminteri, ar fi greu de spus în ce stare de năucire se găsea Villefort la ieșirea din Palat; ar fi greu de zăgrăvit febra care-i zgîlțîia fiecare arteră, îi înțepenea fiecare fibră, îi umfla aproape să-i crape fiecare vînă

și-i diseca fiecare punct al trupului muritor în milioane de chinuri.

Villefort se tiră de-a lungul coridoarelor, mînat numai de obișnuință. El își zvîrli de pe umăr toga de magistrat, nu fiindcă s-ar fi gîndit s-o lepede de ochii lumii, ci pentru că i se părea o povară istovitoare pentru umeri, o cămașă a lui Nessus, dătătoare de chinuri.

Villefort ajunse clătînîndu-se pînă la curtea Dauphine, își zări trăsura, își trezi vizitiul deschizînd el însuși portiera și se trînti pe perne arătînd cu degetul în direcția forburgului Saint Honoré. Vizitiul dădu bici cailor.

Toată greutatea fericirii surpate i se prăvălise pe cap. Greutatea aceasta îl strivea dar nu-și dădea seama de urmările ei. Nu le măsurase, dar le simțea, fără să le judece însă după lege cum ar fi făcut un ucigaș cu sînge rece care ar fi discutat un paragraf al codului penal.

Caii înaintau repede. Frămîntîndu-se pe bancheta trăsurii, Villefort simți că îl stînjenește ceva.

Căută cu mîna și găsi un evantai uitat de doamna Villefort între perne și speteaza trăsurii. Evantaiul îi trezi o amintire, iar amintirea fu ca un fulger în mijlocul beznei.

Villefort se gîndi la soție...

— Vai ! gemu ca și cum un fier roșu i-ar fi străbătut inima.

Într-adevăr, de un- ceas încoace, nu mai avusese dinaintea ochilor decît o latură a nenorocirii sale și iată că pe neașteptate îi venise în minte o altă latură, nu mai puțin cumplită.

Față de soție, el se purtase ca un judecător neînduplecat, o osîndise chiar la moarte. Și ea, cuprinsă de groază, strivită de remușcări, prăbușită sub rușinea pe care el i-o făcuse în numele virtuții lui nepătate, ea, sărmana femeie slabă și fără apărare împotriva unei puteri absolute și supreme, ea poate chiar în clipa aceea se pregătea să moară !

Se scursese o oră de cînd o osîndise. Fără îndoială că acum ea își retrăia în minte toate crimele, îi cerea iertare lui Dumnezeu, scria o scrisoare ca să implore în genunchi iertarea virtuosului ei soț, iertare plătită cu moartea.

Villefort scoase încă un răcnet de durere și de furie. „Vai ! gemu el rostogolindu-se pe mătasea trăsorii, femeia asta n-a devenit criminală decît fiindcă a trăit lângă mine. De crimă eu sînt infectat, eu, eu ! Și ea a căpătat crima așa cum capeți tifosul, cum capeți holera, cum capeți ciurma !... Iar eu o pedepsesc !... Eu am îndrăznit să-i spun : „Pocăiește-te și mori !“... Eu ! Nu ! Ea va trăi !... mă va urma... o să fugim amîndoi, o să părăsim Franța, să mergem tot înainte, cît ne va putea îndura pămîntul. Îi vorbeam despre eșafod ! Dumnezeu bun, cum de-am îndrăznit să rostesc cuvîntul ăsta ! Doar și pe mine mă așteaptă tot eșafodul !... O să fugim... Da, am să-i mărturisec totul. Da, îi voi spune în fiecare zi, umilindu-mă, că și eu am săvîrșit o crimă... Vai ! Unirea tigrului și a șarpelui ! Soție vrednică de un soț ca mine !... Trebuie să trăiască, trebuie ca ticăloșia mea s-o facă să plătească pe a ei !“

Și Villefort sparse gemulețul din față al cupeului, încercînd să-l deschidă cît mai grabnic.

— Mai repede, mai repede ! strigă el cu o voce care-l făcu pe vizitiu să sară în sus.

Caii, îmboldiți de spaimă, zburară pînă acasă.

„Da, da, își repetă Villefort cu cît se apropia de casă, trebuie ca femeia aceasta să trăiască, trebuie să se pocăiască și să-mi crească fiul, bietul meu copil, singurul împreună cu vajnicul bătrîn, care a supraviețuit nimicirii familiei ! Ea îl iubea. Pentru el a făcut toate. Trebuie să ai totdeauna încredere în inima unei mame care își iubește copilul. Ea se va pocăi ; și nimeni nu va ști că a fost vinovată. Crimele săvîrșite în casa mea, despre care lumea a început să ne neliniștească de pe acum, vor fi uitate cu timpul, sau, dacă vreun dușman își va aminti

de ele, atunci va trece și crima aceasta pe seama mea. Una, două sau trei, mai mult, ce importanță au ! Soția mea va fugi ducînd cu ea aurul și mai ales ducîndu-și fiul, departe de prăpastia unde se pare că lumea se va prăbuși odată cu mine. Ea va trăi, va fi fericită încă, fiindcă toată dragostea și-a strîns-o în copil și fiindcă copilul ei n-o va părăsi. Voi face o faptă bună și asta îmi va ușura inima.“

Și procurorul regal repiră ușurat, cum nu mai respirase de multă vreme.

Trăsura se opri în curtea locuinței.

Villefort se repezi de pe scăriță pe peron. Își văzu servitorii mirați că s-a reîntors atît de repede. Altceva nu putu să le citească pe chip. Nimeni nu-i spunea nici un cuvînt. Se opreau doar în fața lui, ca de obicei, să-i facă loc, și atîta tot.

Villefort trecu pe dinaintea camerei lui Noirtier și, prin ușa întredeschisă, zări ceva asemănător cu două umbre, dar nu-l neliniști persoana care era împreună cu tatăl său. Neliniștea îl atrăgea în altă parte.

„Hai, se îndemnă el urcînd scara care ducea spre apartamentul soției sale și spre camera goală a Valentinei. Nimic nu s-a schimbat aici.“

Înainte de toate, el închise ușa de la capătul scării.

„Trebuie să nu ne deranjeze nimeni, își spuse el. Trebuie să-i pot vorbi liber, să mă pot învinovăți în fața ei, să-i spun totul...“

Villefort se apropie de ușă, puse mîna pe mînerul de cristal și ușa se deschise.

„Nu-i închisă ! Bine, foarte bine !“ șopti el.

Și intră în salonașul unde seara i se așternea patul lui Edouard. Căci, deși la pension, Edouard se reîntorcea în fiecare seară : maică-sa nu voise niciodată să se despartă de el.

Villefort îmbrățișă dintr-o privire întregul salonaș.

„Nimeni ! îşi spuse el. Ea trebuie să fie, fără îndoială, în dormitor.“

Villefort se repezi spre uşă. Acolo, zăvorul fusese pus. El se opri cutremurat.

— Héloïse ! strigă el.

I se păru că aude ceva mişcându-se.

— Héloïse ! repetă el.

— Cine mă strigă ? întrebă glasul soţiei sale.

Lui Villefort i se păru că glasul ei era mai slab decât de obicei.

— Deschide ! Deschide ! Eu sînt !

Dar cu toată porunca dată, cu toată îngrijorarea care-i suna în glas, uşa nu se deschise.

Villefort sparse uşa cu o lovitură de picior.

La intrarea încăperii ce dădea în budoar, doamna de Villefort stătea în picioare, palidă, cu obrazul schimonosit, şi îl privea cu ochi înfricoşător de ficşi.

— Héloïse ! Héloïse ! strigă el. Ce ai ? Vorbeşte !
Tinăra îi întinse mîna ţeapănă şi lividă.

— S-a făcut, răspunse cu un horcăit care părea că-i sfişie gîtlejul. Ce mai vrei acum ?

Şi se prăbuşi pe covor.

Villefort dădu fuga spre ea şi-i prinse mîna. Mîna aceasta ţinea încheştat un flacon de cristal cu dop de aur.

Doamna de Villefort murise.

Villefort, ameţit de groază, se dădu înapoi pînă în pragul camerii şi privi cadavrul.

— Fiul meu ! strigă el dintr-o dată. Unde-mi este fiul ? Edouard ! Edouard !

Apoi se năpusti afară din apartament strigînd :

— Edouard ! Edouard !

Rostise numele cu atîta nelinişte în glas, încît servitorii dădură fuga.

— Fiul meu ! Unde e fiul meu ? întrebă Villefort.
Duceţi-l de acasă, să nu vadă...

— Domnișorul Edouard nu e jos, domnule, îi răspunse valetul.

— Trebuie că se joacă prin grădină. Căutați-l Căutați-l !

— Nu, domnule. Doamna și-a chemat fiul acum aproape o jumătate de oră. Domnișorul Edouard a intrat la doamna și de atunci n-a mai coborât.

O sudoare înghețată îi năpădi fruntea lui Villefort. Picioarele i se clătinară pe podele, gândurile începură să i se involbure în cap, asemeni roțițelor învâlmășite ale unui ceas sfărâmat.

— La ea ! Îngăimă. La ea !

Și se reîntoarce încet, ștergându-și fruntea cu o mână și sprijinindu-se cu cealaltă de pereți.

Reintrînd în cameră, ar fi fost silit să dea cu ochii de trupul nefericitei femei.

Ca să-l cheme pe Edouard ar fi trebuit să redeștepte ecoul apartamentului transformat în sicriu. Să vorbească ar fi însemnat să profaneze tăcerea mormîntului.

Villefort simți cum i se înțepenește limba în gură.

Edouard nu răspunse. Unde putea fi copilul care, după spusele servitorilor, intrase la maică-sa și nu mai ieșise de acolo ?

Villefort mai înaintă cu un pas.

Cadavrul doamnei de Villefort zăcea de-a lungul ușii budoarului unde trebuia neapărat să se afle Edouard. Cadavrul părea că veghează în prag cu ochii ficși și deschiși, cu o ironie înfricoșătoare și misterioasă pe buze.

Înapoia cadavrului draperia ridicată lăsa să se vadă o parte din budoar, o pianină și capătul unui divan de mătase albastră.

Villefort mai înaintă cu trei pași și-și zări copilul culcat pe canapea.

Fără îndoială că Edouard dormea.

Nefericitul se simți cuprins de un avînt de bucurie nespusă. O rază de lumină curată coborî în iadul în care se zbătea.

N-avea decît să treacă pe deasupra cadavrului, să pătrundă în budoar, să-și ia copilul în brațe și să fugă cu el, departe, departe de tot.

Villefort nu mai era omul pe care ticăloșia de soi îl face să pară tipul omului civilizat ; era un tigru rănit de moarte, lăsîndu-și dinții fărîmați în ultima rană făcută.

Nu mai avea teamă de prejudecăți, ci de năluciri. El își luă avînt și sări pe deasupra cadavrului ca și cum ar fi fost vorba să treacă peste cărbuni aprinși.

Își ridică fiul în brațe, strîngîndu-l, zgîlțîndu-l, strîngîndu-l. Dar copilul nu răspunse. Își lipi buzele lacome de obrazii lui, dar obrazii erau vineți și înghețați. Îi pipăi trupul înțepenit, îi puse mîna pe inimă. Dar inima copilului nu mai bătea.

Edouard era mort.

O hîrtie împăturită în patru căzu de la pieptul copilului.

Năucit, Villefort începu să se tîrască în geîunchi. Copilul îl scăpă din brațele fără vlagă și se rostogoli spre maică-sa.

Villefort ridică hîrtia, recunoscî scrisul soției sale și citi pe nerăsuflăte.

Iată ce era scris :

„Știi că eram o mamă bună, fiindcă am devenit ucigașă pentru fiul meu !

O mamă bună nu pleacă lăsîndu-și fiul !”

Lui Villefort nu-i venea să-și creadă ochilor. I se părea că și-a pierdut mințile. Se tîrî spre trupul lui Edouard și-l cercetă încă o dată, cu atenția amănunțită cu care leoaica își privește puiul mort.

Apoi un țipăt sfîșietor îi izbucni din piept.

— Doamne ! strigă el. Dumnezeuule !

Cele două victime îl înspăimintau. Simțea cum îl cuprinde groaza singurătății acesteia în care se aflau două cadavre.

Mai adineaori îl întărise mînia, însușire uriașă a oamenilor puternici, îl întărise deznădejdea, virtute supremă a agoniei, care i-a împins pînă la Titani să asalteze cerul și pe Ajax să le arate zeilor pumnii.

Sub greutatea durerilor, Villefort își plecă fruntea, se ridică în genunchi, își scutură părul ud de sudoare, zbîrlit de groază. Și el, căruia nu-i fusese niciodată milă de nimeni, se duse să-l vadă pe bătrînul său tată, ca să aibă, în slăbiciunea sa, cui să-i povestească nenorocirea, să aibă pe cineva lîngă care să plîngă.

Villefort coborî scara și intră la Noirtier.

Cînd Villefort intră, Noirtier părea că-l ascultă cu atenție, și cu toată duiosia pe care i-o îngăduia neclintirea sa, pe abatele Busoni, la fel de calm și de rece ca de obicei.

Zărindu-l pe abate, Villefort își duse mîna la frunte. Trecutul îi reveni în minte, ca unul dintre valurile a căror mînie face să se înalțe mai multă spumă decît celelalte valuri.

El își aminti de vizita pe care i-o făcuse abatelui îndată după dineul de la Auteuil și despre vizita făcută de abatele însuși în ziua morții Valentinei.

— Dumneata aici ? întrebă el. Văd că nu te ivești niciodată decît ca să însoțești Moartea.

Busoni își îndreptă spinarea.

Văzînd fața răvășită a magistratului, văzîndu-i licărirea sălbatică din ochi, el înțelese sau crezu că înțelege că scena de la jurați fusese dusă la capăt. Despre rest nu știa nimic.

— Am venit să mă rog lîngă trupul fiicei dumneavoastră, răspunse Busoni.

— Și astăzi, ce-ai venit să faci ?

— Am venit să vă spun că mi-ați plătit îndeajuns datoria și că începînd din clipa de față am să-l rog pe Dumnezeu să se mulțumească, asemeni mie.

— Doamne ! făcu Villefort trăgîndu-se înapoi cu spaimă în ochi. Vocea asta nu e a abatelui Busoni !

— Nu !

Abatele își smulse peruca falsă, își clătină capul, și lungul lui păr negru, nemaifiind strîns, îi căzu pe umeri, încadrîndu-i figura bărbătească.

— E chipul contelui de Monte-Cristo ! strigă Villefort cu privirea rătăcită.

— N-ați ghicit, domnule procuror regal. Căutați mai bine și mai departe.

— Vocea asta ! Vocea asta ! Unde am auzit-o prima dată ?

— Prima dată ați auzit-o la Marsilia, acum douăzeci și trei de ani, în ziua nunții cu domnișoara de Saint Méran ! Căutați în dosarele dumneavoastră.

— Nu ești Busoni ? Nu ești Monte-Cristo ? Doamne, ești dușmanul acela ascuns, neclintit, ucigător ! Ți-am făcut vreun rău la Marsilia ? Nefericitul de mine !

— Da, ai dreptate, chiar asta e, răspunse contele încrucișîndu-și brațele pe largul său piept. Caută, caută !

— Ce ți-am făcut ? strigă Villefort a cărui minte plutea la limita unde judecata și nebunia se confundă, în ceața care nu este nici vis și nici trezie. Ce ți-am făcut ? Spune ! Spune ! Vorbește !

— M-ai osîndit la o moarte înceată și înfiorătoare, mi-ai ucis tatăl, mi-ai răpit dragostea odată cu libertatea, și norocul odată cu dragostea !

— Cine ești ? Cine ești ? Doamne !

— Sînt spectrul unui nefericit pe care l-ai înmormîntat în celulele castelului d'Iff. Spectrul acestuia, ieșit în sfîrșit din mormînt, Dumnezeu i-a pus o mască pe obraji și l-a făcut conte de Monte-Cristo, acoperindu-l cu giuvaeruri și de aur ca să nu-l poți recunoaște decît astăzi.

— Ah ! Te recunosc ! Te recunosc ! strigă procurorul regal. Tu ești...

— Sînt Edmond Dantès !

— Ești Edmond Dantès ! strigă procurorul regal prinzînd încheietura mîinii contelui. Atunci, vino !

Și-l duse de-a lungul scării unde Monte-Cristo îl urmă mirat, neștiind încotro îl conduce procurorul regal și presimțind vreo nouă nenorocire.

— Iată, Edmond Dantès ! spuse Villefort arătîndu-i cadavrul soției și trupul fiului său. Iată ! Privește ! Te-ai răzbunat îndeajuns ?...

În fața priveliștei acesteia înfiorătoare, Monte-Cristo păli.

El își dădu seama că depășise drepturile răzbunării. Înțelese că nu mai putea să spună : „Dumnezeu e pentru mine și cu mine“.

Cuprins de o neliniște de nedescris, Monte-Cristo se repezi spre trupul copilului, îi deschise ochii, îi pipăi pulsul și alergă, cu el în brațe, în camera Valentinei, a cărei ușă o încuie de două ori.

— Copilul meu ! strigă Villefort. A luat cadavrul copilului meu ! Blestem ! Nenorocire ! Moarte ție !

Și voi să se repeadă spre Monte-Cristo. Dar ca într-un vis, își simți picioarele prinzînd rădăcini, ochii i se măriră aproape ieșiți din orbite, degetele încovoiate pe carnea pieptului i se înfundară treptat pînă ce unghiile i se înroșiră de sînge. Vinele timplelor i se umflară și sîngele clocotitor îi năvăli încercînd să ridice bolta prea strîmtă a țestei și încercîndu-i creierul într-un potop de foc.

Împietrirea aceasta dură mai multe minute, pînă ce groaznica zdruncinare a minții fu desăvîrșită.

Atunci Villefort scoase un răcnet urmat de un hohot de rîs și se năpusti pe scări.

Peste un sfert de oră, camera Valentinei se redeschise și contele de Monte-Cristo reapăru.

Era palid, cu privirea întunecată, cu inima grea, cu toate trăsăturile chipului său, de obicei atât de calm și de nobil, răvășite de durere.

Monte-Cristo ducea în brațe copilul, căruia nici un ajutor nu-i mai putuse reda viața.

El se lăsă într-un genunchi, și-l depuse cu religiozitate lângă maică-sa, cu capul pe pieptul ei.

Apoi, ridicându-se, plecă și, întâlnind un servitor pe scară, îl întrebă :

— Unde este domnul de Villefort !

Servitorul, fără să răspundă, arătă cu mîna spre grădină.

Monte-Cristo coborî peronul, înaintă spre locul arătat și-l văzu pe Villefort cu o cazma în mînă, răscolind cu furie pămîntul, în mijlocul servitorilor care-l înconjurau.

— Nu-i nici aici ! strigă el. Nu-i nici aici !

Și scormonea mai departe.

Monte-Cristo se apropie și-i șopti cu un glas aproape umil :

— Domnule, v-ați pierdut un copil, dar...

Villefort îl întrerupse. El nici nu-l auzise, nici nu-l înțelesese.

— Am să-l regăsesc, spunea procurorul. Degeaba pretindeți că nu-i aici, am să-l regăsesc, chiar de-ar fi să caut pînă în ziua de apoi !

Monte-Cristo se dădu înapoi, îngrozit.

— Vai ! spuse el, a înnebunit !

Și ca și cum s-ar fi temut că zidurile casei blestемate să nu se prăvălească peste el, Monte-Cristo se năpusti în stradă, îndoindu-se pentru prima dată că avusese dreptul să facă ce făcuse.

— Ajunge ! Nu mai vreau așa, spuse el. Să-l salvăm pe cel din urmă !

Reîntorcîndu-se acasă, Monte-Cristo îl întîlni pe Maximilien care rătăcea prin locuința din Champ-Élysées,

tăcut ca o umbră care așteaptă momentul fixat de Dumnezeu ca să reîntre în mormînt.

— Pregătește-te, Maximilien, îi spuse el zîmbind. Miine părăsim Parisul.

— Nu mai aveți nimic de făcut aici ? întrebă Morrel.

— Nu, răspunse Monte-Cristo. Și dea Domnul să nu fie prea mult ce am făcut.

Capitolul XVIII

PLECAREA

Evenimentele petrecute preocupau întregul Paris. Emmanuel și soția sa și le povesteau, cu o uimire firească, în salonașul lor din strada Mesley. Ei făceau o legătură între cele trei nenorociri, tot atât de năprasnice pe cât de neașteptate, care se abătuseră asupra lui Morcerf, a lui Danglars și a lui Villefort.

Maximilien, venit să le facă o vizită, îi asculta sau, mai bine zis, asista la discuția lor, cufundat în nepăsarea lui obișnuită.

— Într-adevăr, spunea Julie, s-ar zice, dragă Emmanuel, că toți bogătașii aceștia, atât de fericiți ieri, uitaseră partea Duhului rău, în calculul pe care își întemeiaseră bogăția, fericirea și respectul cuvenit. Iar Duhul, ca o zână rea din poveștile lui Perrault, nepoftită la vreo nuntă sau la vreun botez, s-a ivit pe neașteptate ca să se răzbune pentru uitarea aceasta.

— Cite nenorociri ! spunea Emmanuel gândindu-se la Morcerf și la Danglars.

— Cite suferințe ! spunea Julie aducându-și aminte de Valentine, căreia din instinct femeiesc nu voia să-i pomenească numele în fața lui Maximilien.

— Dacă Dumnezeu i-a lovit, spunea Emmanuel, asta e doar fiindcă Dumnezeu, care este bunătatea supremă,

n-a găsit în trecutul lor nimic vrednic să le micșoreze pedeapsa. Înseamnă că toți oamenii aceștia erau blestemați.

— Nu cumva ești prea îndrăzneț în judecata ta, Emmanuel ? întrebă Julie. Cînd tata, cu pistolul în mînă, era gata să-și zboare creierii, dacă cineva ar fi spus așa cum spui tu acum : „Omul acesta și-a meritat pedeapsa“, acel cineva nu s-ar fi înșelat oare ?

— Da, dar Dumnezeu n-a îngăduit ca tata să-și dea sufletul, după cum n-a îngăduit ca Abraham să-și jertfească fiul. Și patriarhului, și nouă ne-a trimis un înger care a tăiat, la jumătatea drumului, aripile morții.

Abia terminase Emmanuel de rostirea acestor cuvinte, cînd se auzi soneria.

Semnalul dat de portar, arăta că sosise un oaspete.

Aproape în aceeași clipă, ușa salonului se deschise și în prag se ivi contele de Monte-Cristo.

Cei doi tineri scoaseră un strigăt de bucurie.

Maximilien își înălță capul și apoi îl coborî iar.

— Maximilien, spuse Monte-Cristo fără să pară că observă feluritele impresii pe care venirea lui le producea asupra gazdelor, am venit să te iau.

— Să mă luați ? întrebă Morrel ca trezindu-se dintr-un vis.

— Da, răspunse Monte-Cristo. Nu ne înțeleseserăm să te iau și nu te prevenisem să fii gata ?

— Iată-mă, spuse Maximilien. Venisem doar să le spun rămas bun la ai mei.

— Dar unde plecați, domnule conte ? întrebă Julie.

— Mai întîi la Marsilia, doamnă.

— Lar Marsilia ? repetară împreună cei doi tineri.

— Da. Și vă iau fratele cu mine.

— Vai, domnule conte, se rugă Julie, să ni-l aduceți înapoi vindecăt !

Maximilien se întoarse ca să nu se vadă că se înroșise.

— Va să zică v-ați dat seama că e suferind ? întrebă contele.

— Da, răspunse Julie. Și mă tem să nu-i fie urît cu noi.

— Am să-l distrez, făgădui contele.

— Sînt gata, domnule, spuse Maximilien. Adio, dragii mei : adio, Emmanuel, adio Julie !

— Cum adio ? strigă Julie. Pleci așa, în grabă, fără pregătiri, fără pașaport ?

— Aminările sporesc mîhnirea despărțirilor, spuse Monte-Cristo. Cred că Maximilien a avut grijă de toate : îl sfătuisem să nu le uite.

— Îmi am pașaportul, iar bagajele sînt pregătite, răspunse Maximilien cu liniștea lui monotonă.

— Foarte bine, zîmbi Monte-Cristo. După asta se cunoaște exactitatea unui vrednic ostaș.

— Și dumneavoastră ne părăsiți așa, pe dată ? întrebă Julie. Nu, ne mai dăruți măcar o zi, măcar o oră ?

— Trăsura mă așteaptă la poartă, doamnă. Peste cinci zile trebuie să fiu la Roma.

— Dar Maximilien nu merge la Roma ? întrebă Emmanuel.

— Merg oriunde îi va place contelui să mă ducă, răspunse Morrel, zîbind trist. Îi aparțin pentru încă o lună.

— Vai, cum vorbește, domnule conte !

— Maximilien mă însoțește, răspunse contele cu blîndețea lui convingătoare. Să n-aveți nici o grijă !

— Adio, surioară ! repetă Maximilien. Adio, Emmanuel !

— Îmi rănește inima cu nepăsarea lui, spuse Julie. Maximilien, Maximilien, tu ne ascunzi ceva !

— Ba de loc ! făcu Monte-Cristo. O să-l vedeți revenind vesel, rîzînd voios.

Maximilien se uită la conte, pe jumătate disprețuitor, pe jumătate ațîțat.

— Hai ! îl îndemnă Monte-Cristo.

— Înainte de a pleca, domnule conte, spuse Julie, îngăduiți-mi să vă spun tot ce în ziua aceea...

— Doamnă, răspunse Monte-Cristo, apucându-i amîndouă minile, tot ce-mi veți spune nu va prețui niciodată cît prețuiește ce vă citesc în ochi, ce v-a gîndit sufletul și ce a simțit inima mea. Ar fi trebuit să plec fără să vă revăd, ca binefăcătorii din romane. Dar virtutea aceasta ar fi fost peste puterile mele, fiindcă sînt un om slab și vanitos și fiindcă privirea umedă, voioasă și duioasă a semenilor mei îmi face bine. Acum plec, ducînd egoismul pînă la a vă spune : Nu mă uitați, prieteni, căci pesemne nu mă veți mai revedea niciodată.

— Să nu vă mai revedem ? exclamă Emmanuel în timp ce două lacrimi mari se scurgeau pe obrajii Juliei. Să nu vă mai revedem ? Așadar nu un om, ci un zeu ne părăsește, și zeul acesta se va înălța la ceruri după ce s-a ivit pe pămînt ca să facă binele !

— Nu vorbi așa, răspunse repede Monte-Cristo. Să nu spuneți niciodată asta, prieteni. Zeii nu fac niciodată rău ; ei se opresc acolo unde vor să se oprească. Nu e mai puternică întîmplarea decît ei, ci, dimpotrivă, ei o stăpînesc. Nu, Emmanuel, eu sînt un om, iar admirația dumitale e la fel de nedreaptă pe cît îi sînt de profanatoare cuvintele.

Și apăsîndu-și buzele pe mîna Juliei, în timp ce tî-năra i se aruncă la piept, el îi întinse cealaltă mînă lui Emmanuel. Apoi, smulgîndu-se din casa aceasta, cuib plăcut al cărui oaspete era fericirea, el îl făcu să-l urmeze, cu un semn, pe Maximilien, fără voință, nepăsător și deznădăjduit, cum era de cînd murise Valentine.

— Redați-i bucuria fratelui meu ! îi șopti Julie la ureche.

Monte-Cristo îi strînse mîna așa cum i-o strînsese cu unsprezece ani mai înainte pe scara ce ducea la cabinetul lui Morrel.

— Tot mai ai încredere în Simbad Marinarul ? o întrebă el zîmbind.

— Da ! Da !

— Atunci dormi liniștită și încrede-te în Domnul !

După cum am spus, diligența aștepta. Patru cai vi-guroși își zbîrleau coamele și loveau cu nerăbdare pavajul.

La capătul peronului, Ali aștepta și el, cu obrazul lucind de sudoare. Nubianul părea că făcuse o cursă lungă.

— Ia spune, îl întrebă Monte-Cristo în limba arabă, ai fost la bătrîn ?

Ali făcu semn că da.

— Și i-ai desfăcut scrisoarea sub ochi așa cum îți poruncisem ?

— Da, făcu sclavul plin de respect.

— Și ce-a spus, sau mai bine zis, ce-a făcut ?

Ali se așeză în lumină, așa fel ca stăpînul său să-l poată vedea, și, imitînd cu inteligența lui devotată înfă-țișarea bătrînului, închise ochii cum făcea Noirtier cînd voia să spună : Da.

— Bine. Înseamnă că primește, spuse Monte-Cristo. Să plecăm !

Abia lăsă să-i scape cuvintele acestea, că trăsura și porni, iar caii făcură să izbucnească o sumedenie de scîn-tei pe pavaj. Maximilien se așeză în colțul său fără să spună un cuvînt.

Astfel trecu o jumătate de ceas. Apoi, caleașca se opri pe neașteptate. Monte-Cristo trăsese șnurul de mătase legat de degetul lui Ali.

Nubianul coborî și deschise ușița.

Noaptea scînteia de stele. Ajunseseră la înălțimea de la Villejuit, pe platoul de unde Parisul, ca o mare întune-cată, își frămîntă milioanele de lumini care par niște talazuri fosforescente. Talazuri cu adevărat mai zgomo-toase, mai pătimașe, mai mișcătoare, mai furioase, mai lacome decît ale oceanului mîniat, valuri care nu cunosc

liniștea ca și cele ale uriașei mări, valuri care se izbesc mereu. spumegă mereu și înghit mereu !...

Monte-Cristo rămase singur și, la un semn al mîinii lui, trăsura se depărtă cu vreo cîțiva pași.

Atunci Monte-Cristo privi multă vreme, cu brațele încrucișate pe piept, cuptorul acesta unde se topiseră, se răsuciseră și se modelaseră toate gîndurile ce se năpustesc din hăul clocotitor ca să frămînte o lume. Apoi, pe cînd își ațintise privirea puternică asupra Babilonului acestuia care îi face să viseze și pe poeții religioși ca și pe materialistii ironici, el murmură, înclinîndu-și capul și împreunîndu-și mîinile ca pentru rugăciune :

— Cetate uriașă ! Iată mai puțin de șase luni de cînd ți-am trecut pragul. Cred că duhul lui Dumnezeu mă adusese aici și mă ia acum, triumfător. Taina prezenței mele între zidurile tale i-am încredințat-o lui Dumnezeu. El singur mi-a putut citi în inimă. Numai el știe că plec fără ură și fără trufie, dar nu fără păreri de rău. Numai el știe că n-am folosit nici pentru mine, nici pentru scopuri zadarnice, puterea pe care mi-a încredințat-o. Cetate uriașă ! În sînul tău fremătător am găsit ce căutam. Ca un miner nerăbdător ți-am răscolit măruntaiele ca să scot răul la iveală. Acum opera mea e îndeplinită, misiunea mea e sfîrșită. Acum tu nu-mi mai poți oferi nici bucurii și nici dureri. Adio, Paris ! Adio !

Privirea lui se mai plimbă un timp peste cîmpia nedădă, nesfîrșită, asemenea privirii unui duh al nopții. Apoi, trecîndu-și mina pe frunte, Monte-Cristo se urcă din nou în trăsura care se închise în urma lui și pierî curînd de cealaltă parte a înălțimii, într-un vîrtej de praf și de zgomote.

Mai făcură două leghe fără să rostească un singur cuvînt. Morrel visa, Monte-Cristo îl privea visînd.

— Maximilien, întrebă Monte-Cristo, îți pare rău că m-ai urmat ?

— Nu, domnule conte ! Dar să părăsesc Parisul...

— Dacă aş fi crezut, că fericirea te aşteaptă la Paris, te-aş fi lăsat acolo.

— La Paris se odihneşte Valentine. A părăsi Parisul însemnează a o pierde încă o dată...

— Maximilien, spuse Monte-Cristo, prietenii pe care i-am pierdut nu se odihnesc în ţărână. Ei sînt înmormîntaţi în inima noastră, şi Dumnezeu a voit aşa, ca să-i putem avea veşnic lângă noi. Şi eu am doi prieteni care mă însoţesc astfel, întotdeauna : unul dintre ei este cel ce mi-a dat viaţa, celălalt este cel ce mi-a dat inteligenţa. Duhul lor, al amîndurora, trăieşte în mine. În clipele de îndoială le cer sfatul, iar dacă fac vreun bine, asta se datoreşte numai sfaturilor lor. Întreabă-ţi inima, Maximilien, dacă trebuie să-mi arăţi mai departe un chip atît de răutăcios.

— Prietene, răspunse Maximilien, glasul inimii mele e cu desăvîrşire trist şi nu-mi făgăduieşte decît nenorociri.

— Numai cei slabi văd totul ca printr-o pînză neagră. Sufletul îşi deschide singur orizonturile. Pentru că sufletul îţi e întunecat, el îţi arată un cer noros.

— Asta s-ar putea să fie adevărat, răspunse Maximilien.

Şi recăzu în visare.

Călătoria urmă cu viteza aceea minunată care era una dintre puterile contelui. Oraşele treceau ca nişte umbre de-a lungul drumului lor, arborii, scuturaţi de primele răbufniri ale toamnei, păreau că le ies înaintea ca nişte uriaşi cu părul vilvoi şi o luau la goană de îndată ce-i întâlneau. În dimineaţa celei de a doua zile ei sosiră la Châlons, unde îi aştepta vaporul cu aburi al contelui. Fără să piardă o clipă, trăsura fu dusă pe bord. Cei doi călători fură astfel imbarcaţi.

Vaporul era croit pentru curse. S-ar fi zis că e o pirogă indiană. Cele rouă roţi ale sale păreau două aripi care atingeau apa ca păsările călătoare. Pînă şi Maximilien simţea un fel de beţie a vitezei şi uneori vîntul

care-i juca prin păr părea gata să-i alunge pentru o clipă norii de pe frunte.

Cît despre Monte-Cristo, pe măsură ce se depărta de Paris, o seninătate aproape supraomenească părea că-l învăluie ca o aureolă. S-ar fi zis că e un exilat care se reîntoarce în patrie.

Curînd, Marsilia, albă, călduță, vie, Marsilia, soră mai mică a Tyrului și a Cartaginei și care le-a urmat la domnia asupra Mediteranei, Marsilia, cu atît mai tînără cu cît îmbătrînește mai mult, li se ivi în fața ochilor. Pentru amîndoi ea însemna o priveliște plină de amintiri, cu turnul ei rotund, cu fortul Saint Nicolas, cu primăria lui Puget, cu portul pe ale cărui cheiuri de cărămizi se jucaseră amîndoi în copilărie.

De aceea, de comun acord, se opriră amîndoi la Cannebière.

O corabie pleca spre Alger. Lăzile, pasagerii îngrămădiți pe punte, mulțimea rudelor și prietenilor care își spuneau adio, strigau sau plîngeau, priveliște emoționantă chiar pentru cei ce o văd zilnic; mișcarea aceasta nu putu să-i scoată lui Maximilien din cap o idee care-i venise încă din clipa cînd pusese piciorul pe lespezile largi ale cheiului.

— Iată, spuse el apucîndu-l pe Monte-Cristo de braț, iată locul unde s-a oprit tata cînd „Faraonul“ a intrat în port. Aici, bietul om pe care l-ați salvat de la moarte și de la dezonoare s-a aruncat în brațele mele. Simt încă și acum urma lacrimilor lui pe obrazul meu. Și nu plîngea numai el, plîngeau o mulțime de oameni vîzîndu-ne.

Monte-Cristo zîmbi.

— Eram și eu, colo, spuse el arătîndu-i lui Maximilien colțul unei străzi.

Pe cînd spunea aceasta, și în direcția arătată de conte se auzi un geamăt și văzură o femeie care făcea semne unui călător urcat pe o corabie gata de plecare. Femeia, era voalată. Monte-Cristo o urmări din ochi cu o tul-

burare pe care Maximilien ar fi observat-o lesne dacă, spre deosebire de conte, el nu și-ar fi ațintit privirile asupra corăbiei.

— Doamne, strigă Maximilien, nu mă înșel ! Tinărul care face semne de bun rămas, tinărul acela în uniformă e Albert de Morcerf !

— Da, spuse Monte-Cristo, îl recunoscusem și eu.

— Cum oare ? Doar vă uitați în partea cealaltă ?

Monte-Cristo zîmbi, așa cum zîmbea cînd nu voia să răspundă, și ochii lui se îndreptară din nou spre femeia voalată care dispărea după colțul străzii.

— Dragă prietene, spuse el întorcîndu-se spre Maximilien, n-ai nimic de făcut pe meleagurile astea ?

— Am doar să plîng pe mormîntul tatălui meu, răspunse Maximilien cu glasul sugrumat.

— Bine. Du-te și așteaptă-mă acolo. Am să vii și eu.

— Mă părăsiți ?

— Da... Și eu am o datorie pioasă de îndeplinit.

Maximilien își lăsă mîna să-i cadă în mîna pe care i-o întindea Monte-Cristo. Apoi, cu o mișcare a capului de o tristețe cu neputință de redat, el se despărți de Monte-Cristo și se îndreptă spre partea răsăriteană a orașului.

Monte-Cristo îl lăsă să se depărteze, rămînînd locului pînă ce nu-l mai zări, apoi porni spre Aleile Meilhan, cu gîndul să revadă căsuța pe care cititorii o cunosc încă de la începutul povestirii.

Clădirea se mai înălța încă pe umbroasele alei de tei, unde obișnuiesc să se plimbe marsiliezii neocupați. Zidurile din piatră, îngălbenite de soarele arzător al Sudului, erau acoperite cu perdele lungi de viță care își încrucișau brațele înnegrite și ciopîrțite de vreme. Două trepte de piatră, tocite de pași, duceau la poarta făcută din trei scînduri care, deși în fiecare an, pe vremea căldurilor, se depărtau una de alta, nu fuseseră niciodată

chituite sau vopsite și așteptau cu răbdare vremea umedă ca să se apropie din nou.

Casa, frumcasă cu toată vechimea ei, veselă cu toată aparenta ei sărăcie, era aceeași în care locuise altădată bătrînul Dantès. Dar bătrînul locuise la mansardă, iar Monte-Cristo îi pusese acum la dispoziție lui Mercédès întreaga clădire.

Acolo intră femeia cu vâl lung pe care Monte-Cristo o văzuse plecînd de lingă corabia gata să pornească în larg. Ea închise ușa tocmai în clipa cînd el se iveau în colțul unei străzi, așa încît o văzu dispărînd aproape de îndată ce dădu cu ochii de ea.

Pentru Monte-Cristo, treptele tocite erau cunoștințe de demult. El știa mai bine decît oricine să deschidă poarta veche a cărei clanță era prinsă pe dinăuntru cu un cui cu floarea mare.

De aceea Monte-Cristo intră fără să bată, fără să se anunțe, ca un prieten, ca unul de-al casei.

La capătul unei alei pavate cu cărămizi se întindea o grădiniță plină de căldură, de soare și de lumină. Aici, la locul arătat, Mercédès găsise banii pe care, din delicatețe, Monte-Cristo spusese că-i pusese acolo încă de acum douăzeci și patru de ani. Din pragul porții se zăreau primii arbori ai grădinii.

Ajunș în prag, Monte-Cristo auzi un suspin care semăna a geamăt. Își îndreptă privirile spre locul de unde auzise geamătul și sub o boltă de iasomie cu frunze dese și cu flori lungi, purpurii, el o zări pe Mercédès stînd aplecată și plîngînd.

Mercédès își ridicase vâlul. Singură în fața cerului, cu obrajii ascunși în palme, ea dăduse frîu liber suspinelor și gemetelor pe care și le stăpînise atîta vreme față de fiul ei.

Monte-Cristo înaintă cu cîțiva pași ; nisipul îi scîrțîi sub tălpi.

Mercédès înălță privirea și, văzind un bărbat în fața ei, țipă speriată.

— Doamnă, spuse Monte-Cristo, n-am puterea să-ți aduc fericire, dar îți dăruiesc alinare : vrei s-o primești ca venind din partea unui prieten ?

— Sînt cu adevărat tare nefericită, răspunse Mercédès. Singură pe lume... Nu-l mai aveam decît pe Albert și el m-a părăsit.

— A făcut bine, doamnă, și e un om de inimă. A înțeles că toți datorează un tribut patriei : unii îi datorează talentul lor, alții munca lor. Unii îi datorează truda, alții singele. Rămînînd cu dumneata și-ar fi tocit viața devenită nefolositoare și n-ar fi putut să se obișnuiască cu suferințele mamei sale. Ar fi devenit dușmănos din pricina neputinței. Așa va deveni mare și puternic, luptînd împotriva restriștii pe care și-o va schimba în noroc. Lasă-l să redobîndească iar viitorul, pentru amîndoi. Îmi îngădui să-ți făgăduiesc ca va fi în mîini sigure...

— Vai ! răspunse Mercédès clătînînd cu mîhnire din cap, de norocul despre care vorbești, și pentru care îl rog din adîncul sufletului pe Dumnezeu să i-l dăruiască, eu n-am să mă bucur. S-au frînt atîtea lucruri în mine și în jurul meu, încît îmi simt mormîntul aproape. Ai făcut bine, domnule conte, apropiindu-mă de locul unde am fost atît de fericită : acolo unde ai fost fericită, acolo trebuie să mori.

— Toate cuvintele dumitale, doamnă, îmi mîhnesc și îmi ard inima, cu atît mai mult cu cît ai dreptate să mă urăști. Eu ți-am cauzat tot răul. De ce oare nu mă plingi în loc să mă învinovățești ? Așa mi-ai spori nefericirea...

— Să te urăsc, să te învinovățesc pe dumneata, Edmond... Să-l urăsc, să-l învinovățesc pe omul care a salvat viața fiului meu, căci ai avut gîndul sîngeros, nu-i așa, să-i ucizi lui Morcerf fiul cu care se mîndrea atît ? Uită-te la mine și ai să vezi dacă am măcar vreo umbră de dojană.

Monte-Cristo își ridică privirea și o opri asupra lui Mercédès, care, ridicându-se pe jumătate, îi întindea amîndouă brațele.

— Privește-mă, continuă ea cuprinsă de o tristețe adîncă. Astăzi poate oricine să-mi îndure lucirea ochilor : nu mai e timpul cînd zîbeam lui Edmond Dantès care mă aștepta sus, la fereastra mansardei acesteia, unde locuia bătrînul lui tată... S-au scurs de atunci multe zile dureroase și ele au săpat o prăpastie între mine și vremea aceea. Nu te învinovățesc, Edmond, nu, nu te urăsc, prietene ! Pe mine mă învinovățesc și mă urăsc ! Nemer-nică ce sînt ! strigă ea împreunîndu-și mîinile și înălțîndu-și ochii spre cer. Am fost pedepsită !... Aveam credință, nevinovăție, dragoste, aceste trei haruri îngerești, și, netrebnică de mine, m-am îndoit de Dumnezeu.

Monte-Cristo înaintă cu un pas și îi întinse mîna tăcut.

— Nu, spuse ea retrăgîndu-și mîna cu blîndețe, nu, prietene, nu mă atinge. M-ai cruțat, și totuși, dintre toți cei pe care i-ai lovit, eu eram cea mai vinovată. Toți ceilalți au fost îmboldiți de ură, de lăcomie, de egoism, numai eu m-am purtat așa din lașitate. Ei doreau, eu mă temeam. Nu, nu-mi strînge mîna, Edmond. Te gîndești să-mi spui vreun cuvînt de alinare, simt asta. Nu mi-l spune : păstrează-l pentru alta. Eu nu sînt vrednică de el. Iată... (ea își descoperi fața pe deplin). Iată, suferința mi-a albit părul, ochii mei au vărsat atîtea lacrimi încît s-au înconjurat de cearcăne vinete, fruntea mi s-a brăzdat, Tu, dimpotrivă, Edmond, ai rămas tot tînăr, tot frumos, tot mîndru. Și asta din pricină că ți-ai păstrat credința, că ai avut putere, că te-ai încrezut în Dumnezeu și că Dumnezeu te-a sprijinit. Eu am fost lașă, mi-am renegat dragostea, iar Dumnezeu m-a părăsit, și iată-mă !

Mercédès izbucni în lacrimi. Inima ei de femeie se frîngea în fața amintirilor.

Monte-Cristo îi luă mîna și i-o sărută cu respect. Dar ea simți că sărutul îi e rece, asemănător sărutului deșus pe mîna de marmură a statuii unei sfinte.

— Există vieți predestinate, cărora o primă greșeală le zdrobește tot viitorul, continuă ea. Eu te-am crezut mort și ar fi trebuit să mor și eu, căci la ce mi-a folosit să port veșnic în inimă doliul după tine? Doar ca să fac o femeie de cincizeci de ani dintr-o femeie de treizeci și nouă, și atîta tot. La ce mi-a folosit că recunoscîndu-te numai eu, dintre toți, n-am putut decît să-mi salvez fiul? N-ar fi trebuit să-mi salvez de asemenea bărbatul pe care mi-l luasem drept soț, oricît de vinovat ar fi fost el? Și totuși, l-am lăsat să moară. Doamne! Ce spun! Am ajutat la moartea lui prin lașa mea lipsă de simțire, prin disprețul meu, neamintindu-mi, nevoind să-mi amintesc că pentru mine se făcuse el sperjur și trădător! Și la ce folosește că mi-am însoțit fiul pînă aici, dacă aici l-am părăsit, dacă l-am lăsat să plece singur, dacă l-am lăsat pradă pămîntului nesățios al Africei! Îți spun că am fost lașă. Mi-am renegat dragostea și, ca toți renegații, aduc nenorocire tuturor celor din preajma mea!

— Nu, Mercédès, spuse Monte-Cristo, nu! Trebuie să te crezi mai bună. Nu! Ești o femeie nobilă și sfîntă și m-ai dezarmat prin suferința ta. Dar înapoia mea, nevăzut, necunoscut, mîniat, se afla Dumnezeu. Eu n-am fost decît trimisul lui, iar el n-a voit să oprească fulgerul pe care îl aruncasem. Îl iau ca martor pe Dumnezeu, la picioarele căruia mă prosternez în fiecare zi de zece ani încoace, îl iau ca martor că ți-am jertfit viața mea și că odată cu ea ți-am jertfit și toate planurile pe care le aveam. Dar îți spun cu mîndrie, Mercédès, că Dumnezeu avea nevoie de mine, și am trăit. Cercetează trecutul, cercetează prezentul, încearcă să ghicești viitorul și vezi dacă eu nu sînt o unealtă a lui Dumnezeu. Cele mai groaznice nenorociri, cele mai cumplite suferințe, părăsirea de către toți cei ce mă iubeau, persecutarea din

partea celor ce nu mă cunoșteau, iată care a fost prima parte a vieții mele. Apoi, pe neașteptate, după captivitate, singurătate și mizerie, aerul, libertatea, o avere atît de orbitoare, de uluitoare și de nemărginită, încît numai dacă aş fi fost orb aş fi putut să nu-mi dau seama că Dumnezeu mi-o trimitea pentru niște scopuri atît de mărețe. De atunci bogăția-aceasta mi s-a părut că are o menire sfîntă. De atunci nu m-am mai gîndit nici o clipă la viața căreia tu, biată femeie, i-ai gustat uneori dulceața ; n-am mai avut nici un ceas de liniște : mă simțeam minat ca norul de foc coborînd prin cer ca să ardă cetățile blestamate.

Asemenea căpitanilor aventuroși ce se îmbarcă pentru o călătorie primejdioasă sau plănuiesc o expediție periculoasă, îmi pregăteam merindele, îmi încărcam armele, îmi adunam mijloacele de atac și de apărare, deprinzîndu-mi trupul cu încercările cele mai cumplite, deprinzîndu-mi sufletul cu loviturile cele mai aspre, obișnuindu-mi brațul să ucidă, ochii să privească suferința, gura să zîmbească la priveliștea cea mai îngrozitoare. Din bun, încrezător și uitător cum eram, m-am făcut răzbunător, prefăcut, rău, sau mai curînd nepăsător ca surda și oarba ursită. Atunci m-am năpustit pe calea ce-mi era deschisă, am străbătut spațiul și am ajuns la țintă. Nenorocire celor întîlniți în drum !

— Ajunge ! spuse Mercédès, ajunge, Edmond ! Fii sigur că aceea care te-a putut recunoaște, singura din toată lumea, tot ea te-a putut și înțelege. Dar, Edmond, femeia care a știut să te recunoască, aceea care te-a putut înțelege, femeia aceasta, chiar dacă ai întîlnit-o în cale și ai sfărîmat-o ca pe un ciob, tot a trebuit să te admire ! După cum între mine și trecut s-a căscat o prăpastie, și între tine și ceilalți oameni există o prăpastie, iar cel mai groaznic chin pentru mine, își spun, este să fac o comparație. Căci nimic în lume nu prețuiește cît tine, nimic nu ți se aseamănă. Și acum, spune-mi adio, Edmond, și să ne despărțim !

— Înainte de a te părăsi, spune-mi ce dorești. Mercédès ? întrebă Monte-Cristo.

— Nu doresc decît un lucru, Edmond : fericirea fiului meu.

— Roagă-te Domnului, care ține viețile oamenilor în mîinile sale, să înlăture moartea din preajma lui. De rest voi avea eu grijă.

— Mulțumesc, Edmond !

— Dar pentru tine, Mercédès ?

— Eu n-am nevoie de nimic. Trăiesc între două morminte : unul este al lui Edmond Dantès, mort de atîta vreme. Îl iubeam. Cuvîntul nu se mai potrivește pe buzele mele veștejite, dar inima își mai aminteste încă și pentru nimic în lume n-aș voi să pierd amintirea aceasta a inimii. Celălalt este mormîntul omului pe care Edmond Dantès l-a ucis. Aprob uciderea, dar trebuie să mă rog pentru mort.

— Fiul tău va fi fericit, repetă contele.

— Atunci și eu voi fi, atît cît mai pot fi fericită.

— Dar... în sfîrșit... ce-ai să faci ?

— Mercédès zîmbi cu tristețe.

— Dacă ți-aș spune că voi trăi aici ca Mercédès de altădată, adică muncind, nu m-ai crede. Nu mai știu decît să mă rog, dar n-am nevoie să muncesc. Banii pe care i-ai îngropat au fost găsiți acolo unde mi-ai spus. Oamenii vor cerceta cine sînt eu, se vor întreba ce fac, nu vor ști cum trăiesc, dar ce-are a face ? Asta ne privește numai pe Dumnezeu, pe tine și pe mine.

— Mercédès, spuse Monte-Cristo, nu te dojenesc, dar ai exagerat jertfa lepădînd toată averea strînsă de Morcerf. Jumătate din ea se datora economiei și străduinței tale.

— Înțeleg ce-mi propui. dar nu pot să primesc, Edmond. Nu m-ar lăsa fiul meu.

— Și eu mă voi feri să fac ceva pentru dumneata fără voia lui Albert de Morcerf. Am să aflu ce are de

gînd și am să mă supun planurilor lui. Dar dacă primește ce vreau eu să fac, ai să-i urmezi pilda, fără silă ?

— Știi, Edmond, că eu nu mai gîndesc. Nu mai am altă hotărîre decît aceea de a nu lua nici o hotărîre. Dumnezeu m-a zgîlțit atît în furtunile lui, încît mi-am pierdut voința. Mă simt în mîinile lui ca o pasăre în ghearele unui vultur. Dacă trăiesc, înseamnă că el nu vrea să mor. Dacă-mi va trimite ajutoare, înseamnă că el va voi și le voi primi.

— Ia seama, spuse Monte-Cristo, nu așa trebuie să-l iubești pe Dumnezeu ! El vrea să-i înțelegi și să-i discuți puterea. De asta ne-a lăsat liberul arbitru.

— Nefericitele ! strigă Mercédès, nu vorbi așa ! Dacă așa crede că Dumnezeu mi-a dat puterea de a lua hotărîri, ce mi-ar mai rămîne ca să pot scăpa de deznădejde ?

Monte-Cristo păli ușor și își plecă fruntea, zdrobit de izbucnirea aceasta a durerii.

— Nu vrei să-mi spui la revedere ? făcu el întinzîndu-i mîna.

— Dimpotrivă, îți spun la revedere, răspunse Mercédès, arătîndu-i solemnă cerul. Și asta ca să dovedesc că încă mai sper.

Și după ce atinse mîna lui Monte-Cristo cu mîna ei tremurătoare, Mercédès urcă în grabă scara și dispăru din ochii contelui.

Atunci Monte-Cristo ieși cu pași înceți în stradă și porni spre port.

Dar Mercédès nu-l văzu depărtîndu-se, deși se afla la fereastra odăiței bătrînului Dantès. Ochii ei căutau în zare corabia ce-i ducea fiul pe întinderea mării.

E adevărat că glasul ei, fără voie parcă, șoptea încet de tot :

— Edmond, Edmond, Edmond !

Capitolul XIX

TRECUTUL

Monte-Cristo ieși cu sufletul adânc mihnit din casa unde o lăsa pe Mercédès, pe care, după toate probabilitățile, nu avea s-o mai revadă niciodată.

De la moartea lui Edouard o mare schimbare se săvârșise în el. Ajuns la culmea răzbunării, pe povârnișul domol și întortocheat pe unde urcase, zărise de cealaltă parte a crestei prăpastia îndoielii.

Mai mult decît atît : convorbirea cu Mercédès îi trezise atîtea amintiri în inimă, încît amintirile acestea aveau ele înșile nevoie să fie înfrînte.

Un om cu firea lui Monte-Cristo nu putea pluti multă vreme în melancolia care poate face să trăiască mințile obișnuite dîndu-le o aparență de originalitate, dar care ucide sufletele superioare. Contele își spuse că din moment ce ajunsese aproape pînă la a se muștra singur, trebuia să i se fi strecurat o greșeală în calcule.

„Nu privesc bine trecutul și pesemne că nu mă înșel chiar într-atîta.

Cum, continuă el, scopul meu să fi fost oare nesăbuit ? Să fi mers oare de zece ani pe o cale greșită ? O oră să fie de ajuns...ca să-i dovedească arhitectului că opera tuturor nădejdlor lui era dacă nu imposibilă, cel puțin nelegiuită ?

Nu vreau să mă obișnuiesc cu ideea asta. Ea m-ar putea înnebuni. Judecății mele de acum îi lipsește cîn-

tărirea exactă a trecutului, fiindcă revăd trecutul de la celălalt capăt al zării. Într-adevăr, cu cât înaintez, trecutul, asemănător peisajului pe care-l străbați, se șterge pe măsură ce se depărtează. Mi se întâmplă și mie ce li se întâmplă oamenilor care se rănesc în vis : ei își văd și-și simt rana, dar nu-și amintesc când și-au făcut-o.

Hai, omule renăscut, bogătaş plin de ciudățenii, om care dormi cu ochii deschiși, vizionarule atotputernic, milionarule de neînvins, mai uită-te o dată pe drumul funest al vieții nenorocite și flămînde, mai treci din nou pe căile unde te-a împins ursita, te-a mînat nenorocirea și te-a primit deznădejdea. Prea multe diamante, prea mult aur și prea multă fericire lucesc acum în apele oglinzii în care Monte-Cristo îl privește pe Dantès. Înlătură diamantele, minjește aurul, șterge razele. Bogatul, regăsește-l pe cel sărac. Omule liber, regăsește-l pe deținut. Reînviatule, regăsește cadavrul.“

Și tot spunîndu-și astfel, Monte-Cristo mergea de-a lungul străzii Caisserie. Era aceeași stradă pe unde, cu douăzeci și patru de ani înainte, fusese dus de paznicii tăcuți și nocturni. Casele cu aspect voios și însufletit, în noaptea aceea fuseseră întunecate, mute și închise.

— Și totuși, sînt aceleași, murmură Monte-Cristo. Atita doar că atunci era noapte, iar acum e ziua în amiaza mare. Soarele e cel ce le luminează și le înveselește pe toate.

Monte-Cristo coborî cheiul din strada Saint Laurent și înaintă spre depozitul portului. Din locul acesta fusese îmbarcat atunci. O luntre de plimbare, cu un baldachin de pînză, trecea pe aproape. Monte-Cristo îl strigă pe cîrmaci, care visli îndată spre el cu graba luntrașilor cînd simt că e rost de parale bune.

Vremea era minunată. Călătoria fu o adevărată plăcere. La orizont, soarele roșu și învăpăiat cobora în valurile care se împurpurau în apropierea lui. Marea, nedădă ca o oglindă, se încrețea uneori sub salturile peștilor

care, urmăriți de vreun dușman ascuns, se zvrleau din apă ca să-și găsească scăparea în aer. În sfârșit, în zare se văzură trecînd luntrile pescarilor, albe și grațioase ca niște pescăruși, îndreptîndu-se spre Martigues, sau corăbiile de comerț încărcate cu mărfuri pentru Corsica sau pentru Spania.

Dar cu tot cerul senin, cu toate bărcile grațioase, cu toată lumina aurie care inunda priveliștea, Monte-Cristo, înfășurat în mantie, își amintea rînd pe rînd, toate amănuntele groaznicei sale călătorii; lumina mică și singuratică lucind la catalani, priveliștea castelului d'If, care-i arătase unde-l duceau, lupta cu jandarmii atunci cînd voise să se arunce în mare, deznădejdea cînd se simțise învins și țeava rece a carabinei, simțită pe timplă ca un inel de gheață.

Încetul cu încetul, asemenea izvoarelor secate de arșiță care atunci cînd se adună norii toamnei se umezesc puțin cîte puțin și încep să țîșnească picătură cu picătură, simți și contele de Monte-Cristo cum îi țîșnește în piept vechea fiere revărsată, care pe timpuri îi înecase inima lui Edmond Dantès.

Din clipa aceea dispăru pentru el și cerul senin, dispărură și bărcile grațioase, pieri și lumina învăpăiată. Cerul se acoperi cu pinze funerare, iar ivirea gigantului negru numit castelul d'If îl făcu să tresară ca și cum i s-ar fi ivit pe neașteptate fantoma unui dușman de moarte.

Ajunseră acolo.

Monte-Cristo se trase instinctiv pînă la marginea bărcii. Degeaba îi spusese luntrașul cu o voce cît se poate mai mieroasă :

— Tragem la mal, domnule.

Monte-Cristo își aminti că în același loc, pe aceeași stîncă, fusese tîrît fără milă de jandarmi și fusese silit să se urce de-a lungul rampei, fiind împuns în șale de ascuțișul unei baionete.

Drumul i se păruse pe atunci lui Dantès nespus de lung. Acum Monte-Cristo îl găsi foarte scurt. Fiecare lovitură a vîslei făcuse să izbucnească din mare, odată cu stropii umezi, nenumărate gînduri și amintiri.

La castelul d'If, încă din timpul revoluției din iulie, nu mai existau deținuți. În corpul de gardă se mai afla doar un post împotriva contrabandei. Un portar îi aștepta pe curioși la intrare ca să le arate monumentul acesta al groazei, devenit monument al curiozității.

Și totuși, deși știa toate aceste amănunte, cînd intră sub boltă, cînd coborî scara neagră, cînd fu condus în celulele pe care ceru să le vadă, paloarea îi acoperi fruntea lui Monte-Cristo căruia sudoarea înghețată îi pătrunse pînă în inimă.

El întrebă dacă se mai găsește pe acolo vreun fost paznic, de pe vremea Restaurației. I se răspunse că toți fuseseră scoși la pensie sau trecuți în alte slujbe.

Portarul care-l conducea se afla acolo abia din anul 1830.

Monte-Cristo fu condus în propria lui celulă.

El revăzu lumina nedeslușită pătrunzînd prin deschizătura îngustă, revăzu locul unde fusese patul, scos afară acum. În perete văzu tunelul scobit de abatele Faria, tunel, care, deși fusese astupat, era încă vizibil din pricina pietrelor mai noi.

Simțind că i se moaie picioarele, Monte-Cristo luă un scăunel și se așeză.

— Se mai povestește ceva în legătură cu castelul, în afară de întemnițarea lui Mirabeau ? întrebă contele. Există vreo legendă cu privire la locuințele acestea lugubre în care nu-ți vine să crezi că oamenii au putut închide vreodată un om viu ?

— Da, domnule, răspunse portarul. Temnicerul Antoine mi-a povestit ceva chiar despre celula asta.

Monte-Cristo tresări. Temnicerul Antoine fusese paznicul lui. Aproape uitase cum îl chema și cum arăta, dar

auzindu-i numele rostit, îl revăzu așa cum era, cu obrazul acoperit de barbă, cu haina cafenie și cu legătura de chei al căror clinchet părea că-l mai aude încă.

Monte-Cristo se întoarse și i se păru că îl revede în umbra culoarului, umbră mai întunecată parcă din pricina luminii torței, care ardea în mîna portarului.

— Doriți să vă spun povestea ? întrebă portarul.

— Da, făcu Monte-Cristo, spune.

Și-și duse mîna la piept, ca să-și oprească bătăile prea puternice ale inimii, temîndu-se să audă povestindu-i-se propria-i poveste.

— Spune ! repetă el.

— E mult de-atunci, începu portarul. Celula asta era locuită de un deținut, un om foarte primejdios după cîte părea, și cu atît mai primejdios cu cît era tare iscusit. În același timp cu el se mai afla în castel și un alt om. Dar acesta nu era rău, era un biet popă nebun.

— Nebun ! repetă Monte-Cristo. Și ce nebunie avea ?

— Oferea milioane în schimbul libertății.

Monte-Cristo își înălță privirea, dar nu văzu cerul : între boltă și el se afla un vîl de pietre. Se gîndi că un vîl nu mai puțin des se afla și între ochii oamenilor cărora abatele Faria le oferise comori și comorile ce li se ofereau.

— Deținuții puteau să se vadă ? întrebă Monte-Cristo.

— Da de unde, domnule. Asta era oprit cu toată strășnicia. Dar ei zădărnicea opreliștea, scobind o galerie care ducea de la o celulă la alta.

— Și care din doi a scobit galeria ?

— Cel mai tînăr, sigur, răspunse portarul. Cel mai tînăr era dibaci și puternic, pe cînd bietul abate era bătrîn și slab. De altfel abatele era și prea șovăielnic ca să poată urmări o idee.

— Orbilor !... murmură Monte-Cristo.

— Vorba e, continuă portarul, că tînărul scobi o galerie. Dar cu ce credeți ? Nici acum nu se știe. Dar a

scobit-o și dovadă e că i se mai văd încă urmele. Ia uități-vă, o vedeți ?

— Și își apropie torța de perete.

— Adevărat, făcu Monte-Cristo cu voce înăbușită de emoție.

— Așa s-a făcut că amîndoi deținuții putură să comunice între ei. Cît timp a durat asta ? Nu se știe. Dar într-o bună zi, deținutul cel bătrîn căzu la pat și muri. Și ce credeți că a făcut cel tînăr ? întrebă portarul întrerupîndu-se.

— Spune.

— L-a luat pe mort, l-a culcat în patul lui, cu fața la zid, apoi s-a reîntors în celula goală, a astupat gaura, și s-a strecurat în sacul mortului. V-a trecut vreodată prin minte una ca asta ?

Monte-Cristo închise ochii și se simți re trăind toate impresiile simțite cînd pînza grosolană, păstrînd încă în ea răceala cadavrului, îi atinsese fața.

Paznicul continuă :

— Și să vedeți ce plan a avut : își închipuia că morții sînt îngropați în castelul d'If și cum se îndoia că o să se facă cheltuieli pentru coșciugele deținuților, socotea să poată ridica pămîntul cu umerii. Dar din nenorocire exista un obicei la castel, și obiceiul ăsta îi dădu peste cap tot planul : morții nu erau îngropați. Se mulțumeau doar să le lege o ghiulea de picioare și să-i arunce în mare. Și așa s-a și întîmplat. Omul nostru a fost zvîrlit în apă de la înălțimea galeriei. A doua zi adevăratul mort a fost găsit în patul lui și totul a fost ghicit, căci grovarii au spus atunci ce nu îndrăzniseră să spună, și anume că în clipa cînd corpul fusese aruncat în gol, ei auziseră un strigăt îngrozitor, înăbușit într-o clipă de apa în care dispăruse.

Monte-Cristo abia respira. Sudoarea îi șiroia pe frunte, neliniștea îi strîngea inima.

„Nu ! gîndi el. Nu ! Îndoiala pe care am simțit-o era un început de uitare, dar aici inima mi se ațîță din nou și devine iar flămîndă de răzbunare.“

— Și deținutul ? întrebă el. Nu s-a mai auzit nimic despre el ?

— Nimic, niciodată. Înțelegeți ? Din două una : sau a căzut pe lat, și cum cădea de la vreo cincizeci de picioare, o fi murit din pricina izbiturii...

— Ai spus că i se legase o ghiulea de picioare. Trebuie să fi căzut cu picioarele în jos.

— Sau a căzut cu picioarele în jos, urmă portarul, și atunci ghiuleau l-o fi tras la fund, iar bietul de el o fi rămas acolo.

— Îl plîngi ?

— Pe cîntea mea că da, deși se găsea în apele lui.

— Cum asta ?

— Se zvonea că nefericitul fusese pe vremuri ofițer de marină, închis pentru bonapartism.

„Adevărat ! gîndi Monte-Cristo. Dumnezeu te-a făcut să plutești deasupra valurilor și a flăcărilor. Și astfel bietul marinar trăiește în amintirea cîtorva povestitori. I se spune povestea cîmplită la gura sobei, iar cei ce-o ascultă se înfioară cînd aud cum a străpuns spațiul ca să se afunde în adîncurile mării.“

— Și nu s-a aflat cum îl chema ? întrebă Monte-Cristo cu glas tare.

— Ba cum să nu, răspunse paznicul. Păi doar era cunoscut sub numele de numărul 34.

„Villefort ! Villefort ! gîndi Monte-Cristo, iată ce trebuie să-ți fi spus tu de atîtea ori, cînd spectrul meu îți stingherea insomniile.“

— Domnul vrea să meargă mai departe ? întrebă paznicul.

— Da, mai ales dacă vrei să-mi arăți celula bietului abate.

— Aha ! Numărul 27 ?

— Da, numărul 27, repetă Monte-Cristo.

Și i se păru că mai aude încă vocea abateului Faria, răsunînd ca atunci cînd îl întrebasese cum îl cheamă, și cînd el îi strigase prin zid : Douăzeci și șapte !

— Poștiți !

— Mai stai, să mai privesc o dată din toate părțile celula asta, îl opri Monte-Cristo.

— Se nimerește bine, spuse ghidul. Am uitat cheia celeilalte celule.

— Du-te de o caută.

— Vă las torța.

— Nu, ia-o.

— Dar o să rămîneți pe întuneric.

— Nu-i nimic, văd și pe întuneric.

— Ia te uită ! Întocmai ca el.

— Care el ?

— Numărul 34. Se spune că era într-atît de obișnuit cu întunericul, încît ar fi putut vedea și un ac în colțul cel mai întunecat al celulei.

„I-au trebuit zece ani ca s-o poată face“, gîndi contele.

Ghidul se depărtă luînd torța cu el.

Monte-Cristo spusese adevărul. Abia rămase cîteva secunde în întuneric că și văzu totul ca în plină zi.

Atunci el privi în preajmă și își recunoscu într-adevăr celula.

„Da, își spuse el, iată piatra pe care stăteam. Iată urma umerilor mei, întipărită în zid. Iată urma sîngelui care mi s-a scurs din frunte într-o zi cînd am vrut să-mi sfărîm capul de pereți... Și cifrele astea... Îmi aduc aminte... Le-am scris într-o zi cînd socoteam vîrsta tatii, ca să știu dacă-l voi mai găsi în viață, și vîrsta lui Mercédès ca să știu dacă o voi mai găsi liberă. După ce am făcut socoteala, am avut o chipă de nădejde... Nu mă gîndisem la foame și la necredință !“

Și un rîs amar scăpă din gîtlejul lui Monte-Cristo. Îl vă-

zuse, ca într-un vis, pe taică-său dus la groapă... O văzuse pe Mercédès mergînd spre altar !

O inscripție de pe celălalt perete îi izbi vederea. Ea se deslușea, încă albă, pe zidul verzei :

„Doamne ! citi Monte-Cristo, *ajută-mi să nu uit !*“

„Da, își spuse el. Iată singura mea rugăciune din ultimele zile. Nu mai ceream libertate, ci ținerea de minte. Mă temeam să nu înnebunesc și să uit. Doamne ! Mi-ai păstrat memoria și mi-am amintit. Îți mulțumesc, îți mulțumesc !“

În clipa aceea lumina torței se prelinse pe ziduri. Venea paznicul.

Monte-Cristo îi ieși înainte.

— Urmează-mă, spuse el.

Și fără să aibă nevoie să iasă la lumină, îl duse de-a lungul unui coridor subteran care răspundea la o altă ușă.

Și acolo, Monte-Cristo fu năpădit de o sumedenie de gânduri.

Primul lucru care-i izbi ochii fu meridianul desenat pe zid, cu ajutorul căruia Faria socotea orele. Apoi resturile patului pe care își dăduse sufletul bietul bătrîn...

Văzîndu-le, în locul neliniștii adînci resimțite în celula lui, un simțămînt blînd și duios, un simțămînt de recunoștință, îi umplu inima lui Monte-Cristo. Două lacrimi i se rostogoliră pe obraji.

— Aici stătea abatele nebun, spuse ghidul. Pe aici venea tînărul la el. (Și-i arătă lui Monte-Cristo gura galeriei, care, în partea aceea, rămăsese căscată.) După culoarea pietrei, continuă el, un om cu carte a recunoscut, că trebuie să se fi scurs vreo zece ani în care timp cei doi deținuți se întîlneau unul cu altul. Bieții oameni, rău trebuie să se mai fi plictisit vreme de zece ani !

Dantès scoase cîțiva taleri din buzunar și-i întinse omului care, pentru a doua oară, îl plîngea fără să-l cunoască.

Paznicul îi primi crezînd că i s-a dat ceva mărunţiş. Dar recunoscînd la lumina torţei valoarea sumei pe care i-o dăduse vizitatorul, îi spuse :

- Domnule, v-aţi înşelat.
- Cum adică ?
- Mi-aţi dat aur.
- Ştiu.
- Cum ! Ştiţi ?
- Da.
- Va să zică aţi vrut să-mi daţi aur ?
- Da.
- Şi vreţi să-i păstrez fără muştrări ?
- Da.

Paznicul se uită mirat la Monte-Cristo.

— *Şi în deplină cinste !* făcu Monte-Cristo asemeni lui Hamlet.

— Domnule, urmă paznicul nevenindu-i să creadă în norocul lui, nu vă înţeleg mărinimia.

— Totuşi, nu-i greu de înţeles, prietene, răspunse Monte-Cristo. Am fost şi eu marinăruş, iar povestea pe care mi-ai spus-o m-a mişcat mai mult decît oricare alta.

— Atunci, domnule, dacă sînteţi atît de mărinimos, meritaţi să vă dau ceva, spuse ghidul.

— Ce-ai putea să-mi dai, prietene ? Scoici, împletituri de paie ? Mulţumesc.

— Nu, domnule. Ceva în legătură cu povestea de adineaori.

— Adevărat ? întrebă Monte-Cristo repede. Şi ce anume ?

— Ascultaţi ce s-a întîmplat, urmă paznicul. M-am gîndit că într-o celulă unde un deţinut a stat cincisprezece ani, poţi să găseşti totdeauna ceva. Şi am început să cercetez zidurile.

— Aha ! făcu Monte-Cristo, amitindu-şi de cele două ascunzători ale abatelui.

— Și tot căutînd, continuă paznicul, am descoperit că la căpătîiul patului și lingă vatră suna a gol.

— Da, spuse Monte-Cristo, da...

— Am ridicat lespezile, și am găsit...

— O scară împletită și niște unelte ? întrebă Monte-Cristo.

— De unde știți ? se miră paznicul.

— Nu știu, dar bănuiesc. În celulele deținuților se găsesc de obicei numai lucruri din astea.

— Da, domnule, urmă ghidul. O scară împletită și niște unelte...

— Și le mai ai încă ? întrebă Monte-Cristo.

— Nu. Am vîndut lucrurile astea care erau tare ciudate. Le-am vîndut vizitatorilor. Dar tot mi-a mai rămas ceva.

— Ce anume ? întrebă nerăbdător Monte-Cristo.

— Mi-a rămas un fel de carte scrisă pe fișii de pînză.

— Cum ? exclamă Monte-Cristo. Mai ai cartea ?

— Nu știu dacă e chiar o carte, făcu paznicul. Dar mai am ce v-am spus.

— Du-te și adu-o, prietene, du-te, îl îndemnă Monte-Cristo. Iar dacă e ce-mi închipui eu, fii fără grijă...

— Dau fuga s-o aduc.

Și ghidul ieși.

Atunci Monte-Cristo îngenunche pios înaintea rămășițelor patului din care moartea făcuse pentru el un altar.

— Tu, care mi-ai fost al doilea tată, spuse el, tu care mi-ai dat libertatea, știința, bogăția, tu care, asemeni ființelor superioare nouă, aveai știința binelui și a răului : dacă în fundul mormîntului mai rămîne ceva din noi ca să tresalte la glasul celor rămași pe pămînt, dacă în schimbarrea suferită de cadavru mai plutește ceva însuflețit prin locurile pe unde am iubit mult și am suferit mult, inimă nobilă, spirit înalt, suflet adînc, te conjur, în numele dragostei pămîntești pe care mi-ai dăruit-o, și al respectului de fiu pe care ți l-am închinat, înlătură-mi prin vreun semn,

prin vreo revelație oarecare, restul acesta de îndoială care, dacă nu se schimbă în convingere, va deveni remușcare.

Monte-Cristo plecă fruntea și își împreună miinile.

— Iată, domnule ! spuse un glas în spatele lui.

Monte-Cristo tresări și se întoarse.

Paznicul îi întinse fișiile de pînză pe care abatele Faria își revărsa toată comoara științei lui. Manuscrisul era marea lucrare a abatelui Faria asupra regalității în Italia.

Monte-Cristo îl luă cu grabă și ochii îi căzură mai în-
tii asupra inscripției de la început. El citi :

„*Vei zmulge dinții balaurului și vei călca în picioare
leii, zis-a Domnul*“.

— Iată răspunsul ! gîndi Monte-Cristo. Îți mulțumesc, tată, îți mulțumesc !

Și scoțînd din buzunar un mic portofel în care se aflau zece bilete de cîte o mie de franci fiecare, i-l întinse paznicului.

— Ia-l, îi spuse el.

— Mi-l dați mie ?

— Da. Dar cu condiția să nu te uiți în el decît după ce voi pleca eu.

Punînd la piept sfintele rămășițe regăsite, care prețuiau pentru el mai mult decît cea mai scumpă comoară, Monte-Cristo fugi din subterană și, urcîndu-se în luntre, îi spuse luntrașului :

— La Marsilia.

Apoi, pe cînd se depărta ațîntîndu-și privirea asupra sumbrei închisori, își zise :

„Nenorocire celor care m-au închis în bezna temniței și celor ce-au uitat că mă aflu acolo“.

Trecînd pe dinaintea catalanilor, Monte-Cristo se întoarse și, acoperîndu-și fața cu mantia, șopti numele unei femei.

Izbînda fusese deplină. Monte-Cristo își doborîse de două ori șovăielile.

Numele rostit cu o expresie de duioşie ce se aseamăna cu dragostea era numele Haydéei.

Coborînd pe ţărm, Monte-Cristo se îndreptă spre cimitirul unde ştia că-l regăseşte pe Maximilien.

Şi el, deasemenea, cu zece ani mai înainte, căutase plin de pioşenie un mormînt în cimitirul acesta, dar îl căutase zadarnic. El care se reîntorcea în Franţa cu milioane, nu putuse regăsi mormîntul tatălui său mort de foame.

Degeaba îi pusese Morrel o cruce, căci crucea căzuse şi groparii îşi aprinseseră focul cu ea, aşa cum fac ei cu toate lemnele putrezite ce zac prin cimitire.

Neguţătorul fusese mai fericit : murind în braţele copiilor săi, fusese adus de ei şi înmormîntat lângă soţia care pornise cu doi ani înaintea lui pe căile veşniciei.

Două lespezi de piatră largi, cu numele scrise pe ele, stăteau una lângă alta într-o îngrăditură închisă cu un grilaj de fier şi umbrită de patru chiparoşi.

Maximilien, sprijinit de unul din arborii aceştia, îşi aţintise privirea pierdută pe cele două morminte.

Durerea adîncă aproape că-i luase minţile.

— Maximilien, îi spuse Monte-Cristo, nu acolo trebuie să priveşti, ci dincolo !

Şi-i arată cerul.

— Morţii sînt pretutindeni, răspunse Maximilien. Nu mi-ai spus chiar dumneavoastră asta cînd m-ai făcut să plec din Paris ?

— Maximilien, continuă Monte-Cristo, în timpul călătoriei mi-ai cerut să te opreşti pentru cîteva zile la Marsilia. Mai ai şi acum dorinţa asta ?

— Nu mai am nici o dorinţă, conte. Dar aici mi se pare că aş putea aştepta mai uşor decît în altă parte.

— Cu atît mai bine, Maximilien. Eu te părăsesc. Mi-ai dat cuvîntul tău, nu-i aşa ?

— Îl voi uita, răspunse Maximilien.

— Nu ! N-ai să-l uiţi, fiindcă mai înainte de orice eşti om de onoare. Ai jurat şi vei jura din nou !

— Aveți milă de mine, conte ! sînt atît de nefericit !

— Am cunoscut un om și mai nefericit decît tine, Maximilien.

— Cu neputință !

— Vai ! spuse Monte-Cristo, trufia bieteii noastre firi omenеști face ca fiecare să se creadă mai nefericit decît un alt nefericit care plînge și geme alături de el.

— Cine poate fi mai nefericit oare decît omul care și-a pierdut singurul bun iubit și dorit pe lume ?

— Ascultă, Maximilien, spuse Monte-Cristo, și fixează-ți o clipă atenția asupra spuselor mele. Am cunoscut un om care, ca și dumneata, își întemeiasе toate nădejțile de fericire pe o femeie. Omul acela era tînăr, avea un tată bătrîn și-l iubea, avea o logodnică și o adora. Trebuia să se însoare cu ea, cînd, pe neașteptate, una dintre toănele destinului care ne-ar putea face să ne îndoim de bunătatea lui Dumnezeu — dacă Dumnezeu nu ni s-ar arăta mai tîrziu destăinuindu-ne că pentru el totul e un mijloc de a conduce la unitatea sa nemărginită — i-a răpit pe neașteptate, iubita, viitorul, pe care-l visa și-l credea al său (căci, orbul de el, nu putea citi decît în prezent) și l-a aruncat în fundul unei temnițe.

— Din temniță poți scăpa peste opt zile, peste o lună, peste un an...

— El a rămas acolo paisprezece ani, Maximilien, glăsuie Monte-Cristo, punîndu-i mîna pe umăr.

Maximilien tresări.

— Paisprezece ani ! șopti el.

— Paisprezece ani, repetă contele. Și pe el, în acești paisprezece ani, l-a cuprins de multe ori deznădejdea, și el, ca și dumneata, crezîndu-se cel mai nefericit om din lume, a vrut să-și ia viața.

— Și ce-a făcut ? întrebă Maximilien.

— În clipa de pe urmă Dumnezeu i s-a arătat printr-un mijloc omenesc. Căci Dumnezeu nu mai face minuni. Poate că la început de tot (fiindcă ochilor acoperiți de lacrimi le

trebuie timp ca să se deschidă pe deplin), n-a înțeles mi-
lostenia nemărginită a Domnului. Dar mai apoi, a avut
răbdare și a așteptat. Într-o zi el a ieșit ca prin minune
din mormînt, schimbat la față, bogat, puternic, aproape ca
un zeu. Primul lui gînd a fost la taică-său ; dar taică-său
murise !

— Și mie mi-a murit tatăl, spuse Maximilien.

— Da, dar tatăl dumitale a murit în brațele voastre,
iubit, onorat, fericit, bogat, atunci cînd i-a sunat ceasul.
Iar tatăl lui murise sărac, deznădăjduit, îndoindu-se de
Dumnezeu. Și cînd, la zece ani după moarte, fiul i-a cău-
tat mormîntul, pînă și mormîntul dispăruse și nimeni n-a
putut să-i spună : „Aici odihnește întru Domnul inima
care te-a iubit atîta“.

— Vai suspină Maximilien.

— El era deci un fiu mai nefericit decît dumneata,
Maximilien, fiindcă nici nu știa măcar unde să regăsească
mormîntul tatălui său.

— Dar cel puțin îi mai rămăsese femeia pe care o
iubea.

— Te înșeli. Femeia aceasta...

— Murise ?

— Mai rău încă : fusese necredincioasă. Se măritase
cu unul dintre dușmanii logodnicului ei. Vezi deci că omul
acela a fost mai nefericit în dragoste decît dumneata.

— Și Dumnezeu i-a trimis alinare ?

— I-a trimis măcar liniște.

— Și va putea el să mai aibă zile fericite de-acum
înainte ?

— Așa speră, Maximilien.

Tînărul își plecă fruntea în piept.

— Vă făgăduiesc, spuse el după o clipă de tăcere.

Apoi, întinzîndu-i mîna lui Monte-Cristo, adăugă :

— Numai să nu uitați că...

— La 5 octombrie, Maximilien, te aștept pe insula
Monte-Cristo. La 4 octombrie, un iaht te va aștepta în

portul Bastia. Iachtul se va numi „Eurus“. Îi vei spune cum te cheamă șefului de echipaj și el te va aduce la mine. Ne-am înțeles, nu-i așa, Maximilien ?

— Ne-am înțeles, conte. Voi face ce-am spus. Dar amintiți-vă că la 5 octombrie...

— Copile care încă nu știi ce însemnează făgăduiala unui om !... Ți-am spus de douăzeci de ori că în ziua aceea, dacă tot îți vei mai dori moartea, te voi ajuta să mori. Adio !

— Mă părăsiți ?

— Da. Am treburi în Italia. Te las singur, singur în luptă cu suferința, singur împreună cu vulturul acesta cu aripi puternice pe care Domnul îl trimite aleșilor săi ca să-i aducă la picioare. Povestea lui Ganimede nu-i un basm, Maximilien, ci o alegorie.

— Când plecați ?

— Chiar acum, vaporul cu aburi mă așteaptă. Peste o oră voi fi departe de tine. Vrei să mă însoțești până în port ?

— Sînt cu totul al dumneavoastră.

— Îmbrățișează-mă !

Maximilien îl însoți pe Monte-Cristo până în port. Fumul, ca o panglică uriașă începuse să iasă din coșul negru, înălțîndu-se spre cer. Curînd, vaporul porni. Peste un ceas, așa cum spusese Monte-Cristo, aceeași dîră de fum albicioasă dunga zarea spre răsărit, abia zărindu-se printre primele cețuri ale nopții.

Capitolul XX

PEPPINO

Chiar în clipa cînd vasul contelui de Monte-Cristo dispărea pe după capul Morgion, un bărbat, gonind într-o diligență pe drumul dintre Florența și Roma, trecuse dincolo de orășelul Aquapendente. El mergea destul de repede ca să străbată cît mai mult drum, fără a deveni totuși suspect.

Înveșmîntat într-o redingotă sau, mai bine zis, într-un surtuc mototolit de drum, pe care se mai zărea încă o panglică strălucitoare și proaspătă de-a Legiunii de Onoare, bărbatul acesta se putea vedea că este francez nu numai după panglica decorației, ci și după accentul cu care îi vorbea vizitiului. Încă o dovadă că se născuse în țara limbii universale era faptul că nu știa alte cuvinte italienești decît cele folosite în muzică și care pot, ca și *goddam*-ul lui Figaro, să înlocuiască toate finețele unei limbi aparte.

— *Allegro*, îi spunea el vizitiului de cîte ori diligența urca.

— *Moderato*, făcea el la fiecare coborîre.

Și Dumnezeu știe cîte urcușuri și coborișuri există cînd mergi de la Florența la Roma, trecînd prin Aquapendente !

Altminteri, aceste două cuvinte îi făceau să rîdă cu hohote pe oamenii de treabă cărora le erau adresate.

În fața orașului etern, adică la Storta, punct de unde se zărește Roma, călătorul nu vădi simțămîntul curiozității entuziaste care îl împinge pe fiecare străin să se ridice de pe scaun ca să încerce să zărească faimosul Dom al Sfințului Petru, deslușindu-se înaintea tuturor celorlalte clădiri. El își scoase doar portofelul din buzunar, iar din portofel trase o hîrtie împăturită în patru pe care o dezdoi și o îndoi cu o grijă ce aducea a respect. Apoi se mulțumi să spună :

— Bun ! Tot o mai am !

Trăsura străbătu Poarta del Popolo, porni spre stînga și se opri la hotelul din piața Spaniei.

Jupîn Pastrini, vechea noastră cunoștință, îl primi pe călător în prag și cu pălăria în mînă.

Călătorul coborî, porunci să i se pregătească o masă bună și se interesă de adresa casei Thompson & French, care îi fu spusă pe dată, firma aceasta fiind una dintre cele mai cunoscute din Roma.

Ea se afla pe Via dei Banchi, lîngă Sfîntul Petru.

La Roma, ca pretutindeni, sosirea unei diligențe e un eveniment. Zece tineri urmași de-ai lui Marius și ai Grăchilor, desculți, cu coatele goale, dar cu un pumn în șold și cu brațul celălalt îndoit în mod pitoresc deasupra capului, se uitau la călător, la diligență și la cai. Lîngă ștregarii aceștia ai orașului propriu zis, se mai adăugase o grămadă de pierde-vară din statele Sanctității Sale, dintre cei ce hoinăresc scuipînd în Tibru de pe înălțimea podului San Angelo, atunci cînd Tibrul are apă.

Și, cum ștregarii și pierde-vară din Roma, mai fericiți decît cei din Paris, înțeleg toate limbile și mai cu seamă limba franceză, ei îl auziră pe călător cerînd un apartament, cerînd demîncare și, în sfîrșit, cerînd adresa firmei Thompson & French.

Așa se făcu că, pe cînd noul sosit ieșea din hotel condus de nelipsitul ghid, un om se desprinsese din grupul pri-

vitorilor și fără să fie observat de călător, fără să pară că e observat de ghid, merse ceva mai departe de străin, urmărindu-l cu aceeași dibăcie cu care l-ar fi urmărit un agent al poliției pariziene.

Francezul se grăbea atât de mult să ajungă la firma Thompson & French, încât nici nu mai stătu să se schimbe caii. Trăsura trebuia să-l ajungă pe drum sau să-l aștepte la poarta bancherului.

Dar sosi acolo fără ca trăsura să-l ajungă din urmă.

Francezul intră, lăsându-și ghidul în anticameră. Ghidul începu de îndată o discuție cu vreo doi sau trei dintre meseriașii fără meserie, sau mai bine-zis cu o mie de meserii, care la Roma așteaptă la ușile bancherilor, ale bisericilor, ale ruinelor, ale muzeelor, sau ale teatrelor.

Odată cu francezul intră și omul plecat din grupul de privitori. Francezul sună la ușa birourilor și pătrunse în prima încăpere. Urmăritorul lui făcu același lucru.

— Domnii Thompson & French ? întrebă străinul.

Un fel de lacheu se ridică la semnul unui funcționar de încredere, paznic solemn al primului birou.

— Pe cine să anunț ? întrebă lacheul, pregătindu-se să pornească înaintea străinului.

— Pe domnul baron Danglars, răspunse călătorul.

— Poftiți, spuse lacheul.

O ușă se deschise. Lacheul și baronul dispărură prin ea. Omul care intrase în urma lui Danglars se așeză pe o bancă de așteptare.

Funcționarul continuă să mai scrie încă vreo cinci minute. În tot acest timp omul care stătea jos păstră cea mai deplină tăcere și cea mai adâncă neclintire.

Apoi pana funcționarului încetă să mai scîrție pe hîrtie. El își ridică privirea, se uită atent de jur împrejur și, după ce se asigură că nu e nimeni prin preajmă, spuse :

— Tu erai, Peppino ?

— Da, răspunse acesta scurt.

— Ai mirosit ceva bun la grăsanul care a intrat ?

— N-am făcut mare lucru, fiindcă am fost anunțat dinainte.

— Va să zică știi ce caută aici ?

— Pe naiba ! A venit să încaseze. Rămîne numai de văzut cît o să ia.

— O să afli numaidecît, prietene.

— Foarte bine. Numai să nu te apuci, ca alaltăieri, să-mi dai informații false.

— Ce vrei să spui și de cine vorbești ? Oare despre englezul care a luat de aici, alaltăieri, trei mii de taleri ?

— Nu, acela a luat într-adevăr trei mii de taleri, și i-am găsit la el. Vorbesc despre prințul rus.

— Ei și ?

— Ei și ! Mi-ai spus că are treizeci de mii de livre, dar n-am găsit la el decît douăzeci și două.

— N-ați căutat bine.

— Chiar Luigi Vampa în persoană l-a percheziționat.

— În cazul ăsta și-o fi plătit datoriile.

— Oare ?

— Sau și-o fi cheltuit banii.

— Tot ce se poate, la urma urmei...

— E sigur. Dar lasă-mă să mă duc la postul meu de observație, că altfel francezul o să-și facă afacerile fără să pot afla cifra exactă.

Peppino făcu un semn de încuviințare și scoțindu-și niște mătănii din buzunar începu să mormăie o rugăciune, în timp ce funcționarul dispăru prin aceeași ușă pe unde trecuseră lacheul și baronul.

Peste vreo zece minute, funcționarul se reîntoarce voios.

— Ce se aude ? întrebă Peppino.

— Păzea, păzea ! făcu funcționarul. E o sumă grasă.

— Cinci sau șase milioane, nu-i așa ?

— Da. Știi cifra ?

— Pe o chitanță a excelenței sale contele de Monte-Cristo.

— Il cunoști pe conte ?
— Și care a fost creditată la Roma, Veneția și Viena.
— Așa e ! strigă funcționarul. Cum de ești atât de bine informat ?

- Ți-am spus că am fost anunțat dinainte.
- Atunci ce, ce mă mai întrebi pe mine ?
- Ca să fiu sigur că e omul nostru.
- El e !.. Cinci milioane. O sumă frumoșică, nu-i așa,

Peppino ?

- Da.
- Noi n-o să mai avem niciodată atita.
- Cel puțin o să avem câteva fărîme din ea, răspunse

Peppino cu filozofie.

- Sstt ! Iată omul nostru...

Funcționarul își relua pana și Peppino își relua mătăniile. Cînd ușa se deschise, unul scria, iar celălalt se ruga. Danglars apărură, radios, însoțit de bancher, care-l conduse pînă la ușă.

În urma lui Danglars coborî Peppino.

După cum se înțeleseseră, trăsura care trebuia să-l ajungă din urmă pe Danglars aștepta în fața casei Thompson & French. Ghidul ținea ușa deschisă : ghidul e o ființă foarte binevoitoare și poate fi folosită la orice.

Danglars sări în trăsură, ușor ca un tînăr de douăzeci de ani.

Ghidul închise ușița și se urcă lîngă vizitiu.

Peppino sări pe scaunul din spate.

— Excelența sa dorește să vadă Sfîtul Petru ? întrebă ghidul.

— De ce ? se miră baronul.

— Păi, de ! Ca să-l vedeți.

— N-am venit la Roma să văd, se răsti Danglars. Apoi adăugă șoptind, cu un zîmbet lacom pe buze :

— Am venit să pun mîna...

Și într-adevăr își puse mîna pe portofelul în care virise o serisoare.

— Atunci excelența sa merge la... ?

— La hotel.

— Casa Pastrini ! îi spuse ghidul vizitiului.

Și diligența porni repede, ca o trăsură de casă.

Zece minute mai târziu, baronul se afla în apartamentul său iar Peppino se instalase pe banca din fața hotelului. după ce-i șoptise câteva cuvinte la ureche unuia dintre urmașii aceia ai lui Marius și al Grachilor despre care am mai pomenit, și care, coborînd, porni cît îl țineau picioarele pe drumul Capitoliului.

Danglars era ostenit, satisfăcut și somnoros. El se culcă, punîndu-și portofelul sub pernă și adormi.

Peppino avea timp de prisos. El jucă *morra* cu niște pierde-vară, pierdu trei taleri și, ca să se consoleze, bău o baterie cu vin de Orvietto.

A doua zi, Danglars se sculă tîrziu, deși se culcase de vreme. De vreo cinci sau șase nopți dormise foarte prost, atunci cînd apucase să doarmă.

El mîncă din belșug și nepăsîndu-i — după cum spusese — de frumusețile orașului etern, ceru să-i fie gata înhămați caii la diligență în timpul prînzului.

Dar Danglars își făcuse socotelile fără să țină seama de formalitățile poliției și de lenea celor de la serviciul diligențelor.

Caii sosiră abia la orele două, iar ghidul nu-i aduse pașaportul vizat, decît pe la trei.

Toate aceste pregătiri atrăseseră în fața porții lui ju-pîn Pastrini un mare număr de gură-cască.

Nu lipseau dintre ei nici urmașii Grachilor și ai lui Marius.

Baronul străbătu grupurile care îi spuneau excelență ca să capete vreun bacșiș.

Fiindcă Danglars — om foarte popular după cum știm — se mulțumise pînă acum să ceară să i se spună baron și nu fusese încă numit excelență, noul titlu îl măguli și

el împărți vreo duzină de gologani moșicimii aceleia, gata oricînd, pentru alți gologani, să-i spună alteț.

— Ce drum ? întrebă vizitiul în italienește.

— Spre Ancona, răspunse baronul.

Jupîn Pastrini traduse întrebarea și răspunsul, iar diligența porni în galop.

Danglars voia de fapt să treacă pe la Veneția și să ridice de acolo o parte din avere, apoi de la Veneția să meargă la Viena de unde să ia restul banilor.

El avea de gînd să se stabilească la Viena despre care auzise că e un oraș al plăcerilor.

Abia făcuseră vreo trei leghe prin cîmpia Romei, cînd începu să se înnopteze. Danglars nu crezuse că va pleca atît de tîrziu ; altfel ar fi rămas la Roma. El îl întrebă pe vizitiu cît mai era pînă la cel mai apropiat oraș.

— *Non capisco*¹, răspunse vizitiul.

Danglars clătină capul ca și cum ar fi vrut să spună :

— Foarte bine.

Diligența își continuă drumul.

„La primul popas de poștă mă voi opri“, se gîndi Danglars.

Danglars mai simțea încă o rămășiță din fericirea resimțită în ajun și care-l făcuse să-și petreacă o noapte atît de plăcută. Stătea tolănit într-o caleașcă englezească bună, cu arcuri duble, se simțea dus în galop de doi cai buni. Știa că locul de schimbare al cailor se afla la distanță de șapte leghe. Ce să faci cînd ești bancher și cînd ai dat un faliment norocos ?

Danglars se gîndi timp de zece minute la nevasta rămasă la Paris, se gîndi alte zece minute la fiică-sa care străbătea lumea împreună cu domnișoara d'Armilly, dăruiește alte zece minute datornicilor săi și felului cum le va folosi banii, apoi, nemaiavînd la ce să se gîndească, închise ochii și adormi.

¹ Nu înțeleg (it.).

Totuși, din cînd în cînd, zgîlțit de vreo zdruncinătură mai puternică decît celelalte, Danglars deschidea pentru o clipă ochii. Și atunci se simțea iarăși purtat cu aceeași viteză de-a lungul aceleiași cîmpii a Romei presărată cu apeducte sparte, care semănau cu niște giganți de granit împietriți în timpul goanei. Dar noaptea era rece, întunecoasă, ploaioasă și era mai plăcut pentru un om pe jumătate adormit să rămînă tolănit în fundul trăsorii, cu ochii închiși, decît să scoată capul prin ușă ca să-l întrebe unde se aflau pe vizitiul care nu știa să răspundă altceva decît : *Non capisco*.

Danglars dormi deci mai departe, spunîndu-și că va avea destul timp să se trezească la popas.

Trăsura se opri. Danglars își zise că ajunsese în sfîrșit la ținta atît de dorită.

El își redeschise ochii și se uită prin geam, așteptîndu-se să se găsească în mijlocul vreunui oraș, sau măcar a vreunui sat oarecare. Dar nu văzu decît un fel de cocioabă izolată și vreo trei sau patru oameni care umblau de colo-colo, ca niște umbre.

Danglars așteptă o clipă ca vizitiul care-și terminase cursa să vină să-i ceară plata. Se gîdea să folosească prilejul și să ceară cîteva informații noului vizitiu. Dar caii fură deshămați și înlocuiți fără ca nimeni să vină să-i ceară călătorului bani. Danglars, mirat, deschise ușa, dar o mină puternică îl împinse numaidecît la loc și diligența porni.

Uluit, baronul se trezi pe deplin.

— Ei ! strigă el către vizitiu, ei ! *Mio caro* ¹ !

Italieneasca aceasta de romanță Danglars o prinsese în timp ce fiică-sa cînta vreun duet cu prințul Cavalcanti.

Dar, *mio caro* nu răspunse nimic.

Danglars se mulțumi atunci să deschidă fereastra.

¹ Dragul meu (it.).

— Ei, prietene ! Încotro mergem ? întrebă el trecîndu-și capul prin deschizătură.

— *Dentro la testa !* îi strigă un glas grav și poruncitor, însoțit de un gest amenințător.

Danglars înțelese că *dentro la testa* însemna să-și tragă capul înăuntru. După cum se vede, învăța destul de repede limba italiană.

Neliniștit, el se supuse. Și cum neliniștea îi creștea din clipă în clipă, în minte, în locul golului despre care am spus că-l avea cînd pornise la drum și care îl făcuse să dormiteze, i se iscară în cîteva clipe nenumărate gînduri, unele mai potrivite decît altele ca să țină trează atenția unui călător, și mai cu seamă a unui călător în situația lui Danglars.

În întuneric, ochii lui căpătără agerimea pe care o dau în primele clipe emoțiile puternice, și care mai apoi — după ce devine prea puternică — se tocește. Înainte de a ți se face teamă, vezi exact ; cînd te temi, vezi dublu ; iar după ce te-ai temut, vezi tulbure.

Danglars văzu un om învăluit într-o mantie, galopînd lingă portiera din dreapta a diligenței.

— Vreun jandarm, gîndi el. Să fi fost oare semnalat prin telegraful francez, autorităților papale ?

Bancherul se hotărî să-și înlătore neliniștea.

— Unde mă duceți ? întrebă el.

— *Dentro la testa !* repetă același glas, cu același ton amenințător.

Danglars se întoarse spre portiera din stînga.

Un alt om călare galopa și în partea aceea.

— Fără îndoială că sînt prins ! gîndi Danglars simțînd că-l trec sudorile.

Și se trînti în fundul caleștii, de data aceasta însă nu ca să doarmă, ci ca să se gîndească.

Peste o clipă răsări luna.

Din fundul caleștii, Danglars privi cîmpia. Revăzu atunci marile apeducte ca niște fantome de piatră pe care

le zărise în treacăt. Numai că, în loc să le aibă în dreapta, acum le avea în stînga.

Danglars înțelese că trăsură fusese întoarsă din drum și-l ducea spre Roma.

— Nenorocitul de mine ! îngăimă el. Or fi obținut extrădarea ?

Trăsură continua să gonească cu o viteză înfricoșătoare. Se scurse astfel o oră cumplită, căci după fiecare indiciu întîlnit în drum, fugarul își dădea seama, fără puțință de îndoială, că îl aduceau înapoi. În sfîrșit, el revăzu un morman întunecat de care trăsură părea că se va ciocni. Dar caii se întoarseră și porniră de-a lungul mormanului care nu era altceva decît meterezele ce înconjoară orașul.

— Vai ! Nu ne reîntoarcem în oraș ! șopti Danglars. Atunci nu m-a arestat poliția. Doamne ! Altă idee... nu cumva or fi...

Părul i se zbîrli pe cap.

Bancherul își aminti atunci de interesantele povești cu bandiți romani, cărora li se dădea atît de puțină crezare la Paris și pe care Albert de Morcerf le povestise doamnei Danglars și Eugéniei în vremea cînd era vorba ca tinărul viconte să devină fiul uneia și soțul celeilalte.

— Or fi tîlharii ! își spuse Danglars.

Pe neașteptate trăsură trecu peste ceva mai tare decît un drum așternut cu nisip. Danglars îndrăzni să arunce o privire spre cele două margini ale drumului. Zări niște statui cu forme ciudate și gîndindu-se întruna la povestea lui Morcerf care acum îi revenea în minte cu toate amănuntele ei, el își spuse că trebuie să fie pe Via Appia.

La stînga trăsurii, într-un fel de viroagă, se vedea o scobitură rotundă.

Era cercul lui Caracalla.

La o poruncă a călărețului din dreapta, trăsură se opri.

În același timp portiera din stînga se deschise.

— *Scendi*¹ ! porunci un glas.

Danglars coborî în aceeași clipă. Încă nu vorbea italianeste, dar și începuse să înțeleagă.

Mai mult mort decît viu, baronul se uită în preajmă.

Patru oameni, fără să mai socotim vizitiul, îl înconjurau.

— *Di qua*², spuse unul dintre oameni coborînd pe o potecuță ce ducea de la Via Appia spre unul din acele ogoare neregulate care brăzdează cîmpia Romei.

Danglars își urmă ghidul fără să scoată o vorbă și n-avu nevoie să se întoarcă pentru a-și da seama că era urmat de ceilalți trei bărbați.

Totuși, i se păru că oamenii se opreau pentru a rămîne de strajă, la distanțe aproape egale.

După vreo zece minute de mers în care timp nu schimbă nici un cuvînt cu ghidul, bancherul se pomeni între un colnic și o tufă cu ierburi înalte. Trei bărbați, stînd în picioare și pîrînd muți, formau un triunghi în al cărui centru se afla el.

Danglars voi să vorbească, dar i se împletici limba.

— *Avanti*³ ! spuse același glas cu un ton scurt și poruncitor.

De data aceasta Danglars înțelese de două ori : înțelese și din cuvînt și din gest, căci omul din urmă îl împinse cu atîta grosolanie înainte, încît era cît p-aci să se ciocnească de ghid.

Ghidul era Peppino și el se infundă în bălăriile înalte, printr-o întortochetură pe care numai un gușter sau o șopîrlă ar fi putut-o recunoaște drept potecă.

Peppino se opri dinaintea unei stînci, unde creștea un tufiș des. Stîncă aceasta, întredeschisă ca o pleoapă, îl lăsă să treacă și să dispară așa cum dispar în trapele lor diavolii din feerii.

¹ Coboară (it.).

² Pe aici (it.).

³ Înainte (it.).

Glasul și gestul celui ce venea în urma lui Danglars îl siliră pe bancher să facă același lucru. Nu mai încăpea nici un fel de îndoială : falitul francez avea de-a face cu bandiți romani.

Danglars se supuse ca un om aflat între două priemejdii cumplite și pe care spaima l-ar face curajos. Cu tot pîntecul lui destul de nepotrivit ca să se strecoare prin crăpăturile presărate pe cîmpia romană, el se strecură în urma lui Peppino și, dîndu-și drumul cu ochii închiși, căzu în picioare.

Cînd atinse pămîntul, Danglars deschise ochii.

Drumul era larg, dar întunecos. Peppino, necăutînd să se ascundă acum cînd era acasă, scăpără cremenea și aprinse o torță.

Încă doi bărbați coborîră în urma lui Danglars, formînd ariergarda și împingîndu-l atunci cînd din întîmplare el se oprea. Astfel, îl făcură să ajungă de-a lungul unei pante line pînă la o răspîntie cu aspect sinistru.

Într-adevăr, pereții dinăuntru zidurilor, scobiți în formă de sicrie puse unele peste altele, păreau că deschid în mijlocul lespezilor albe niște ochi negri și gău-noși, așa cum se văd la cranii.

O santinelă lovi cu mîna stîngă în inelele de metal ale carabinei.

— Cine e acolo ? făcu santinela.

— Prieteni ! răspunse Peppino. Unde e căpitanul ?

— Acolo ! spuse santinela arătînd pe deasupra umărului un fel de încăpere largă scobită în stîncă și ale cărei lumini se reflectau în coridor prin ușile boltite.

— Pradă bună, căpitane, pradă bună ! spuse Peppino în italianește.

Și apucîndu-l pe Danglars de gulerul redingotei, îl duse spre o deschidere a stîncii semănînd cu o ușă, prin care se putea pătrunde în sala unde căpitanul părea că își avea locuința.

— Asta-i omul ? întrebă căpitanul care citea foarte atent *Viața lui Alexandru*, de Plutarc.

— El e.

— Foarte bine. Arată-mi-l !

La porunca aceasta destul de neobrăzată, Peppino își apropie torța atît de brusc de obrazul lui Danglars, încît acesta se trase repede înapoi ca să nu-i pîrlească sprîncenele.

Înfățișarea lui tulburată vădea o spaimă groaznică.

— Omul ăsta e obosit, spuse căpitanul. Duce-ți-l la patul lui.

— Vai ! gîndi Danglars, pesemne că patul e vreunul din sicriile scobite în zîd, iar somnul e moartea pe care mi-o va aduce vreunul din pumnalele ce licăresc în umbră.

Într-adevăr, în beznele adînci ale încăperii uriașe se vedeau ridicîndu-se de pe culcușurile lor de ierburi uscate sau de piei de lup, oamenii aceluia pe care Albert de Morcerf îl găsisese citind *Comentariile* lui Cezar și pe care Danglars îl regăsisese citind *Viața lui Alexandru*.

Bancherul scoase un geamăt înăbușit și-și urmă călăuza. El nu încercă nici să se roage, nici să strige. Nu mai avea nici putere, nici voință, nici simțire ; mergea fiindcă era dus.

Danglars se lovi de o treaptă și înțelese că se găsea în fața unei scări. Ca să nu-și spargă capul, se plecă instinctiv și se pomeni într-o celulă scobită în stîncă.

Celula era curată, deși goală, era uscată, deși se afla la o adîncime de nemăsurat, sub pămînt.

Într-un colț al celulei se afla întins un așternut făcut din ierburi uscate, acoperit cu piei de capră. Zărindu-l, Danglars crezu că vede simbolul luminos al salvării.

— Domnul fie lăudat ! îngăimă el. E un pat în toată puterea cuvîntului.

Era pentru a doua oară, de un ceas încoace, de cînd pomenea numele lui Dumnezeu. Și asta nu i se mai întîmplase de vreo zece ani.

— Ecco ¹, spuse călăuza.

Și împingîndu-l pe Danglars în celulă, închise ușa în urma lui.

Un zăvor scrișni. Danglars era prizonier.

De altfel, chiar dacă n-ar fi existat zăvor, ar fi trebuit să fie sfîntul Petru și să aibă drept ghid un înger din cer ca să poată trece prin mijlocul garnizoanei care ocupa catacombele Sfîntului Sebastian și își făcuse tabăra împrejurul șefului ei. Fără îndoială că în șeful acesta, cititorii l-au recunoscut pe faimosul Luigi Vampa.

Și Danglars îl recunoscuse pe tilharul în a cărui existență nu voise să creadă atunci cînd Morcerf încercase să-l înfățișeze, în Franța. Nu numai că-l recunoscuse pe șef, dar recunoscuse și celula unde fusese închis Morcerf, și care, după toate probabilitățile, era destinată străinilor.

Amintirile, de loc triste pentru Danglars, îl liniștiră. Din moment ce tilharii nu-l ucisese ră imediat, poate că nu aveau de gînd să-l ucidă.

Îl prinseseră ca să-l jefuiască și cum n-avea la el decît cîțiva ludovici, îl vor opri drept zălog.

Danglars își aminti că Morcerf fusese vămuit de vreo patru mii de taleri. Și cum își dădea mai multă însemnătate decît Morcerf, își fixă el însuși în minte răscumpărarea la opt mii de taleri.

Opt mii de taleri însemnau patruzeci și opt de mii de livre.

Astfel, tot îi mai rămîneau vreo cinci milioane și cincizeci de mii de franci.

Cu banii aceștia putea s-o scoată la capăt oriunde.

Deci, aproape sigur că are să iasă cu fața curată dat fiind că nu s-a mai pomenit să i se ceară unui om o răscumpărare de cinci milioane și cincizeci de mii de livre, Danglars se tolăni în pat. Apoi după ce se întoarse de două sau de trei ori, adormi cu liniștea eroului a cărui istorie o studia Luigi Vampa.

¹ Iată (it.).

Capitolul XXI

LISTA DE BUCATE A LUI LUIGI VAMPA

Orice somn, în afară de cel de care se temea Danglars, are un sfârșit.

Danglars se trezi.

Unui parizian, obișnuit cu perdele de mătase, cu pereți catifelati, cu mireasma care urcă prin butucii arzînd în foc și coboară din bolțile îmbrăcate în mătase, trezirea într-o grotă de piatră trebuie să i se pară ca un vis rău.

Atingînd perdelele patului făcut din piei de țap, lui Danglars trebuia să i se pară că se visa printre samoiezi sau laponi.

Dar în astfel de împrejurări o secundă e de ajuns ca să schimbe îndoiala în certitudinea cea mai neclintită.

„Da, da, gîndi el. Mă aflu în mîinile bandiților despre care vorbea Albert de Morcerf.“

Mai întii de toate Danglars respiră, ca să se încredințeze că nu era rănit : învățase asta din *Don Quijote*, singura carte nu pe care o citise, ci din care reținuse cîte ceva.

„Nu, își spuse el, nu m-au ucis și nici nu m-au rănit. Dar te pomenești că m-or fi jefuit !“

Își duse repede mîinile la buzunare. Buzunarele îi erau neatînse : cei o sută de ludovici opriți pentru călătoria de la Roma la Veneția se aflau în buzunarul pantalonilor,

iar portofelul în care ținea scrisoarea de credit pentru cinci milioane de franci era în buzunarul rēdingotei.

„Ciudați tilhari ! își spuse el. Mi-au lăsat și punga și portofelul ! După cum îmi spuneam ieri, înanite de a mă culca, au să ceară o răscumpărare. Ia te uită ! Mi-au lăsat și ceasul ! Ia să vedem, cît arată ?“

Ceasul lui Danglars — o capodoperă a lui Bréguet — întors cu grijă în ajun înainte de a porni la drum, arăta ora cinci și jumătate dimineăta. Fără el, Danglars n-ar fi putut ști ce oră e, fiindcă lumina nu pătrundea în celulă.

Trebuia oare să le ceară socoteală tilharilor ? Trebuia să aștepte cu răbdare ca să-l cheme ei ? Ultimul gând i se păru mai prudent. Danglars așteptă.

Și așteptă pînă la amiază.

În tot acest timp, o santinelă veghease la ușă. Santinela fusese schimbată la opt dimineăta.

Atunci pe Danglars îl prinse dorința să vadă cine-l păzește.

El observase că razele, nu de la soare ci de la o lampă, străbăteau prin scîndurile prost împreunate ale ușii. Se apropie de una din crăpături tocmai în clipa cînd banditul bea cîteva înghițituri de rachiu. Burduful de piele din care sorbea răspîndea un miros care-l făcu pe Danglars să strîmbe din nas.

— Pff ! făcu el retrăgîndu-se pînă în fundul celulei.

La amiază, omul cu rachiu fu înlocuit de un alt slujbaş. Danglars avu curiozitatea să-și vadă noul paznic și se apropie iar de crăpătură.

Noul paznic era un tilhar cu o statură athletică, un Goliat cu ochii cît cepele, cu buze groase și cu nasul turtit. Părul roșcovan îi atîrna pe umeri în șuvițe incolăcite ca năpîrcile.

„Asta seamănă mai mult a căpcăun decît a ființă omească, își spuse Danglars. În orice caz, eu sînt bătrîn și am carnea tare ca pielea tăbăcită : bătrînul alb nu e bun de mîncat.“

După cîte se vede, Danglars își mai păstrase firea în-deajuns ca să-i ardă de glumă.

În aceeași clipă, și ca pentru a-i dovedi că nu era un căpcăun, paznicul se așează în fața ușii celulei, scoase din desagi niște pîine neagră, brînză și ceapă și începu să mănînce cu poftă.

„Să mă ia naiba dacă înțeleg cum se pot mîncea asemenea scîrnăvii !“ făcu Danglars aruncînd prin crăpăturile ușii o privire spre merindele banditului.

Și se așează din nou pe pieile de țap care-i reaminteau de mirosul rachiului primei santinele.

Dar orice ar fi făcut Danglars, tainele naturii sînt de neînțeles : unele invitații materiale pe care cele mai grosolane substanțe le adresează stomacurilor flămînde sînt foarte grăitoare.

Danglars simți deodată că avea stomacul gol. Și omul i se păru mai puțin urît, pîinea mai puțin neagră, iar brînză mai proaspătă.

În sfîrșit, ceapa crudă, mîncare îngrozitoare a sălbaticului, îi reaminti unele sosuri Robert și unele tocănițe pe care bucătarul i le prepara într-un fel de neîntrecut, atunci cînd Danglars îi spunea : „Dragă domnule Deniseau, să-mi gătești pentru astăzi o mîncărică țărănească“.

Danglars se ridică și bătu în ușă.

Tilharul ridică privirea.

Danglars își dădu seama că l-a auzit și bătu iar.

— *Che cosa ?*¹ întrebă tilharul.

— Ia ascultă, ascultă prietene, făcu Danglars bătînd cu degetele în ușă, mi se pare că ar fi timpul să vă gîndiți să mă hrăniți și pe mine.

Dar fie din pricină că nu-l înțelese, fie din pricină că n-avea ordine în legătură cu hrănirea lui Danglars, uriașul reîncepu să mănînce mai departe.

¹ Ce e ? (it.).

Danglars își simți mîndria umilită, dar, nevoind să se facă de rîs față de bruta asta, se culcă iar pe pieile de țap și nu mai scoase nici un cuvînt.

Astfel se mai scurseră încă vreo patru ore. Uriașul fu înlocuit de alt bandit. Danglars, care simțea niște circei groaznici în pîntece, se ridică încetîșor, își lipi iarăși ochiul de crăpătura ușii și recunoscu figura inteligentă a călăuzei.

Într-adevăr, era Peppino. El tocmai se pregătea să facă paza cea mai blîndă cu puțință, așezîndu-se în fața ușii și punîndu-și între genunchi o oală de lut plină cu năut cald și parfumat, prăjit în slănină.

Lîngă năut, Peppino mai pusese și un coșuleț frumușel cu struguri de Belletri și o sticlă pîntecoasă cu vin de Orvietto.

Hotărît lucru, Peppino era un om căruia îi plăceau mîncările alese.

Văzîndu-i pregătirile gastronomice, lui Danglars i se umplu gura de apă.

„Ia să vedem dacă ăsta o fi mai de înțeles decît celălalt“, își spuse el.

Și bătu încetîșor în ușă.

— *On y va!*¹ făcu banditul care, tot umblînd prin hotelul lui jupîn Pastrini, ajunsese să învețe pînă și expresiile franțuzești.

Și într-adevăr, deschise ușa.

Danglars își dădu seama că el era cel ce-i strigase atît de furios : „Trage capul“. Dar nu era timp pentru muștrări. Dimpotrivă, luă o înfățișare cît putu mai plăcută și zîmbind grațios, îi spuse :

— Iartă-mă, domnule, dar mie oare nu mi se va da demîncare ?

— Cum se poate ! se miră Peppino. Nu cumva excelenței voastre îi e foame ?

¹ Vine ! (Fr.).

— Nu cumva, e bine-zis ! bodogăni Danglars. N-am mai mâncat de douăzeci și patru de ore. Sigur că da, domnule, adăugă el cu glas tare, mi-e foame, ba chiar mi-e tare foame.

— Și excelența voastră vrea să mănince ?

— Chiar acum, dacă se poate.

— Nimic mai lesne ! răspunse Peppino. Aici se găsește tot ce doriți, bineînțeles pe bani, așa cum fac toți creștinii cumsecade.

— Se înțelege de la sine, strigă Danglars, deși la urma urmei oamenii care te prind și te închid ar trebui măcar să-și hrănească prizonierii.

— Vai, excelență, un astfel de obicei nu avem !

— Motivarea e destul de slabă, răspunse Danglars care socotea să-și ademenească paznicul prin bunăvoință. Și totuși, mă mulțumesc cu ea. Dar pînă una-alta, dați-mi demîncare.

— Îndată, excelență. Ce doriți ?

Și Peppino își lăsă blidul jos în așa fel încît mi-reasma se înălță drept spre nările lui Danglars.

— Porunciți ! spuse el.

— Aveți o bucătărie aici ? întrebă bancherul.

— Cred și eu ! Avem niște bucătării grozave.

— Și bucătari ?

— Neîntrecuți !

— Atunci să mi se aducă un pui, un pește, niște vînat sau orice, numai să mănînc.

— Cum dorește excelența voastră. Să zicem un pui, nu-î așa ?

— Da, un pui.

Peppino, înălțîndu-se, strigă din toate puterile !

— Un pui pentru excelența sa !

Glasul lui Peppino mai răsuna încă pe sub bolți, cînd se și ivi un flăcău, frumos, zvelt, pe jumătate gol, ca purtătorii de pești din vechime. El aducea un pui pe o tavă de argint și-l purta cu deosebită dibăcie.

— Parc-am fi la Café de Paris ! șopti Danglars.

— Iată, excelență, spuse Peppino luînd puiul din mîinile tînărului bandit și punîndu-l pe masa roasă de cari, obiect care, împreună cu un scăunaș și cu patul din piei de țap forma tot mobilierul celulei.

Danglars ceru un cuțit și o furculiță.

— Poftiți, excelență, spuse Peppino oferindu-i un cuțitaș cu vîrfuț tocitu și o furculiță de lemn.

Danglars luă cuțitul cu o mîină, furculița cu cealaltă, și începu să taie pasărea.

— Iertați-mă, excelență, spuse Peppino punîndu-i o mîină pe umăr. Aici se plătește înainte de a mîncă. S-ar putea să nu fiți mulțumitu la plecarea...

„Aha ! își spuse Danglars. Nu mai e ca la Paris, fără să mai pun la socoteală că probabil au să mă jupoaie. Dar să fac pe nobilul pînă la capăt. Am auzit mereu vorbindu-se despre ieftinătatea vieții în Italia. Un pui trebuie să coste vreo doisprezece gologani la Roma.“

— Iată, spuse el, aruncîndu-i un ludovic lui Peppino.

Peppino ridică ludovicul, iar Danglars duse cuțitul spre pui.

— O clipă, excelență, spuse Peppino, ridicîndu-se. O clipă ! Excelența voastră îmi mai datorează ceva.

„Am spus eu că au să mă jupoaie“, gîndi Danglars. Apoi, hotărît să se resemneze, întrebă :

— Ia spune, cît cereți pe pasărea asta jigărită ?

— Excelența voastră a dat un ludovic acont.

— Un ludovic acont pentru un pui ?

— Nici vorbă că acont.

— Bine... Haide ! Haide !

— Așa că excelența voastră îmi mai datorează doar patru mii nouă sute nouăzeci și nouă de ludovici.

Auzind gluma asta de necrezut, Danglars căscă niște ochi cît toate zilele.

— Foarte nostim, într-adevăr ! bombăni el.

Și voi să reînceapă să taie puiul, dar Peppino îi opri mîna dreaptă cu mîna stîngă și-i întinse cealaltă mîna.

— Plata, ceru el.

— Cum ! Nu glumiți ? făcu Danglars.

— Noi nu glumim niciodată, excelență, răspunse Peppino serios ca un quaker.

— Cum, o sută de mii de franci puiul ăsta ?

— Excelență, nici nu vă închipuiți ce greu e de crescut pui în peșterile astea blestемate.

— Nu zău ! spuse Danglars găsesc asta foarte caraghios, foarte distractiv, într-adevăr. Dar mi-e foame, așa că lasă-mă să mănînc. Ține, mai na încă un ludovic pentru dumneata, prietene.

— Atunci mai rămîn patru mii nouă sute nouăzeci și opt de ludovici, spuse Peppino păstrîndu-și același sînge rece. Cu răbdare, o să ne înțelegem.

— Niciodată ! făcu Danglars revoltat că stăruiau să-și bată joc de el. Duceți-vă dracului ! Nu știți cu cine aveți de-a face.

Peppino făcu un semn. Flăcăul întinse mîinile și luă cît ai clipi tava cu puiul. Danglars se trînti pe patul de piei de țap. Peppino închise ușa și începu să mănînce din nou boabele cu slănină.

Danglars nu putea să vadă ce făcea Peppino, dar clămpănitul fălcilor nu-i lăsa prizonierului nici urmă de îndoială asupra ocupației banditului.

Era vădit că mîncea, ba chiar că mîncea zgomotos și ca un om prost crescut.

— Bădăran ! bombăni Danglars.

Peppino se făcu că nu-l aude și, fără să-și întoarcă măcar capul, continuă să mănînce cu o încetineală înțeleaptă.

Lui Danglars i se păru că are stomacul găurit ca butoiul Danaidelor și nu-i venea să creadă că va mai ajunge să și-l umple vreodată.

Totuși, el mai răbdă o jumătate de ceas. Dar trebuie spus că jumătatea asta de ceas i se păru un veac.

Apoi se ridică și se îndreptă iar spre ușă.

— Ia ascultă, domnule, nu mă mai lăsați să tinjese multă vreme și spuneți-mi ce vreți de la mine.

— Mai bine spuneți-ne dumneavoastră ce doriți de la noi, excelență... Porunciți și vă vom îndeplini poruncile.

— Atunci mai întâi deschide-mi ușa.

Peppino deschise.

— Ce naiba să vreau, făcu Danglars, vreau să mănînc !

— Vă e foame ?

— Parcă n-ai ști !

— Ce dorește să mănînce excelența voastră ?

— O bucată de pîine uscată, fiindcă puii sînt neprețuiți în beciurile astea blestemate.

— Pîine ? Fie ! spuse Peppino. Pîine ! strigă el imediat.

Același flăcău care mai fusese și înainte se ivi iar, aducînd o pîine mică.

— Pofțiți ! spuse Peppino.

— Cît costă ? întrebă Danglars.

— Patru mii nouă sute nouăzeci și opt de ludovici. Doi ludovici i-ați plătit dinainte.

— Cum ! O pîine costă o sută de mii de franci ?

— O sută de mii de franci, răspunse Peppino.

— Păi o sută de mii de franci îmi cereai pentru un pui !

— Nu servim după listă, ci numai la preț fix. Dacă mănînci puțin, dacă mănînci mult, dacă ceri zece feluri de mîncare sau numai unul, tot atîta costă.

— Iar gluma asta, dragă prietene ! îți spun că e absurdă, e prostească. Mai bine spune-mi de la început că vreți să mor de foame și o s-o fac fără zăbavă.

— Ba nu, excelență. Dumneavoastră vreți să vă sinucideți. Plătiți și mîncăți.

— Și cu ce să plătesc, vită încălțată ? strigă Danglars deznădăjduit. Nu cumva crezi că am o sută de mii de franci în buzunar ?

— Aveți cinci milioane cincizeci de mii de franci la dumneavoastră, excelență, răspunse Peppino ; asta face cincizeci de pui a o sută de mii de franci bucata și o jumătate de pui a cincizeci de mii.

Danglars se cutremură. Vălul îi căzu de pe ochi : era într-adevăr o glumă. Dar acum o înțelegea, în sfârșit.

Ba chiar trebuie să spunem că n-o mai găsea la fel de nesărată ca mai înainte.

— Ia să vedem, spuse el, dacă vă dau suta asta de mii de franci, o să socotiți că v-am plătit și am să pot mânca în voie ?

— Nici vorbă, că da, răspunse Peppino.

— Dar cum să vi-i dau ? făcu Danglars, respirând mai ușurat.

— Nimic mai lesne. Aveți un credit deschis la domnii Thompson & French, via dei Banchi, din Roma. Dați-mi un bon de patru mii nouă sute nouăzeci și opt de ludovici pe numele acestor domni și bancherul nostru îi va lua.

Danglars voi să pară cel puțin binevoitor. Luă pana și hîrtia pe care i le dădea Peppino, scrise chitanța și o semnă.

— Iată, spuse el. Poftim chitanța.

— Iar dumneavoastră, poftim puiul.

Danglars tăie pasărea, suspinînd : pentru o sumă atît de mare, i se părea prea slabă.

Cît despre Peppino, el citi cu atenție hîrtia, o puse în buzunar și continuă să-și mănînce boabele.

Capitolul XXII

IERTAREA

A doua zi, Danglars flămânzi din nou. Aerul peșterii îi stîrnea o poftă de mîncare neobișnuită. Prizonierul își închipui că pentru ziua aceea nu va trebui să plătească nimic : ca un om econom ce era, ascunsese jumătate din pui și o bucată de pîine într-un colț al celulei.

Dar nu terminase bine de mîncat, cînd i se făcu sete : la asta nu se gîndise.

El luptă împotriva setei pînă cînd își simți limba uscată lipindu-i-se de cerul gurii.

Atunci, nemaiputînd să îndure focul care-l ardea, el chemă.

Santinela deschise ușa. Era o figură nouă.

Danglars se gîndi că-i mai bine să aibă de-a face cu o cunoștință veche. El îl chemă pe Peppino.

— Iartă-mă, excelență, spuse banditul, venind cu o grabă care i se păru lui Danglars semn bun. Ce doriți ?

— Să beau, spuse prizonierul.

— Excelență, spuse Peppino, știți că vinul e neprețuit în împrejurimile Romei.

— Atunci dă-mi apă, făcu Danglars căutînd să în-lătore cursa.

— Vai, excelență, apa e și mai rară decît vinul. E o secetă nemaipomenită !

— Mi se pare că iar ai de gînd să începi ! făcu Danglars.

Și tot zîmbind ca să pară că glumește, nefericitul simți sudoarea muindu-i timplesle.

— Hai, prietene, stăruie Danglars văzînd că Peppino rămîne nepăsător. Ți-am cerut un pahar cu vin. Nu vrei să mi-l dai ?

— V-am spus, excelență, răspunse Peppino serios. Noi nu vindem cu bucata.

— Atunci, dă-mi o sticlă.

— Din care ?

— Din cel mai ieftin.

— Toate au același preț.

— Și ce preț au ?

— Douăzeci și cinci de mii de franci sticla.

— Spune că vrei să mă jefuiți și o să fie mai bine decît să mă înghițiți așa, fărămă cu fărămă ! strigă Danglars cu o amărăciune pe care numai Harpagon ar fi putut-o pune în sunetele glasului omenesc.

— S-ar putea ca asta să fie planul stăpînului, răspunse Peppino.

— Și cine mai e și stăpînul ăsta ?

— Acela în fața căruia ați fost dus cînd ați sosit la noi.

— Unde e ?

— Aici.

— Dați-mi puțină să-l văd.

— Nu-i greu de loc.

Peste o clipă, Luigi Vampa se afla în fața lui Danglars.

— M-ați chemat ? întrebă el.

— Dumneata, domnule, ești șeful persoanelor care m-au adus aici ?

— Da, excelență.

— Și ce răscumpărare cereți ca să-mi dați drumul ?

— Numai cele cinci milioane pe care le aveți.

Danglars simți o zvîcnire groaznică strivîndu-i inima.

— Atita am pe lume, domnule, și e tot ce mi-a mai rămas dintr-o avere imensă : dacă mi-i luați, luați-mi și viața.

— Ne este oprit să vărsăm sîngele excelenței voastre.

— Cine vă oprește ?

— Acela față de care ne supunem.

— Va să zică vă supuneți cuiva ?

— Da. Unui șef...

— Credeam că dumneata ești șeful.

— Eu sînt șeful acestor oameni. Dar un alt om este șeful meu.

— Șeful ăsta se supune cuiva ?

— Da.

— Cui ?

— Lui Dumnezeu.

Danglars rămase o clipă pe gînduri.

— Nu te înțeleg, spuse el.

— Se prea poate.

— Și șeful ăsta ți-a spus să te porți așa cu mine ?

— Da.

— Ce scop are ?

— Habar n-am.

— Dar punga o să mi se golească...

— Tot ce se poate.

— Ascultă, spuse Danglars, vrei un milion ?

— Nu.

— Două milioane ?

— Nu.

— Trei milioane ?... Patru ?... Vrei patru ? Ți-i dau, cu condiția să mă lăsați liber, să plec.

— De ce ne oferiți numai patru milioane din ceea ce prețuiește cinci ? întrebă Vampa. Asta ori e camătă, ori nu mă pricep eu, seniore bancher.

— Luați tot ! Luați tot, vă spun, și ucideți-mă !

— Hai, potoliți-vă, excelență. O să vă ațîțați singele și asta vă va face o poftă de mîncare de un milion pe zi. Fiți mai econom, ce naiba !

— Dar cînd nu voi mai avea bani, ca să vă plătesc ? strigă Danglars deznădăjduit.

— Atunci o să vă fie foame.

— O să-mi fie foame ? făcu Danglars pălînd.

— Probabil, răspunse Vampa calm.

— Dar parcă spuneai că nu vreți să mă ucideți ?

— Nu.

— Și vreți să mă lăsați să mor de foame ?

— Nu e același lucru.

— Ei bine, ticăloșilor ! strigă Danglars, am să vă dejoc eu socotelile voastre mîrșave. Moarte pentru moarte ! Mai bine să pier numaidecît. Faceți-mă să sufăr, chinuiți-mă, ucideți-mă, dar semnătura mea tot n-o veți avea !

— Cum doriți, excelență, spuse Vampa.

Și ieși din celulă.

Danglars se trînti răcnind peste pieile de țap.

Cine erau oamenii aceștia ? Cine era invizibilul lor șef ? Ce planuri aveau cu el ? Și cînd toată lumea se putea răscumpăra, de ce oare numai el nu putea s-o facă ?

Sigur că moartea — o moarte grabnică și violentă — era cel mai bun mijloc să-și înșele dușmanii înverșunați care păreau că urmăresc o răzbunare de neînțeleas asupra lui.

Da, dar să moară !

Poate pentru prima dată în cariera lui atît de îndelungată, Danglars se gîndi la moarte cu dorință și cu teamă totodată de a muri. Pentru el sosise clipa să-și oprească privirile asupra spectrului neîndurător care trăiește înăuntrul tuturor ființelor, spunîndu-le la fiecare bătaie a inimii : Vei muri !

Danglars se asemăna sălbăticiunilor pe care hărțuiala vîntorului le însuflețește, apoi le deznădăjduiește și care, tot deznădăjduind, reușesc uneori să scape.

Danglars se gîndi la o evadare.

Dar zidurile erau stîncă înșăși, iar în dreptul singurei ieșiri care ducea afară din celulă, un om citea, și în spatele lui se vedeau trecînd, de colo-colo, umbre înarmate cu puști.

Hotărîrea de a nu semna ținu două zile, după care Danglars ceru deminare și oferi un milion.

I se aduse o cină îmbelșugată, și i se luă un milion.

De atunci, viața nefericitului prizonier fu o aiurare neîntreruptă. Suferise atîta, încît nu mai voia să se lase pradă suferinței și se supunea tuturor cerințelor. Peste douăsprezece zile, într-o după amiază, după ce mîncase ca pe vremea cînd fusese mare bogătaş, el își făcu socotelile și-și dădu seama că dăduse atîtea chitanțe, încît nu-i mai rămăseseră decît cincizeci de mii de franci.

Atunci se petrecu în Danglars o schimbare ciudată : el, care se lepădase de cele cinci milioane, încercă să salveze cei cincizeci de mii de franci rămași. Se hotărî ca decît să dea cei cincizeci de mii de franci, mai bine să îndure lipsuri. Avu o licărire de nădejde aproape nebunească. Danglars, care de atîta vreme uitase de Dumnezeu, se gîndi la el, spunîndu-și că Dumnezeu făcuse uneori minuni, că peștera se putea năruia, că gărzile papale puteau să descopere ascunzătoarea asta blestemată și să-i vină în ajutor, că atunci i-ar mai rămîne cincizeci de mii de franci și că cincizeci de mii de franci îi puteau ajunge unui om ca să nu moară de foame. El se rugă lui Dumnezeu să-i păstreze cei cincizeci de mii de franci, și rugîndu-se, plînsese.

Trei zile se scurseră astfel, și în tot acest timp numele lui Dumnezeu, dacă nu i se afla în inimă, i se afla cel puțin pe buze. Din cînd în cînd, Danglars avea năluciri în timpul cărora i se părea că vede, prin fereastră, o cămăruță sărăcăcioasă și un bătrîn dîndu-și sufletul pe un pat de zdrențe.

Și bătrînul acela, de asemenea, murea de foame.

A patra zi, bancherul nu mai era un om, ci un cadavru viu. Adunase pînă și ultimele fărimături căzute de la mesele dinainte și începuse să roadă rogojina de pe jos.

Atunci Danglars îl rugă pe Peppino, așa cum și-ar fi rugat îngerul păzitor, să-i dea ceva de mîncare. Îi oferi o mie de franci pentru o îmbucătură de pîine.

Peppino nu răspunse.

A cincea zi, Danglars se tîri pînă la ușa celulei.

— Oare nu ești creștin ? întrebă el ridicîndu-se în genunchi. Vrei să uciți un om care ți-e frate întru Domnul ? Vai ! prietenii mei de altă dată, prietenii mei de altă dată ! îngăimă el și se prăbuși cu fața la pămînt.

Apoi, ridicîndu-se cuprins de un fel de deznădejde, strigă :

— Șeful ! Șeful !

— Iată-mă ! spuse Vampa ivindu-se pe neașteptate. Ce mai dorești ?

— Luați-mi și ultimul aur care mi-a mai rămas, bolborosi Danglars întinzîndu-i portofelul. Luați-l și lăsați-mă să trăiesc aici, în peștera asta. Nu mai cer libertate, cer numai să trăiesc.

— Așadar, suferi ? întrebă Vampa.

— Da, sufăr, sufăr cumplit.

— Și totuși, sînt oameni care au suferit mai mult decît tine.

— Nu cred.

— Ba așa e ! Cei ce au murit de foame.

Danglars se gîndi la bătrînul pe care în orele de năluciri îl văzuse prin fereastra biete sale cămăruțe, gemînd pe pat. El își izbi fruntea de pămînt și gemu.

— Da, e adevărat, sînt unii care au suferit mai mult decît mine, dar aceia cel puțin erau martiri.

— Te căiești măcar ? întrebă o voce sumbră și solemnă, care-l făcu pe Danglars să simtă cum i se zbîrlește părul pe cap.

Ochii lui slăbiți încercară să deslușească lucrurile și zăriră, înapoia banditului, un om acoperit cu o mantie, pierdut în umbra unui stilp de piatră.

— Pentru ce trebuie să mă căiesc ? întreabă Danglars.

— Pentru răul pe care l-ai săvârșit, spuse aceeași voce.

— Da, mă căiesc, mă căiesc ! strigă Danglars.

Și-și izbî pieptul cu pumnii lui slăbiți.

— Atunci te iert ! spuse omul, lepădîndu-și mantia și făcînd un pas spre lumină.

— Conte de Monte-Cristo ! strigă Danglars mai palid de groază decît fusese cu o clipă înainte din pricina foamei și a mizeriei.

— Te înșeli. Nu sînt contele de Monte-Cristo.

— Atunci cine ești ?

— Sînt acela pe care l-ai vîndut, l-ai prădat, l-ai dezonorat. Sînt acela pe a cărui logodnică ai prostituat-o. Sînt acela peste care ai călcat ca să te înalți pînă la bogăție. Sînt acela pe al cărui tată l-ai făcut să moară de foame, acela care te-a osîndit să mori de foame și totuși te iartă, fiindcă are el însuși nevoie să fie iertat. Sînt Edmond Dantès !

Danglars scoase numai un strigăt și se prăbuși cu fruntea la pămînt.

— Ridică-te, îi spuse Monte-Cristo. Ți-a rămas viața. Ceilalți doi complici ai tăi n-au avut norocul ăsta : unul a înnebunit, celălalt a murit ! Păstrează-ți cei cincizeci de mii de franci care-ți mai rămîn. Ți-i dăruiesc. Cît despre cele cinci milioane furate de la azile, ele au și fost înapoiate păgubașilor de către un necunoscut. Și acum, mîncă și bea. În seara asta ești oaspetele meu. Vampa, cînd omul acesta se va satura, va fi liber.

Danglars rămase prosternat pînă ce Monte-Cristo se depărtă. Cînd își ridică privirea, nu mai văzu decît un fel de umbră dispărînd în culoar. Dinaintea umbrei acesteia, bandiții se înclinau.

După cum poruncise Monte-Cristo, Danglars fu servit de Vampa, care-i aduse cel mai bun vin și cele mai frumoase fructe italienești. Apoi, urcându-l în diligență, Vampa îl lăsă pe drum, rezemat de un arbore.

Danglars rămase acolo pînă în zori, neștiind unde se afla.

În zori, zărind un izvor în apropiere și fiindu-i sete, se tîri pînă la el.

Și aplecîndu-se să bea, Danglars văzu în oglinda izvorului că îi albise părul.

Capitolul XXIII
CINCI OCTOMBRIE

Era pe la orele șase seara. O zi de culoarea opalului, în care frumosul soare al toamnei își strecura razele de aur, se cobora din cer în marea albăstrie.

Arșița zilei se stinsese cu încetul și începuse să se simtă ușoara adiere care pare respirația naturii trezindu-se după odihna arzătoare a amiezii. Adierea plăcută răcorea coastele Mediteranei și ducea din țarm în țarm miresmele arborilor, amestecate cu miresmele sărate ale mării.

Pe lacul acesta uriaș care se întinde de la Gibraltar la Dardanele și de la Tunis la Veneția, aluneca printre primele neguri ale serii, un iaht ușor, cu o formă elegantă și pură. Mișcarea lui părea asemănătoare cu a lebedei care-și desface aripile în vînt, pîrînd că lunecă pe apă. Iahtul înainta, rapid și grațios totodată, lăsînd în urma lui o diră fosforescentă.

Puțin cîte puțin, soarele ale cărei ultime raze le-am salutat, dispăruse spre zarea apuseană. Dar, parcă pentru a îndreptăți strălucitoarele vise ale mitologiei, licăririle lui indiscrete reapăreau pe coama fiecărui val, pîrînd să arate că zeul flăcărilor se ascunsese la sinul Amphitritei, care încerca zadarnic să-și acopere iubitul cu faldurile mantiei ei azurii.

Iahtul înainta repede, deși părea împins de un vînt atît de slab încît abia ar fi putut răsfiga părul buclat al unei fete.

În picioare, la prova, stătea un bărbat înalt, cu fața arsă de soare, cu ochi măriți, privind cum se apropie de el țărmlul sub forma unei stînci întunecate și conice, înălțîndu-se din mijlocul valurilor asemenea unei imense pălării de catalan.

— Acolo e Monte-Cristo ? întrebă cu o voce gravă și plină de tristețe călătorul la ale cărui ordine părea că se supune pentru moment micul iaht.

— Da, excelență, răspunse șeful echipajului, sosim.

— Sosim ! murmură călătorul cu un glas nespus de melancolic.

Apoi, adăugă în șoaptă :

— Da, acolo va fi portul.

Și se adînci iar în gînduri care se vedeau printr-un zîmbet mai trist decît ar fi putut fi chiar lacrimile.

Peste cîteva minute se zări pe țarm pîlpîirea unei flăcări care se stinse îndată, și cei de pe iaht auziră detunătura unei arme.

— Iată semnalul de pe țarm, excelență, spuse șeful echipajului. Doriți să-i răspundeți chiar dumneavoastră ?

— Ce semnal ? întrebă călătorul.

Celălalt întinse mîna spre insula pe ale cărei poale se înălța, singuratic și albicios, un norișor de fum, destrămîndu-se pe măsură ce se marea.

— Da, răspunse călătorul, ca trezindu-se dintr-un vis, dați-mi arma.

Marinarul îi întinse o carabină gata încărcată. Călătorul o luă, o ridică încet și trase în aer.

Peste zece minute echipajul strîngea pînzele și arunca ancora la cinci sute de pași depărtare de un mic port.

Luntrea și fusese lăsată în mare împreună cu patru vîslași și un pilot. Călătorul coborî și în loc să se așeze la pupa acoperită pentru el cu un covor albastru, rămase în picioare, cu brațele încrucișate pe piept.

Vîslașii așteptau, cu vîslele pe jumătate ridicate, ca niște păsări care își zvîntă aripile.

— Dați-i drumul ! spuse călătorul.

Cele opt vîsle căzură dintr-o dată în mare fără să facă să țîșnească nici un strop de apă. Apoi luntrea, supunîndu-se imboldului lor, alunecă repede.

În cîteva clipe ajunseră într-un golfuleț format de o scobitură naturală. Luntrea atinse un fund de nisip fin.

— Excelență, spuse pilotul, urcați-vă pe umerii a doi dintre oamenii noștri și ei vă vor duce la țarm.

Tinărul răspunse invitației acesteia printr-un gest de totală nepăsare, își scoase picioarele din luntre și se lăsă să alunece în apa care-i ajungea pînă la briu.

— Nu faceți bine, excelență, șopti pilotul. Stăpînul o să ne certe.

Tinărul continuă să înainteze spre țarm, urmat de doi marinari care alegeau fundul cel mai potrivit.

După vreo treizeci de pași, ieșiră din apă. Tinărul își scutură picioarele pe un loc uscat și căută cu ochii, în preajmă, drumul probabil care trebuia să i se arate, căci se innoptase de-a binelea.

În clipa cînd întorcea capul, o mîină i se așeză pe umăr și un glas îl făcu să tresară.

— Bun venit, Maximilien, îi spuse glasul. Ești punctual. Mulțumesc !

— Dumneavoastră sînteți, conte ! strigă tinărul cu o mișcare ce semăna a bucurie, strîngînd cu amîndouă mîinile, mîna lui Monte-Cristo.

— Da. După cîte vezi, am sosit la fel de punctual ca și dumneata. Dar ești ud learcă, dragă prietene : trebuie să te schimbi, cum îi spunea Calypso lui Telemac. Vino deci, aici se găsește o locuință gata pregătită pentru dumneata și înăuntru vei uita și oboseala și frigul.

Monte-Cristo, văzînd că Maximilien se reîntoarce, îl așteptă.

Într-adevăr, tinărul văzuse cu mirare că marinarii care-l aduseseră nu rostiseră nici un cuvînt măcar și că, deși nu le plătise, ei plecaseră totuși. Începuseră să se

audă chiar și bățile vislelor care se reîntorceau spre iaht.

— Îți cauți marinarii ? întrebă Monte-Cristo.

— Fără îndoială. Nu le-am dat nimic și totuși au plecat.

— N-avea nici o grijă, Maximilien, rîse Monte-Cristo. M-am înțeles cu marina ca toate venirile în insulă mea să fie scutite de orice taxă de transport și de călătorie. Sînt abonat, cum se spune în țările civilizate.

Maximilien îl privi mirat.

— Conte, îi spuse el, nu mai sînteți același ca la Paris.

— Cum asta ?

— Da. Aici rîdeți.

Fruntea lui Monte-Cristo se întunecă deodată.

— Bine faci că-mi amintești de mine însumi, Maximilien. A fost o fericire pentru mine să te văd, și uitasem că orice fericire e trecătoare.

— Nu, nu, conte ! strigă Maximilien, apucînd din nou mîinile prietenului său. Dimpotrivă, rîdeți, fiți fericiți și dovediți-mi prin nepăsarea pe care o aveți că viața nu e prea rea decît pentru cei ce suferă. Sînteți milos, sînteți bun, sînteți mare, prietene, și numai ca să-mi dați curaj v-ați prefăcut vesel.

— Te înțeli, Maximilien, răspunse Monte-Cristo. Eram cu adevărat fericit.

— Atunci pe mine m-ați uitat. Cu atît mai bine !

— Cum asta ?

— Da, căci știți, prietene, vă spun și eu așa cum spuneau gladiatorii către împărat, cînd intrau în circ : „Acei ce vor muri, te salută“.

— Tot nu te-ai consolată ? întrebă Monte-Cristo cu o privire ciudată.

— Ați crezut, într-adevăr, că m-aș putea consolă ? întrebă Maximilien privindu-l cu amărăciune.

— Ascultă, spuse Monte-Cristo, înțelege-mi bine cuvintele, Maximilien ! Să nu mă iei drept un om de rînd,

drept un guraliv care dă drumul la vorbe fără noimă. Când te întreb dacă te-ai consolată, îți vorbesc ca un om pentru care inimile omenesci nu au taine. Hai, Maximilien, să coborâm împreună în fundul inimii tale și să o cercetăm. Simți încă nerăbdarea aprinsă a durerii care te face să sări în sus așa cum sare leul pișcat de țințar ? Simți tot setea aceea mistuitoare ce nu se stinge decât în mormint ? Ești tot în prada idealizării părerii de rău care îl zvirlă pe cel viu în afara vieții, în urmărirea morții ? Sau simți numai nepăsarea aceea a nervilor istoviți, plictiseala care înăbușă raza nădejzii care ar vrea să lucească ? Simți oare pierderea memoriei, aducând neputința lacrimilor ? Dragă prietene, dacă asta simți, dacă nu poți plînge, dacă îți crezi moartă inima amorțită, dacă nu mai ai altă putere decât în Dumnezeu, dacă nu mai ai priviri decât pentru cer, atunci, prietene, să lăsăm la o parte cuvintele prea strimbe pentru înțelesul pe care li-l dă sufletul nostru. Maximilien, ești consolată, nu te mai plînge.

— Conte, răspunse Maximilien cu glasul lui blînd și hotărît totodată, ascultați-mă, așa cum e ascultat un om care vorbește cu degetul întins spre pămînt și cu ochii înălțați spre cer : am venit aici să mor în brațele unui prieten. Sigur că mai există oameni pe care-i iubesc : îmi iubesc sora, pe Julie, îmi iubesc cumnatul, pe Emmanuel. Dar am nevoie să mi se deschidă brațe puternice și să mi se zîmbească în clipele de pe urmă. Soră-mea ar izbucni în lacrimi și ar leșina. Aș vedea-o suferind, și am suferit destul. Emmanuel mi-ar smulge arma din mîini și ar umple casa de strigăte. Dumneavoastră, conte, care mi-ați dat cuvîntul dumneavoastră, care sînteți mai mult decât un om, dumneavoastră pe care v-aș numi zeu dacă n-ați fi muritor, mă veți conduce cu blîndețe și cu duioșie, nu-i așa, pînă la porțile morții !

— Prietene, răspunse Monte-Cristo, îmi mai rămîne o îndoială : oare ai atît de puțină putere încît ai nevoie de trufie ca să-ți înfățișezi durerea ?

— Nu. Vedeți, sînt un om simplu, spuse Maximilien întinzîndu-i mîna. Pulsul nu-mi bate nici mai tare nici mai încet decît de obicei. Nu. Mă simt la capătul drumului. Și n-am să merg mai departe. Mi-ați spus să aștept și să nădăjduiesc. Știți ce-ați făcut, nefericit înțelept ce sînteți ? Am așteptat o lună, adică am suferit o lună ! Am nădăjduit ! (Omul e o ființă sărmană și nenorocită.) Am nădăjduit, ce ? Nu știu. Ceva necunoscut, absurd, nesăbuit ! O minune... Care ? Numai Dumnezeu poate spune. El care ne-a amestecat în minte nebunia aceasta numită nădejde. Da, am așteptat. Da, am nădăjduit, conte, și de un sfert de ceas de cînd vorbim amîndoi, de o sută de ori, fără să știți, mi-ați frînt, mi-ați chinuit inima, căci fiecare cuvînt pe care l-ați rostit mi-a dovedit că nu mai există nădejde pentru mine. Cît de plăcută și de voluptoasă îmi va fi odihna în moarte !

Maximilien făsti aceste ultime cuvinte cu o izbucnire de energie care-l făcu pe conte să tresară.

— Prietene, continuă Maximilien văzînd că Monte-Cristo tace, mi-ați spus că ziua de 5 octombrie va fi termenul răgazului cerut... Prietene, astăzi este 5 octombrie...

Maximilien își scoase ceasul.

— E ora nouă. Mai am încă trei ore de trăit.

— Fie ! răspunse Monte-Cristo. Vino !

Maximilien îl urmă fără să se gîndească și ajunsese în grotă fără măcar să-și dea seama.

Deodată simți covoare sub tălpi, o ușă se deschise, mi-resme îl impresurară, o lumină puternică îi izbi ochii.

Maximilien se opri, șovăind să mai înainteze. Îl ener-vau toate aceste impresii și lucruri plăcute care-l încon-jurau.

Monte-Cristo îl împinse cu blîndețe.

— Nu e mai bine să folosim cele trei ceasuri rămase, ca vechii romani care, osîndiți de Neron, împăratul și moștenitorul lor, se așezau la masă încununați cu flori

și aspirau moartea odată cu miresmele heliotropilor și ale trandafirilor ? întrebă el.

Maximilien zîmbi.

— Cum vrei, răspuse el. Moartea rămîne tot moarte, adică uitare, odihnă, lipsă de viață și, prin urmare, de suferință.

El se așează. Monte-Cristo luă loc în fața lui.

Se aflau în minunata sufragerie pe care am mai descris-o și unde statuile de marmură purtau pe capete coșuri totdeauna pline de flori și de fructe.

Maximilien abia dacă privise totul și pesemne că nu văzuse nimic.

— Să vorbim ca între bărbați, spuse el ațintindu-l pe Monte-Cristo cu privirea.

— Vorbește ! răspuse acesta.

— Conte, urmă Maximilien, sînteți rezumatul tuturor cunoștințelor omenești și-mi păreți coborît dintr-o lume mai înaintată și mai savantă decît a noastră.

— E ceva adevărat în tot ce spui, Maximilien, răspuse Monte-Cristo cu un zîmbet melancolic care-l prindea de minune. Sint coborît dintr-o planetă numită Durere.

— Cred tot ce-mi spuneți, fără să caut să adîncesc sensul, conte ; dovadă e că mi-ați spus să trăiesc și am trăit, dovadă e că mi-ați spus să nădăjduiesc, și aproape că am nădăjduit. Cutez deci să vă întreb, fiindcă ați murit o dată : e bine sau e rău să mori ?

Monte-Cristo îl privi cu o duioșie de nespus.

— Da, spuse el, fără îndoială că e rău dacă îți fărîmi cu brutalitate învelișul muritor care-ți cere cu înverșunare să trăiești. Dacă îți faci să țipe carnea în dinții nevăzuți ai unui pumnal, dacă cu un plumb neinteligent și gata oricînd să-și rătăcească drumul, îți găurești creierul pe care cea mai mică ciocnire îl doare, atunci sigur că vei suferi și că vei părăsi cu silă viața, găsind-o, în mijlocul agoniei deznădăjduite, mai bună decît o odihnă plătită atît de scump.

— Înțeleg, spuse Morrel. Moartea, ca și viața, își are tainele ei de durere și de voluptate : totul e să le cunoști.

— Întocmai, Maximilien. Ai spus ce trebuie spus. Moartea este — după cum ne pricepem să ne punem bine sau rău cu ea — o prietenă care ne leagă la fel de blind ca o doică, sau un dușman care ne smulge cu violență sufletul din corp. Într-o zi, cînd lumea noastră va mai fi trăit o mie de ani, cînd oamenii vor deveni stăpîni ai tuturor forțelor destructive ale naturii ca să le facă să slujească bunului trai al omenirii, într-o zi cînd omul va cunoaște — așa cum dumneata spuneai mai adineauri — tainele morții, moartea va deveni la fel de blindă, la fel de voluptoasă ca și somnul gustat în brațele iubitei.

— Și dacă ați vrea să muriți, conte, ați ști să muriți așa ?

— Da.

Maximilien îi întinse mîna.

— Acum înțeleg de ce mi-ați dat întîlnire aici, în insula aceasta dezolată, în mijlocul unui ocean, în palatul acesta subteran, în mormîntul acesta pe care și l-ar putea dori chiar și un faraon : fiindcă vă sînt drag, nu-i așa, conte ? Fiindcă mă iubiți îndeajuns ca să-mi dăruiți una din morțile despre care îmi vorbeați adineauri, o moarte fără agonie, o moarte care să-mi îngăduie să mă sting rostind numele Valentinei și strîngîndu-vă mîna.

— Da, ai ghicit, Maximilien, răspunse Monte-Cristo cu simplitate. Chiar așa înțeleg.

— Mulțumesc. Gîndul că mîine nu voi mai suferi îi e nespus de plăcut bieteii mele inimi.

— Nu regreti nimic ? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, răspunse Maximilien.

— Nici pe mine ? întrebă Monte-Cristo adînc mișcat.

Maximilien se opri. Ochii lui atît de limpezi se cerniră deodată, apoi licăriră cu o strălucire neobișnuită. O la-

crimă mare izbucni din ei și se rostogoli săpîndu-i o brazdă argintie pe obraz.

— Cum ? se miră Monte-Cristo. Mai există ceva pe pămînt pentru care-ți pare rău și vrei să mori ?

— Vă rog, spuse Morrel cu glasul înăbușit, nu mai roștiți nici un cuvînt, conte. Nu-mi mai prelungiți chinul. Monte-Cristo crezu că Morrel șovăie.

— Părerea aceasta de o clipă renăscu în el groaznica șovăială care-l doborîse odată la castelul d'If.

„Eu caut să-i redau omului acestuia fericirea, gîndi el. Și redarea ei o privesc ca pe o greutate aruncată în cumpănă față în față cu răul pe care l-am aruncat mai înainte. Dar dacă mă înșel, dacă el nu e destul de nefericit ca să merite fericirea ? Vai ! Ce se va întîmpla cu mine care nu pot uita răul decît amintindu-mi binele ?”

— Ascultă, Maximilien, adăugă el cu glas tare, văd că durerea ta e nesfîrșită. Totuși, mai crezi în Dumnezeu și nu vrei să-ți dai sufletul pierzării.

Maximilien zîmbi cu tristețe.

— Conte, răspunse el, știți foarte bine doar că nu fac poezie la rece ; vă jur însă că sufletul nu-mi mai este al meu.

— Ascultă, Maximilien, continuă Monte-Cristo, tu știi că eu n-am nici o rudă pe lume. M-am obișnuit să te privesc ca pe fiul meu ; ca să-mi salvez fiul, mi-aș jertfi viața și cu atît mai mult averea.

— Ce vreți să spuneți ?

— Vreau să spun că te gîndești la moarte fiindcă nu cunoști bucuriile vieții pe care ți le îngăduie o mare avere. Maximilien, am aproape o sută de milioane și ți le dăruiesc ție. Cu o asemenea bogăție vei putea ajunge la orice ai dori. Ești ambițios ? Toate carierele îți vor fi deschise. Mișcă lumea, schimbă-i fața, fă lucruri nesăbuite, fii criminal dacă trebuie, dar trăiește !

— Conte, am cuvîntul dumneavoastră, răspunse rece

Maximilien. Și apoi e ora unsprezece și jumătate, adăugă el scoțându-și ceasul.

Și se ridică.

— Bine, făcu Monte-Cristo al cărui chip se ipsisinea la auzul acestor cuvinte. Tu vrei așa, Maximilien, și ești de neclintit. Da, ești pe deplin nefericit și, după cum ai spus, doar o minune te-ar mai putea vindeca. Stai jos, Maximilien, și așteaptă.

Maximilien se supuse. Monte-Cristo se ridică la rîndul lui și scoase dintr-un dulap încuiat cu grijă, ale cărui chei le purta atîrnate de un lăntîșor de aur, un mic cufăraș de argint sculptat și cizelat deosebit de frumos. Colțurile cufărașului înfățișau patru figuri încordate, asemănătoare cariatidelor cu avînturi deznădăjduite, chipuri de femei, simboluri de îngeri care visează cerul.

El puse cufărașul pe masă.

Apoi, deschizîndu-l, scoase din el o cutiuță de aur al cărui capac se ridica prin apăsarea unui buton secret.

În cutiuța aceasta se afla o substanță unsuroasă și pe jumătate solidă, de o culoare nedeslușită datorită reflec-tării aurului lucios și a rubinelor și smaraldelor ce împodo-beau cutia.

Totul părea o sclipire de azur, de purpură și de aur.

Monte-Cristo scoase, cu o linguriță de argint, o pică-tură din substanța aceea și i-o oferî lui Maximilien, pri-vindu-l stăruitor.

Atunci se putu vedea că substanța aceasta era verzuie.

— Iată ce mi-ai cerut, îi spuse el. Iată ce ți-am fă-găduit.

— Cît mai sînt în viață, vă mulțumesc din adîncul inimii, răspunse tînărul luînd lingurița din mîinile lui Monte-Cristo.

Contele mai luă o linguriță și mai scoase încă o dată din cutia de aur.

— Ce vreți să faceți ? întrebă Maximilien oprindu-i mîna.

— Pe cinstea mea, răspunse Monte-Cristo zîmbind, Dumnezeu să mă ierte dar cred că și cu sînt la fel de plictisit de viață ca și dumneata, și cum mi s-a ivit pri-lejul...

— Stați! strigă tînărul. Dumneavoastră care iubiți și sînteți iubit, dumneavoastră care aveți credință și nă-dejde, nu faceți ce fac eu, fiindcă ar fi o crimă. Adio, nobilul și mărinimosul meu prieten. Am să-i spun Valen-tinei tot ce-ați făcut pentru mine.

Și încet, fără nici o altă șovăială în afară de apăsarea mîinii stîngi pe care i-o întinsese contelui, Maximilien înghiți, sau mai bine zis savură, misterioasa substanță dă-ruită de Monte-Cristo.

Apoi nimeni nu mai vorbi. Ali, tăcut și atent, aduse tutunul și narghilelele, servi cafeaua, apoi dispăru.

Încetul cu încetul lămpile pălră în mîinile statuilor de marmoră care le susțineau și mireasma împrăștiată în cameră i se păru mai puțin pătrunzătoare lui Maximilien.

Stînd în fața lui, Monte-Cristo îl privea din umbră, și Maximilien nu-i vedea lucind decît ochii.

O durere nesfîrșită îl cuprinse pe Maximilien și el simți că-i scapă narghileaua din mîini. Obiectele își pier-deau pe neșimțite forma și culoarea, privirea lui tul-bure vedea deschizîndu-se în ziduri ceva asemănător cu niște porți sau niște draperii.

— Prietene, șopti el, simt că mor. Îți mulțumesc.

Și mai făcu o efortare ca să-i întindă mîna pentru ultima oară. Dar brațul îi căzu, fără vlagă.

Atunci i se păru că Monte-Cristo zîmbește, nu cu rîsul lui straniu și înfricoșător care-l făcuse să întrevadă tainele acestui suflet adînc, ci cu binevoitoarea milă pe care părinții o au pentru copilașii lor care bat cîmpii.

În același timp, i se părea că Monte-Cristo creștea neîncetat. Talia lui, aproape dublă, se profila pe draperiile roșii. Monte-Cristo își aruncase pe spate pletele negre și,

stînd mîndru în picioare, părea unul dintre îngerii care-i amenință pe cei răi în ziua judecării de apoi.

Maximilien doborît, subjugat, se răsturnă în fotoliu. O moleșeală catifelată i se strecură în vine. O schimbare a gîndurilor îi umplu, ca să zicem așa, fruntea, așa cum o nouă așezare a desenelor ar umple un caleidoscop.

Culcat, nervos, gîfiind, Maximilien nu mai simțea nimic viu în el, în afară de visul acesta. I se părea că intră din plin în delirul nedeslușit care precede celălalt necunoscut, numit moartea.

El mai încercă o dată să-i întindă mîna contelui, dar de data aceasta mîna nici nu i se clinti măcar. Voi să mai rostească un ultim adio, dar limba i se învîrți greoi în gură, ca o lespede ce acoperă un mormînt.

Ochii moleșiți i se închiseră fără voie : și totuși, în dosul pleoapelor se frămîntă o imagine pe care o recunosc, deși se credea învăluit în beznă.

Era Monte-Cristo care deschisese o ușă.

Îndată, o lumină imensă se răspîndi într-o cameră învecinată, sau mai bine-zis într-un palat minunat, și inundă încăperea unde Maximilien se lăsase în prada dulcei lui agonii.

Atunci el văzu în pragul încăperii, la întretăierea celor două camere, o femeie nespus de frumoasă.

Palidă și surizînd blînd, ea părea îngerul milosteniei înlăturînd îngerul răzbunării.

„Oare s-au deschis cerurile pentru mine ? se gîndi muribundul. Îngerul acesta seamănă cu cel pe care l-am pierdut.“

Monte-Cristo îi arată tinerei femei, cu degetul, sofaua pe care se odihnea Maximilien.

Ea înaintă spre el cu mîinile împreunate și cu surîsul pe buze.

— Valentine ! Valentine ! strigă Maximilien din străfundul sufletului.

Dar gura lui nu scoase nici un sunet. Și, ca și cum

toate forțele i s-ar fi strîns în tulburarea aceasta lăuntrică, el suspină și închise ochii.

Valentine alergă spre el.

Buzele lui Maximilien se mișcă iar.

— Te cheamă, spuse Monte-Cristo, te cheamă din fundul somnului, cel căruia i-ai încredințat destinul tău, iar moartea a voit să vă despartă ; dar din fericire eram și eu acolo și am învins moartea ! Valentine, de acum înainte, nu trebuie să vă mai despărțiți cît veți trăi, căci pentru a te regăsi, el era în stare să se arunce în mormînt. Fără mine, ați fi murit amîndoi. Vă redau unul altuia. Fie ca Domnul să țină seamă de aceste două vieți pe care le salvez !

Valentine apucă mîna lui Monte-Cristo și, într-un elan de bucurie nestăpinită, o duse la buze.

— Mulțumește-mi din toată inima, spuse Monte-Cristo. Mai spune-mi o dată, spune-mi mereu, spune-mi că te-am făcut fericită ! Nici nu știi cîtă nevoie am să fiu sigur de asta.

— Da, da, vă mulțumesc din toată inima, spuse Valentine. Iar dacă vă îndoiiți că mulțumirile mele sînt sincere, atunci întrebați-o pe Haydée, întrebați-o pe scumpa mea soră Haydée, care de la plecarea noastră din Franța m-a făcut să aștept răbdătoare, vorbindu-mi despre dumneavoastră și despre fericita zi care strălucește acum pentru mine.

— O iubești pe Haydée ? întrebă Monte-Cristo cu o tulburare pe care zadarnic încerca s-o ascundă.

— Din tot sufletul.

— Atunci, ascultă, Valentine : vreau să te rog ceva.

— Pe mine ? Pot să am eu oare fericirea asta ?...

— Da. I-ai spus Haydéei sora dumitale : să-ți fie cu adevărat soră, Valentine. Dăruiește-i ei tot ce crezi că-mi datorezi mie. Ocrotești-o, Maximilien și dumneata, căci (vocea lui Monte-Cristo aproape i se stinsese în gîtlej), căci de acum va rămîne singură pe lume...

— Singură pe lume ? repetă o voce în spatele lui.
De ce ?

Monte-Cristo se întoarce.

Haydée se afla acolo, în picioare, palidă și înghețată, privindu-l uluită.

— Pentru că mâine, copila mea, vei fi liberă, răspunse Monte-Cristo. Pentru că îți vei relua în lume locul ce ți se cuvine, pentru că nu mai vreau ca soarta mea s-o întunece pe a ta. Fiică de prinț ! Îți redau bogățiile și numele tatălui tău !

Haydée pâli, își desfăcu mâinile diafane așa cum fac fecioarele în fața lui Dumnezeu și cu o voce înecată de lacrimi spuse :

— Așadar, stăpîne, mă părăsești ?

— Haydée ! Haydée ! Tu ești tinărară, ești frumoasă, uită-mi pînă și numele și fii fericită.

— Bine, răspunse Haydée. Poruncile tale vor fi îndeplinite, stăpîne. Îți voi uita pînă și numele și voi fi fericită.

Și, dîndu-se un pas înapoi, ea se pregăti să plece.

— Doamne ! strigă Valentine sprijinind pe umăr capul toropit al lui Maximilien. N-o vedeți cît e de palidă, nu înțelegeți cît suferă ?

Haydée îi spuse cu glas sfișietor :

— De ce vrei să mă înțeleagă, surioară ? El îmi e stăpîn, iar eu îi sînt sclavă. Are dreptul să nu vadă nimic.

La auzul glasului acestuia care-i trezi pînă și fibrele cele mai tainice ale inimii, Monte-Cristo se înfioră. Ochii lui întîlniră privirea fetei și nu putură să le suporte lucirea.

— Doamne ! Doamne ! spuse Monte-Cristo, așadar ar putea fi adevărat ce m-ai lăsat să bănuiesc ? Haydée, ai fi fericită dacă nu m-ai părăsi ?

— Sînt tinărară, răspunse ea cu blîndețe, iubesc viața pe care tu mi-ai făcut-o întotdeauna atît de plăcută. Și mi-ar părea rău să mor...

— Astă înseamnă că dacă te-aş părăsi, Haydée...

— Aş muri, stăpîne. Da !

— Deci, mă iubeşti ?

— Auzi, Valentine, mă întreabă dacă îl iubesc ! Spune-i tu dacă-l iubeşti pe Maximilien !

Monte-Cristo simţi cum i se umflă pieptul şi cum îi creşte inima. El îşi desfăcu braţele, iar Haydée se repezi la pieptul lui, strigînd :

— Da, te iubesc ! Te iubesc, cum mi-aş iubi un tată, un frate, un soţ ! Te iubesc cum îmi iubesc viaţa, cum îl iubesc pe Dumnezeu, căci tu eşti pentru mine mai frumos, mai bun şi mai mare decît toate fiinţele !

— Atunci, facă-se voia ta, îngerul meu drag ! răspunse Monte-Cristo. Dumnezeu care m-a înviat şi m-a făcut să-mi înving duşmanii, Dumnezeu, văd bine că nu vrea să pună căinţa la capătul izbînzii mele. Voiam să mă pedepsesc, dar Dumnezeu vrea să mă ierte. Iubeşte-mă, Haydée ! Cine ştie, poate că dragostea ta mă va face să uit ceea ce trebuie să uit.

— Ce tot spui, stăpîne ? întrebă Haydée.

— Spun că un cuvînt de-al tău, Haydée, m-a luminat mai mult decît douăzeci de ani din înceata mea înţelepciune. Nu te am decît pe tine în lume. Prin tine mă simt iar legat de viaţă, prin tine pot să sufăr, prin tine pot să fiu fericit.

— Îl auzi, Valentine ? strigă Haydée. Spune că ar putea să sufere prin mine ! Prin mine care mi-aş da şi viaţa pentru el !

Monte-Cristo se reculese o clipă.

— Am întrezărit oare adevărul ? întrebă el. Doamne ! Ce-are a face ! Răsplată sau pedeapsă, îmi primesc destinul. Vino, Haydée, vino !...

Şi trecîndu-şi braţul pe după mijlocul fetei, îi strînse mîna Valentinei şi dispăru.

Se scurse aproape o oră în decursul căreia, cu respiraţia îngreunată, fără glas, cu privirea fixă, Valentine

rămase lângă Maximilien. În sfârșit, ea simți inima bătându-i, simți un suflu nespus de ușor deschizându-i buzele și slabul fior care anunță reîntoarcerea la viață trecu prin trupul tinărului.

În sfârșit, el deschise ochii, la început ficși și privind în gol. Apoi vederea îi reveni, precisă, reală. Și odată cu vederea îi reveni simțămîntul durerii.

— Vai, strigă el deznădăduit, tot mai trăiesc ! Contele m-a înșelat !

Și întinzându-și mîna spre masă, apucă un cuțit.

— Dragul meu, spuse Valentine cu zîmbetul ei încîntător, trezește-te și privește spre mine.

Maximilien scăpă un strigăt și, aproape nebun, nevîndu-i să creadă, orbit ca de o viziune cerească, se prăbuși în genunchi...

A doua zi, la lumina primelor raze ale soarelui, Maximilien și Valentine se plimbau, la braț, pe țarm. Valentine îi povestea lui Maximilien cum Monte-Cristo apăruse în camera ei, cum îi destăinuise totul, cum o făcuse să atingă crima cu degetul și, în sfârșit, cum o salvase ca prin minune de la moarte, lăsînd să se creadă că murise.

Ei găsiseră deschisă ușa peșterii și ieșiseră. Cerul mai păstra în albastrimea lui ultimele stele ale nopții.

Atunci Maximilien zări la umbra unui grup de stînci un om care aștepta un semn ca să se apropie. El i-l arătă Valentinei.

— E Jacopo, spuse ea, căpitanul iahtului.

Și-i făcu semn să se apropie.

— Ai să-mi spui ceva ? întrebă Maximilien.

— Am să vă dau scrisoarea aceasta din partea contelui.

— Din partea contelui ? șoptiră împreună cei doi tineri.

— Da, citiți.

Maximilien deschise scrisoarea și citi :

„Dragul meu Maximilien,

O corăbioară a ancorat pentru voi. Jacopo vă va conduce la Livorno unde domnul de Noirtier își așteaptă nepoata pe care vrea s-o binecuvînteze înainte de a te urma la altar.

Tot ce se găsește în peștera aceasta, dragă prietene, ca și casa mea din Champs-Élysées și micul meu castel din Tréport, sînt darurile de nuntă pe care le face Edmond Dantès fiului patronului său Morrel. Domnișoara de Villefort va binevoi să primească o jumătate din ele, căci o rog să dăruiască săracilor din Paris toată averea care-i rămîne de pe urma tatălui ei, ajuns nebun, și de pe urma fratelui ei mort, în septembrie împreună cu mama ei vitregă.

Spune-i îngerului care va veghea asupra vieții dumitale, Maximilien, să se roage uneori pentru un om care, asemenea Satanei, s-a crezut o clipă egalul lui Dumnezeu și care a recunoscut apoi — cu toată umilința unui creștin — că puterea supremă și înțelepciunea nemărginită sînt numai în mâinile lui Dumnezeu. Rugăciunile ei vor îndulci poate remușcările pe care el le poartă în fundul sufletului.

În ceea ce te privește, Maximilien, iată tot secretul purtării mele față de dumneata : nu există nici fericire, nici nenorocire în lume ; există doar compararea unei stări cu cealaltă și — atîta tot. Doar cel care a simțit nefericirea cea mai cumplită e în stare să simtă cea mai mare fericire. Ca să-ți dai seama cît de bine este să trăiești, trebuie să fi dorit să mori.

Trăiți deci și fiți fericiți, copii dragi ai inimii mele. Nu uitați niciodată că pînă în ziua cînd Dumnezeu va binevoi să-i destăinuiască omului viitorul, toată înțelepciunea omenească va fi cuprinsă în aceste două cuvînte :

Așteaptă și nădăjduiește !

Prietenul vostru,
EDMOND DANTÈS,
Conte de Monte-Cristo.“

Cînd citi scrisoarea care îi anunța nebunia tatălui și moartea fratelui ei, moarte și nebunie despre care nu știa nimic, Valentine păli. Un geamăt dureros îi scăpă din piept și lacrimi îndurerate, deși tăcute, i se rostogoliră pe obraji. Fericirea o costase scump de tot.

Maximilien privi neliniștit în preajmă.

— Oricum, contele își exagerează mărinimia, spuse el. Valentine se va mulțumi cu modesta mea avere. Unde este contele, prietene ? Condu-mă la el.

Jacopo întinse mîna spre orizont.

— Cîm ! Ce vrei să spui ? îl întrebă Valentine. Unde este contele ? Unde este Haydée ?

— Priviți, spuse Jacopo.

Ochii celor doi tineri se ațintiră pe zarea arătată de marinar și, pe linia de un albastru închis care despărțea la orizont cerul de Mediterana, ei zăriră o pînză albă, mare cît o aripă de pescăruș.

— Plecat ! exclamă Maximilien. Plecat ! Adio, prietene, tată !

— Plecată ! șopti Valentine. Adio, prietenă ! Adio, surioară !

— Cîne știe dacă-i vom mai revedea vreodată, adăugă Maximilien ștergîndu-și o lacrimă.

— Dragul meu, îi răspunse Valentine, nu ne-a spus oare contele că toată înțelepciunea omenească e cuprinsă în aceste două cuvinte :

Așteaptă și nădăjduiește !

SFÎRȘIT

CUPRINS

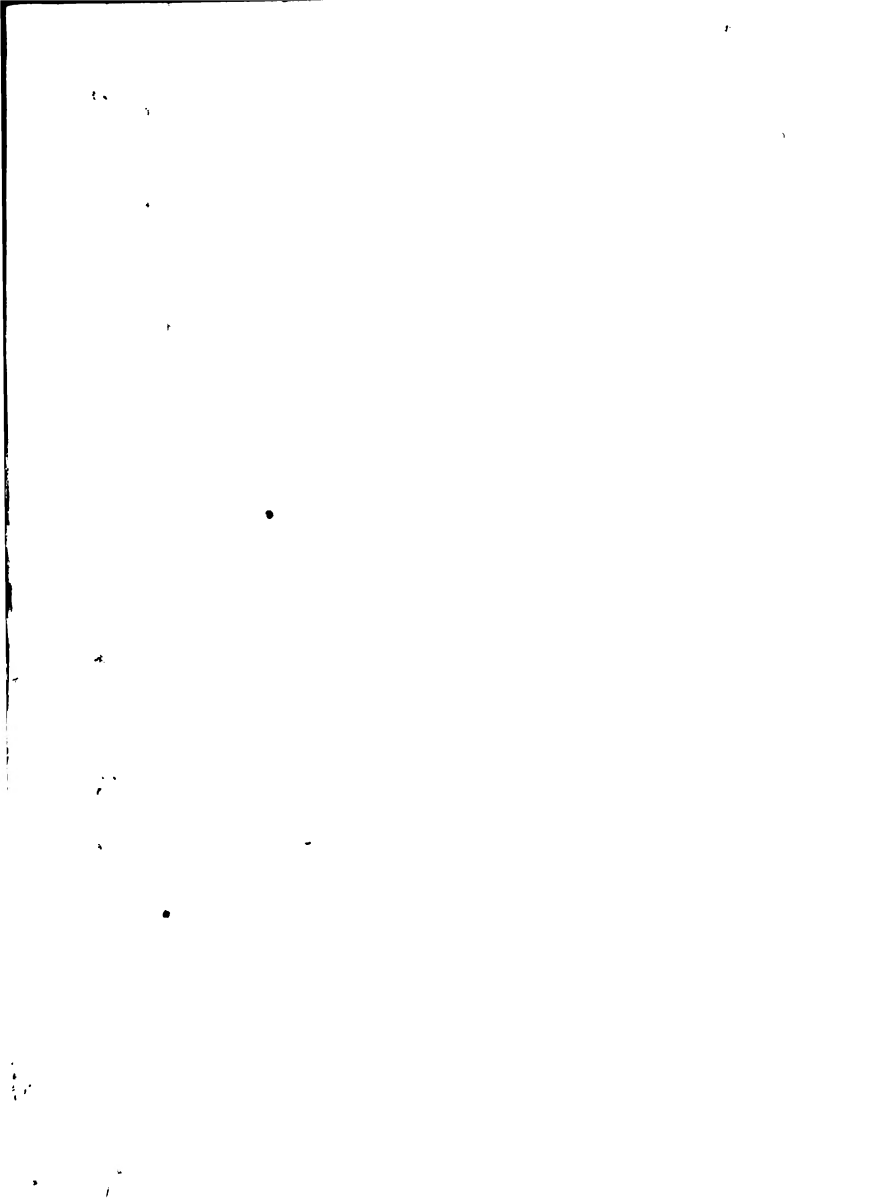
Cap.	I Tatăl și fiica	5
Cap.	II Contractul de căsătorie	16
Cap.	III Drumul Belgiei	30
Cap.	IV Hanul „La Clopotul și clondirul“	38
Cap.	V Legea	54
Cap.	VI Apariția	67
Cap.	VII Locusta	76
Cap.	VIII Valentine	84
Cap.	IX Maximilien	92
Cap.	X Semnătura Danglars	104
Cap.	XI Cimitirul Père-Lachaise	118
Cap.	XII Împărțea	135
Cap.	XIII Groapa leilor	155
Cap.	XIV Judecătorul	165
Cap.	XV Curtea cu juri	177
Cap.	XVI Actul de acuzare	185
Cap.	XVII Ispășirea	195
Cap.	XVIII Plecarca	207
Cap.	XIX Trecutul	223
Cap.	XX Peppinô	239
Cap.	XXI Lista de bucate a lui Luigi Vampa	253
Cap.	XXII Iertarea	262
Cap.	XXIII Cinci octombrie	270

Lector : NICOLAE TEICA
Tehnoredactor : VASILE CIUCA

Bun de tipar : 30.07.1985. Coli ed. 14,07.
Coli tipar 9.

Comanda nr. 50 115
Combinatul poligrafic „Casa Scintei”
Piața Scintei nr. 1 — București,
Republica Socialistă România

de

Аполіт

ST

CAT Grader

Antwerpen

2025

